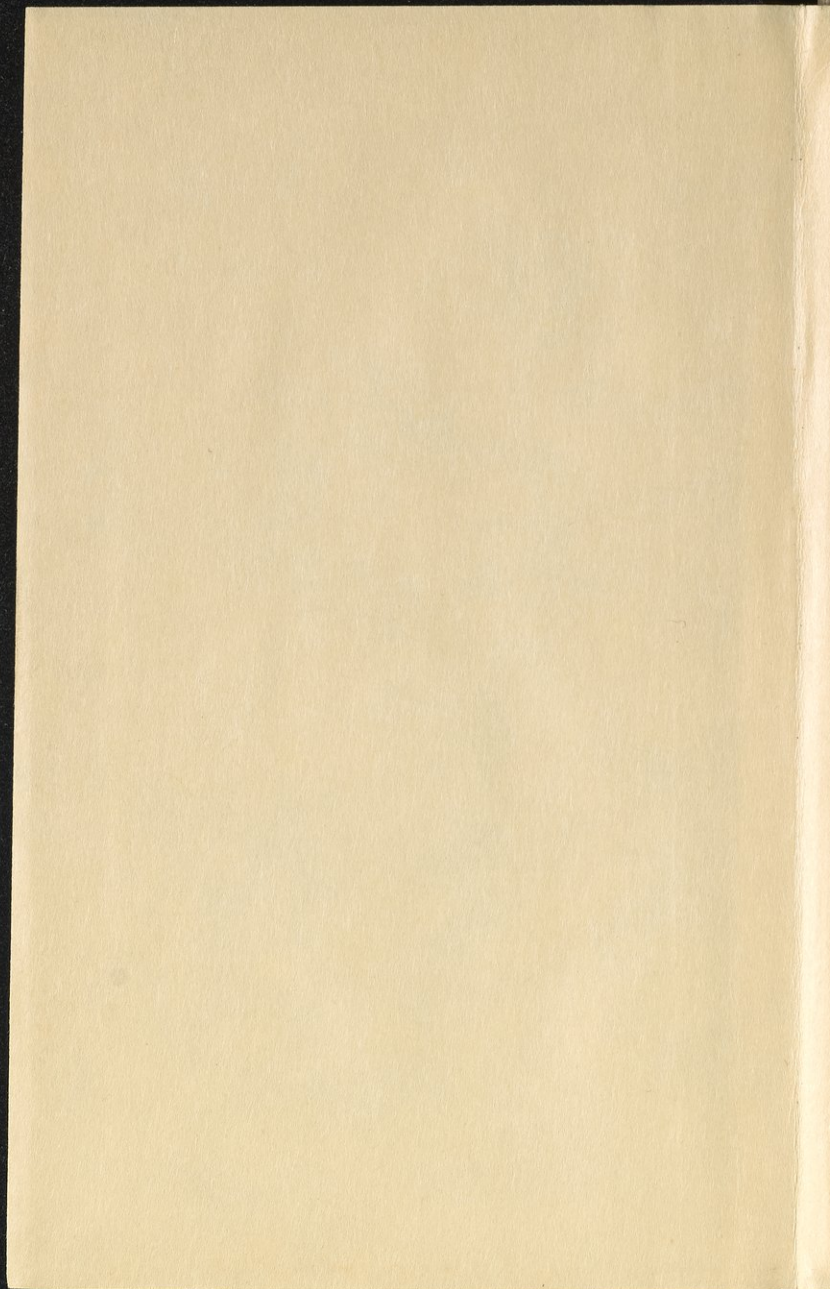
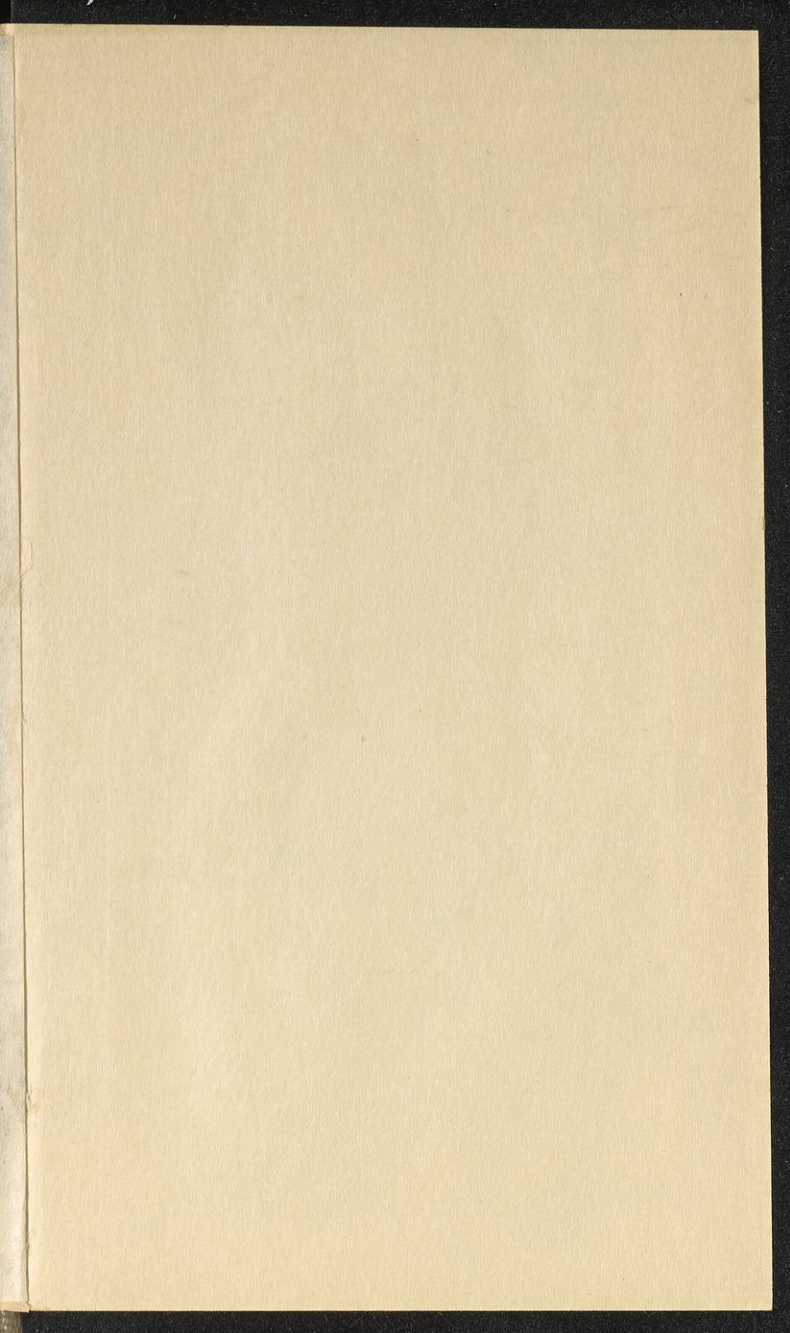


THE LIBRARIES
COLUMBIA UNIVERSITY

GENERAL LIBRARY

Given by
Prof. A. Yohaman





no. 39-40)

Kirmānī, Mahmud ibn Muḥ.
Wasīlah i Najāt

Gift

Prof. A. Johannson

Nov. 18, 1913

893.71484

FK

4-5

بسم الله الرحمن الرحيم

فهرست غلط کتاب طباب و سید النجاة چاپ دارالسلطنه تبریز

| صفحہ | نظر | غلط | صحیح |
|------|-----|-----------------------------|------------------|
| ۲ | ۱۰ | مشق | صحیح |
| ۳ | ۷ | نائیم | نائیم |
| ۴ | ۴ | اورا | آرا |
| | ۷ | این | آن |
| ۵ | ۹ | مجالم لب | و مجالم |
| ۶ | ۹ | کہ در باب | کہ در اور باب |
| ۷ | ۹ | و حال | حال |
| | ۱۴ | و سایر | و سایر |
| ۸ | ۸ | کو کب و اقرار داده میگرداند | کو کرا میگرداند |
| | ۱۳ | اگر | برگاہ |
| ۹ | ۱۴ | ماءا | من مائه |
| ۱۲ | ۲ | بصانع | بصانعی |
| | ۷ | عماش عمل آید است | عماش عمل آید است |
| | | عمل های است | عمل های است |
| | ۱۵ | و آید | و آید |
| ۱۳ | ۴ | کہ شک | شک |
| ۱۴ | ۹ | یطلب | و لطلب |
| ۱۵ | ۶ | کستدیگی | کذیکی |

M
۱۵

| صفحہ | حرف | غلط | صحیح |
|------|-----|----------------|------------------------------|
| ۱۶ | ۹ | این دو | ان دو |
| ۱۷ | ۸ | ضرایب | ضرایب |
| ۱۸ | ۶ | لا حول | ولا حول |
| | ۸ | و عمر دیکر | و عمر دیکر |
| | ۱۰ | دارود پانچ | دارودت دہ پانچ |
| | ۱۵ | یکمائی | یکمائی |
| ۱۹ | ۷ | حاجتے | حاجتے |
| | ۱۳ | نیشوند | نیشوند |
| ۲۳ | ۱۱ | خداوند جل شانہ | خداوند عام جل شانہ |
| ۲۴ | ۷ | امین | بہین |
| ۲۵ | ۲ | پارہ اخبار | پارہ اخبار |
| | ۵ | معاشر | معاشرہ |
| ۲۶ | ۳ | ای برتر آفر | ای برتر آفرین و کما و خیران |
| | | | و بر پرہ کفہ اندیشیم و دیدوا |
| | ۹ | پرون باشہ | پرون رفقی |
| ۲۷ | ۹ | اسم | اسم |
| ۲۹ | ۱۰ | غاصر متنغ | غاصر ممتنع |
| | ۱۱ | غیر از حیا | غیری از حیا |
| | ۱۳ | عوش | عوش |
| ۳۰ | ۴ | جسم آزا | جسم را آن |
| | ۸ | ہتساعت | ہتساع |

M. 1000

| صفحہ | سطر | نقطہ | صحیح |
|------|-----|-----------------|------------------|
| ۳۱ | ۶ | پیری | با او چیری |
| | ۷ | ظہور ادب | ظہور ادب است |
| ۲۲ | ۱ | انجا بزد | انجا پل بزد |
| ۳۳ | ۳ | تو توصل | تو وصل |
| | ۴ | راہی | معنی |
| | | یا ایکہ | با ایکہ |
| | ۱۰ | میل کند | میل میکند |
| ۴۱ | ۱ | زینت است | زینت کندہ می است |
| | ۱۳ | قال اللہ | قال اللہ |
| ۴۲ | ۷ | بجا ہما | بجا ہما |
| | ۸ | کرده است | کرده شدہ است |
| ۴۳ | ۹ | بشا عرہ | بشا عرقہ |
| | ۱۳ | بمخید اجل و کبر | بمخید اجل و کبر |
| ۴۴ | ۵ | دو ہما | با دو ہما |
| ۴۶ | ۵۳۴ | مخضر بطریق | مخضر نیتوان شرح |
| | ۵ | تا چون | با قول |
| ۴۷ | | بود اند | بودہ |
| | ۲ | جستہ | جستہ |
| ۴۸ | ۱۲ | ففس | نفر |
| ۵۰ | ۱۱ | از حال | از جای |
| ۵ | ۱ | نصیہ | نصیہ |

| صحیح | غلط | شتر | تصحیح |
|------------------|------------------|-----|-------|
| باجه | لبعد | ۸ | ۵۱ |
| حال | حالات | ۱۲ | |
| باضداشان | باضداوندشان | ۱۵ | ۵۲ |
| باغیرس ازین | لاغیرازین | ۱۵ | ۵۵ |
| میکنیم | میکنم | ۲ | ۵۷ |
| خداوند را | خداوندی را | ۹ | |
| ذات او در خدایت | ذات او در خدایت | ۱۵ | ۵۸ |
| او خود نفس | او نفس | ۱۰ | ۵۹ |
| ار آنجه | از آن جهت | ۱۴ | |
| بر آن | بر آن | ۹ | ۶۰ |
| فالمعنی | فالمعنی | ۱ | ۶۱ |
| انظر غایت | نمای غایت | ۱۱ | |
| هر یک که میخواهد | هر یک که میخواهد | ۶ | ۶۲ |
| همیشه در آن است | همیشه در آن | ۱۳ | ۶۳ |
| نصر | نصر | ۲ | ۶۴ |
| مقتضی | مقتضی | ۱۵ | |
| ار صفات | صفات | ۲ | ۶۵ |
| واسم | اسم | ۶ | |
| عالمها | عالمهاست | ۴ | ۶۶ |
| عالمها | عالمهاست | ۹ | |
| که خلق با خدا | که با خدا | ۵ | ۶۷ |

| صفحہ | طر | غلط | صحیح |
|------|----|----------------------|----------------------------|
| ۶۷ | ۷ | بصفات | بصفاتشان |
| | | حی قدیم | حی و قدیم |
| ۶۸ | ۱ | ضعة | صفه |
| | ۴ | یُبصر و یُبصر | یُبصر و یُبصر |
| | ۶ | بما یُبصر و یُبصر | بما یُبصر و یُبصر |
| | ۸ | یُعقل | یُعقل |
| ۷۰ | ۱۷ | ذاتیہ ال | ذاتیہ کہ ال |
| ۷۱ | ۱۱ | ب ذکر | ذکر |
| | ۱۲ | و ثبوتہ | و ثبوتہ ہم نیز |
| ۷۲ | ۱۵ | نہ در عہدات | نہ در دات |
| ۷۵ | ۱ | کافر کبیرا | کافر مید نیم کبیرا |
| | ۱۴ | نق | نق |
| ۷۶ | ۴ | عالم را حلث نہ | عالم حلث نہ را |
| | ۱۳ | جل شانہ نہ امضا | جل شانہ خدوند عالم نہ امضا |
| ۷۷ | ۷ | وعا | وعا |
| | ۱۴ | بیچ اینج کسی | بیچ چہرا بیچ کسی |
| ۷۸ | ۸ | اگر کیسہ | کہ اگر کیسہ |
| | ۱۴ | اسامی | اساس |
| ۷۹ | ۶ | فدای تو توام فرمودند | فدایت توام فرمود از عدل |
| ۸۱ | ۱۰ | قائمند | قائمند |
| | | ار شیت | کہ ار شیت |

| صفحه | سطر | عقل | صحیح |
|------|-----|-------------------------|-------------------------------------|
| ۹۱ | ۱۳ | آن معنی | بن معنی |
| ۹۲ | ۳ | از هر عضوی بجز | از هر عضوی کار |
| | ۴ | فعل | مسل |
| | ۵ | کرد | کردند |
| | ۷ | اتم پرستین | اتم پرستین است |
| | ۹ | عبود | که عبود |
| | ۱۲ | راس | راوس |
| ۸۳ | ۱ | در این | در اینجا |
| ۹۴ | ۲ | نیتند و زمان | نیتند و چونکه بجای دیگری رفته نیتند |
| ۹۵ | ۴ | اعطسی لایحون | بعضی و الا لایحون بکری لایحون |
| | ۶ | اللائه | اللائه |
| | ۱۰ | خلو من خلقه و خلقه خلوه | خلو من خلقه و خلقه خلوه |
| | ۱۳ | شیره بدستیکه | شیره یعنی بدستیکه |
| | | خداوند عالم خال است | خداوند تبارک و تعالی خال است |
| ۹۶ | ۸ | میدانند | میدهند |
| ۹۷ | ۴ | از جانب است | از جانب است |
| | ۱۰ | دانتیکه | دانتی را آنچه |
| ۹۸ | ۸ | توحید او نیز | توحید او و توحید او نیز |
| | ۱۱ | و پرورنده | و پرورده |
| | ۱۲ | محلکه | محلکم |
| ۹۹ | ۱ | صفحه چون | صفت دار چون |

۷

| صفحہ | صفحہ | صفحہ | صفحہ |
|------|---------|-----------------|--------------------|
| ۱۹ | ۲ | عائفہ | صحیح |
| | | و اگر صفحہ | و اگر نصفہ |
| ۹۰ | ۴ | کلام اشارہ | کلام و ادب اشارہ |
| | ۹ | عرف | عروف |
| | ۱۳ | ترجمہ اشرف | ترجمہ اشرف |
| ۹۱ | ۶ | دہر کہ مخفی | دہر کہ اور مخفی |
| | ۸ | کر دو شمار | کر دو شمار |
| | ۱۱ | عربہ | از عدم |
| ۹۳ | ۷ | حدود بعضی | حدود اور است |
| | ۹ | اسما | اسما ہا |
| ۹۴ | ۱ | قابل | قابل است |
| | ۱۲ | نہ پنی | نہی سنہ |
| ۹۵ | ۱۰ | و کرنا | اد کرنا |
| ۹۸ | ۸ | و بہین کتف | و بہین کتف |
| ۹۹ | ۶ | ایزا ذکر منیاید | اسوا ذکر منیاید |
| ۱۰۰ | ۶ | علیل | علل |
| | ۹ | و تقدیر | و قدر |
| ۱۰۳ | ۸ | درمان | دران |
| ۱۰۴ | ۱۱ | دیدہ است | دیدہ |
| ۱۰۵ | ۹ | قضا ابرام است | قضا مقام ابرام است |
| ۱۰۶ | ۱۳ و ۱۲ | این اصل سے است | این اصل سے است |
| ۱۰۸ | ۱۳ | والطیغوالہ | فالتیغوالہ |

| صفحه | سطر | عظ | صحیح |
|------|-----|------------------------|--------------------------------|
| ۱۰۹ | ۶ | خداوند موجود شده اند | خداوند موقی شده اند |
| | ۹ | نیست این ابد | نیست و قبل استخوان در شکار ابد |
| ۱۱۱ | ۶ | ویش ترا | که اویش ترا |
| | ۱۱ | شناسا بیند است | شناسا بیند است |
| ۱۱۴ | ۴ | خداوندی علم بیکانه است | خداوند علم اصل شانه بیکانه است |
| | ۶ | سیکویید و جمیع | سیکویید و جمیع |
| ۱۱۵ | ۲ | چون میت بندگی | بندگی |
| | ۴ | در خود گذارده است | در خود تو گذارده است |
| ۱۱۶ | ۳ | خلق | خالق |
| ۱۲۰ | ۴ | بشکار | شکار |
| ۱۲۱ | ۱ | متریف | ممرض |
| | ۱۱ | خیال | خیال |
| ۱۲۲ | ۶ | دروغ | دروغ ترا |
| ۱۲۵ | ۶ | تو خدا یی | تو ای خدا یی |
| | ۱۳ | واله | والله |
| ۱۲۶ | ۴ | واله | والله |
| ۱۲۷ | ۶ | داکمه | دانشچه |
| | ۷ | فرمود | ممود |
| | ۱۳ | عالم | عالمی |
| ۱۲۹ | ۲ | من اطاع | من بطع |
| | ۶ | من دون الله اربابا | اربابا |

| صفحه | سطر | عناط | صحیح |
|------|-----|-------------------|---------------------|
| ۱۲۹ | ۱۰ | چیزی | چیزا |
| ۱۳۰ | ۸ | عالم غایت | عالم شانہ عایت |
| ۱۳۲ | ۶ | دینی وجہ | دینی زاوجہ |
| | ۹ | دشمنانہ قرار دانا | دشمنانہ |
| | ۱۲ | بفراشی | بفراش |
| ۱۳۳ | ۹ | ہر کسی | ہر کس |
| ۱۳۴ | ۴ | فریاد | فریاد |
| | ۷ | بیدم ولی | بیدم براہ مطلب ولی |
| ۱۳۶ | ۱۵ | جادات | جادات |
| ۱۳۹ | ۹ | عادات | عادات |
| | ۱۵ | وزریدن است | وزریدہ است |
| ۱۳۸ | ۴ | میخواند | میخوانے |
| ۱۳۹ | ۱۲ | میکند | کند |
| ۱۴۰ | ۷ | شد | باشد |
| | ۸ | اہستہ نیرسی | اہستہ مطلب میرسی |
| ۱۴۱ | ۱ | وما جعل اللہ | وما جعل علیکم |
| ۱۴۲ | ۸ | و مثل این است | و این مثل این است |
| | ۹ | پس از آن گویا | پس از آن از آن گویا |
| ۱۴۴ | ۴ | گویا | گویا |
| ۱۴۵ | ۵ | مینود | نود |
| ۱۴۶ | ۸ | رہت | رہت است |

| صفحه | سطر | عظ | صحیح |
|------|-----|---------------------|-------------------------|
| ۱۴۶ | ۱۳ | و ادله مجاوله | و ادله مجاوله |
| ۱۴۷ | ۵ | نمایانه | نمایانه |
| | ۱۴ | برسد آرد سپسند | برسد آرد سپسند |
| ۱۴۸ | ۴ | سیوم حرکت | سیوم حرکت |
| | ۱۳ | و این سخن بحسب | و این سخن بحسب |
| ۱۴۹ | ۳ | کنندگان مخور | کنندگان مخور |
| | ۵ | کنند و با سلال | کنند و با سلال |
| | ۵ | سنت و حالت | سنت و حالت |
| ۱۵۰ | ۹ | صفه مؤثر است | صفه مؤثر است |
| | ۹ | صفه | صفه |
| | ۱۴ | صفت | صفت |
| ۱۵۱ | ۵ | شعله خود را می کند | نطق او از آتش سوزان کند |
| ۱۵۲ | ۳ | اَوَّهْ | اَوَّهْ |
| | ۵ | لما اختلفوا | لما اختلفوا |
| ۱۵۳ | ۸ | بیاید | بیاید او را |
| | ۱۲ | در کتاب | در کتاب |
| ۱۵۴ | ۱۳ | و با مردم ام | و با مردم |
| ۱۵۵ | ۲ | دعای خاصه و هم خاصه | دعای خاصه |
| | ۵ | ظفرها | بنا ترا |
| | ۱۴ | صلوات | فاصلها |
| ۱۵۷ | ۱۵ | بر کسی | بر کس |
| | | در کس | در کس |

| صفحه | طر | غلط | صحیح |
|------|----|--------------------|--------------------|
| ۱۵۸ | ۱ | برصد وقت | برصد خود وقت |
| ۱۵۹ | ۲ | بکنند | کنند |
| | ۱۲ | جاب | ب |
| ۱۶۱ | ۱۵ | دوراخا | ودا نما |
| ۱۶۲ | ۲ | در ملک اینا | در ملک باد اینا |
| | | عالم | ادم |
| ۱۶۳ | ۳ | بر اینکه | با اینکه |
| ۱۶۴ | ۱۴ | می شناسند | ومی شناسند |
| ۱۶۵ | ۶ | شش | شخص |
| ۱۶۹ | ۱۰ | اناطه بعلم | اناطه بعلمه |
| ۱۷۰ | ۲ | با اینکه | با اینکه |
| | ۴ | مع ذلک مضمین میشود | مع ذلک مضمین میشود |
| | ۶ | کرد | کردی |
| | ۷ | قاعده | قواعد |
| | | سیمما | سیمما |
| | ۹ | درست مسقطی | درست مسقطی |
| | ۱۲ | رتو | رتو |
| ۱۷۱ | ۳ | و این | و این |
| | ۱۲ | که ندانند | ندانند |
| ۱۷۳ | ۱ | ساکت | سکن |
| ۱۷۴ | ۱۰ | عالم بود | عالم مضمون بود |

| صفحہ | طر | عظ | صحیح |
|------|----|--------------------------|--------------------------|
| ۱۷۵ | ۱۳ | بربطان | بطان |
| ۱۷۶ | ۱ | میکم | میکینہ |
| | ۲ | توفلان | تورہ - عدد ۲ |
| | | یک برخیز | یک آغا برخیز |
| | ۳ | بش | باشے |
| | ۵ | بد بگوید چراگہ | بگوید کہین غلام دروغ کہے |
| | ۷ | خود مائل | خود موال |
| | ۱۰ | دیسل کہ | دیسل این است کہ |
| ۱۷۸ | ۳ | دبریشان است | کہ بریشان است |
| ۱۸۳ | ۹ | بطش | و بطش |
| | | زبان | زبانے |
| | ۱۵ | جمدہ است | جمیدہ |
| ۱۸۴ | ۲ | ہ | ہ |
| | ۸ | صفات | صفات را |
| ۱۸۵ | ۷ | زیدوے | زیدار طہا بہت دالہ |
| ۱۸۶ | ۹ | شہادت | شہادہ است |
| ۱۸۸ | ۶ | ازجہ | ازین جہت |
| | ۱۲ | برخیز مادہ است | برخیزی مادہ است |
| ۱۸۹ | ۱۰ | میفراید صورتکم بطون تمام | میفراید |
| ۱۹۰ | ۳ | کاینات | کاینات |
| | ۸ | مصطفیٰ | مصطفیٰ |

| صحیح | عظ | خط | صفحه |
|-----------------------------|------------------|----|------|
| قب کت | قب کت | ۱۴ | ۱۹۰ |
| جل شاه علم خود محقق | جل شاه محقق | ۹ | ۱۹۲ |
| پشوا احمد ناید | پشوا ناید | ۸ | ۱۹۳ |
| هر کسی بر آ | هر کسی بر آ | ۹ | |
| فهنیده | فهنیده | ۱۵ | |
| کذ و کذب | کذب | ۱ | ۱۹۴ |
| هر زنی و صیتی | هر زنی و صی | ۱۰ | |
| بر انان | بر آن | ۱ | ۱۹۵ |
| بهمینه | بهمینه | ۶ | |
| گذشته نظم کات نید زینده درم | گذشته بلجی | ۷ | |
| محتاج بلجی نذیر کشته طجا | | | |
| دیگری است | دیگری | ۱۴ | |
| هر باطنی | هر وطنی | ۱۱ | ۱۹۶ |
| دلعه علمتم | مد علمتم | ۱۵ | |
| و چون بروزان | و چون آن | ۱۱ | ۱۹۷ |
| از اینجا پائین | از اینجا پائین | ۱۴ | |
| ابدان | ابدان ابدان | ۵ | ۱۹۸ |
| باشد نهایت یا ظاهر است | باشد یا ظاهر است | ۱۳ | |
| یا خاف | یا خاف | ۱۴ | |
| در عصر | در عصر | ۱۰ | ۲۰۲ |
| که هر کس که | که هر کس که | ۱۳ | |

| صفحه | عنوان | عنوان | صفحه |
|------|-------------------|-----------------------|------|
| ۲۰۳ | سبب | صحیح بیست | ۱ |
| ۴ | در حدیثی | که حدیثی | ۴ |
| ۶ | فرمود که چون | فرمود چون | ۶ |
| ۱۲ | بر چه | که چه | ۱۲ |
| ۲۰۴ | دیگر که نشین باسل | ذکر که نشین باسل باشد | ۱ |
| ۲۰۷ | بقیان | بقیان | ۲ |
| ۶ | قیسان | قیسان | ۶ |
| ۲۰۸ | مجمع | محل | ۱۳ |
| ۲۱۱ | جهت | جهت است | ۳ |
| ۲۱۲ | که گفتا | اگفا | ۱ |
| ۱۲ | از اذان | از اذان | ۱۲ |
| ۲۱۶ | چه | چرا | ۱۱ |
| ۲۱۸ | کینم | کنم | ۳ |
| ۶ | عاس | عاس | ۶ |
| ۱۳ | ام کتاب | علم کتاب | ۱۳ |
| ۲۱۹ | اجل منع است | اجل منع است | ۸ |
| ۲۲۰ | ولیکم الله | ولیکم الله تا آخر | ۱ |
| ۲۲۱ | همدی است | همه است من | ۱۵ |
| ۲۲۳ | و ایشان | و انسان | ۲ |
| ۳ | شود | شود | ۳ |
| ۴ | میدهد که | میدهد تو | ۴ |

| صفحہ | سطر | عقده | صحیح |
|------|-----|-----------------------|------------------------|
| ۲۲۳ | ۹ | عقل داری خلیفہ تبار | عقل داری خلیفہ تبار |
| | ۱۰ | تو عقل | تو عقیدے |
| | ۱۲ | خرش تو پیر باشی | خوش نویس باشی |
| ۲۲۵ | ۱۰ | پسندیدہ ہم بایتے باند | پسندیدہ باند |
| | ۱۱ | باید | پس باید |
| | ۱۴ | فرض | فرضہ |
| ۲۲۶ | ۱ | کند | کنند |
| ۲۲۸ | ۵ | رفت | یافت |
| ۲۳۰ | ۱۱ | وینے | وہی |
| ۲۳۱ | ۳ | و با او | کہ با او |
| | ۹ | اودسیل | اودسیل |
| ۲۳۴ | ۳ | شدہ اند و سجاط | شدہ ہت و سجاط |
| | ۱۱ | بسے | پس |
| | ۱۳ | روزہ | روزہ |
| ۲۳۵ | ۲ | ذکر تے تے منہا | ذکر تے تے منہا منہا |
| | ۷ | و ہمین | و ہمین |
| ۲۳۶ | ۷ | نص او | نص آن بزرگوار |
| | ۱۰ | میٹود | میٹوی |
| ۲۳۸ | ۱۴ | ایشان | ایشان |
| ۲۳۹ | ۱۰ | از آیات | از آیات |
| ۲۴۰ | ۱۵ | صورت | صورتے |

[Faint, illegible handwriting on a lined page]

بسم الله الرحمن الرحيم

فهرست اغراض کتاب استغاث و سبله النجاة چاپ دارالسلطنة تبریز

| صفحه | سطر | غلط | صحیح |
|------|-----|-----------------------------|-------------------|
| ۲ | ۱۰ | مشفق | شیعین |
| ۳ | ۷ | نایم | نایم |
| ۴ | ۴ | اورا | ازرا |
| | ۷ | این | آن |
| ۵ | ۹ | مجالم لب | و مجالم |
| ۶ | ۹ | که در برابر | که در برابر |
| ۷ | ۹ | و حال | حال |
| | ۱۴ | و سایر چه | و سایر چه |
| ۸ | ۸ | کو کب را قرار داده میگرداند | کو کب را میگرداند |
| | ۱۳ | اگر | برگاه |
| ۹ | ۱۴ | ماءا | من ماء |
| ۱۲ | ۲ | بصانع | بصانعی |
| | ۷ | عاشق اقبال است | عاشق اقبال است |
| | | عمل های است | عمل های است |
| | ۱۵ | و آینه | و آینه |
| ۱۳ | ۴ | که شک | شک |
| ۱۴ | ۹ | بیطلب | و لطلب |
| ۱۵ | ۶ | گستردگی | گزدگی |

| صفحه | حرف | عطف | مجموع |
|------|-----|----------------|----------------------------------|
| ۱۶ | ۹ | این دو | آن دو |
| ۱۷ | ۸ | ضرایب | ضد ما |
| ۱۸ | ۶ | لا حول | ولا حول |
| | ۸ | و عمر دیگر | و عمر دیگر |
| | ۱۰ | دارود پایله | دارودست پایله |
| | ۱۵ | یکمائی | یکپسائی |
| ۱۹ | ۷ | صاحبته | فاحصه |
| | ۱۳ | نیشوند | میشوند |
| ۲۳ | ۱۱ | خداوند جل شانہ | خداوند عالم جل شانہ |
| ۲۴ | ۷ | امین | بهین |
| ۲۵ | ۲ | پاره اخبار | پاره از اخبار |
| | ۵ | معاشره | معاشره |
| ۲۶ | ۳ | ای برتر تا آخر | ای برتر از قبایس و محاوره خیار |
| | | | در هر چه گفته اند نشینیم و دیدیم |
| | ۹ | پردون باش | پردون زنی |
| ۲۷ | ۹ | اسم | اس |
| ۲۹ | ۱۰ | غاصر متعنع | غاصر همه متعنع |
| | ۱۱ | غیر از حجاب | غیری از حجاب |
| | ۱۳ | عوش | عوش |
| ۳۰ | ۴ | جسم از آن | جسم در آن |
| | ۸ | بستماع است | بستماع |

| صفحه | سطر | نقطه | صحیح |
|------|-----|-----------------|--------------------|
| ۳۱ | ۶ | چیزی | باو چیزی |
| | ۷ | ظهور اوست | ظهور اوست |
| ۳۲ | ۱ | انجا برد | انجا پل برد |
| ۳۳ | ۳ | تو وصل | تو وصل |
| | ۴ | راهی | معنی |
| | | یا اینکه | با اینکه |
| | ۱۰ | میل کند | میل میکند |
| ۴۱ | ۱ | ترتیب است | ترتیب کننده می است |
| | ۱۳ | قال الله | قال الله |
| ۴۲ | ۷ | بجا بسا | بجا بسا |
| | ۱ | کرده است | کرده شده است |
| ۴۳ | ۹ | بشاعره | بشاعره |
| | ۱۳ | بجمله اجل و کبر | بجمله اجل و کبر |
| ۴۴ | ۵ | و همها | باو همها |
| ۴۶ | ۵۴ | مخفف ربط نیتون | مخفف نیتون شرح |
| | ۵ | تا چون | با قول |
| ۴۷ | | بوده اند | بوده |
| | ۲ | جسته | جسته |
| ۴۹ | ۱۲ | نفس | نفر |
| ۵۰ | ۱۱ | از صل | از جای |
| ۵ | ۱ | بصمه | بصمه |

| صفحه | سطر | غلط | صحیح |
|------|-----|-------------------|-------------------|
| ۵۱ | ۸ | بعده | بعده |
| | ۱۲ | حالات | حال |
| ۵۲ | ۱۵ | با خداوندشان | با خداوندشان |
| ۵۵ | ۱۵ | لا غیر ازین | لا غیر پس ازین |
| ۵۷ | ۲ | میکنم | میکنم |
| | ۹ | خداوند را | خداوند را |
| ۵۸ | ۱۵ | ذات درخشان است | ذات او درخشان است |
| ۵۹ | ۱۰ | او نفس | او خود نفس |
| | ۱۴ | از آن جنبه | از آن جنبه |
| ۶۰ | ۹ | ربان | ربان |
| ۶۱ | ۱ | فالمغنی | فالمغنی |
| | ۱۱ | غایت الطرف | انظر غایت |
| ۶۲ | ۶ | هر یک که میخواهید | هر یک که میخواهید |
| ۶۳ | ۱۳ | همیشه لازال است | همیشه و لازال است |
| ۶۴ | ۲ | تفریح | تفریح |
| | ۱۵ | محققا | محققا |
| ۶۵ | ۳ | صفات | ارصفات |
| | ۶ | اسم | و اسم |
| ۶۶ | ۴ | عالمهات | عالمها |
| | ۹ | عالمها | عالمها |
| ۶۷ | ۵ | که با خدا | که خلق با خدا |

| صفحہ | طر | غلط | صحیح |
|------|----|--|--|
| ۶۷ | ۷ | بضات | بضاتان |
| | | حی قدیم | حی و قدیم |
| ۶۸ | ۱ | ضفة | صفہ |
| | ۴ | يُبْصِرُ وَيُبْصِرُ | يُبْصِرُ وَيُبْصِرُ |
| | ۶ | بِمَا يُبْصِرُ وَيُبْصِرُ | بِمَا يَبْصِرُ وَيَبْصِرُ |
| | ۸ | يَعْقِلُ | يُعْقِلُ |
| ۷۰ | ۱۷ | ذاتية ال | ذاتية کہ ال |
| ۷۱ | ۱۱ | بِذَكَرِ | ذکر |
| | ۱۲ | وِثْوَتِهِ | وِثْوَتِهِمْ نَزِيرِ |
| ۷۲ | ۱۵ | نَهْ دَرَعَاتِ | نَهْ دَرَعَاتِ |
| ۷۵ | ۱ | كَافِرٍ كَبِيرٍ | كَافِرٍ كَبِيرٍ |
| | ۱۴ | نَقِ | خَنِقِ |
| ۷۶ | ۴ | عَالِمٍ رَاجِلٍ شَانِئَةٍ | عَالِمٍ رَاجِلٍ شَانِئَةٍ |
| | ۱۳ | جِلْ شَانِئَةٍ اِقْتَصَانِ | جِلْ شَانِئَةٍ خَدُونِ عَالِمٍ اِقْتَصَانِ |
| ۷۷ | ۷ | دَعَا | وَعَا |
| | ۱۴ | يَبْحِ اِيْتِجِ كَسِي | يَبْحِ اِيْتِجِ كَسِي |
| ۷۸ | ۸ | اِرْكَبِ | اِرْكَبِ |
| | ۱۴ | اَسَامِي | اَسَاسِ |
| ۷۹ | ۶ | فَدَايِ تُوْتُوْمِ فَرُوْدِنِدِ عَدَلِ | فَدَايِ تُوْتُوْمِ فَرُوْدِنِدِ عَدَلِ |
| | ۱۰ | قَائِنِدِ | قَائِنِدِ |
| ۸۱ | | اِرْشِيْتِ | اِرْشِيْتِ |

| صفحه | سطر | عناط | صحیح |
|------|-----|-------------------------|-------------------------------------|
| ۸۱ | ۱۳ | آن معنی | بن معنی |
| ۸۲ | ۳ | از هر عضوی بطور کلی | از هر عضوی کار |
| | ۴ | نعلی | مسل |
| | ۵ | کرد | کردند |
| | ۷ | هم چنین | هم چنین است |
| | ۹ | جلوه | که جلوه |
| | ۱۲ | راس | راوس |
| ۸۳ | ۱ | در این | در اینجا |
| ۸۴ | ۲ | نیتند و فان | نیتند و چونکه بجای دیگری زنده نیتند |
| ۸۵ | ۴ | اعطسی لایکون | بعضی و لالو نیه ابکری لایکون |
| | ۶ | ال لالته | ال لالته |
| | ۱۰ | خلی من خلقه و خلقه خلقه | خلو من خلقه و خلقه خلقه |
| | ۱۳ | ششم بدستیکه | ششم یعنی بدستیکه |
| | | خداوند عالم عالم است | خداوند تبارک و تعالی عالم است |
| ۸۶ | ۸ | پیدا اند | میدهند |
| ۸۷ | ۴ | از جانب است | از جانب است |
| | ۱۰ | دستیکه | دستیکه از آنچه |
| ۸۸ | ۸ | توحید او تیز | توحید او و توحید او تیز |
| | ۱۱ | و پرورده | و پرورده |
| | ۱۲ | محکم | محکم |
| ۸۹ | ۱ | صفت چون | صفت دارد چون |

۷

| صفحہ | سطر | عناظ | صحیح |
|------|---------|-----------------|------------------|
| ۸۹ | ۲ | واکرصفہ | واکرصفہ |
| ۹۰ | ۴ | کلام اشارہ | کلام وادش اشارہ |
| | ۹ | عرف | عوف |
| | ۱۳ | ترجمہ اشتر | ترجمہ اشتر |
| ۹۱ | ۶ | دہرکہ مخوفی | دہرکہ اور مخوفی |
| | ۸ | کرد و بشمار | کرد بشمارش |
| | ۱۱ | عزبہ | ارعدم |
| ۹۳ | ۷ | حد و بعضی | حد و ادراست |
| | ۱ | اسما | اسما ہا |
| ۹۴ | ۱ | قابل | قابل ست |
| | ۱۲ | نہ پنی | نہی سنہ |
| ۹۵ | ۱۵ | وکرنا | ادکرنا |
| ۹۸ | ۸ | وہین کتف | وہین ہم کتفا |
| ۹۹ | ۶ | ایزا ذکر منیاید | اسزا ذکر منیایم |
| ۱۰۰ | ۶ | علیل | علل |
| | ۹ | و تقدیر | و قدر |
| ۱۰۳ | ۸ | درمان | درآن |
| ۱۰۴ | ۱۱ | دیدہ ست | دیدہ |
| ۱۰۵ | ۹ | قضا ارام ست | قضا مقام ارام ست |
| ۱۰۶ | ۱۳ و ۱۴ | ابن اجل سے ست | ابن اجل سے ست |
| ۱۰۸ | ۱۳ | والطیحوالند | فالطیحوالند |

| صفحه | سطر | عظ | صحیح |
|------|-----|----------------------|-----------------------------|
| ۱۰۹ | ۶ | خداوند موجود شده اند | خداوند موقی شده اند |
| | ۹ | نیست این ابد | نیست قبل استقلا در آنها ابد |
| ۱۱۱ | ۶ | و پیش از | که او پیش از |
| | ۱۱ | شناسا نیند است | شناسا نیند است |
| ۱۱۴ | ۴ | خداوندی لم یکن است | خداوند علم جل شانہ یکن است |
| | ۶ | سیکویید و جمع | سیکویید و جمع |
| ۱۱۵ | ۲ | چون نیست بنگ | بند که |
| | ۴ | در خود گذارده است | در خود تو گذارده است |
| ۱۱۶ | ۳ | خلق | خالق |
| ۱۲۰ | ۴ | بشکار | شکار |
| ۱۲۱ | ۱ | تعریف | مقرض |
| | ۱۱ | خیال | خیال |
| ۱۲۲ | ۶ | دروع | دروع را |
| ۱۲۵ | ۶ | تو خدا یله | تو خدا یله |
| | ۱۳ | واله | والله |
| ۱۲۶ | ۴ | واله | واله |
| ۱۲۷ | ۶ | داکنه | داکنه |
| | ۷ | رمود | رمود |
| | ۱۳ | عالم | عالمی |
| ۱۲۹ | ۲ | من اطاع | من یطع |
| | ۶ | من دون الله اربابا | اربابا |

| صفحه | سطر | عظ | صحیح |
|------|-----|-----------------|---------------------|
| ۱۲۹ | ۱۰ | چیزی | چیزا |
| ۱۳۰ | ۸ | عالم غایت | عالم شاه غایت |
| ۱۳۲ | ۶ | دینی وجهه | دینی زا وجهه |
| ۹ | ۹ | دشمنیه قرار داد | دشمنیه |
| ۱۳۳ | ۱۲ | بفراشی | بفراش |
| ۱۳۴ | ۹ | هرسی | هرس |
| ۱۳۴ | ۴ | زایه | میفراید |
| ۱۳۶ | ۷ | میدم ول | میدم برام طلب ول |
| ۱۳۹ | ۱۵ | عجادت | عجادات |
| ۱۳۹ | ۹ | عجادت | عجوات |
| ۱۴۰ | ۱۵ | ورزیدن است | ورزیده است |
| ۱۴۱ | ۴ | میخواند | میخواند |
| ۱۴۹ | ۱۲ | میکند | کند |
| ۱۴۰ | ۷ | شد | باشد |
| ۱۴۱ | ۸ | لپشته نیزی | لپشته نیزی |
| ۱۴۱ | ۱ | وما حمل الله | وما حمل علیکم |
| ۱۴۲ | ۸ | و مثل این است | و این مثل این است |
| ۱۴۴ | ۹ | پس از آن سوال | پس از آن از آن سوال |
| ۱۴۴ | ۴ | کوئت | گفت |
| ۱۴۵ | ۵ | میفود | نمود |
| ۱۴۶ | ۸ | ریت | ریت است |

| صفحه | سطر | عناظ | صحیح |
|------|-----|-------------------------|-------------------------|
| ۱۴۶ | ۱۳ | و ل ادله مجاوله | و ادله مجاوله |
| ۱۴۷ | ۵ | نمایانه | نمایانه |
| | ۱۴ | بر خدا خود پیوسته | بر خدا خود پیوسته |
| ۱۴۸ | ۴ | سیوم حکمت | سیوم میل حکمت |
| | ۱۳ | و این سخن بحسب | و این سخن اگر چه بحسب |
| ۱۴۹ | ۳ | کنندگان مخور | کنندگان را مخور |
| | ۵ | کنند و با استدلال | کنند با استدلال |
| | ۹ | صفت مؤثر است | صفت مؤثر است |
| | ۹ | صفت | صفت |
| | ۱۴ | صفت | صفت |
| ۱۵۱ | ۵ | شعله خود را خودت می کند | نطق او از آتش سوزان کند |
| ۱۵۲ | ۳ | اتوه | ادویه |
| | ۵ | لما اختلفوا | لما اختلفوا |
| ۱۵۳ | ۸ | بیاید | بیاید او را |
| | ۱۲ | و در کتاب | در کتاب |
| ۱۵۴ | ۱۳ | و با مردم ام | و با مردم |
| ۱۵۵ | ۲ | و ایم خاصه و ایم خاصه | و ایم خاصه |
| | ۵ | ظفرها | پنجه را |
| | ۱۴ | صلوا | فاصلها |
| ۱۵۷ | ۱۵ | بر کسی | بر کس |
| | | و بر کس | و بر کس |

| صفحه | طر | غلط | صحیح |
|------|----|---------------------|-------------------------|
| ۱۵۸ | ۱ | برصد و هفت | برصد خورد و هفت |
| ۱۵۹ | ۲ | بکنند | کنند |
| | ۱۲ | جواب | ب |
| ۱۶۱ | ۱۵ | دور اینجا | و در آنجا |
| ۱۶۲ | ۲ | در ملک اینها | در ملک بایدها |
| | | عالم | اوم |
| ۱۶۳ | ۳ | بر اینکه | باینکه |
| ۱۶۴ | ۱۴ | می شناسند | و می شناسند |
| ۱۶۵ | ۶ | شخصه | شخص |
| ۱۶۹ | ۱۰ | اعاظمه بسم | اعاظمه بسمه علم |
| ۱۷۰ | ۳ | یا اینکه | با اینکه |
| | ۴ | مع ذلک مضمین می شود | مع ذلک کلام مطین می شود |
| | ۶ | کرد | کردی |
| | ۷ | قاعده | قواعد |
| | | سیمما | سیمما |
| | ۹ | درست مضمینی | درست مضمینی |
| | ۱۲ | بگو | بگو |
| ۱۷۱ | ۳ | دایمین | دایمین |
| | ۱۲ | که شده اند | خداوند |
| ۱۷۳ | ۱ | ساکت | سکن |
| ۱۷۴ | ۱۰ | عالم نور | عالم مصطفی خود |

| صفحه | بهر | عظ | صحیح |
|------|-----|------------------------------|---------------------------------|
| ۱۷۵ | ۱۲ | بربطان | بطان |
| ۱۷۶ | ۱ | یسکم | سکینه |
| ۲ | ۲ | توقلمانے | تورہ و عدالت |
| | | یکے برخیزد | یکے از آنها برخیزد |
| ۳ | ۲ | باش | باشے |
| ۵ | ۵ | بدگوید چرا که | بگوید که این غلام دروغ گفته است |
| ۷ | ۷ | خود مائل | خود مولا مائل |
| ۱۰ | ۱۰ | دیسل کہ | دیسل این است کہ |
| ۱۷۱ | ۳ | دبریشان است | کہ بریشان است |
| ۱۸۳ | ۹ | بطش | و بطش |
| | | زبان | زبانے |
| | ۱۵ | جمده است | جمده |
| ۱۸۴ | ۲ | نه | نه |
| | ۵ | صفات | صفات را |
| ۱۸۵ | ۷ | زیدو نے | زید از کجا بہرہ و لے |
| ۱۸۶ | ۹ | شہادت | شہادہ است |
| ۱۸۸ | ۶ | از جہت | از این جہت |
| | ۱۲ | بر چیزی مادہ است | بر چیزی مادہ است |
| ۱۸۹ | ۱۰ | میفرماید صورتکم نے بطون تمام | میفرماید |
| ۱۹۰ | ۳ | کاینات | کاینات است |
| | ۸ | مصطفیٰ | مصطفیٰ |

| ص | ط | ع | ص |
|-----|----|-------------------|-----------------------------|
| ۱۹۰ | ۱۴ | قب کتبت | قب کتبت |
| ۱۹۲ | ۹ | جل شاه مخص | جل شاه علم خود مخص |
| ۱۹۳ | ۸ | پشوی نماید | پشوی خود نماید |
| | ۹ | هر کسی بر آ | هر کسی بر آ |
| | ۱۵ | همنیده | همنیده |
| ۱۹۴ | ۱ | کذب | کذب و مکن ب |
| | ۱۰ | هر تخی وصی | هر تخی وصی |
| ۱۹۵ | ۱ | بر آن | بر آن |
| | ۶ | بر سمنب | بر سمنب |
| | ۷ | گذشته بلجا | گذشته نظم کاتیند اینده در ک |
| | | | محتاج بلجا ندیر کشته بلجا |
| | ۱۴ | دیکری | دیکری است |
| ۱۹۶ | ۱۱ | هر وطنه | هر باطنی |
| | ۱۵ | قد علمتم | ولقد علمتم |
| ۱۹۷ | ۱۱ | و چون آن | و چون بروزان |
| | ۱۴ | ارزنجی پائین | ارزنجی پائین |
| ۱۹۸ | ۵ | ابدان ابدان | ابدان |
| | ۱۳ | باشد یا ظا هر است | باشد نهایت یا ظا هر است |
| | ۱۴ | یا خاف | یا خاف |
| ۲۰۲ | ۱۰ | در عصر | در عصر |
| | ۱۳ | که هر کس که | که هر کس که |

| صفحه | عنوان | سطر | عنوان | صفحه |
|------|-----------------------|-----|---------------------------|------|
| ۲۰۳ | سبب | ۱ | سبب | ۲۰۳ |
| | در حدیثی | ۴ | که حدیثی | |
| | فرزود که چون | ۶ | فرزود چون | |
| | بر چه | ۱۲ | که چه | |
| ۲۰۴ | دیگر که عایشین با پیل | ۱ | ذکر که عایشین با پیل باشد | ۲۰۴ |
| ۲۰۷ | قیبان | ۲ | بقیبان | ۲۰۷ |
| | قیسان | ۶ | قیبان | |
| ۲۰۸ | مجمع | ۱۳ | محل | ۲۰۸ |
| ۲۱۱ | جهت | ۳ | جهت است | ۲۱۱ |
| ۲۱۲ | که گفتا | ۱ | اکتفا | ۲۱۲ |
| | اذمان | ۱۲ | از اذمان | |
| ۲۱۶ | چه | ۱۱ | چرا | ۲۱۶ |
| ۲۱۸ | کنیم | ۳ | کنم | ۲۱۸ |
| | عابس | ۶ | عابس | |
| | ام الکتاب | ۱۳ | علم الکتاب | |
| ۲۱۹ | اجل منع است | ۸ | اجل منع است | ۲۱۹ |
| ۲۲۰ | ولیکم الله | ۱ | ولیکم الله تا آخر | ۲۲۰ |
| ۲۲۱ | هدی است | ۱۵ | هدی است من | ۲۲۱ |
| ۲۲۳ | و ایشان | ۲ | و انسان | ۲۲۳ |
| | شود | ۳ | شود | |
| | میدهد که | ۴ | میدهد تو | |

| صفحہ | سطر | علاقہ | صحیح |
|------|-----|-----------------------|------------------------------------|
| ۲۲۳ | ۹ | عقل داری خلیفہ تبار | عقل داری خلیفہ تبار |
| | ۱۰ | توقل | توقل |
| | ۱۲ | خوش تو پر باشی | خوش تو پر باشی |
| ۲۲۵ | ۱۰ | پسندیدہ ہم بایتے باند | پسندیدہ ہم بایتے باند |
| | ۱۱ | باید | باید |
| | ۱۴ | فرض | فرض |
| ۲۲۶ | ۱ | کنند | کنند |
| ۲۲۸ | ۵ | رفت | یافت |
| ۲۳۰ | ۱۱ | وینے | وینی |
| ۲۳۱ | ۳ | و با او | کہ با او |
| | ۹ | اودسیل | اودسیل |
| ۲۳۴ | ۳ | شدہ اند و سجاط | شدہ ہت و سجاط |
| | ۱۱ | بسے | پس |
| | ۱۳ | روزہ | روزہ |
| ۲۳۵ | ۲ | ذکات اللہ منہا | ذکات اللہ یوم منہا ^{منہا} |
| | ۷ | و بہین | و بہین |
| ۲۳۶ | ۷ | نض او | نض آن بزرگوار |
| | ۱۰ | میٹود | میٹوی |
| ۲۳۸ | ۱۴ | ایشان | ایشان |
| ۲۳۹ | ۱۰ | از آیات | وازیات |
| ۲۴۰ | ۱۵ | صورت | صور نے |

| صفحه | سطر | غلط | صحیح |
|------|-----|--------------------|-----------------------------|
| ۲۴۲ | ۱۱ | ابد | ابد |
| ۲۴۱ | ۳ | میکنند | کردند |
| ۲۵۰ | ۹ | شاید در مقام | شاید در مقام |
| | ۱۰ | روایت در چهار | روایت اخبار |
| | ۱۱ | مجموع | مجموع |
| | | نوشتن | نوشته |
| ۲۵۱ | ۲ | یک | یک |
| ۲۵۲ | ۶ | مجتت | مجتت |
| ۲۵۳ | ۱۱ | بمشر | بمسر |
| ۲۵۴ | ۲ | میثود | میثوند |
| ۲۵۱ | ۱۱ | اکرچه | پس اگر چه |
| ۲۶۳ | ۸ | در راهها | و در راهها |
| | | شده است و در راهها | شده است پس در جمیع در راهها |
| | ۱۵ | بساط در مقام | بساط و در مقام |
| ۲۶۵ | ۱ | در خاک | از خاک |
| ۲۶۸ | ۱۵ | شقیقاً | شفا |
| ۲۷۰ | ۱ | مبارک دین | مبارک بزرگ دین |
| ۲۷۲ | ۱۵ | ایشان و یارانشان | ایشان |
| ۲۷۳ | ۷ | میکنند | کنند |
| ۲۷۴ | ۹ | آن تا تو | بان تا تو |
| ۲۷۵ | ۵ | بواطه آنها | بواطه او از آنها |

در راهها
در جمیع در راهها

| صفا | سطر | خط | صحیح |
|-----|-----|----------|--------------|
| ۲۷۷ | ۱۴ | و سوالت | و سوالات |
| | | دستمان | دستمان نما |
| ۲۷۹ | ۸ | می شوند | می شوید |
| | ۹ | شوند | شوید |
| | | می شوند | می شوید |
| | | کنند | کینند |
| | | نمی کنند | نمی کینند |
| ۱۰ | | کنند | کینند |
| ۲۷۹ | ۷ | برگس | در حدی برگس |
| ۸۰ | ۷ | بجابت | بجبت |
| | ۱۲ | آنها | آنها |
| ۲۸۲ | ۲ | دشبهات | دشبهات ملایه |
| ۲۸۳ | ۳ | نابت | بت |
| ۲۸۴ | ۷ | باشند | باشند |
| ۲۸۷ | ۱۲ | نقصان | نقصان |
| ۲۸۸ | ۶ | و هر کس | و هر کس |
| | ۱۲ | و کز | و کز |
| ۲۹۲ | ۶ | و طعموم | و توام |

بسم الله الرحمن الرحيم

حضرت غلام گستاخ شریح لاجعل باب واد استغنه بریز

| صفحه | مهر | غلط | صحیح |
|------|-----|-------------------|------------------------------|
| ۳ | ۱۱ | باستطاعت | استغانت |
| ۴ | ۱ | ادرا برضول | ازرا برضول |
| ۵ | ۷ | حولاً | حولاً |
| ۶ | ۹ | دبا ابرآ | دبا ابرآ |
| ۷ | ۱۴ | شبی | شبی |
| ۸ | ۱۵ | مشل | مشل |
| ۹ | ۱ | دنه با هر شے | دنه با هر شے |
| | ۲ | چگونه | چگونه |
| | ۶ | ازرا | اندارا |
| | ۱۰ | علیه ما | علیه شے ما |
| | ۱۱ | فیه ما | فیه شے ما |
| | ۱۴ | استناره از مهر | اشاره بمنبر |
| ۱۱ | ۲ | شد پس | شد و مغزین باو چیر نخواهد پس |
| | ۱۰ | خداوند که | خداوند این است که |
| ۱۲ | ۱۲ | مرتبه معالده اسما | و آن مرتبه معالده اسما |
| ۱۳ | ۴ | که جان | جان |
| ۱۴ | ۳ | زید منم | ای غنی زید منم |
| | ۹ | داگر حال | داگر تا حال |
| | ۱۴ | دارد میگویم | دارد بر حسب میگویم |

| صفحه | سطر | عناوین | صحیح |
|------|-----|---------------------|-------------------|
| ۱۷ | ۳ | عاصی | عاصی |
| | ۴ | زینم کفیه | زینم اولفته |
| | ۱۰ | دران | دراو |
| | ۱۱ | دران | دراو |
| ۱۹ | ۹ | علیه السلام | علیه السلام است |
| ۲۰ | ۱۱ | که ارضا | که ارضا |
| ۲۳ | ۴ | اختلافات | اختلافات |
| | ۱۰ | ذوات | ذوات |
| ۲۴ | ۱۲ | فضل ذکر | مقدمه ذکر |
| | ۱۵ | چگونه نمود | چگونه مخفی نمود |
| | | و حدیث | و حدیث |
| ۲۵ | ۶ | انوارا | انوارا در ا |
| | ۱۴ | سبدا | میر |
| ۲۶ | ۵ | توحید خدا | لوحدهت خدا |
| | ۸ | توصیف | توصیف انبان |
| ۲۹ | ۱ | صفت | این صفت |
| | ۷ | علم علی علیه السلام | علی علیه السلام |
| | ۱۰ | مثل | مثل |
| ۳۰ | ۲ | احکام در تردد | احکام همه در تردد |
| | ۵ | در صفات نقی است | ارضات نقی است |
| | ۶ | بدن بکیر | بدن را بکیر |

| صفحه | سطر | عنوان | تصحیح |
|------|-----|---------------------|-----------------------------|
| ۲۴۴ | ۱۱ | ۱۰۱ | ۱۰۱ |
| ۲۴۸ | ۲ | میکند | کردند |
| ۲۵۰ | ۹ | شاید در مقام | شاید در مقام |
| ۱۰ | ۱۰ | روایت در اخبار | روایت اخبار |
| ۱۱ | ۱۱ | تصحیح | تصحیح |
| | | نوشتن | نوشتن |
| ۲۵۱ | ۲ | یک | یک |
| ۲۵۲ | ۶ | مجتبت | مجتبت |
| ۲۵۳ | ۱۱ | بمشر | بسر |
| ۲۵۴ | ۲ | میثود | میثود |
| ۲۵۱ | ۱۱ | اکرمه | پسر اکرمه |
| ۲۶۳ | ۸ | در راهها | در راهها |
| | | شده است در راهها | شده است پس در جمیع در راهها |
| ۱۵ | | باط در مقام | باط در مقام |
| ۲۶۵ | ۱ | در خاک | از خاک |
| ۲۶۸ | ۱۵ | تقیفا | تفقار |
| ۲۷۰ | ۱ | مبارک دین | مبارک بزرگ دین |
| ۲۷۲ | ۱۵ | ایشان و میثاق ایشان | ایشان |
| ۲۷۳ | ۷ | میکند | کنند |
| ۲۷۴ | ۹ | آن تا تو | بان تا تو |
| ۲۷۵ | ۵ | بویطه آنها | بویطه او از آنها |

در این کتاب
در این کتاب
در این کتاب

| صفحه | سطر | عظ | صحیح |
|------|-----|----------|--------------|
| ۲۶۷ | ۱۴ | وموات | وموات |
| | | دتمان | دتمسان نما |
| ۲۷۸ | ۸ | می شوند | می شوید |
| | ۹ | شوند | شوید |
| | | نمی شوند | نمی شوید |
| | | کنند | کنیند |
| | | نمی کنند | نمی کنیند |
| ۱۰ | | کنند | کنیند |
| ۲۷۹ | ۷ | هر کس - | در حدی هر کس |
| ۸۰ | ۷ | بنجابت | بجنت |
| | ۱۲ | بانا | بانا |
| ۲۸۲ | ۲ | دشبهات | دشبهات میاید |
| ۲۸۳ | ۳ | نابت | بت |
| ۲۸۴ | ۷ | باشند | باشند |
| ۲۸۷ | ۱۴ | نقصان | نقصان |
| ۲۸۸ | ۶ | وهر کس | وهر کس |
| | ۱۲ | وکر | وکر بختم |
| ۳۹۲ | ۶ | و طعوم | و توام |

بسم الله الرحمن الرحيم

فہرست افہام کتب بستطاب شرح لاجول صاب دارالسلطنہ بربر

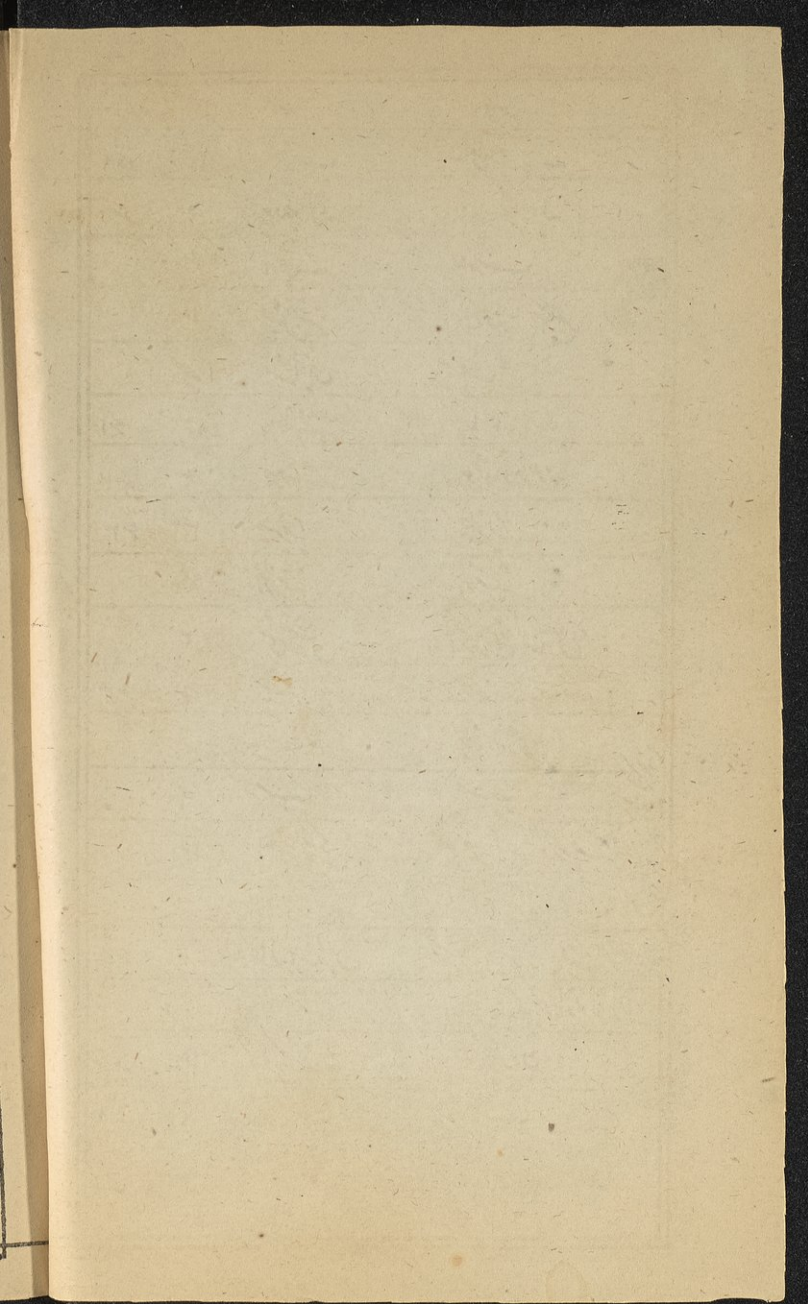
| صفحہ | نظر | غلط | صحیح |
|------|-----|---------------------|---------------------------|
| ۳ | ۱۱ | بستطاب | استقامت |
| ۴ | ۱ | اورا برصوٹا | ازرا برصوٹا |
| ۵ | ۲ | حوٹا | حوٹا |
| ۶ | ۹ | دبا ابرا | دبا ابرا |
| ۷ | ۱۴ | شہ | شہی |
| ۸ | ۱۵ | بشل | مشل |
| ۹ | ۱ | وندہ ابرچشہ | وندہ باہرچشہ |
| | ۲ | چکوٹہ | چوکہ |
| | ۶ | ازرا | انارا |
| | ۱۰ | علیہ مہما | علیہ شہ مہما |
| | ۱۱ | فیہ مہما | فیہ شہ مہما |
| | ۱۲ | استنارہ از میر | اشارہ بھنر |
| ۱۱ | ۴ | شد پس | شدہ و مغز باوچر کھاہند پس |
| | ۱۰ | خداوند کہ | خداوند این است کہ |
| ۱۲ | ۱۲ | مرتبہ معانہ و اسمہا | و آن مرتبہ معانہ و اسمہا |
| ۱۳ | ۴ | کہ جان | جان |
| ۱۴ | ۳ | زید منعم | ای غنی زید منعم |
| | ۹ | داگر حال | داگر تا حال |
| | ۱۴ | دارد سیکویم | دارد برحبت سیکویم |

| صفحه | سطر | عنوان | مصحح |
|------|-----|---------------------|--------------------|
| ۱۷ | ۳ | عاصمه | عاصم |
| | ۶ | زیدم گفته | زیدم او گفته |
| | ۱۰ | دران | دراو |
| | ۱۱ | دران | دراو |
| ۱۹ | ۹ | علیه السلام | علیه السلام است |
| ۲۰ | ۱۱ | که خدا | که از خدا |
| ۲۳ | ۴ | خداست | خداست |
| | ۱۰ | دذات | ودانت |
| ۲۴ | ۱۲ | فضل دیگر | مقدمه دیگر |
| | ۱۵ | چگونه میشود | چگونه مخفی میشود |
| | | و حدیث | و حدیث |
| ۲۵ | ۶ | انوارا | انوارادرا |
| | ۱۴ | سبدا | نیر |
| ۲۶ | ۵ | توجه خدا | توجهت خدا |
| | ۸ | توصیف | توصیف ایشان |
| ۲۹ | ۱ | صفت | این صفت |
| | ۷ | علم علی علیه السلام | علی علیه السلام |
| | ۱۰ | مثل | مثل |
| ۳۰ | ۲ | احکام در تردد | احکام آمده در تردد |
| | ۵ | در صفات نقیبت | در صفات نقیبت |
| | ۶ | بدن بکبر | بدن را بکبر |

| صوفی | سطر | عقده | تصحیح |
|------|--------|-----------|------------------------------------|
| ۳۰ | ۱۰ | دمنظر | که شطرنج |
| ۳۱ | ۶ | نایک | نایک است |
| | ۹ | زغورد | سفر موی |
| | ۱۴ | بن تعلیم | بن حصلتها داد که با عدل ازین ملازم |
| ۳۲ | ۳ | خداوند | خدا و بملار جانب خداوند است |
| | ۴ | پوشیدن | پوشانیدن |
| ۳۵ | ۳ | شعیان | ارشیعیان ما |
| | ۵ | برآ | خداوند برآ |
| ۳۶ | ۹ | فتباس | فتباس |
| ۳۱ | ۳ | سابقه | سابقه |
| | ۴ | می خشد | نمی خشد |
| | ۵ | برفراشته | برفراش |
| | ۱ | صاحب | نعم صاحب |
| | ۱۰ و ۹ | نعم نعم | نعم |
| | ۱۵ | نعم ناطق | و محمد ناطق |
| ۳۹ | ۱۴ | وسخ | پس وسخ |
| ۴۰ | ۲ | که عذاب | و عذاب |
| ۴۱ | ۱ | عدای آنها | عدای |
| | ۱۵ | کوشش | کوشش |
| ۴۲ | ۱۰ | مجالسها | مجلسها |
| ۴۳ | ۲ | عجیب | کلمات عجیب |

| صیغ | غلط | سطر | صفحه |
|-------------------------------------|---------------|-----|------|
| ولایاء استلین | وادینا استلین | ۴ | ۴۳ |
| اراسما هنا | ارانا | ۱۴ | ۴۵ |
| مفردند | مفردند | ۱ | ۴۶ |
| میکنند و استغناء میکند و شفقت میکند | میکنند و شفقت | ۳ | ۴۷ |
| مکون | مکون | ۱۰ | |
| در جم است | در جم است | ۶ | ۴۹ |
| فقس حوزرا | فقس را | ۶ | ۵۲ |
| مش عمل | مشاعه | ۱۱ | |
| پیش از این | پیش از | ۱۳ | |
| دیگر بطور | بطور | ۱۴ | |
| مکثر | تمیل | ۳ | ۵۳ |
| در آ | برای | ۴ | |
| زایل | تام | ۹ | |
| است | است | ۱۵ | |
| بفیض | بفعل | ۵ | ۵۴ |
| جلوه گرفتند | جلوه میکند | ۸ | |
| ماء الهی | الله | ۹ | ۵۶ |
| بغداد کسیرت | بغداد | ۱۰ | |
| اود را بجاده | بجاده | ۱۰ | ۵۷ |
| داد است | داد است | ۱۵ | |
| سبحان | سبحانه | ۷ | ۵۸ |

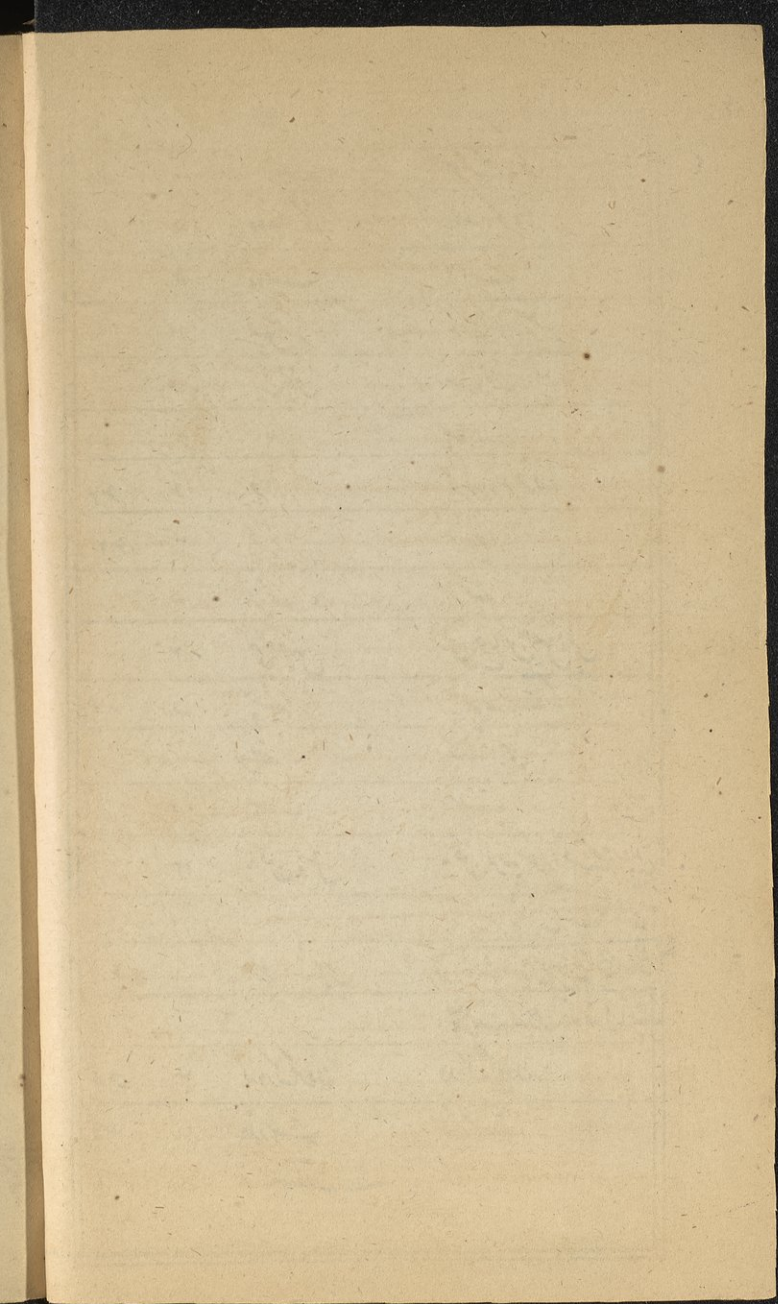
| صفحه | سطر | عنا | صحیح |
|------|-----|--------------|---|
| ۵۸ | ۱۰ | حرکت | حرکت کند |
| ۶۰ | ۵ | دوجه | دوجه دیگر آنکه |
| | ۶ | ادبست | ادست |
| | ۱۰ | بسنبر | باری بسن بر سمنبر |
| | ۱۵ | شخف | شخفن |
| ۶۱ | ۳ | بالا | ببالا |
| ۶۲ | ۶ | حرفها | حرفها و حرفها |
| ۶۳ | ۴ | چیزها | جزیرا |
| | ۵ | از همه | از همه ا |
| | ۱۲ | کنی تعقیب | کنی رجوع کن تعقیب اطن |
| ۶۴ | ۵ | چشم | چشم خداست که |
| | | یعنی | بکذا یعنی |
| | ۹ | سببه | سببه |
| | ۱۲ | باطن دیگر | باطن اگر چه بسوزد مست برود از آن یاد آید در یاد این است که باطن باطن |
| ۶۵ | ۱ | خاله باشد پس | خاله باشد در زمین نیست که اینها از خاله باشد |
| | | | اینست که زمین از خاله باشد پس |
| ۶۶ | ۴ | که درک کردن | و درک کردن |
| ۶۸ | ۱ | قدرت | قدرت |
| | | ممت | |



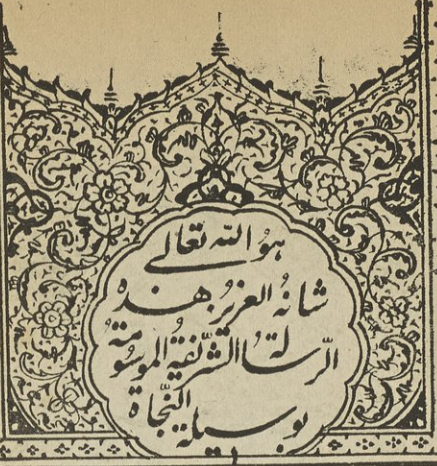
| صفحه | سطر | عطف | تصحیح |
|------|--------|-------------|---|
| ۳۰ | ۱۰ | و منظر | که منظر |
| ۳۱ | ۶ | ناک | ناک |
| | ۹ | فرمود | فرمود |
| | ۱۴ | بن بقیع | بن بقیع بن حنظله را داده که با قتل ازین ملازم |
| ۳۳ | ۳ | خداوند | خدا و همکاران خداوند است |
| | ۴ | پوشیدن | پوشانیدن |
| ۳۵ | ۳ | شیعان | ارشیعان ما |
| | ۵ | برآ | خداوند برآ |
| ۳۶ | ۹ | قتباس | قتباس |
| ۳۸ | ۳ | سابقه | سابقه |
| | ۴ | می‌چیند | می‌چیند |
| | ۵ | برداشت | برداشت |
| | ۸ | صاب | صاب |
| | ۱۰ و ۹ | نم نم | نم نم |
| | ۱۵ | نم نابلق | و محمد اطلق |
| ۳۹ | ۱۴ | و نسخ | پس نسخ |
| ۴۰ | ۲ | که عذاب | و عذاب |
| ۴۱ | ۱ | علی ای آنها | علی ای |
| | ۱۵ | کوشش | کوشش |
| ۴۲ | ۱۰ | محاسنها | محاسنها |
| ۴۳ | ۲ | عجیبه | کلمات عجیبه |

| صحیح | غلط | سم | صغری |
|--------------------------|--------------|----|------|
| ولادیا استلین | ولادیا استین | ۴ | ۴۳ |
| اراسماها | ارانا | ۱۴ | ۴۵ |
| مقرونه | مفرونه | ۸ | ۴۶ |
| میکنه دستفاز میکنه زغایت | میکنه دشغایت | ۳ | ۴۷ |
| ملون | ملون | ۱۰ | |
| درجم است | رحیم است | ۶ | ۴۹ |
| فقس خودرا | فقس را | ۶ | ۵۲ |
| مشعل | مشعله | ۱۱ | |
| پیش ازین | پیش از | ۱۳ | |
| دیگر بطور | بطور | ۱۴ | |
| مکمل | کمیل | ۳ | ۵۳ |
| درا | برای | ۴ | |
| زایل | تام | ۹ | |
| است | است | ۱۵ | |
| بفیض | بفعل | ۵ | ۵۴ |
| جلوه گرفتار | جلوه میکنه | ۸ | |
| ماء الهی | الله | ۹ | ۵۶ |
| بجاد کسیرت | بقار | ۱۰ | |
| اوراجاده | باده | ۱۰ | ۵۷ |
| دادت | داد است | ۱۵ | |
| سبان | سجانه | ۷ | ۵۸ |

| صفحه | سطر | عظ | عجم |
|------|-----|-------------|---|
| ۵۸ | ۱۰ | حرکت | حرکت کند |
| ۶۰ | ۵ | دوم آنکه | دوم دیگر آنکه |
| | ۶ | ادبت | ادست |
| | ۱۰ | پس سطر | باری پس سطر |
| | ۱۵ | ش حقیق | ش جن |
| ۶۱ | ۳ | با | بیا با |
| ۶۲ | ۶ | وفا | وفا و مرفقا |
| ۶۳ | ۴ | چیزا | چیزا |
| | ۵ | از همه | از همه ا |
| | ۱۲ | کنی بقیض | کنی رجوع کن بقیض اطن |
| ۶۴ | ۵ | چشم | چشم خدایت که |
| | | یفی | بخدا یعنی |
| | ۹ | سبیه | سبیه |
| | ۱۲ | باطن و یکن | باطن اگر چه هموزدست بود باطن یا آیسرد را در این صفت باطن |
| ۶۵ | ۱ | خال باشد پس | خال باشد در زمین نیست که اسما از خال باشد |
| | | | اسمائیت که زمین از خال باشد |
| ۶۶ | ۴ | که درک کردن | و درک کردن |
| ۶۸ | ۱ | قدرت | قدرت |
| | | ممت | |

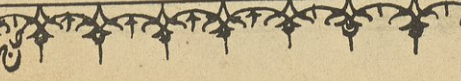


بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
تعالى العزيز الشانه
بده رتقا شرفيه و نمتيقه لطيفه
لا علم علماء الزمان و افضل فضلاء الدهور
العالم العامل و الفاضل الكامل البابل
الغيث الهاطل و البحر الذي ليس ساحل
مجمع الفضائل و مرجع الافاضل و مهبط
كاشف رموز القرآن و مبين اسرار الفرق المهند
المجدد المودد المؤمن المخلص
مولانا اقا محمد خان دام
بقاه و حفظه الله
التواضع
ووقار



بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ستایش افزون از قیاس خالق بیکت است از سر و که پرو
جهانیاست و شکر بیرون از شمار ایزد متعالیرا شایه
که مخترع زمین و آسمانست و درود نامعد و دینی محمود
که بر کزیده عرضه امکانت و سلام نامحدود بر
اور و است که خیره انس و جانند و لعنت هر موجود
دشمنان اولیا و خداست که سکنه تیرا اما بعد چند کونیه
ایشم محمد بن محمد که هر که چندی قبل مراد بود
مواصله از جانب جناب زبده الانجباب و عمده الاطیبات
روح و برادر دینی مطلع محترم و شفوق معظم کف اسحاق و



حاج محمد ابراهیم کاشانی و جناب خطاب مخدوم مکرم
و مطاع مفتح رفیق صفی و شفیق و فی صاحبی کلبعلی باجرزید
ایدیها الله بلطف خفی از معموره بمبئی رسید دیده دل
شاد کرد و عهد محبت و موذت از نوینا نمود و در
مراسلات اظهار این شده بود که رساله مخصوص در
توحید و نبوت و امامت و ولایت بدلیل عقل و نص
بزبان فارسی تصنیف نمایم و بر این را با قطبین بکتابخانه
بانجام رسانم بطوریکه پسند خاص و عام آید و رفع شکو
و شبهات از قلوب عوام نماید و این بنده نابود آید
بسیاری مشاغل و توار مسائل از اطراف و کناف
تکامل از جواب و رزید و معتذر با عذاری چند کرده
و جنابان محترمان بر اصرار افزودند و عذر را قبول نفرمودند
پس از باب احترام ایشان و مراعات حال عوام دو
خصوصاً درین عصر و زمان اقدام تصنیف این رساله
با برهان نمودم و کتاب مبارک است و العوام اگر چه در

مفاهیم چپ رکن دین تصنیف شده و تا کنون مثل
 آن کتاب نیامده و هرگز آن درجه و مقام نیست
 بهوس آوردن مثل آن کتاب اورا نشاید کرد بلکه مثل
 یک فصل اورا نمی توان آورد و هر کس چنین ادعای کند
 معلومست که بر سر آن خطاب صواب و کتاب مستطاب
 برنجورده و از آن کلهای رنگارنگ و میوه های گوناگون
 ثمری برده و در واقع این کتاب مبارک حل بر شکلی است
 و جواب هر سئوالی که در آن است از آن سزاوار نیست که
 کسی سئوالی از حکمت نماید و از کسی بیان معرفی خواهد بود
 چون آن بحریت ذخیره در ریاست تیار هم کس لایق اینک
 در آن شناوری نماید ای کس عرصه سیرغ نه جولاخت
 وجه بسیار که در آن بحر شناوری کرده و دست از پا
 نشانند و در کرداب بلافت دند و همیشه از شکست
 شبهه نیفزودند و از آن معرفت قشر ظاهر که داشتند
 کاستند و بطلب خود نرسیدند و غنچه امید می نچیدند

لهذا جنابان مستطابان محترمان ازین بنده ناقابل این
رساله را سؤال کردند که بطور اختصار و عیسیانه بنویسیم
تا آنکه نیکه از بحار علوم مولانا ^ع الله مقارنتفاع
زیادی نبرده اند از بیانات ناقابل من چون نزد کثیرین
بفهم ایشانست شاید منتفع بشوند و محض اختصار کتاب
بایل بمطالعه و خواندن آن کردند و چون مستعد فهم شوند
در آن دریایی بیکران شناساوری نمایند و رفع عطش
فرمایند و چون گرفتاری این ناچیز از هر صیث بسیار است
حجام بسیار تک نمی توانم جمیع ادق و ابراهین را بطور
تفصیل ذکر نمایم و مشکلات را کما فیغنی حل کنم ولی معروض
که لایسقط الیسور بالمعسور بقدریکه میسر و ممکن است بقصر
بدلیل میکنم یا با شره میگذرانم و مها ممکن باختصار
میرد از من و تفصیل هر ساله را که طالب شهید نظر کنندگان
مراجعه بیررسائل خود این ناقابل کنند یا از کتب موجود
و مشایخ من طلب نمایند و کم ساله است که در جای

خاص بسط داده نشده باشد **و لا حول و لا قوة الا**
بالله العالی العظیم و این رساله را مرتب ساخته بر چهار
 مقصد و در هر مقصدی چند مطلب **مقصود اول** در توحید
 و در آن چند مطلب است و در هر مرتبه از مراتب توحید
 ذکر میشود **مقصود دوم** در نبوت و در آن نیز
 مطلب است و در هر مطلبی مرتبه از مراتب نبوت
 ذکر میشود **مقصود سیم** در امامت و در آن نیز چند
 مطلب است **مقصود چهارم** در رکن رابع است و از
 خداوند عالم جل شت مطلب میمانیم که در هر باب توفیق صواب
 فرماید **و هو حسبی و نعم الوکیل** چون اینجا رکن
 دینت و اعتقاد با آنها سبب نجات این کتاب را نام نهادم بوسیله
التجاة و لا حول و لا قوة الا بالله العالی العظیم و صلوات
على محمد و آل الطیبین الطاهیرین **مقصود پنجم**
 در توحید است و در آن چند مطلب است **مطلب اول**
 در توحید ذات و درین مطلب چند فصل است

تقریر

فصل پنجم در بیان آنکه رویه و شعوری داشته
 باشد و فسخ در ابکا برود و خود را از عرصه جمادات و
 نباتات و حیوانات بیرون کشد و نفعی بخود پردازد و نظر
 باین آسمان و زمین اندازد و مویسد بین این دورا
 مشاهده نماید می بیند که آسمان گرد زمین میگردد و وقتاً
 درین آسمان شناوری میکند و ماه و ستارگان بر گرد
 گردش میکنند و با یکدیگر نظرات و قرانات و زجات
 یقین میکنند که اینها همه را گرداننده است و نگاه دارند
 و حال آنکه ازین نیست که نفس خود اینها گرداننده آنهاست یا دیگر
 اگر بگویند که گرداننده آنها خود آنهاست عرض میکنم پس از
 چه راه است که دائماً بر یک نسق و یک صورت حرکت
 میکنند و هرگز آفتاب تندتر نمیشود و کندتر نمیکرد و اگر
 که مقتضای طبیعت او اینست عرض میکنم سزا خود آفتاب را
 این طبع باشد و لکن گرداننده ماه و سایر چه طبع است
 طبیعت آفتاب آنها را حرکت میدهد یا طبعی مختلفه خود ایشان

اگر میگویند طبع آفتاب آنها را همچنانند عرض میکنم
 ازین سخن لازم می آید که همه ستارگان و ماه مثل آفتاب
 حرکت کنند چرا که گرداننده بر صفت خود باید گردانند
 اگر تند است تند و اگر کند است کند و تومی بینی که هرگز
 نوع حرکتی است پس گرداننده او نیست و اگر کفنی طبعاً خود
 آنهاست عرض میکنم شک و شبهه نیست که هر یکی از
 آنها را طبع خاصی و مزاج خاصی است و هر طبعی اقتضای نوع
 حرکتی میکند و بسبب خاص جرم خود کوب را قرار داده است
 بسگردانند پس باید دائماً مختلف باشند و نظام پیدا
 نکنند و تومی بینی که درین آسمان خداوند چه نظمی قرار
 داده است پس ازین می فهمی و میدانم که گرداننده این آسمان
 ستارگان و ماه دیگر نیست غیر ازینها که باین نظم و فسق همه را
 بسگرداند و همچنین اگر کمال خود نظر کنی می بینی تو نبوده و موجود
 و در شکم بودی بیرون آمدی و سالها بچه بودی و پس از آن زنده
 شده و برای تو حالات مختلف پیدا می شود از حوا

و بیداری و مرض و صحت و می بینی که چون خواب رو
خود تو قادر بر بیدار گشتی و چون بیدار شوی با اختیار خود
خواب نمیروی و چون مریض شوی با اختیار خود مست
نمی شوی و بگذاردی بینی امور قریه را که بر تو واردند و ازینها
همه می فهمی و مطلع می شوی که ترا صانعی هست غیر از تو و
همچنین است در هر چه نظر کنی این مطلب را اوضح ^{از} ششمین ^{مطلب}
و هر صاحب شعور این را می فهمد اینست که خداوند عالم
میفرماید وَلَمْ يَسْأَلْهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضَ لِيَقُولَ سَأَلَهُ اللهُ بِعَنْ كَرِيزِ بْنِ سُوَيْبٍ
که آسمان و زمین را که آفریده است هر آینه میگویند البته
است که خداوند خالق کل آنهاست و میفرماید إِنَّ
فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ
وَالنَّهَارِ وَالْفُلْكِ الَّتِي تَجْرِي فِي الْبَحْرِ مِمَّا يَنْفَعُ النَّاسَ
وَمَا أَنْزَلَ اللهُ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَحْيَا بِهِ الْأَرْضَ
بَعْدَ مَوْتِهَا وَبَثَّ فِيهَا مِنْ كُلِّ دَابَّةٍ وَنَصَرَ

الرِّيحِ وَالسَّحَابِ الْمُسَخَّرِينَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ
 لآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ^{یعنی} بر سینه درازند
 آسمانها وزمینها و آید و شب و روز در ^{هم} و شبها که
 جاری می شوند و دریاها با آنچه نفع منی بخشد بمردم ^{و آنچه}
 نازل فرموده از آسمان از آب پس زنده کرد بان زمین را
 بعد از آنکه میت بود و متفسر ق نمود در زمین از
 انواع جنبندگان و وزانیدن بادها و ابریکه تسخیر کرد
 شده است میان آسمان و زمین بر آینه آیت است
 از برای قومی که تعقل میکنند پس ازین آیه کریمه معلوم
 شد که این مخلوق دلیلهما هستند از برای اینکه خدا
 هست و از آیات قرآن دلیل بر آن میطلبند و لکن
 چون منظور نظر اختصاص است لکن بهمین آیه کریمه میشود
 و یک صیغه هم در تحقیق ذکر میکنیم در کتاب سحر الانوار
 روایت کرده است از هشام بن حکم ^{انده} قَالَ كَانَ
 مِنْ سُؤَالِ الزُّنْدَقِيِّ الَّذِي آتَى أَبَا عَبْدِ اللَّهِ

علی

عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ مَا الدَّلِيلُ عَلَى صَانِعِ الْعَالَمِ
 فَقَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَجُودُ
 الْأَفَاعِيلِ الَّتِي دَلَّتْ عَلَى أَنَّ صَانِعَهَا
 الْأَلَمِيُّ أَنْكَ إِذَا نَظَرْتَ إِلَى بِنَاءِ مُشَيَّدٍ
 عَلِمْتَ أَنَّ لَهُ بَانِيًا وَإِنْ كُنْتَ لَمْ تَرَ الْبَانِيَّ وَ
 لَمْ تَشَاهِدْهُ يَعْنِي فِي لَيْسَتْ أَزْبِرَ صَانِعِ عَالَمِ
 فَرَمُودِ وَجُودِ كَرِوَارِطِكُمْ دَلَالَتِ مِيكَنْدُ بَرَانِيكَ صَانِعِ
 ائِنَّا ائِنَّا رَاخْتَمَ ائِي مَعْنَى مَعْنَى كَه تَوْبِرْ كَا بِي مَعْنَى عَمَارَتِي
 كَه كَسِي بِنَا كَدَارِ وَهَسْتَدَلَالِ مِي كَنِي اَزَا نِ عَمَارَتِ
 شَخْصِ بِنِي مَعْلُومِ شَدِ كَه اَيْنِ بِنَا ي بزرگِ دِلَالَتِ
 مِي كَنْدُ بَرَانِي كَه اِن رَا بَانِيَتِ بَسِ چُونِ اَيْنِ مَطْلُوبِ
 شَدِ عَرْضِ مِي كَنِمُ كَه اَيَا اَيْنِ بِنِي اَرِي سَخِ خُو دَا اَيْنِ هَسْتِ اَيَا
 غَيْرِ اَيْنِ هَسْتِ شَكِ مَنِيَتِ كَه اَزِ اَيْنِ سَخِ اَكْرَبِ اَشِ خُو
 اَوِ هَمِ خَلْقِي مِي شُو دِ مِثْلِ اَيْنِ هَا وَ مَحْتَاجِ بَصَانِعِ دِي كَرِ اَسْتِ
 بَهِي مِ بَرَانِ كَه اَيْنِ هَا مَحْتَاجِ بَصَانِعِ هَسْتِ بَسِ سَمْعِ

بنا

میگویم در صانع آن صانع پس لا محاله بهمین طور امر
 متصاعد میشود تا اقرار کنی بصانع که مثل مصنوعات خود
 نیست و محتاج بدیگری نیست و خودش قائمست بذات
 خود پس عقل تصدیق میکند که این ملک را یک صانع
 که محتاج بصانع دیگر نیست و از سطح خود اینها نیست
 و لا محاله برای او صورتی مثل صورت اینها هم نباید باشد
 چرا که دانستی که آفتاب غلش آفتابست و ماه غلش
 و همچنین است امر در هر صاحب صورتی پس او اگر
 بصورت یکی از مخلوقات خود بود و عملی مناسب هم صورت
 از او سر میزد پس این خلاق مختلف را چگونه می آفرید
 او را صورتی مثل صورت خلق هم نیست چنانچه
 در همان حدیث شریف شخص زندقه عرض کرد ما هو
 فرمود هوشی بخلاف الاشیاء یعنی او چیزیست
 بخلاف سایر چیزها نگاه فرمود أرجع بقولی شیء
 الی اثباته و انه شیء بحقیقه السلیمة یعنی ارجع

بقول خود شئی بسوی اثبات کردن او و اینکه او
شئی است بحقیقت شئیة یعنی حقیقت شئی او است
و ما بسوی او شئی نیست باری و چون دانستیم که برای
صانعی است عرض میکنم که نیک نیست در این که صانع
ملک یکست و متعدّد نیست چرا که اگر دو صانع بود و محال
اختلاف در ملک بود و پاره لا محاله خلق یکی بودند و پاره
خلق دیگری یا مرد و شریک بودند در خلق هر چیزی و لا محاله
میان آن دو اختلاف میشد و اختلاف مایه بوار خلق بود
هلاک آنها بود و فاسد میشدند چنانکه در خانه دوا باشد
لا محاله امر خانه فاسد میشود پس اگر که رای این دوا به او احد شود
من جمیع جهات و لا محاله اگر از جهتی اتفاق شود در جهت
دیگر اختلاف است و از همان جهت فاسد حاصل میشود
که خداوند عالم جل شانه در کتاب مجید خود میفرماید
لَوْ كَانَ فِيهِمَا آلِهَةٌ إِلَّا اللَّهُ لَفَسَدَتَا
یعنی اگر در آسمان و زمین خدا یا بجز خدا بود آسمان و زمین

فاستمیتند و میفرماید مَا اخْتَدَا اللَّهُ مِنْ وَلَدٍ
 وَمَا كَانَ مَعَهُ مِنَ الذَّهَبِ كُلِّ إِلَهٍ
 بِمَا خَلَقَ وَلَعَلَّ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ يَعْصِي
 نکرفته است خداوند عالم فرزند می دینست با او خدا
 اگر چنین بود هر خدا خلق خود را میبود و بعضی بر بعضی
 استعلا میجستند و در کتاب کجا را الانوار از تفسیر قمی
 روایت نموده است در تفسیر ایه کریمه لَوْ كَانَ
 إِلَهٌ مِثْرًا لَمَا كُنَّا لَهَا خَالِقِينَ فَيَخْلُقُ هَذَا وَلَا
 يَخْلُقُ هَذَا وَيُرِيدُ هَذَا وَلَا يُرِيدُ هَذَا وَيَطْلُبُ
 كُلُّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا الْغَلْبَةَ لِنَفْسِهِ وَلَا يَسْتَبِدُّ كُلُّ
 بِخَلْقِهِ وَإِذَا ارَادَ أَحَدُهُمْ خَلْقَ إِنْسَانٍ وَارَادَ الْآخَرُ
 خَلْقَ بَهِيمَةٍ فَيَكُونُ إِنْسَانًا وَبَهِيمَةً فِي حَالَتِهِ وَارَادَ
 وَهَذَا عَظِيمٌ مَوْجُودٌ فَلَيْتَا بَطَلَ هَذَا ثَبَتَ التَّدْبِيرُ
 وَالصَّنْعُ لِوَاحِدٍ وَذَلِكَ أَيْضًا التَّدْبِيرُ وَشَأْنُهُ قَوْلُهُ
 بَعْضُهُ بَعْضٍ عَلَى أَنَّ الصَّانِعَ وَاحِدٌ جَلَّ جَلَالُهُ

وَذَلِكَ قَوْلُهُ مَا اتَّخَذَ اللَّهُ تَاغْرَايَهُ مِثْرًا يَدْرِكُ
 دَوْخًا بُوْدُ نَدَجَانًا كَمَا تَمَّ كَمَا نَ كَرْدِيدِ هَرَانِيَه هِرْدُ خَالِقِ بُوْدُ
 لَامِحَالِه پَس اِيْن خَسْلُق مِيكِر دَو اِيْن خَسْلُق تَمِيكِر دَو اِيْن اِرَادَه
 مَعْنِي نَمُوْد و اِيْن اِرَادَه مَعْنِي نَمُوْد و هِر يَك غَلْبَه بَرَا خُوْد طَلَب مِيكِر
 و هِر يَك دَر اَفْرِيْن خُوْد اَسْتَبْدَاد پَس اِيْمِيكِر دَو هِر كَاَه اِرَادَه
 كَسْنَدِي كِي اِرَاْن دَو اَفْرِيْن اَسْتَبْدَاد اُوْد مِيكِرِي اِرَادَه كَسْنَدِي
 كِه بَهِيْمِه بِيَا فَرِيْد لَازِم مِي اِيْدِه كِه يَك چِيْز دَر يَك اِيْن بُوْد
 حَالَت اِهْم اِنْسَان بَاشَد و اِهْم بَهِيْمِه و چُن پَس چِيْز مَوْجُوْد
 اَبَد اِپَس چُوْ بِنَكِه بَاطِل ش چُن چِيْزِي ثَابِت شَد مَحْقُوْق
 تَدْبِيْر و صَنَعَت بَرَا يَك نَفْر و چُن مِيْن دَلَالَت مِيكِنْد صِل بِيْر
 و ثَابِت بُوْدن تَدْبِيْر و قَوَام بَعْض خَلْق بَعْضِي بَر اِيْن كِه صِل
 كِي اِسْتَجْل جَلالَه اَمْنِيْت قَوْل خُدَا و نَدَا اِغْرَايَه كَرِيْمَه
 دِيكِر بَر اِيْمَعْنِي سَبِيَا رَاسْت و لَمَّا بَا خْتِصَار مَسْبُوكُو شِيْم و اَز
 بَابِي يَك حَدِيْث يَاد و حَدِيْث ذِكْر مِيْمَا نِيْم اِپَس اِيْن اَسْل
 كِتَاب سُنْت و دِيْس عَقْل كِه مَسْطُوْر نَظَر اَسْل سَمْعَه اَلِه

معلوم شد که خداوند عالم جل جلاله یکیت و برای او
 شریکی نیست و اوله انبطلب باز از عقل و نقل بسیار است
 و بیک قسم دیگر اثبات میکنیم که قلوب ضعیفه قوت
 بگیرد پس عرض میکنم لامحاله اگر دو تا شدند میانه این دو
 ماهه الاقناری است و الا شماره همیشه اند پس چون ماه
 الاقناری پیدا کردند این غیر از آن میشود و آن غیر از این میا
 ایند و لامحاله فرجه است که جدا از جسم می ایستند و اتصال
 بیکدیگر میشوند و جدا نمی ایستادند و این فرجه جسم
 لامحاله بایسته از نسخ آنها باشد و الا فرجه میان ایند
 نمیشد مانند اینکه میان تو و انسان دیگر هوائی صده
 که جسم است از نسخ ابدان شما و الا عالم مثل ابد میان جسم
 غلیظ فرجه نمیشود و عالم دهر واسطه نمیکرد پس فرجه
 و خدا لغو و باله باید قدیم باشد و خدا پس فرجه شما
 با آن دو میشود و چون شمارده شد پس سه میشود پس لازم
 می آید که سه خدا پیدا شود و این چیزی که فرجه دارد ^{دو طرف}

۱۷ دارد پس پنج میشود و گذا بهین دلیل یکشده و هزار هزار
 پس پنجاه در دو نمیشود و این خلاف باینست و تقدیر قدما
 می است و دلیل دیگر اینست که لا محاله خدا خلق دارد در رضا
 لا محاله دارد و لا بد باید رضا و سخط او بخلق او برسد اگر
 نرسید ابد مطلق بر رضا و سخط او نمی شوند و بر خلاف
 میل او حرکت میکنند و امر ایشان فاسد می شود پیش
 خدا امر خود را بخلق خود برسانند و بعد ازین ذکر می کنیم که امر
 خدا بواسطه رسولان بخلق میرسد و بمنی خدا را رسولان
 بسو خلق فرستاده اند و اگر خدا دیگر بود با رسولان او بی
 و خلق او را بسوی او نرسد بیقین دانسته و فهمیده که
 هیچ رسوله بسو خدا دیگر غیر از خدای واحد احد جل ش
 دعوت نموده است و این امر مسلم است و محتاج بتفصیل
 و باین دلیل حضرت امیر المؤمنین علی بن ابی طالب علیه السلام بنا توحید فرمود
 برای فرزند خود امام حسن رضی الله عنه و معلوم می شود که این از هر
 محکم تر است بلکه میتوان گفت که این دلیل حکمت بلکه حکم

می تواند اثبات کند که این دلیل محکم ظاهرش مجادله است
 و پلنش موطنه حسنه او بطن طینش دلیل حکمت است و اگر د
 ازین شرف بود امام علیه السلام بر آفرند و بسند خود استدلال
 دلیل سفر بود چرا که اور همزیر تر از هر کسی شیده پس بهتر از همه است
 برای او که است و درین جایک مساله بسیار شریف است عرض
 می کنم لا حول و لا قوة الا بالله العالی العظیم ایابود
 پروردگار مثل کی بود خلق است چنانکه میگوید قیامت است
 و زید کمیت و عمر و بزرگچین خدا هم کی است شا که امر پین باشد
 چرا که ماله میگویم زید است مقصود این است که یکی است زید حکمت
 نه فی حد نفسه بلکه فی حد نفسه متعده و ایامی بینی که سمری دارد
 و اعضا و جوار دارد و گوشتی و پوستی و استخوان و خون و رگها و بهای
 دارد و همچنین این چهار رطل فراهم آمده است و او مگر مثل یک
 که از سنکها و رگهای بی شمار فراهم آمده او چون همه با هم جمع
 از یک خواندیم با اینکه هزار هزار است همچنین است زید و حد
 پس این وجه نسبی و اضایست و جمیع یکها دنیا چنانست
 این

یکبار عربی بخند یکبار و این واحد از شماره اعداد است
 و در عرض دو و سه و چهار می استند نیست که میسکتوی و دو
 و چهار و پنج تا آخر اعداد و اما خداوند عالم جل شانہ ذی
 یکتا نبی همتا و از اجزای چند فراهم نیامده او بر او اعضا
 جوارح نیست اگر چنین بود کرب بود و هرگز کرب گنبد نه لازم
 دارد چرا که خود این اعضا و جوارح با یکدیگر جمع نمی شوند ازین
 جهت که هر یک را چیز و مقامی است و اراده خاص دارد پس مثل
 میکند و با خدا خود جمع نمیشود ابد اگر آنکه قاسمی پیدا شود
 و هر یک را از چیز خود مایل بجانب دیگری سازد پس با هم جمع
 کنند چنانکه می بینی که آتش بطبع خود میل با لا میکند و خاک
 رو با پایین می کند و هوا و آب در وسط می استند و ابد
 خاک از غرض خود با لا نمی رود و آتش پایین نمی آید مگر آنکه در
 آنرا پایین بیاورد و این را با لا برسد چونکه با یکدیگر ترکیب
 مگر آنکه دستی از بالا بیاورد و هر یک را نزدیک دیگری فرماید
 و با هم جمع نماید پس هرگز باین دلیل محتاج است بترکیب

کنند پس اگر خدای تو صاحب اجر بود محتاج به بگیری
بود که از این اجر آید اگر هم آورد و این دلیلها محض مدارا
با عوام است و قسیم نمودن ایشان و الا حکیم در توحید محتاج
به هیچ دلیل و برهان نیست و خود میداند و می فهمد که خدا احد
و بعد ازین اشاره باین مطلب هم میخائیم نشاء الله و مراد ما
بهین قدر است که نفی که خداوند عالم مثل بگوید خلق یک نیست
او یک است که بهیچوجه من الوجوه برای او جز صفتی و جبهتی و طرفی
نیست که در نسبت خود میفرماید **قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ** یعنی یکتا
که خدا احد است و تفاوت میان احد و واحد همین است که عرض
نمودم و درین باب هم حدیثی ذکر میخائیم چرا که سائل رحمه الله
خواستند پس عرض میکنم که روایت شده است که آنرا در
حسن خدمت حضرت امیر علیه السلام رسیده و عرض کرد یا امیر
الْمُؤْمِنِينَ أَقُولُ إِنَّ اللَّهَ وَاحِدٌ فَجَلَّ النَّاسُ عَلَيْهِ
وَقَالُوا يَا أَعْمَىٰ أَمَا تَرَىٰ مَا فِيهِ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ
مِنْ تَقْصَمُ الْقَلْبِ فَقَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ

دَعْوَةٌ فَإِنَّ الَّذِي يُرِيدُ الْأَعْرَابِي هُوَ الَّذِي
 يُرِيدُ مِنَ الْقَوْمِ ثُمَّ قَالَ يَا أَعْرَابِي إِنَّ الْقَوْلَ فِي
 أَنَّ اللَّهَ وَاحِدٌ عَلَى أَرْبَعَةِ أَقْسَامٍ فَوَجْهَانِ مِنْهَا
 لَا يَجُوزَانِ عَلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ وَوَجْهَانِ يَثْبُتَانِ
 فِيهِ فَأَمَّا اللَّذَانِ لَا يَجُوزَانِ عَلَيْهِ فَقَوْلُ الْقَائِلِ
 وَاحِدٌ يَقْصُدُ بِهِ بَابَ الْأَعْدَادِ فَهَذَا مَا لَا يَجُوزُ
 لِأَنَّ مَا لَا ثَمَانِي لَمْ يَلِدْ خُلِيَ فِي بَابِ الْأَعْدَادِ أَمَا تَرَى
 أَنَّهُ كَفَرٌ قَالَ إِنَّهُ ثَالِثٌ ثَلَاثَةٌ وَقَوْلُ الْقَائِلِ هُوَ
 وَاحِدٌ مِنَ النَّاسِ يُرِيدُ بِهِ النَّوْعَ مِنْ جِنْسٍ فَهَذَا
 مَا لَا يَجُوزُ لِأَنَّهُ تَشْبِيهٌُ وَجَلَّ تَعَالَى رَبُّنَا عَنْ
 ذَلِكَ وَأَمَّا الْوَجْهَانِ اللَّذَانِ يَثْبُتَانِ فِيهِ فَقَوْلُ
 الْقَائِلِ هُوَ وَاحِدٌ لَيْسَ لَهُ فِي الْأَشْيَاءِ تَشْبِيهٌُ كَذَلِكَ
 رَبُّنَا وَقَوْلُ الْقَائِلِ إِنَّهُ عَزَّ وَجَلَّ أَحَدٌ لِمَعْنَى
 أَنَّهُ لَا يَنْقَسِمُ فِي وُجُودِهِ وَلَا عَقْلٍ وَلَا وَهْمٍ كَذَلِكَ
 رَبُّنَا عَزَّ وَجَلَّ يَعْنِي أَي أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ أَي سَيَكُونُ

که صداده
 نوشته

۲۲
 که خداوند یکی است پس مردم عمده کردند بر او گفتند ای ابراهیم
 ای یسعی شکستگی دل امیر المؤمنین را این حضرت فرمودند بگذارید
 او را بدرستی که آنچه او اراده میکند همانست که ما ازین
 قوم اراده داریم محض آنکه ما هم جناب میکنیم بر ایشان
 توحید خداوند عالم جل شانہ پس فرمود ای ابراهیم قول در آنکه
 خدا واحد است هر چه قسم است دو و همیشه بر خداوند جایز است
 دو وجه ثابت میشود در خداوند عالم اما آن دو وجهیکه ثابت
 نیستند بر خداوند عالم یکی این است که گویند بگوید واحد و قصد
 کند باب اعداد را یعنی کمیت مثل یکی اعداد پس این بر خداوند
 جایز نیست چرا که چیزیکه ثانی ندارد و در باب اعداد داخل نمیشود
 ایامی یعنی که کافر شده است بخدا که بگوید که خداوند ^{یک} است
 ثمة است و مراد ازین کلام نیست که یکی اعداد جزو اعداد است
 و با آنها شماره می شود مثل این میگوید یکی دو و سه و خداوند
 با خلق خود شماره نمیشود و بعد از آن نمیتوان گفت که خدا ^{اول} است
 و خلق دویم و ازین جهت است که کافر شده اند که ^{یک} خدا را

ثالث ثلثه گفته اند چرا که سیمی سه تا جزو سه است و در عرض
دو و سه است ازین جهت است که خداوند میفرماید لَقَدْ
كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ ثَالِثُ ثَلَاثَةٍ وَلَكِنْ خُذُوا
عالم رابع ثلثه است و رابع ثلثه برتر از سه است و در عرض
انها نیست باری بر کردیم ترجمه حدیث شریف قسم دگر که
بر خداوند روانیست نیست که گویند که خداوند یکی از آنها
است و اراده بکند ازین کلام اینک او بگویند است از جنس
که این تشبیه است و خداوند شباهت بخلق خود ندارد و او
آن دو وجه که ثابت میشوند در خداوند یکی این است که گویند
بگوید که او واحد است که در میان چیزها برای او شبیهی
و همچنین است خداوند جل شانہ و دیگر اینکه بگوید احدی
است یعنی تقسیم نمیشود در وجود و عقل و نام همچنین است
پرورنده ما و این دو قسم که حضرت اختیار فرمودند هر دو
احد آپس واحد باین معنیها که در خلق استعمال میشود بر
خداوند جل شانہ روا و اگر کسی نخواهد باین معنیها خدا را تو

کن

کند کافر میشود و از عرصه توحید ^{کلی} خارج می شود و گاه میشود که واحد
 واحد هر دو بیک معنی استعمال شوند و در اخبار هم ذکر این
 شد به مثل این که حضرت امام محمد باقر علیه السلام در حدیثی
 میفرماید که واحد واحد بیک معنی است و نه اینست که چون
 بیک معنی شدند معنی واحد همدو واحد از خلق بر خدای احد
 کند و شایسته که مراد از واحد واحد است که برای او شریک و
 نباشد و چون بنا بر خصما است همین قدر ما درین فصل ^{التفاه}
 کنیم **فصل** حال که با بسیل دانستیکه خداوند یگانه است
 و نسیم تو قدری بالا رفت عرض میکنم که عوام الناس چون
 فرض کردند خدا خود را مانند شخصی از خلق و در دل خود تصور
 صورت نمودند و دیدند که در خیال خود ما از شریک بر خدا
 نمی یابند محتاج با دل شدند که اگر یکی باشد چه شود و دو تا چه شود
 و حکمهای ایشان هم پاره مثل ایشان عامی بودند با دل مجاوله
 دل خود را تقویت کردند و نفی شریک از خداوند نمودند و چون
 انبیا هم مبعوث بسوی همین خلق بودند لا بد از زبان ^{ایشان}

سخن گفتند با بطنه و اگر زبان و کبر بگفتند خلق می فهمند
و پنجاهمین آیه اطهار سلام الله علیهم در باره اخبار و بیان خود
ذکر نموده چنانچه میفرماید **وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ رُسُلٍ إِلَّا**
بِلِسَانٍ قَوْمِهِ یعنی هر پیغمبری که نفرستادیم هر زبان
قومش و پیغمبر صلی الله علیه و آله میفرماید **مَنْ مَخَّنَ مَعَاشِرًا لَا بَلَدًا**
نَكَلِمَ النَّاسَ عَلَىٰ قَدْرِ عَقُولِهِمْ یعنی ما معاشر پیغمبران
با مردم سخن میگوئیم بقدر عقل ایشان بدخفته است شاعر
چونکه با طفلان سروکار یافت **هم زبان گوید کلان باید کشاد**
ولی حکیم را سخن میسر نماند و عارف بصیرت میفهمد که خداوند عالم
جل شانۀ ذاتست یگانه بیهمتا و آن کسیکه احتمال شریک
با او برد و تا ما محتاج تویم بلیس بر اثبات یگانگی او تو گمان
میکنی شخصی با او عرش آیتاوه در آید و صورتی نهایت بسیار
بزرگ است و او خداست انگاه فرض میسکنی شخص دیگر هم
پهلوی او آیتاوه آیتاوه میگوینی چرا این شبها با او آتوقت دلیل می
آوردی و عارف میداند که این شخص که تو فرض می بلای عی شمس خدا

بزرگ

نیست و حدس نیست و شریک او هم موجود است و شریک
 آن کسی است که با نظر و قیاس نتوان بر او شریک فرض کرد و خود
 او هم در فرض نیاید ای برتر از خیال گمان و هم ^{از قیاس و} ^{کوفتند} و ز هر چه
 شنیدیم و خواندیم پس او بخیال تو نمیکنند و صورت ندارد و با
 عقل تو درک نمیشود پس هیچ فرضی از فرضها به هیچ خیالی از خیالها
 احتمال شریک در او نمیرود و چرا که شریک تا جا محتمل است که
 صورتی باشد و تو پہلو آن صورت صورتی بگذاری یا خیال کنی
 یا معنی باشد که با او معنی دیگر فرض کنی و تعقل نمائی ولی اگر از
 عرض صورت ^{معنی} و هر دو بیرون باشد پس تو چه پہلوی او میدانی
 و حال آنکه پہلو ندارد و چه مقابل صورت او میکشی و حال آنکه
 مقابل ندارد و گرا با آدمی شمیری و حال آنکه چیزی با او شده
 نمی شود هر چه در ملک هست همه خلق او است و هر چه از احدی
 و از حد خود تجاوز نمی کند ابد پس جسم تا بعرضش جسم میرود و مثال
 تا بعرضش مثال میرود و نفس تا بعرضش نفس میرود و روح تا بعرضش
 روح میرود و عقل تا بعرضش عقل میرود و برتر نمیرود و بالاتر از ^{عقل}

نوادست و آن نور خداست و خلق خدا و نور بمیر خود نمیر
 و از آن بالاتر مشیت خداست و مشیت اول خلق خداست
 و خلق با خلق خود بسمع نمیشود و بالا مقام کینونه خداست و کینونه
 اول انوار است و او علم خداست و چنان حال دارد بماد و
 خود که بجای از روح نیست هیچ در دل با او نیست هیچ کس از
 جای خود نمی جنبد مگر بقوت او و ساکن نمیکرد و مگر بقوت
 او و با او غیر از او چیزی تعبد نمی شود و هر چه سوا او است در
 او مجتمع و قائم است و برتر از کینونه ^{چشمه} حاکم مطلق است که هیچ
 آنچه باز نمیشود و هیچ قائم نمیکرد و کسی از آن بالاتر رسم غیر از
 احد جل شانه محیط بکل آنهاست و بالاتر از کل پس تو
 چیز را با او می شمری یا از اجسام قرین او و با او شریک
 می کنی که دانستی از آنچه که شدت که جسم از غرضه جسم با او
 نمیکند از او بمثال نمیرسد پس چگونه با خدا تو شمارده میشود یا
 از او بشد با او می شمری که دانستی آنها هم محصورند و هکذا
 هر یک را شبیه و شریک با او کنی خلق را با او شمرده و هر

در مقام خود و صفة خود وقف است و از جای خود نمی جنبد
و باو نمیرسد ابر او چون آند زمین تو ملایم شد عرش می گنم
ذات او جل شت ما سو آن برای خود در مقام خود نگذارده که
تو با او بشمار و مثل بر آ تو از آفاق می آورم مثل دیگر از
افس تا با بصیرت مطلب جو در بعضی پس عرض کنم **وَلِلّٰهِ**
الْمَثَلُ الْأَعْلَىٰ که هر گاه درین کلمه یعنی عالم اجسام نظر
نمایی خواهی یافت عرش و کرسی و آسمانها و زمین و موابد
چند و همه اینها را می بینی که با هم جمع می شوند و از عرض هم
یشوند یعنی ماده آنها یکی است نهایت صورتهای آنها
مختلف است پس بواسطه اختلاف صورتهای عرش غیر از کرسی
و کرسی غیر از عرش است و عرش و کرسی غیر از آسمانها است
و بواسطه اتحاد ماده می بینی که با هم جمع میشوند آسمانها همه یک
و متصل هستند و عرش و کرسی متصل با آنها نهایت هر یک که
لطیف ترند بالاتر می ایستند و هر کدام که لطیف ترند پایین این
مناجات با اتحاد ماده ندارد و چرا که ماده همه جسم است و برای

مراتبی است لطیفی دارد و کیفی لطیفش صورت لطیف می‌باشد
 و کیفیتش صورت کثیف و باز در ماده شکرین و چون صورت
 هم همه از عالم مثال است در صورت داشتن هم همه شکرین
 نهایت هر کدام نوع صورت دارند و همچنین می‌باشد اگر چه از این
 و زمین حاصل شده اند و آنها شکرین مانند پسری که باید
 شکر بکست در نهایت پس این عرصه عرصه شکر است و لکن
 هر گاه از این مقام بالاتر گذاشتی جسم مطلق را یا مبنی که
 با او هیچ یک از افراد او مذکور نیستند و سر اسرار است بلکه با او
 وجود ندارد پس عرش آنجا ممتنع است و کرسی ممتنع و افلاک
 غنا صر ممتنع هیچ یک آنجا ذکر ندارند نه نفی و نه باثبات
 و همه وجود او است پس اوست لا غیر یعنی غیر از اجسام و
 اشیاء یا کونیه عرش غیر از جسم است مقصود این است که عرش
 محمد و جد است از حد عرش تجا و ز نمی‌گذرد اینک به جسم
 در عرض اوست و او غیر از جسم است مثل اینکه میگویند عرش
 غیر کرسی است نیست که امام تو میفرماید عیون در حد پدید

لما سواها یعنی اگر گفتند خیر او ماسوی را تحدید کرده اند
 نه او را پس برای جسم غیر نسبت ازین عرصه و شماره با آدمی
 و اگر تو خیر می بینی جسم را ندیده صورتی فرض کرده و جسم او را
 گذارده نه که جسم را ندیده با جسم آنرا ندیده که غیر ندیده پس
 ما را چه حاجت باستدلال کردن بر اینکه جسم کیست و عرش
 و کرسی شریک او نیستند چرا که عرش و کرسی با او نیستند پس
 چه دلیل بر اینکه یکی جسم بهتر از اینکه عرش و کرسی در او
 و این متناع است نه آنکه مفهومی دارد خیر از مفهوم نفس جسم
 اگر چنین بود باز ذکر می بود بلکه تعبیر است که از مطلب آوریم
 یعنی جسم جسم است و این جسم که چنین است حال او نبوده
 از بندگان خداوند نسبت با فراد خود حالش چنین است اگر
 قدری بالا برود آنچه در عرض جسم است بینی باز سایر عوامل را
 خواهی یافت که انهم باز در حد خود شریک دارد نهایت
 نسبت با فراد حالش چنین است و اما او را و هم عرضها او را
 چون روی هم نخته و قطع نظر از همه کرد یک وجودی می یاب

که پر کرده جسمی عالم را وظاهر شد است از کون و مکان
 و بر آخو و غیر می نگذارد و اوست لا غیر آیا در ملک سخن
 از هست چه بینی و با هست چه غیر از وحی شماری اگر
 هست که هست اگر نیست که با هست شماره نیشویس همه
 خلق در آن هستی مطلق متمتعند و با او ذکر نیشوند چه جای
 اینکه با او تعداد شوند حاشا که شمرده شود چیزی سوا بی او
 و او ماسو ندارد هر چه هست ظهور او آیات او و عظام
 او و اوست و عده لا شریک له و این وجود با این
 اول آیات و اسماء خداست و فتمت اسمها که ازین بالا
 اسم درستیست و جلالان پنداشتند که خود این ذات
 خداست و شناخته خدا خود را و فاند از اینکه او را شمرند
 و درک میکنند و میفهمند و او مطلق است و خدا منزله است
 از همه این صفتها و او بی نام و نشان است و وجود آید او
 و ظهور اوست پس هر گاه امر درایه چنین شد در خداوند
 چه خواهد گفت پس گرا با او فرض میکنند که با دلیل آخرش

کنی چنانکه شریک و تشبیه و نظیر آنجا برود و لا تضرعوا
 لله الا کمثال وایتی از آیات نفس بر او در نهایت
 ذکر بنماییم چنانکه خدا عالم میفرماید سُبْحٰنَ مَا فِیْ سَمٰوٰتِنَا وَا
 الْاُفَاقِ وَفِیْ نَفْسِہِمْ حَتّٰی یَلْبَسُوْنَ لَہُمْ اَنْتَ
 الْحَقُّ یَعْنٰی رود باشد که بنمایانیم ایشان را آیات خود را
 در آفاق و در نفس خود ایشان تا اینکه ظاهر شود بر ایشان که
 او حق است و از آفاق مشاهده این آیه را نمود جان سچویم
 نظری بجزوید از که بر او ذات و صفات اما صفات تو
 غیر از ذات تو است مانند دستن و فهمیدن و عمل کردن
 و رفتن و کردن گفتن همه اینها و امثال آنها صفات است
 و تو غیر از آنها هستی چرا که منجی خودت را که یکوقتی بوده این
 صفها نبوده است و هر روز تغییر و تبدیل میکنند پس گاه عالم
 و گاه ای جلال گاه ای تندی رفتی گاه ای کند اگر این صفات
 ذات بود میستی تو تغییر کرده با تو تو نباشی پس از تغییر کردن
 و حال گاه می بینی که تو تو می و اینها از حال خود تغییر نموده اند

اینکه بطور علانیه و آشکارا بدی نبینی که اینها را بخود نسبت میدهند
 بگویند علم من جهل من یا من عالم و جاهل و جاهل من چه هستم و قاصد و
 نه کذا و دیگر هم این صفات را بر تو حمل میکنند و اگر تو عین اینها
 نسبت دادی اینها بخودشان را می داشت یا اینکه لازم است
 که ذات تو مستعد شود و امر چنین نیست و او واحد فرد است
 پس جمیع این صفات و اعلا مات که برای تو هست غیر از ذات
 تست و ذات توان و احد فردی است که فوق جمیع اینها
 و برتر از کل است و در عرض اینها نیست چرا که منی حکم و فرمان
 او بر کل اینها جاری است و همه اینها با طاعت او هستند و
 میل کنند اظهار میکنند آنها را میخوابد پنهان میکند آنها را
 بینی که تو اگر بخواهی بگویی میگویند بخودهای بشنوی بشنوی بگو
 بروی میروی پس معلوم است که گفتن و شنیدن و سخن
 تحت قدرت تست که میل تو هر یک ظاهر شود و پنهان میگرد
 و اگر تو برتر بودی از آنها چه تسلط داشتی بر سر آنها پس ذات را
 جانی است که ابد اینها نیستند بلکه اینها عارض ذات

چرا که ذات بزرگ علم مثلا طون بشود بایست همیشه عالم باشد
 و از صورت خود ابد اغنیه نکند و تو مینی که زید مثلا گاه
 جا بل است و گاه عالم و آنوقت که جاهت بزرگ علم نیست
 اصل این صفات را خداوند در عرض یکدیگر قرار داده است
 پس هر یک بصورت خود بصورت دیگر بیرون نمی آید مگر در
 صورتیکه صورت دیگر در زیر باشد و نسبت بصورت زیر اطلاق
 داشته باشد و از عرض او بیرون رفته باشد و مثل این صفات
 مثل آسمانست و زمین آسمان غیر از زمین است و زمین ابد
 بصورت آسمان نمیشود و آسمان بصورت زمین نمیکند و در
 هر یکی محصور و محدود بصورت خودش است و اگر نباشد آسمان
 بصورت زمین در آید باید که صورت خود را ترک کند و آنوقت
 ماده جسمانی که مقام او فوق آسمان و زمینست و غیره موم است
 از هر دو صورتها دارد و بر آن بصورت زمین در آید مانند
 چوب و سنگ چوب ابد بصورت سنگ نمیکند و در
 بصورت چوب نمیشود و هم چنین این صفتها همه در عرض یکدیگر

و می است که بصورت دیگر غیر از صورت خود ظاهر شوند
 پس آنکه می بینی ظاهر از همه صورتها و صفتها میشود و اما
 مقام او بالاتر از همه است پس این صفتها را عرض است
 ابد از که غلیظند از آنچه است که چون در خود زید متذکر میشوند
 ابد است صفت او میشود پس اگر نگاه با او کردی خود
 صفت از صفتها او را با او بینی ابد از زید را ندیده و صفت
 چیز دیگر بوده باری پس ذات زید مشهور و مبرور است
 و هیچ صفتی با او شریک نیست و شماره غلیظ و مذکور
 نمیکرد پس ابد از این نشستن و برخواستن گفتن کردن
 رفتن در آن چیزی ذکر ندارد و ما محتاج نیستیم که
 نامیم بر مفرد بودن ذات تو بدلیلها و جمیع این
 خود شهادت میدهند که آنها را انجا ذکر می نیست
 دلیل قوی تر ازین میجویم که ما چون نظر میکنیم زید
 اول خود او را می بینیم و با او چیزی دیگر نمی بینیم و اسم چیز
 دیگر نمی شنویم و صفت دیگر نمی بینیم ذات زید است که ظاهر

این

است از سر او دست و پای او و اطراف و جهات
 و حیوت او از همه طرفش زید ظاهر است و از همه جا خود را بکار
 در هر نظر کردم سیاقی نویسی * سرزای سرفرازان ای بی توئی
 لا یزنی فیه نوراً الا نورک ولا یسمع منه صوتاً
 الا صوتک و گیت که اقرار باین معنی بکنند اگر چه بر زبان
 برانند و از گوش خود بشنود و دل قرار باین معنی نمی کنند
 چرا که می بینی که عمل نمیکنیم و بهر علم و بالفتنه است که
 عمل ما و کرده با باری ازین مثل افاقی و الفسی معلوم که خداوند
 عالم نورست احد و بیچ یک از صفات او با او جمع می شود
 و محالست که با او غیر از او دیده شود و این امر از بر او جدا
 ظاهر و آشکار است و او می فهمد و غیر او نمیفهمد و چون دانست
 که او احد است و با او بیچ یک از صفات او شمرده نمیشوند
 این را هم بدان و فهم که هر چه غیر از خداست صفت خداست
 چنانکه حکما گفتند که لیس الا الله و صفا و سما
 یعنی نیست که خدا و صفتهای خدا و اسمهای خدا و این در

حدیث است که میفرماید **لَيْسَ إِلَّا اللَّهُ وَفِعْلُهُ** یعنی خیر
 نیست مگر خداوند عالم و فعل خدا پس هر چه جز خداست فعل
 خداست و فعل صفت است پس همه خلق صفاتند پس شیخ
 یک از خلق خواه لطیف خواه کثیف خواه عالم خواه دانسته
 در ذات او مذکور نیستند و این مسأله الحمد لله بسی واضح و
 آشکار است و شاید ما از ادکب خود مشروح و مفصل تو
 و در سایر رسایل خود هم هر جا موقع شده نوشته اند
 بتفصیل دادن این مسأله الحمد لله **فصل**
 چون دانستی که خداوند عالم جل شأنا احد است در ذات
 خود بدانکه خداوند عالم شناخته نمیشود و بهر کسی او را
 کند که او را شناخته غیر او را شناخته چرا که هیچ
 از شعربای خلق بدرک او فایز نمیکردند است که در کتاب
 مبارک خود فرموده **لَا تَدْرِكُهُ الْأَبْصَارُ وَهُوَ
 يُدْرِكُ الْأَبْصَارَ وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ** یعنی درک
 نمیکندند او را بصیرند خبیرند و لکن اوست درک کننده ^{بصیرت}

داوود

داود لطیف و خبیر حضرت امیر علیہ السلام میفرماید در
 جمعه و غدیر که اقامه مقامه فی سائر عوالمه فی
 الآداء اذ کان لا تدركه الأبصار ولا تحويه
 خواطر الأفکار ولا تمثله عوامض الظنون
 الأسرار إلا الله الملك الجبار یعنی قائم
 سخت در اد مقام خود دست بچویش در ادا کردن از سب او
 زیرا که او را کثرت نمیکرد و او را چشمها ظاهر حسیات و نه مشاعر
 باطنی ایشان و نه شعرائی باطن باطن ایشان نیست خدا مگر پدید
 جبار پس هیچ بنیاد، خدا را ندیده است و هیچ شناسا و شناسا
 است و بیان این مطلب بطوریکه نهان شعور کند نیست
 که هر شناختنی بسته به نیست بهر نحوی از آنجا دیدن که
 باشد چه که اصل شناختن دیدن در دفعه دوم است
 دوام که تو دفعه اول نه یعنی دفعه دوم نمی شناسی پس پدید
 اول با بینی کسی بعد از آن دفعه دوم هم بینی در دفعه دوم
 سیکوی من او را می شناسم و تو بینی چیزی را که به مشغری از جنس

۳۹
 و در چاکه ادراک کردن مقصود شدن از چیزی است که مشعر
 قویتر است و چون مشعر منصف بصیغ آن چیز شد گفته می شود که
 ادراک کرده و اگر شئی از جنس تو نباشد یا آنکه مدد از جنس او
 نداشته باشد با ابد مقصود از و میثوی آیا نمی بینی که تو باین
 جسم جن را درک نمی کنی بجهت اینکه جن از جنس تو نیست
 تو نیست و از غرضه مثال است پس چشم تو صدمه از این خورد
 که او را درک مکنند از نجهت خداوند از جنس هر چه که خواست
 تو درک کنی مشعرش را بتو غنایت فرمود پس از نسخ جسمت
 بتو چشم بماند و او را نسخ مثالی است چشمی بماند و او را از
 معنویات چشمی معنوی غنایت فرمود و همچنین از نسخ
 چشمی و از نسخ اسمی چشمی اسمی و از نسخ جسمی چشمی
 بتو داده او این اعظم شایدهی است که خدا خواسته که تو
 درک کنی و تو هم می توانی درک همه اینها را غنایت در وقت
 ادراک کردن هر یک چشم مناسب او را باید بکار بر روی
 در صد شرح دادن کیفیت ادراک آنها نیستیم چون

از سنخ بر چیزی در خودت چیزی یافتی میفهمی که باید از آن
درک کنی چرا که چون شعر از سنخ آن شد از آن منضم میشود پس
مواجه با او شده او را می بیند و میفهمد که ذات احد جل شانہ
در خلق میکند پس او در تو نیست و بر او غیر و شبیه و غیر
هم نیست که بگوئیم شبیه او نعوذ بالله در تو گذارده شده است
که چون مواجه او شود او را درک میکند و خلق هم که از سنخ او
نیستند نعوذ بالله پس خلق او را نمی کند ابد او ^{درک} ^{بشنید}
که فرموده اند که مَنْ عَرَفَ نَفْسَهُ فَقَدْ عَرَفَ رَبَّهُ
یعنی هر کس که نفس خود را شناختن خداست
نه این است که مراد معرفت ذات احد است چنانچه از آنجا که لازم
آید ازین که نفس انسان یا ذات باشد یا شبیه ذات هر یک از
این دو کلام کفر است بخداوند عالم جل شانہ و آنها که نفس
انسان را خدا گرفته اند کافر شده نه بخدای خود و شرک
ورزیدند بلکه کسیکه از عنایت با مراد شده است میفهمد که ^{خود}
است فقد عرف ربه او لاریت معنی شر است یعنی

تزئین کننده و تزئین است از همه خداوند و تائید
 اضافه که بسوی بهاء شده است یعنی تزئین کننده
 خودش را پس این رب اذمر یوب است نه رب
 اذلا مر یوب و رب اذمر یوب ظهور از ظهور است
 خداست اسمی از اسمها او وجهال چون نظر باین حدیث
 کردند کمان کردند که معرفت خداوند باین نحو ممکن است
 لغو بانه من غضب الله و خطا کردند و کج رفتند شناسند
 خداوند عالم محالست و احادیث در تعیین بسیار است و چند
 حدیث هم اینجا ذکر میمائیم در کتاب بحار الانوار روایت
 کرده است از کتاب آباء بسندش از غیب بن سنان
 از پدرش گفت حاضر بودم نزد امام محمد باقر علیه السلام مردی
 از خوارج خدمت آنحضرت رسید فقال یا ابا جعفر
 شئی تعبد قال الله قال رآته قال لم تروه العیون
 بمشاهدة العیان و رآته القلوب بحقایق الایمان
 لا یعرف بالقیاس و لا یدرك بالحوسر و لا یشبهه

بالتاسر

بِالآيَاتِ الْغُورِ
مخ

بِالْبَيِّنَاتِ مَوْصُوفٍ بِالْإِعْلَامَاتِ لَا يُجُورُ فِي حَكْمِهِ
 ذَلِكَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ قَالَ فَخَرَجَ الرَّجُلُ وَهُوَ
 يَقُولُ اللَّهُ أَعْلَمُ حَيْثُ يَجْعَلُ رِسَالَتَهُ يَعْنِي أَي
 ابو جعفر صه چیز را عبادت بجا فرمود خدا را عرض کرد دیدم
 او را فرمود چشمها بطور معاینه او را نمی بیند ولی دلها او را
 بیند بحقیقت ایمان و تصدیق شناختنش و بقیاس کردن و
 درک کرده نمیشود و بجا آنها ضلایق و تشبیه کرده نمیشود و مجرد
 کرده است باینها و شناخته شده است بعلاستها جوهری
 و حکم خود اینست خداوند خدای مکرر و پس آنرا دیدن
 است و میگفت که خدا و انانتر است که رسالت خود را در کجا
 بگذارد و مخفی نماید که دیدن بقدری که آنحضرت فرمود مراد
 نیست چنانکه آنرا نفی فرمود و لفظ لم تره العیون بشاهد آنجا
 و لفظ عیون شامل چشمها ظاهر و باطن هر دو میشود و لکن
 مراد از دیدن قبی ایمان و تصدیق است و در حدیثی
 که ایمان پیغمبری است که بگوش تو بخورد پس دیدن ایمان

۳۳

محض شنیدن آن ضمیمه است بواسطه وجهی که خود او پیشتر
 کند و پیغمبر آن تعلیم خلق نمایند نه اینکه خود او را ببینند
 یا از او بشنوند و ازین گذشته یکی از شروط ایمان باو ایمان
 بدیه نشدن و شناخته نشدن اوست بضمیمه چنانکه
 و از حضرت امیر علیه السلام روایت نموده است که فرمود در
 الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَا يُدْرِكُهُ الْإِبْصَارُ الشَّوَاهِدُ
 وَلَا تَحْوِيهِ الْمَشَاهِدُ وَلَا تَرَاهُ النَّوَاطِرُ وَلَا تَحْجِبُهُ
 السَّوَابِقُ تَنَاكَتْ سِيفًا يَدَيْهِ تَتَلَقَّاهُ الْأَذْهَانُ
 لَا بِمَشَاعِرِهِ وَتَشْهَدُ لَهُ الرِّأْيُ لَا بِمُحَاضِرَةٍ لَهُ
 مِخْطَبٍ إِلَّا أَوْهَامٌ بَلَّغَتْ لَهَا بَيْهَا وَبَيْهَا مَتَمَّعَ
 مِنْهَا وَإِلَيْهَا حَاكِمَهَا لَيْسَ بِيَدِي كَيْفَ امْتَلَأَتْ
 بِهِ النَّهَائِيَاتُ فَكَيْفَ تَجَسَّيْتُهَا وَلَا بِيَدِي عِظَمُ
 تَنَاهَتْ بِهَا الْغَايَاتُ فَعِظَمَةُ تَجِدُ اجْتِزَاءً وَكَيْفَ
 شَأْنًا وَعِظَمُ سُلْطَانًا تَفْسِيرُهَا بِرِشَائِيَّتِكَ كَيْفَ
 حَمْدُ مَحْضُوصٍ بِتَجِدَ اَوْ نَكَيْهِ دَرَكٌ نَمِيكَفَةُ اَوْ رَا شَوَاهِدُ

باز

و حیوات نمیکند او را مشا به و نمی بیند او را نو اطر خلایق
 و محجوب نمیکند او را پر داتا آنکه میفرماید حاصل معنی آنیکه
 زهنها او را میفهمند نه بشعور کردن چشمها او را می بینند
 نه بجا ضر و دیدن مثل آنیکه بعضی بعضی را می بینند و می
 احاطه نمیکند و همه خلایق بلکه تجلی فرموده از برای
 بخود آنها و بواسطه نفوس خود آنها از آنها ممتنع شده
 منع نمود و بسوی خود آنها می که نمود خود آنها را بزرگ
 او نه از حجت عظیمه است و صاحب عظمت نیست که از
 بزرگتر جسم با بلکه شان او کبر است و سلطنت بزرگ است
 بود حاصل معنی پس ازین اخبار و آیات کریمه معلوم شد که
 خداوند دیده نمیشود و شناخته نمیشود بلی بحرف تمام ماند
 این است که خداوند بزرگ این سلق تجلی فرموده است بفرمود
 ایشان و اگر چه بقا عرض کرده است که این نفوس نفوس
 خفیه است و همی است از اسماء خداوند که تعلق گرفته است
 بخلق و مع ذلک خداوند عالم قدر بخلق عنایت فرموده

که نظر بکنند و اسم خلقی بنینند و حد و حصر نیابند و نور
 بپینند و نور وقتی دیده میشود که غیر دیده شود و آیت
 ایست که صاحب آیت دیده شود پس می بیند نور معنی از
 قیود و حد و دپا کیره از الایش رنگها و قیسه ها و کیفها و کما
 که هیچ نمی بیند مگر نور و او فرد و این نور تجلی اعظم است و نور
 اختم و آیه گبری نعمت عظمی است **لما ودا اسم اعظم و صراط**
اقوم بضم این اشارات را ازین راه است که نظر کنی و می بینی
 وجود مطلق از هر قیسه که مقید بقیدهای آسمان و زمینی نیست
 و محدود و بحد و در جسمها و روحها و عقلا نیست و استجابایی
 که هیچ حرف ازین حرفها که گفته میشود و شنیده میشود استجاب
 مذکور نیست و تو و حرفها بین مقام میشود که تعبیر است تو
 همه تمام شود و حرفها تو منقطع کرد و سوألهها و جوابها همه
 اثر شود و این مقام است **مقام اعرفوا لله بالله** و مقام
بِكْ عَرَفْتِكَ وَأَنْتَ دَلَلْتَنِي عَلَيْكَ وَلَوْ لَا
أَنْتَ لَمْ أَدْرِمَا أَنْتَ وَلَكِنْ كَمَا نَ مَكَّنْ که این مقام از

مقامات

مقامات خلق است اگر مقام تو بود میفتم تومی تو آ
 خدا را بشنا و حال این که این کفر صریح است و باطل مطلق بلکه
 خود او خود را می شناسد یعنی عالم است نفس خود را این
 حرفت بسیار شکل و در کتاب فارسی درین مختصر بسط
 نمی توان داد و گمان میکنم که این کلام یکی میشود یا چون
 قائم بود و وجود می شناسد خلق را در ذات خدا

* وَلَوْلَاہُ وَّلَوْلَانَا * مَا كَانَ لَدُنِي كَانَا *
 * فَكُجِّعًا وَكُجِّعًا * تَكْرُ يَا لِلَّهِ رَحْمَانًا *

* و بفارسی میگوید ایشان *

من و تو عارضات وجودیم مشبکی مشکوه وجود
 چه ممکن کرد امکان برفشند بجز و حسب و کز چیری نمیشد
 و اینها کفر صریح است و از مذہب سنیان و یونانیان سابق
 خورده خورده دست بدست رسیده و لایعن شعور علی شیعہ
 تصدیق نموده اند بلکه مذہب فرعون این بوده چرا که حق
 ادعا ربوبیت میکرد و وظایر از سبک کلام این است که دست

وجودی بوده اند نه اینکه این تن خود را خدا میدانسته و بخود
 باله گویند ایشان میگویند که لیس فی جنتی سوی آیه بار
 مطلب همین قدر بود که گمان نکنی که ایشان مذہب حقیقی دارند
 بلکه مذہب ما اینست که حق و خلق لا ثالث بینهما
 ولا ثالث غیرهما یعنی حق است و خلق و ثالثی غیر از
 حق و خلق نیست و میان حق و خلق میبویست لقیما بنبیوت
 عزت بلکه نبیوت صفت چنانکه از اخبار طبع این نظر
 و اشکار است و تو خود را ضبط کن و شعور خود را جمع کن تا آنکه
 درست بعضی و هرگز کج نشوی بحول و قوه خداوند عالم
 است نه پس از این مختصر کلام که در توحید ذات گفتیم دست
 خداوند را توحید بنام مطلب دویم در توحید صفت
 و درین مطلب هم چند فصل است **فصل** بدانکه از تمام
 توحید نیست که خدا خود را توحید در صفات همانطور که
 در ذات توحید نمودی یعنی همچنانکه دانستی که خداوند
 در ذات بدانکه واحد است در صفات و برای او شریکی

و شبیه در نیت پس بر صفاتی از صفات که منسوب است
 احدی در آنها با او شریک نیست پس اوست واحد در علم
 یعنی احد بجز او عالم نیت و همه علم مختص باوست همچنین حکمت
 مختص باوست و هیچ کس در حکمت با او شریک نیست همچنین
 جمیع صفات و همین طور که اگر کسی در حقیقت کسی را
 با خدا ی خود شریک بگرداند و کافر شود همچنین در علم اگر کسی با خدا
 خود شریک باشد کافر است میشود و همچنین سایر صفات از
 سخن و هر قسیمی که با او بران غمطلد بطور مجادله باقی می
 که شمار علی را سخن است اینست که ما نظر میکنیم در خلق هر گاه
 کسی با در صفاتی شریک شد لا محاله میان این دو مابیه الاجتماعی
 و شریک آرد از پس در تحت که مطلق خواهد بود اما نمی بینی که دو
 نفس که در صنفه علم با یکدیگر شریک شد لا محاله جامعیت میان
 ایند و پیدا میشود که میگویند دو نفر عالمند و چون در
 ایند و ظاهر در علم شد معلومست که مناسبتی میان دو
 اینهاست و الا چرا هر دو عالم شدند و خصوصیت این

حجت است لامحاله از جهت مناسبت است و الا میبایست کمی
 عالم باشد یکی صباغ یکی سنجار مثلا و چون ذاتهای این دو
 یا سه یا چهار از یک نوع است تشبیه و جمع می آید و جایز
 میشود و میکوبی دو عالم و سه عالم و اگر در یک عرض نبودند
 این جایز نبود آیت می بینی که زید را با الاغ تشبیه نمی
 و نمیکوبی دو نفرند و همچنین جمع بنا نمی شود از آنهاست
 نمیکوبی بزید و سب و الاغ این جماعت پس مابۀ الا شتر
 این میانۀ لازم است و باید در صفتی شرکت بشند و از
 شرکت شوند و چون این را در عرض میکنم که میانۀ
 و اثر شرکت در صفتیکه اصل آن از مؤثر است نخواهد
 پس آفتاب که صاحب نور است و شعاع او که نور است
 در صفت نور با هم شرکت نمینند پس نمیکوبی که این
 نور است و اتم نور است و لکن همه نور را نسبت بافتاب
 میدهی و میکوبی نور از آفتاب است و صاحب نور افتاب
 ولیکن نور او از شعاع او ظاهر میشود و اشکارا میکوبی

و همچنین هر صفتی از صفات تو شر که ظاهر میشود از آثار
 ایامی می که تو کاتبی و کتابت تو از دست تو ظاهر میشود
 و اصل کتابت از تو است و کاتبی پس دست را با او
 خود در کتابت شریک نمیکند هیچیکه نفس خود را با چشم
 شریک نمیکند باین طور که بگوئی من چشم می بینم من
 گوش می شنویم بلکه همه اینها صفت خودت و تو شر کل
 توی نهایت این است که از اعضا و جوارح فعل تو آشکار
 میشود و همچنین است از در عالم بالا خداوند عالم جل شانه
 همه صفات است هر صفتی از صفات که جلوه کرده است از
 صفت خود اوست و باعث شرکت خلق با او درین صفت
 نمی شود پس اگر علم خداوند از صفا هر شد این عالم شریک
 با خداوند در علم نمیشود بلکه ظاهر کنند و حکایت کنند
 این صفت میکرد و مثل اینکه دست تو حکایت نمیکند
 تو را چشم تو دیدن تو را و همچنین است هر صفتی از صفات
 پروردگار جل شانه از حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام

شده است که در خطبه از خطب خود میفرماید الحمد لله الذي
 لم يسبق له حال خالاً فليكون اولاً قبل ان يكون
 اخرًا او يكون ظاهراً قبل ان يكون باطناً كل
 مسمى بالوحدة غيره قليل وكل غير غيره
 ذليل وكل قوي غيره ضعيف وكل مالك
 غيره مملوك وكل عالم غيره متعلم وكل قادر
 يقدر ويعجز وكل سميع غيره يصم عن اطيب
 الأصوات ويصم كغيرها ويذهب عن بعد
 منها وكل يصير غيره يعنى عن خفي الأوان و
 لطيف الأجسام وكل ظاهر غيره غير باطن و
 كل باطن غيره غير ظاهر **صل** معنى اینکه همه
 مخصوص خداوند است که حالات او تغییر نمیکند پس اول
 باشد پیش از اخر بودن و اقرب باشد پیش از اول بودن
 هر چه در عالم اسم او را واحد که دارد غیر از خداوند
 است و هر غزنی سوا او ذلیل است و هر صاحب قوتی

غیر و ضعیف است و هر مالکی غیر از مملوک است و هر عالمی سوا
 او شکر داست متعلم و هر قادی دری غیر از کاهای قادر است و
 کاهای عاجز و هر سمیع غیر از نمی شنود صد اما نازک را و صد اما
 بلند او را که می کند و صد اما می دور را نمی شنود و هر
 نینسند غیر از از رنگهای مخفی کور است و جسمها لطیف را
 نمی بیند و هر ظاهری سوا می او باطن نیست و هر باخیز از
 ظاهر نیست یعنی ظاهر حسیق باطن نمیشود و باطن ظاهر
 نمیکرد و لکن خداوند باطن است در حال ظهور و ظاهر است
 در حال بطون پس از فقرات این خطبه شریفه معلوم شد که
 میان خلق و خداوند درین اسما ثلث است معنوی است
 پس این عالم که بخلق گفته میشود این عالم است که صفت پروردگار
 چرا که این عالم از بسیار چیزها محروم است و بیست با امور
 بسیار و خداوند عالمی است که هیچ جهل ندارد و شایسته
 ازین بفرمی که عالم حقیقی اوست و قوی حقیقی او و قادر
 حقیقی او چرا که این صفات اگر مشوب با خداوندشان

شدند و قیقت دارند و الا و اقیقت ندارند اگر چه
 بواسطه ظهور صفتی بگذارند ولی این مجاز است و سَمِعَ
 أَبُو حَسَنِ عَلَيْهِ السَّلَامُ يَقُولُ فِي اللَّهِ عَنَّ وَجَلَّ
 هُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ الْوَاحِدُ الْأَحَدُ
 الصَّمَدُ لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ
 مُنْشَى الْأَشْيَاءِ وَجَمِيمُ الْأَجْسَامِ وَمُصَوِّرُ الصُّوَرِ
 الْحَدِيثُ يَعْنِي أَوْسَطَ لَطِيفٍ وَضَمِيرٍ وَسَمِيعٍ وَبَصِيرٍ وَوَاحِدٍ
 وَاحِدٌ صَمَدٌ زَائِدٌ هُوَ زَائِدٌ نَشَأَ أَوْ كَفَوَى نَزَارَ
 أَوْسَطُ أَحَدٌ نَشَأَ شَيْءٌ هُوَ جَسْمٌ كُنْزٌ
 جَسْمًا وَنَقَشَ كُنْزٌ هُوَ صَوْرَتُهُ نِيكٌ أَوْ عِلْمٌ عَرَبِيٌّ
 سَرَّاشْتَهُ دَارَنَدُ مِيدَانَدُ كِهْ اَيْنِ صِفَاتُرَا مَصْدَرٌ بِالْفَتْحِ
 فَرْمُودَةُ ارْجَهْتَهُ نِيكٌ مَعْلُومٌ شُودُ كِهْ لَطِيفٌ أَوْسَطٌ وَوَسْوَا
 أَوْ لَطِيفٌ نِيكٌ وَبِخَمِينِ بَصَفَاتٍ دَرِ سَهْمَةِ خُودِ اِي وَفَرْدِ
 وَبِي شَرِكِ وَبَارِ تَصْرِیحِ سَمِيعٌ مَائِدٌ دَرِ حَرْفِ بَايْنِ مَعْنَى اَيْنِ
 كِهْ وَاحِدٌ هُوَ وَصَمَدٌ وَكَفَوَى نَزَارَ دَرِ اَوْ كَرِبَايِ اَوْ

صفتی از صفات شریک بود اشترک لغو خداست بعد از
 همچنین در قرآن جمیع این صفات را که ذکر فرموده است در همه جا
 آیه آیه از آیات بالف و لام فرموده است مثل هُوَ
 السَّمِيعُ الْبَصِيرُ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ
 الْمَتِينُ همه جا همین نحو میفرماید که پاره ها و جراتها
 بهمین مطلب است و اجزا و قسم درین معنی بسیار است و
 بجز اختصار ترک نمودیم پس معلوم شد از آیات و اخبار و
 عقیده که خدا در صفات خود هم شریکی ندارد و اگر کسی بگوید
 از چه راه است که جماعتی از خلق مسمی با همه خدا میشوند
 میگویم که از برای این حرف دو جواب است یکی آنکه پسند
 که این علم آن علم نیست و این حکمت آن حکمت نیست و
 اشترک لفظی است چنانکه شخصی خدمت حضرت صادق
 علیه السلام عرض کرد که تو فرمودی **الاحد الصمد** و فرمود
 شباهت دیگری ندارد و حال اینست که خدا واحد است و این
 هم واحد است که وحدت شیهه فرمود آن شبیه

منع کردیم در معانیست معنی در معنی شبیهی برای اوست
 اما اسمها یکی است و این شباهت صورتی همان کلمات
 برستی است انسان را اگر چه واحد بگویند و لکن مراد نیست
 که جثه واحدیت و در تائیت و الا انسان نفس او یکی
 نیست بجهت اینکه اعضای او مختلف است و بسیار و یکی
 نیست و او اجزائیست مجزئی و مساوی نیست خون او
 غیر گوشت او است و گوشت او غیر از خون او است و غیر
 او غیر از بشره او است و سواد او غیر از بیاض او است و
 همچنین سایر خلق پس انسان واحد است در اسم نه
 معنی و خداوند جل جلاله واحدیت که غیری برای او نیست
 و اختلاف در اوست و تفاوت و زیاده و کمی ندارد
 تا آخر حدیث و از حضرت پیغمبر صلی الله علیه و اله مرویست
 که خداوند واحدیت احدی المعنی و انسان واحدیت ^{شعوی}
 المعنی جسمی دارد و عرضی و بدو روحی این است چنان
 که تشبیه در معانیست لا غیر ازین دو حدیث شریف معلوم

شد که شرکت در معنی نیست لکن این کلام قشری ظاهر است
 و درین اخبار هم مدارا فرموده اند و باطن تر ازین است
 که عرض کردم سابقا که اصل این اسما و صفتها مال خداست
 و کسی با او شریک نیست و هر خلقی هر قدر که حکایت نموده
 بر اسمی را بمان خوانده می شود و اصل اسم مال خداست
 و لکن خلق آئینه ماهستند و حکایت میکنند آن افتاب
 جنانتاب را اینست که در دعاء اسماء حسنی میفرماید اللهم
 اِنِّیْ اَسْئَلُکَ یا مَنْ لَیْسَ لَکَ سَمِیٌّ اَنْ تُصَلِّیَ عَلَیَّ مُحَمَّدٍ
 وَ اٰلِ مُحَمَّدٍ کَمَا صَلَّیْتَ عَلَیْ اِبْرٰهیمَ وَ اٰلِ اِبْرٰهیمَ بِاَنَّکَ
 حَمِیدٌ مُّجِیدٌ یعنی خدا یا مسئوال میکنم تو را ای کسیکه
 هم اسمی نداری که صلوات بفرستی بر محمد و آل محمد همانطور
 که صلوات فرستاده بر ابراهیم و آل ابراهیم بدستی که تو
 حمید مجید پس معلوم شد که خداوند هم اسم ندارد و این
 حدیث شریف اطلاق دارد و باطلش دلالت میکند
 بر آن معنی و با آن اخبار سابقه هم معارضه ندارد چه اگر

حکمت معارضه نیست ظاهری دارد و باطنی و جهات نظر
 و حیوانی و از راههای مختلف تعبیرات آورده میشود و
 صحیح است و حق و عرض میکنم خدا یا جمیع آنها ایمان دارم
 و تصدیق نمایم و معارضه نمی بینیم پس ما را تقریر بفرماید
 بکن و تسبیح بنما سخن محمد و آل محمد صلوات الله علیهم
 پس خدا مثل خلق خود هم اسم ندارد و چرا که لامحاله یکجوع
 باید میان هم اسمان باشد علی بنحو کان و میان خدا و
 خلق هیچ قسم شراکت نیست و همه از خدا **فصل**
 چون دانستی وحدت خدا و ندیر او در صفات حال
 باصل صفة می نمایم اگر چه بقاعده علمی این مطلب را می باید
 بیشتر ذکر کنیم و چون مراد سائل رحمه الله توحید صفت
 بوده است ابتدا بان نمودیم و حکمت همه سئیش از هم است
 پس عرض میکنم **وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ** که معنی
 صفة از جمله مسأله های مشکل است و تمام هوش و کوشش خود
 جمع کن شاید از آنچه عرض میکنم آنقدر که نصیب شده است

بعضی و از خداوند استمداد میجویم که زبان سانی عنایت فرماید
 تا بطور آسان شرح این مسأله را هم بکنیم بدانکه خداوند عالم
 ذاتیست یگانه بی‌مثا و منزله از جمیع اسمها و صفتها و شکلا
 چنانکه پیش گفته شد و از برای خود و ظهوری اختیار فرموده
 و ظاهرا از آن شده است و این ظاهر در عرف حکما تصنیف
 است چنانچہ می بینی **وَلِلَّهِ الْمَثَلُ الْأَعْلَىٰ** که آتش صبی از
 انظار خلایق خاکی برتر رفته است و خود او از رنگهای آ
 و کج و دایره منزه و مبرا است ولی ظاهر شده است از برای
 بشعله و شعله ظهور او است و راه بسوی او و او را با کج از
 می فهمیم توصیف میکنیم و میگوئیم آتش سوزانست و آتش درختان
 و آتش زبان و همچنین سایر صفات او را برشته تخریبی
 و تقریر می‌نماییم با اینکه ذات آتش منزله از نیکو و صفات و اگر
 او را سوزان بخوانند ازین سوزندگیست که از شعله باقیه اند
 و اگر او را درختان بگویند ازین درختانیست نه اینکه از
 ذات درختانست مثل اینکه ذات تو را کاتب میخوانیم ^{علم}

و فهمیم و حکیم میگویم اینها هیچ یک در ذات تو نیست و تو از آنها
 برای ظاهر میشوی پس از نفس خود اظهار علم میکنی از آنجمله
 اظهار حکمت و فهم بنمایند اما از شد اظهار رسوا و در حجاب
 میگرد و از دست خود می نویسی و چون نوشتی تو را کاتب میخوانیم
 و دلیل اینکه این صفات غیر ذات تست واضح است که اگر است
 ایامی نمی که تو همیشه بوده و کاتب نبود چون نوشتی کاتب
 و تو در ایام جمل تو بود و عالم بود حال عالم شد و در هر روز
 بتغییر صفات تو را موصوف بصفته میکنیم با آن اسم میگویم
 با آنکه ذات تو همان است که بود و تغییر نمی نمود و از آنها
 فرموده اگر از نفس عالمیت بود چگونه بیشتر جلال بود و حال
 جمل نقیض علت است نقیض نقیض جمع نمی شود نمی امی امام تو نقیض
 دنیا همه جمل است که موضع علم پس اگر ذات تو عالم بود که جمل
 نمود و فهم چه میگویم پس صفات غیر از ذات تست و تو از آنها
 جلوه میماند از آنچه معروف با آنها میشوی و موصوف با آنها
 میگردی پس همه صفات ظهورات تست و تو را از آنها

بایست همچین است امر در آتش و همچین در عالم بالا و **لِلَّهِ**
الْمَثَلُ الْأَعْلَى خدا می تو ذاتیست منزّه و سبقتی از همه صفات
 و اسماء و ولی جلوه فرموده است ازین ظهور تا و همه اینها خلق او
 و ظهور و نور و ایه و دلیل و مظهر و سبیل او و کمان کن که بگو
 که نشسته که این صفات نبوده و خداوند لغو و باله معطل از صفات
 گردیده پس عالم نبود و پس از چندی ایجاد علم فرموده و حاشا
 و کلام این کلام جاهاست و عالم خدا را از تعطیل و تشبیه
 میکند پس نه هرگز بصیغه بوده و نه قرین صفتی گردیده و آ
 ال محمد کواه این معنیست و قران برین تدعی برمان جلی است
يَسْفُرُ بِسُبْحَانَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ
وَسَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ
 یعنی منزّه است پرورنده تو که پرورنده غرقت از آنچه
 وصف میکنند و سلام بر مرسلان و حمد مختص است به پرورنده
 عالمیان در کتاب عمالم شیخ عالم عبد الله بن فوران عیدیه
 از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده است که فرمود

۴۱
 اللَّهُ غَايَةٌ مِنْ غَيَاةٍ فَالْمَعْنَى غَيْرِ الْغَايَةِ تَوْحِيدًا بِالرَّبِّ
 وَوَصَفَ نَفْسَهُ بِغَيْرِ مَحْدُودِيَةٍ فَالذِّكْرُ غَيْرِ اللَّهِ
 وَاللَّهُ غَيْرُ اسْمَاءٍ وَكُلُّ شَيْءٍ وَقَعَ عَلَيْهِ اسْمٌ
 سِوَاهُ فَهُوَ مَخْلُوقٌ الْأَتْرَى إِلَى قَوْلِهِ الْغَيْرِ لِلَّهِ
 الْعِظَمَةَ لِلَّهِ وَقَالَ لِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى
 بِهَا وَقَالَ قُلْ ادْعُوا اللَّهَ أَوْ ادْعُوا الرَّحْمَنَ أَيُّمَا
 تَدْعُوا فَلَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى فَالْأَسْمَاءُ مُضْتَا
 إِلَيْهِ وَهُوَ التَّوْحِيدُ الْمَخَالِصُ بِعَنْ خِدَاوَنَدِ غَايَةِ
 كَسِيَّ اسْتِ كِهْ بَرَامِي اؤْ غَايَةِ فَرَارِ دَادَهْ اسْتِ پَسِ اسْمِ غَايَةِ
 بَانِ مَتِي مِشُودِ غَيْرِ اَزْ غَايَتِ چِرَا كِهْ نَايَتِ هِرْ چِرِ مِ تَهَا
 اؤْ سْتِ دِ مَتِي هِمَانِ فَرَا خِرَا اسْتِ وَا نَا مَعْنِي غَايَةِ اَنْظَرِ
 اَفَادَهْ اسْتِ پَسِ خِدَاوَنَدِ غَايَةِ چِرِ مِ نَايَسْتِ بَلَكِهْ اؤْ مَسْجُودِ
 شَدَهْ اسْتِ بَرِ بُوْتِيَهْ وَوَصَفِ نَمُودَهْ نَفْسِ خُودِ رَا بَدُونِ
 اَيْنِ كِهْ مَحْدُودِ كُنْدِ خُودِ رَا پَسِ ذِكْرِ كُنْدَهْ اَللهِ غَيْرِ خِدَا
 ذِكْرِ كَرْدِهْ يَا اَكْهْ ذَاكِرِ غَيْرِ اَللهِ اسْتِ وَا تَهْ غَيْرِ اَسْمَاءِ اؤْ سْتِ

چیزی که بر او است چیزی واقع شود سو خداوند مخلوقست
ایمانی بینی که خدا میفرماید الْعِزَّةُ لِلَّهِ عِزَّةٌ غَرَّتْ
مخصوص خدایت وَالْعِظْمَةُ لِلَّهِ عِظْمَةٌ
مخصوص خدایت و فرموده برای خدا اسمهای نیکوست
پس بخوانید او را این اسمها و فرموده بگوای پیغمبر که میخوا
بخوانید الله را و میخواهید رحمن را هر یک که میخواهید از
برای خداوند اسمهای نیکوست پس اسماء مضاف بسو
خداست و اینست توحید خاص و اعم تو اثبات میفرماید این
ایات که می بینی خدا میفرماید عزت مخصوص خداست پس عزت
غیر از خداست که نسبت بخدا داده می شود و همچنین میفرماید عظمت
مخصوص خداست پس خداوند غیر عظمت است و عظمت صفت
اوست از آنچه نسبت با او داده میشود و همچنین در آیه شریفه معلوم
شد که بر خداوند اسمها نیکوست پس اسمها غیر خدایت است
در آیه دوم پس اسمها غیر خدایت و شک نیست که اسم صفت
پس صفت غیر اوست و نظایفه که اسم را عینستی گرفته اند

کتاب

کرده اند و شرک بجای خود شده اند و از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده است که فرمود **اسْمُ اللَّهِ غَيْرُ اللَّهِ** و **كُلُّ شَيْءٍ وَقَعَ عَلَيْهِ اسْمُهُ شَيْءٌ فَهُوَ خَلْقٌ سِوَا اللَّهِ** یعنی اسم الله غیر خداست و هر چه بر او واقع شود اسم چیزی مخلوق است مگر خداوند جل شانزه و در حدیث مفصل شرح این مطلب روایت شده است و چون مفصل ترجمه اش نمیکنیم ابو شامه جعفری بسکویید نزد امام محمد تقی علیه السلام بودم که از آنحضرت سؤال کرد و عرض کرد خبر ده مرا از رب جل شانزه آیا برای او در کتاب او اسما و صفتها هست یا نه و آیا اسما و صفتها او عین اوست حضرت فرمود بر این سخن دو وجه است اگر میگوی که آنها اوست یعنی او متعدد و تکثر است پس خدا بلند است ازین توصیف و اگر میگوی این اسما و صفات همیشه لا زال است محتمل دو معنی است اگر لا زال در علم او بود و او مستحق آنها بوده صحیح است و اگر میگوی صورت و حروف است این اسما و صفتها لا زال است پس معاذ الله که بچنین

و با او چیزی سواى او باشد بگو خداوند تعالی ذکر او بود
 و خلق نبود پس این اسما و صفتها را آفرید تا آنکه وسیله باشند
 میان او و خداوند و بواسطه آنها تفریح نمایند نزد خداوند
 و عبادت کنند او را و اینها ذکر خداست و خدا بود و ذکر
 نبود و مذکور باین ذکر خدا قدیم است که لم یزل است و اسما
 و صفتها مخلوق است و مقصود با آنها خداست که با وی لایق
 اختلاف و ایستاد و اینست و جز این نیست که مختلف و مؤ
 یث و تجزئى تا آخر حدیث شریف و شاید ازین حدیث
 بفهمد که ذات خداوند متعالی زنی بوده است و اسم و
 نام و نشان بوده پس در زمان اسما آفرید پس آنوقت حقا
 اسم و رسم حاشا که چنین چیزی باشد چه اگر لازم می آید از
 این قول اقتضای داشتن ذات پروردگار و تغییر کردن حالت
 او چرا که این چیز مخصوص می گوی نبود پس از آن پیداشده آیا او
 که ایجاد کرد لامحاله خواهد گفت خداوند ایجاد فرموده است پس
 عرض میکنم مقتضای وجود و عدم این شئی چه بوده خود او که

نبود و مقتضای کند لا محاله قضا را با نیست بجز او ادب
 کماهی قضا بودی اسبی را میکند و کماهی قضا نبودن
 و این اقضا لازم است تغییر حالت و غیر حالت صفات
 خلقی است و جمیع آنچه عرض کرده ایم سابقا اینجا جا داد کرد در
 خلق لازم دارد و این خطاست پس نمیشود که یک روزی کذب
 اسم صفتی باشد پس همیشه است یعنی همیشه زمانه این معنی
 که در جمیع زمانهای گذشته اسمهای خدا بوده است و بعد از
 این خواهد بود ولی از برای حدوث اسمها و صفتها معنی است که
 غیر از حکیم را نسخ نمیفصد و آن نیست که این اسمها در مقام خود همیشه
 بوده اند و در بالاتر از مقام خود نیستند و همین قدر کافیست از
 برای محد و بودن چرکه از برای آنها آید پیدا میشود و هر چه اول
 پیدا کرد آخر پیدا میکند و هر چه اول و آخر دارد لا محاله
 وسط دارد پس حادث میشود چرکه ما را مقصودی از حادث
 بجز همین نیست و این که در روز نباشد و روزی پیدا شود
 از معنیها حادث است و آنها که جمیع خلق را حادث ^{زمانه}

در

۶
 گرفته اند خطا کرده اند و برایشان لازم می آید که بالاتر از عالم
 زمان خدا باشد و حاصل آنکه شنیده از اخبار آل محمد ^{علیهم}
 السلام که خداوند هزار هزار عالم آدم آفریده و هزار هزار عالم
 و این آدم آخری آدم است و این عالم آخری عالم است پس این علم
 بنص امام علیهم السلام آخری عالمهاست این عالم زمان او عالمها
 بالاتر چنانکه خود آنها برتر است از بی عالم قوتان هم لطیف
 پس زمانشان در آن نیز نیست و عالم اسمها و صفتهای یکی از عالمها
 بالاست و برتر از همه عالمها پس موقت هیچ وقتی از اوقات
 عالمها نیست ترغی شود و مع ذلک آن عالم هم حادث است ^{قدیم}
 نیست محتاج بجد و غنی نیست و صاحب صفتهای خلق نیست
 از خلق است لا محاله و درین فصل همین قدر باکافی **افصل**
 بدانکه جماعتی از حکما صفات خدا را اول بر دو قسم کرده اند
 صفات خلقیه و صفات ذاتیه و مراد ایشان از صفات ذاتیه
 صفاتیست که با ذات و منفک از ذات نمیشود و مراد از صفات
 خلقیه صفاتیست که خارج از ذات است چنانکه صفت مخصوص

از صفات ذاتیه شمرده اند و شماره کرده اند ولی ما را عرضی
 است نوعاً در نسیق و آن این است که این صفات که با ذات پروردگار
 بشمار درمی آوریند یا عین ذات خداست من جمیع اجسام است یا
 ذات است اگر غیر ذات است پس بر ذات با ذات چگونه جمع میشود
 قدیم است که تعدد قدما لازم می آید اگر خلق است که با خدا جمع میشود
 و اگر من جمیع اجسام عین ذات است که چه اختلاف است و چرا
 بصفات کرده است پس این حتی قدیم که از صفتهای ذاتیه شمرده
 عین ذات خداست و مفهوشان با مفهوم ذات یکی است بدون
 اختلاف اینکه معنی چیزی زاید بر ذات یا علم غیر از او باشد اگر
 پس مفهوم خود این صفتهای هم اختلاف ندارد پس مفهوم عالم عین
 حتی است و مفهوم عین مفهوم قدیم او که از جهت اختلاف تعبیرات
 محض بیان او در اخبار از این صفات بیانها فرموده اند و مطلب
 برای ما شرح داده اند تا دانستیم که مقصود صیفت و در نسیق ما
 حدیثی ذکر نمود تا قلب عارفان روشن گردد و نفی نشان مطهرین شود
 در کتاب عوالم روایت کرده است از محمد بن مسلم از حضرت باقر

علیه السلام انه قال من صفة القديراته واحد احد
 صمد احدى المعنى ليس بمعارض كشيء مختلفه قال
 قلت جعلت فداك يرعم قوم من اهل العراق انه
 يسمع بغير الذي يبصر ويبصر بغير الذي يسمع فقال
 كذبوا واحدا وواشبهوا تعالى الله عن ذلك
 انه سميع بصير لسمع بما يبصر وببصر بما يسمع قال
 قلت يرعمون انه بصير على ما يعقلونه قال فقال
 تعالى الله انما يعقل ما كان بصفة المخلوق وليس
 كذلك يعنى ان صفة قديم است که او واحد او احد
 احدى المعنى است ونبوت معنیها بسیار مختلف گفتند که او شوم
 قومی از اهل عراق گمان میکنند که او می شنود بغير آنچه می بیند
 و می بیند بغير آنچه می شنود فرمود در روغ گفتند و تلحد شد
 و تشبیه کردند خداوند بلند است ازین توصیف بدستیکه او
 استیع و بصیر شنود بغير آنچه می بیند و می بیند آنچه می شنود
 راوی میگوید عرض کردم گمان میکنند که او بصیر است بهیچ

نحو که آنرا تعقل کردند فرمود تعالی التلین است و جز این نیست
 تعقل کرده می شود آنچه بصفات مخلوق است و خدا چنین نیست
 وَعَنْ أَبِي بصيرٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ
 يَقُولُ لَمْ يَزَلِ اللَّهُ جَلَّ وَعَزَّ رَبَّنَا وَالْعِلْمُ ذَاتُهُ وَلَا
 مَعْلُومٌ وَالسَّمْعُ ذَاتُهُ وَلَا مَسْمُوعٌ وَالْبَصَرُ ذَاتُهُ وَلَا
 مُبْصَرٌ وَالْقُدْرَةُ ذَاتُهُ وَلَا مَقْدُورٌ فَلَمَّا أُجِدَّ
 الْأَشْيَاءُ وَكَانَ الْمَعْلُومُ وَقَعَ الْعِلْمُ مِنْهُ وَالسَّمْعُ
 عَلَى الْمَسْمُوعِ وَالْبَصَرُ عَلَى الْمُبْصَرِ وَالْقُدْرَةُ عَلَى
 الْمَقْدُورِ قَالَ قُلْتُ فَلَمْ يَزَلِ اللَّهُ مُتَكَلِّمًا قَالَ إِنْ
 الْكَلَامُ صِفَةٌ مُحَدَّثَةٌ لَيْسَتْ بِأَزَلِيَّةٍ كَانَ اللَّهُ لَا
 تَكَلَّمَ يَعْنِي شَيْئًا مِنْ حَضْرَتِ صَادِقٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ كَمَا مِيفَرْمُودِي
 پورنده باجل و عز بوده است و علم ذات او بوده و بی معلوم
 با ذات او معلوم نبوده و سماع ذات او بوده و مسموعی نبوده
 و بصرف ذات او بوده و مبصری نداشته و قدرت ذات او
 و مقدر نبوده پس چونکه احداث فرمود اشياء را معلومی

پیداشد علم او بر معلوم واقع شد و گوش او بر همه انا و بصیرت
 بر دیدنیا و قدرت او بر مقدرات او واقع شد گفت عین
 کردم پس خداوند عالم همیشه متمکلم بوده و فرمود کلام صفتی است که
 احداث کرده شده است و از نیست خداوند بود و تکلیفی نبود
 و این کلام رود است بر وحدت وجودیها که معلومات را با خداوند
 میسوزند و اصول از لایه ثابت میکنند بین چه قدر نادانند
 و چه طور علانیه مخالفت میکنند اخبار را ل محمد علیه السلام را
 بین که بزرگان با چگونگی متابعت نمودند ال محمد را و هر چه ایشان
 فرمودند گفتند و همین دلیل است در بطلان قول مردم و حقیقت
 قول که ما قال ال محمد فلنا ما ذان ال محمد ذابا
 پس ازین اخبار شریفه معلوم شد که این صفات با ذات
 خداوند نیست و نیز معلوم شد که صفات ذاتیه ال محمد
 سلام الله علیه اثبات میفرماید عین ذات و در اینجا
 اختلاف نیست و همه یکی است بلکه دانستی از حدیث اول
 که سماع ذاتی عین بصیرت و بصیر عین سماع و همه عین یکدیگر است

۷۱
 هر دو هیچ یک بیکدیگر اختلاف ندارند و هیچ یک ذات خدا
 جل شانہ اختلاف ندارند پس سخن ما همه در صفات شخصی است
 و خداوند عالم جل شانہ در آنها واحد است و شریکی با او در آنها
 نیست و آنهاست که اسباب فیض است و خداوند با آنها شناخته
 می شود و برای هر یک خداوند موقعی قرار داده است و هر یک
 مواقع صفات را شناخت خدا را شناخته چنانکه امام
 عدیه السلام فرماید **مَنْ عَرَفَ مَوَاقِعَ الصِّفَةِ بَلَغَ حَقَّ
 الْمَعْرِفَةِ** یعنی هر کس شناخت مواقع صفات را با آن
 معرفی که خداوند از او خواسته خواهد رسید و ما الان صدق
 بیان این مطلب نیستیم و شاید بعد ازین در شرح مقام امام
 بسا ذکر نمائیم انشاء الله و در آنچه عرض شد میان صفات
 سلبیه و ثبوتیه اختلاف نیست و با فروع تقسیم کنندگان را
 یک کلامی است و آن این است که ایشان این تقسیم را کرده اند
 ازین است که نفی کردن صفات ذاتیه را از ذات خداوند
 نقص خداوند دانسته اند و چنین فهمیده اند که اگر خدا را عالم در

خودند انقدر نقص است برای او پس او را عالم گرفتند و چنانچه
در حیوة و سمع و غیر اینها پس با ایشان میگوئیم که آیا اگر خداوند
عالم جل شانہ رارق نباشد نقص او هست یا نه مستأکر فقه
این کمال باشد برای او نقص لازم می آید و هیچ فرقی میان این ^{علم صفت}
و سایر صفات نیست و جمیع اینها کمالات است و لازم است که
بافضل باشد پس اگر نفی اینها از ذات باعث فقدان کمال شود
لازم می آید که نفی هر صفتی باعث فقدان کمال شود پس چه
صفات را ذاتی شمرده اند و اگر میگویند که صفات ^{غیر ذاتی}
خارج نمودیم عرض میکنم بر قول آنان که امر را با خدا میگردانند چه
ازین بار بنا بر هر رای و قولی از اقوال ایشان امری سد می شود
و آلت آن کما سد و اگر از جهت ثابت کردن صفات در ^{صفت}
صفات لازم نمی آید فقدان کمال و خداوند مع ذلک ^{دارا}
کمال است و همه صفات در علم اوست عرض میکنم پس
چه مانع است از اثبات کردن سایر صفات در عرض خلق
نه در عرض ذات و کمالات خداوند عالم جل شانہ همه در

۷۳
 عرضہ و وصف است و وصف مقام خلقت و خلق خدا خیر
 خداست و عجب خدا پس همه صفات عجب خداست
 و مع ذلک خداوند واحد همه است یا نه بینی که تو دارا می ^{دستی}
 پا چشم و گوش هستی و مع ذلک کلمه هیچ یک از اینها در
 عرضہ ذات تو نیست و در مقام بدن تو ^{است} فصل
 در عدل است و این وصف را شیعه که قائل بعمل خداوند
 هستند و قائل بجهر نیستند جزء اصول دین خود قرار دادند
 و نه اینست که معنی این اینست که سایر صفات از اصول ^{دین}
 نیستند چنانچه باشد واحد از ثمنین چنین سخن می ^{گفت} نخواهد
 و اقرار بحجم صفات ^{خداوند} جزء اصول دین است و اگر کسی
 منکر شود مثلاً حکمت خداوند ^{یا} منکر شود و اگر منکر شود فضل خدا
 نیز ^{یا} منکر شود و اقرار بعمل اولای از سایر نیست و لکن چون
 جمیع قدری شدند و بر خداوند جبر قائل شدند شیعه در
 اصول دین عدل را ذکر نمودند تا اینکه سچ ما در مکتب ^{خداوند}
 بخوانند و در دل ایشان جگند که مبادا بزرگ شوند و خوف

قدری در دل ایشان جاگشود و امروز علمای چنین بنده اند
 که بخصوصه باید اسم عدل را بر دو در اصول دین و چنین نیست
 و حدیثی درین باب وارد شده است بلکه اقرار بکل صفت
 از اصول دین است ازین جهت است که مشایخ ما در ذکر اصول
 اکتفا نموده اند که معرفت خداوند و در ضمن همین قیادها
 اقرار بتوحید و عدل و فضل و حکمت و همه چیز و جمال چنین بنده
 که مانکر عدل شده ایم لغو ذی بینه من غضب الله مثل آنکه
 حکمای سلف معاد را از اجاء به التبی جزء اصول دین قرار
 دادند تا جمیع مردم کوشش زوشان شود و یادگرنند چرا که
 جمیع منکر معاد بودند و گمان میکردند که معادسی تا این زمین
 چنین بنده استند که معاد را از اجاء به التبی خصوصیت است
 و حال اینکه اقرار بحیث معادیه نیست و حجت و حجیت است
 که در اصول دین خود آنچه خداوند از اصول قرار داده است
 ذکر کرده اند که دلالت و برائت باشد و در اخبار بسیار ذکر
 این رکن است و آن را ترک نمودند و بر ما ایراد میکنند

شود هر که ظلم کردن مجبوس کم کردن است از حق کسی یعنی کسی
 مستحق چیزی باشد و تو از آن کمتر با و بدی و فضل بعضی زیاد
 دادن است از حد و هیچ یک بر خدا رو نیست چه اگر خداوند
 عالم را جل شانہ را از خود اقتضای خاصی نیست چه اگر دلیل مزاج
 خاص داشتن است و هر گاه مزاج خاص داشته باشد البته ^{تقتضی}
 خاصی نمیکند مثلاً آنکه محرومیت اقتضای غضب میکند آنکه
 مرطوبی است اقتضای حلم میکند اگر کسی فوق مزاج است آدانه
 اقتضای این میکند و نه آن مثلاً چشم اقتضای دیدن میکند
 پس می بید گوش اقتضا شنیدن میکند پس می شنود و ^{هنگام}
 بر خصوی اقتضای امر خاصی میکند پس همان کار را می
 و لکن روح اقتضای هیچ کما نمیکند پس همه کار میکند بقتضا
 مقتضای خاص همچنین است **وَلِلَّهِ الْمَثَلُ الْأَعْلَىٰ**
 خداوند عالم جل شانہ نه اقتضای دادن میکند نه اقتضای
 ندادن نه اقتضای رضا میکند و نه اقتضای غضب ^{مطلق} فعلی دارد
 و امری مطلق و خلق قوابل بسته از برای حکایت کردن امر و حکم

خند اوند و امر از جانب او نازل می شود و تقسین بخلاق میگرد
 پس هر قابتی بقدر دعاء خود قبول می کند آنکه اقتضای
 چیزی میکند بقدر همان میگیرد و از خداوند عالم جل شانه اگر زیاد
 زیاد اگر کم است کم پس تو اقتضای خیر اگر کردی بتو خیر میدهد و اگر
 اقتضا شر کرد شر بتو می دهد و امر از خداست و فعل فعل
 و حکم حکم او و اگر گفته پس فضل خداوند از چه راه است و
 حال این که خداوند جل شانه صاحب فضل است بلکه خداوند عالم
 جل شانه صاحب فضل عظیم است این چه معنی دارد و وجه کلام
 عرض میکنم **وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ** که این مطلب را که
 در ک کرده است و راه معرفت این هم بسیار است و مختصر
 نیست یکی از آن باینها اینست که سابقاً دانسته که خداوند
 عالم جل شانه احد است و همچنین دانسته که جمیع افعال خلق مخلوق
 و قوه خداست و پس ازین هم در توحید افعال خواهی فهمید که
 هیچ از هیچ صدادر نمی شود مگر با مر خداوند جل شانه پس تو
 هر چه اقتضا نمایی با مر خدا و شیت خداست لا غیر او

پس بیان فرما چیزی که بر ما آسان شود و فیه دن آن سهل
 شود حفظ کردن آن فرمود اما توحید پس است که تجویز کنی بر
 پرورنده خود آنچه بر توحید است و اما عدل این است که نسبت
 مذبی با چیزی را که هرگاه تو موصوف بان نگاه تو را اینم شمارند
 و فرمود بهشت من این حکم ایا عطا کنم بتوجه در عدل و توحید
 عرض کردیم فدای تو شوم فرمودند عدل این است که خدا را تم
 نشا که و توحید این است که او را تو قسم تنها و حارسا
 وارد شده است در جبر و کس و ولایت بر خداوند
 میکند و اجبار وارد شده است که ولایت میکند بر آنچه عز
 کردم در بیان فضل خداوند عالم از ابی الحسن علیه السلام روا
 شد است که فرمود خداوند تبارک و تعالی فرمود می پس آدم
 بهشت من تو موجود شد و توی آن کسیکه میجو او میگوید
 و بقوت من او اگر در زمین مرا و نعمت من قوت پیدا کرد
 بر محبت من آنچه بتو برسد از حسنات از خداست و بر
 محبت من که کنی از تو است و این ازین جهت است که منم اولی

جسنات تو از تو و تو می بسیئات خودت از من و این از
 اینست که من سئوال کرده امی شوم از آنچه میکنم و خلق سئوال
 کرده می شوند و بهمین یک حدیث کفایت میکند از همه بیانات
 شریفیه و مطالب عالیله پس مختصر سخن اینکه خداوند عالم جل
 عادل است و مع ذلک صاحب فضل عظیم است مطلب
 سیم در توحید افغاست و در آن چند فصل است
فصل بدانکه فعل بمعنی کردار است و کردار هر
 غیر از ذات اوست مثل اینکه می بینی که رفتن و گفتن کردن
 تو همه غیر از ذات تو است چرا که تو زرفته بودی پس رفتی و نگفتی
 بودی پس گفتی و اگر این رفتن و گفتن عین ذات تو بود پس تو
 بعد از گفتن و رفتن از صورت خود تغییر میکردی و غیر از
 شخص اول بودی و حال اینکه تو بهیچ وجه بودی نهایت آنوقت
 زرفته بودی حال رفتی و نگفتی بودی حال گفتی پس افعال تو ظهوری تو
 هستند که تو با آنها ظاهر شده و چونکه ظهور تو به آنها است
 از تو هستند و قائم بذات تو هستند و تو آنها را ایجاد کرده

همچنین است امر در افعال خداست بخدا **وَلِلَّهِ الْمَثَلُ الْأَعْلَى**
 جمیع قه‌های خدا غیر خدا هستند و همه مخلوق خدا هستند
 و چون این مسند برای تو محقق شد بین برهان و برهانیکه
 در توحید صفات گذشت عرض میکنم بدانکه خداوند عالم اول
 چیزی که خلقت فرمودشیت او بود چنانکه **عَلَّمَ عَلِيمٌ مَفْرُغٌ**
خَلَقَ اللَّهُ الْمَشِيَّةَ بِنَفْسِهِ ثُمَّ خَلَقَ الْأَشْيَاءَ
بِالْمَشِيَّةِ و در حدیث دیگر میفرماید اول چیزی که آفرینشیت
 او بود و پس از آنکه شیت خود را ایجاد فرمود و جمیع خلق خود را
 بواسطه شیت ایجاد فرمود و نسبت خلق بمشیت نسبت الوارث
 بچراغ و بریک فاشند یعنی از افعال خداوند انشیت باو
 تعلق گرفته است و جمیع فعلها خدا همه ظهورات شیتند
 و ایادی شیت و ازین جهت همه هستی بسم شیتند و از برای
 آن معنی مثل از آیات النفس عرض میکنم تا بطور واضح
 بضمی تو صاحب کیفعل مطلق هستی که آن اول ظهور تو است
 و جلوه تو است خصوصیت با هر خصوصی ندارد و بعد از آنکه

در آئینه قابلیت بدن توطا هر شد از هر جستی و مشغری و عضو
بطوری ظاهر میشود پس از پائین و از دست سینه و کذا از
هر عضوی بطوری کاری میکنند و عرب جمیع این کارهای
فعلی میکنند با این که فعل مطلق تو همان فعل اول است و این
چونکه این اعضا حکایت آن فعل را کرده اند و از هر عضوی
نوعی صورت او جلوه کرده اند اسم و رسم او ظاهر شده
پس رفتن تو فعل تو است و در نسبت به تو داده میشود و همچنین
امر و عالم بالا جمیع فعلها خداوند عالم در بر مظهری از
جلوه میکند فعل دست و اسم بر و صدق میکند خواه جز
باشد خواه کلی روحا باشد یا جسمانی غیبی باشد یا شهادی
و این فعلها جزئی که از مرآت آنها ظاهر میشود رؤسیت است
که به هر را آنچه متعلق باوست ایجاد میشود و چونکه رؤسیت
بر صفت میشوند و همچنانکه مشیت مخصوص خداست و احدی را
در آن دستی نیست همچنین است امر در اینها همه ایما مخصوص
خدا هستند و اشاره بیکانگی خدا میکنند چونکه فهم این

بسیار مملکت دوست میدارم در این بیان حکمتی کنم تا در
 واقف برسد شوی در توحید ذات گذشت که خداوند عالم
 محل شانه ذاتیت یگانه و وجودیت که در او شانه عدم
 نیست و در وجودی کسی با او شریک نیست و هر چه
 از دست عدم محبت است و امتناع صرف و اگر کسی سوا
 این بگوید کافر است پس هیچ ذات با ذات او قائم نیست
 پس اگر برای هیچ ذات او هستی متصور نباشد ^{چگونه}
 اثری بر او مترتب میشود چه که آثار بر وجودات متر
 میشود و حال اینکه از شرط تاثیر وجود مؤثر است اگر مؤثر
 نباشد اثرش هم نیست و این است بسیار بلند سخت
 و مثل این معنی را خداوند عالم در خود تو برای تو زده است
 ایامی نبینی که در مملکت بدن تو فرمان فرمایی بجز از دست
 تو نیست و جمیع اعضا و جوارح تو مطیع و منقاد تو اند و از هر
 جستی بجز کار تو ظاهر نمی شود و فاعل از همه آنها تو هستی
 نه غیر تو و غیر تو با تو شریک نیست در کارها تو و اعضا تو ^{بن}

اندر حدی بجز تو غیر و هر که جان آنها نوی بجان دیگری آنها را
 بیستند فرمان از دیگری بگیرد مگر بار اوده دشتت خود تو دین
 و رفاق هیچ چیز بجز صاحب نور نورند اود پس هر چه نور
 مال صاحب نور است و ظلمت با صاحب نور در نور ترکیب
 نخواهد شد پس میرد احد فرد است در انوار خود و جمیع نور
 با کشتش بخود است همچنانچه از وصا و رشد و اگر این دولت را
 دانستی در تو حسد بیا میشود پس اگر غیر از خدا موجودی
 نیست کی صاحب فعل میشود بجز اود دوست میدارم که

این فصل هم اخبار و آیات ذکر نمایم خداوند عالم میفرماید
 الَّذِي خَلَقَكُمْ ثُمَّ رَزَقَكُمْ ثُمَّ يُمِيتُكُمْ ثُمَّ يُحْيِيكُمْ هَلْ مِنْ
 شَرِكٍ كَأَنْتُمْ تَعْبُدُونَ وَ لَكُمْ مِنْ شَيْءٍ مَسْجِدٌ وَ لَكُمْ
 عَمَائِرٌ كُنْتُمْ تَعْبُدُونَ اِنچه ان خداوند آفریده است شمارا
 پس روزی داده شمارا پس میمیراند شمارا پس زنده میکند
 شمارا آیا از شرکاء شما کسی هست که یکی از اینهارا بکند
 منزله است اود و خداست از آنچه مشرک میشوند و میفرماید

۸۵
 قُلْ اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ يَعْنِي بِجَوَامِيْعٍ يَعْبُرُ كَمَا خَالِقُ هَر
 حَيْزٍ نَيْتٍ وَنَسْكَ نَيْتٍ كَمَا هَر حَيْزٍ خَوَاهُ جَوَاهِرٍ وَخَوَاهُ عَوْضٍ
 مَخْدُومَةٍ وَخَدَا سَتَ خَلَقَ هَمَّةً اِنْبَاءً وَعَنْ اَبِي عَبْدِ اللَّهِ
 عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ فِي الرَّبُّوِيَّةِ الْعُظْمَى لَا يَكُوْنُ
 الشَّيْءُ اِلَّا مِنْ شَيْءٍ اِلَّا اللَّهُ وَلَا يَنْقُلُ الشَّيْءُ مِنْ جَوْهَرٍ
 اِلَى جَوْهَرٍ اٰخَرَ اِلَّا اللَّهُ وَلَا يَنْقُلُ الشَّيْءُ مِنْ اَلْوَجُوْهِ
 اِلَى الْعَدَمِ اِلَّا اللَّهُ يَعْنِي دَرِيْءًا وَرَدًّا عَظِيْمًا وَدَرِءًا وَبِيْضًا
 كَتُوْبِيْنَ نَيْسَكْتِ حَيْزِيْرَا نَزِيْرِيْ كَرِءَا وَنَقْلُ نَيْسَكْتِ حَيْزِيْرَا
 بِجَوَاهِرِيْ دِيْكَرِ كَرِءَا وَنَقْلُ نَيْسَكْتِ حَيْزِيْرَا اَزْ جَوْهَرٍ اِلَى
 خَدَا وَقَالَ اِنَّ اَللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى خَلَقَ مِنْ خَلْقِهِ وَ
 خَلَقَ خَلْقًا مِنْهُ وَكُلُّ مَا وَقَعَ عَلَيْهِ اِمْتِ شَيْءٍ
 مَا خَلَا اَللَّهَ عَنْ وَجَلٍّ فَهُوَ مَخْلُوْقٌ وَاَللَّهُ خَالِقُ
 كُلِّ شَيْءٍ بِرَسِيْمِكَ خَدَا اَنْدَهْ عَالِمٌ خَالِيْسَتِ اَنْ خَلَقَ نَقْلُ
 خَالِيْسَتِ اَزْ دَرِيْءًا وَرَدًّا سَوَايِ خَدَا سَتَ مَخْدُومَةٍ وَخَدَا
 خَالِقُ هَر حَيْزٍ نَيْتٍ پَسِ مَعْلُوْمٌ شَدَا اِيْنِ حَدِيْثِ شَرِيْفِ

و حدیث سابق که با خدا در فعل خدا شریکی نیست پس گفته
شدند خدا که یک در ملک و دخالق نپداشتند و بعضی از
خلفه نسبت به یزدان دادند و بعضی را با بر زمین دنیوی
و ظلمتی نپداشتند و چیزی بنور نسبت دادند و چیزی بت
فضل در اینجا یک ساله است بسیار مشکل است
میدارم اشاره بان نمایم دان این است که در آن
بسیار و کتب علماء اخبار بسیار است که خیر نسبت بخدا
میدانند و شتر را نسبت بخلق چنانکه میفرمایند در دعا
اللّٰهُ خَيْرُكَ اَيْنَا فَا زَلْ وَ شَرُّنا اَلَيْكَ صَاعِدٌ
یعنی خدا ما خیر تو بسوی ما نازل است و شر ما بسوی تو
صاعداست همچنین میگوئیم که امر از خداست و قبول از
خلق اولاً باید معنی فعل و قبول فعل را دانست تا اینکه
اصل شده آسان شود بد آنکه مراد از فعل اثر فعل است
که قسماً بمفعول بگیرد و مقصود از قبول متأثر شدن
و متأثر شدن فعل فاعل است پس از برای او فعلی پیدا شد

و...

چنانکه از برای فاعل فعلی است و همچنین است غیر و شتر ^{۸۷} و شتر
 آن چیز است که مرضاة خداست و شتر آن چیز است که
 خلاف رضای خداست آنچه از جانب خدا نازل شود چیزی
 که بر رضای خداست و آنچه از جانب است بر خلاف کیفیت
 خداست چنانکه در حدیث قدسی است یا ابن آدم **وَأَوْحِ**
مِنْ رُوحِي وَطَبِّعْتُكَ عَلَى خِلَافِ كَيْفِيَّتِي
 و شتر از طبع خلقت پس بر خلاف شیت محبوبه خداست
 و از خداوند می طلبیم که زبان است این بنده ناقابل چنان
 فرماید تا جو بعضی نمایم که خاص و عام بجزه و روشن پس
 میسکیم بحول قوه خداوند که دانستیم که از آنچه پیشتر گشت
 که خداوند عالم جلالت ذاتیت یگانه بی همتا و مثل خلق
 نیست چنانکه فرموده **لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ**
السَّمِيعُ الْبَصِيرُ یعنی نیست مثل خداوند چیزی
 و او است سمیع و بصیر و صده لا شریک له پس خدا اگر تمثیل
 و مانند است بر خلاف خلق است آنچه بر خلق جایز است

۹۰
بر او جایز نیست و آنچه بر او جایز است بر خلق جایز نیست

چنانچه حضرت امیر المومنین علیه السلام میفرماید در خطبه
که دلیل آیات و وجوده اثباته و معرفت او
و توحیده تمیز که من خلفه و حکم التمهین بلیغ
صفت لا بدینونه عزله الله رب خالق غیر خود
مخلوق ما تصور فهو مخالفه یعنی دلیل خدا

ایات اوست و یافتن او اثبات اوست و شنیدن

او توحید او تمیز دادن اوست از خلق او و حکم تمیز

ببینونه او از خلق است بصفه نه باین طور که جدا از خلق خود

باشد مثل اینکه زید غیر عمر است باین نحو که بدانند که او پرورد

خالق و پرورنده دیگری و مخلوق دیگری نیست در هر چه تصور شود

و رای اوست پس ازین فرمایش محکم دانستیم که هر چه در

روایت بر خلق او روا نیست پس چون این معلوم شد

عرض میشود که از جمله چیزها که بر خلق رواست موصوفه است

پس خدا تو نباید موصوف بصفه شود چرا که او با خلق منونه

صفت

صفحه چون آنها بوصف درمی آیند او برتر از وصف است
و اگر صفت درمی آید بنیوة غلت داشت چرا که بر او تجاوز
میشد چیزیکه بر خلق رذات و آن موصوف است
پس در عرض خلق میشود چرا که صفت حد است و با وجود آن
خلق جدا میشود پس خلق خالق نیستند و مخلوقند او لغت
و مخلوق نیست او را زقت و مرزوق نیست و خلق
مرزوقند و رازق نیستند و هر یک از این صفات بضته
خود محمد و وحی شدند پس لازم می آید که او هم از نسخ اینها
و معنی بنیوة غلت همین است که هر یک محمد و بجه خود شوند
و نافذ در دیگری نباشند و امر همین طور میشود خالق محمد و
مخلوق محمد و مخلوق محمد و خالق و شک نیست که خداوند عالم
محمد و وحی است پس او بذاته خالق نیست مخلوق هم نیست
و پنجمین فاعل نیست مفعول هم نیست و الا محمد و همیشه
بملاقات این عرض ندارد فرمایش امام علیه السلام درین
حدیث شریف چرا که مراد ایشان در اینجا مدرا بوده است

بمذنبان

باشند که با این که در همین جا اسم اشاره فرموده اند
 که میفرمایند **مَا نَصُورٌ فَهُوَ بِنِجْلٍ** یعنی هر چه تصور شود
 بر خلاف اوست و شک نیست که هر موصوفی تصور می شود
 تو از امی فعی و آخر همین کلام اشاره دیگر است اول فرمود
 وجود او اثبات اوست یعنی یافتن او اثبات اوست
 یعنی محض همین است که تصدیق کنی که اوست خدا یا بشناس
 او را که او خداست لا غیر و اگر صفتی بر او روا بود میفرمود
 او این است که او را وصف کنی مثل اینکه یافتن سایر خلق
 نیست و آخر کلام میفرماید **لَيْسَ بِاللَّهِ مَنْ عَرَفَ بِنَفْسِهِ**
هُوَ الدَّالُّ بِالذَّلِيلِ عَلَيْهِ بَارِي مَا دَمِينٌ قَدَرَاتِ که
 درین حدیث شریف است **رَبِّهِ** برای اوست که آورده اند
 در اخبار دیگر بطور صریح این مطلب را بیان فرموده اند چنانچه
 میفرماید در خطبه و چون طول است ترجمه اش عرض نمی نم
 میفرماید اولین معرفت خداست و کمال معرفت تصدیق
 کردن بجز است و کمال تصدیق کردن باوست که او را

بنا

۹۱ نمایی و کمال توحید او خالص شدن برای اوست و کمال
 اخصاص بر او نفی همه صفات است از و چرا که هر صفتی شت
 میدهد که غیر موصوفش است و هر موصوفش شهادت میدهد
 که غیر موصوفش است پس هر کس خدا را توصیف کند او را قرین
 چیزی کرده و هر کس او را قرین با چیزی نماید او را شئی
 شده و کسی که او را شئی کرد محبتی نموده و هر که محبتی
 جاهل با داشته او هر کس اشاره با نمود او را متحد نموده
 و هر کس او را متحد کرده بشمارای در آورده و هر کس گفت در
 حیث او را در ضمن چیزی قرار داده و هر کس گفت بر او
 حیث نگار از او خاندند استند خداوند کاین است
 نه از حد موجود است نه باین طور که از عرصه پیدا شده باشد
 با هر چیزیت نه باین طریقه معنی که مقارن شده باشد با غیر
 هر چیزیت نه باین نحو که زایل باشد با علت نه باین معنی که
 حرکتی کند یا آلت چیزی باشد تا آنکه میفرماید خلقت او فریفته باین
 نحو که حرکتی کند و تو میدانی که فاعلی که هر کس کلمات

لامحاله از عرض فاعلت پس اگر قابل متحرک است او متحرک است
 اگر این متحرک متحرک است او هم متحرک متحرک است و اگر تو خدا را
 باین فاعلیت توصیف کنی لامحاله او را محدود کرده و در عرض
 خلق آورده و خداوند منزله است ازین صفت چنانچه خود
 او میفرماید **سُبْحَانَ رَبِّكَ رَبِّ الْعَزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ**
وَسَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ
 پس فاعل بودن خداوند فاعل بود نیست بیکه و آله و نبی و
 تجربه و آنچه متعلق بخلق است پس این فاعل فوق فاعل قابل
 هر دو است این را در مقام خود داشته باش و نظرب خطبه بنما
 که میفرماید با هر چیزیست نه بمقارنه و مکانی از وجه نیست خود
يَسْكُونِي وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ
 یعنی از هیچ چیز و نمیکردم و در هیچ چیز نمیکند از من مگر بواسطه
 خداوند عالم جل شان پس همه چیز با همه کار با بواسطه خداست
 و خداست ظاهر در همه اینها پس او است ظاهر از هر فاعلی
 و او است آشکار از هر یک آن دو پس فاعل ظاهر است او

ظهور خداست و دوست برورنده این دو دهر کس غیر ازین چیز
 بگوید قابل نیست که بی از خدا اخلاصت نعوذ بالله و این
 کفایت و نشاء همه این سخنها نیست که خداوند عالم جل ش
 محمد و نبوت واحد است و اگر آنچه حاصل عرض شد فهمیده شد
 برای تو است آن میشود پس خداوند غیر فاعل نیست و غیر قابل هم
 نیست و ظاهرا هر دو است و لکن فاعل غیر قابل است
 درین باب عرض میکنم تا اینکه مساله خود را بعضی عرض میکنم که
 این سه حکایت میکنند فعل خداوند عالم جل ش
 اسم فاعل را آنها برور کرده غمی نمی که جمیع آنها را از آنها برور
 میکند و اگر آسمان نبود چیزی در عالم ظاهر نمیشد و اگر این را
 بمنسکه این را تعقل میسکه که اگر آفتاب طلوع نشود زمین گرم
 نمیشود و اگر ماه طلوع نشود در زمین رطوبات پیدا نمی شود و
 دریا تا تغییر حاصل نمی شود و عطفها از زمین نمیرود و آما گونا
 مشاهد میکنی پس دلیل است بر اینکه اگر اینها نبودند این
 افعال برور نمیکرد و اگر اینکه خداوند چیز دیگر مثل اینها می آفرید

و اما زمین قابل عین قبول میکند جمیع آثار این فاعلها را
 و آسمان غیر زمین است و زمین غیر آسمان و هر دو نظیر همتند
 و بنیوت غلت با هم دارند و اما جسم مطلق از آسمان و زمین هر دو
 ظاهر و آشکار است و اسم و رسم خود را بهر دو داده است
 خود را و فعل خود را از هر دو برابر داده است و فعل او از آسما
 ن تاثیر است و از زمین قبول کردن پس جسم نه فاعل است و نه
 چرکه صورت او فاعلیت بود قابل نبود و اگر قابلیت بود
 و هم فاعل است و هم قابل چرکه امری غیر از امر او نیست و همچنین
 چون در خود نظر کنی می بینی که روح تو فاعلیت در بدن و بدن
 او را قبول میکند و منفعل میشود و اما شخص تو فوق روح جسمی
 و از هر دو ظاهر می و امر تو در هر دو بروز میکند چرکه تو نه
 فاعلیت و نه بقالیته نه بینی که می توانی کاری کنی می توانی قبول
 کنی و اگر تو این دو بودی نمی توانستی صورت خودت را از هر دو
 چنانکه نمی توانی تو تو نباشی پس فاعل و قابل دو اسم تو اند
 و چون این مطلقا دانسته در افاق و نفس عرض میکنم که مشیت است

اینها ازین دو لایحه ایچو برابرین دو تا ازین دو بودی

اسم فاعل خداست و خداوند فعل خود را در نسبت قرار داده است
یعنی او را فعل خود کرده و فی عمل صیغه اعلا همان فعل است
و این کلام از ذمه بن عوام دور است و بر خواص مکتوب است
و در سایر رسائل و مباشات این سخن را اثبات نموده ام
و هر کس دیده یا شنیده فهمیده است و فعل خداوند فی عمل
با مکان میگرد و او قابل است و اما ذات خداوند عالم قبل شنا
مبتری و منزله از هر دو صنفه است و هر دو ظهور اقیستند و
او اسم او و صنفه او و ضرر ندارد که قابل در قابل بودن خود
اسم ادباً اگر چه عوام ازین کلام شمر شوند و فهمیده و
بعد ازین بیان شریف سمد می فهمند انشاء الله و ان بیان
که اسم میفرماید **الْاَلْسَمُ مَا اَنْبَا عَنْ الْمُسْمَى** یعنی
اسم پخیزیت که خبر از مسمی دهد و امکان دلالت بسوی
خدا ی خود میکند چه که آیت خداست **وَدَلِيلُهُ اَيَاةٌ**
چنانکه اکنون دلالت بر او میکنند و میفرماید **خَطَبُ السَّمَاءِ**
وَرِیْنِ اَنْلِیَا طَوْعًا وَ كَرْهًا قُلْنَا اَتَيْنَا طَائِفَتِیْنَ

اِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلَّا يَسْتَجِيبُ لِحَدِّهِ پس همه مطیعند و همه تسبیح
 میکنند و بهین تسبیح کردن دلالت بر میکنند پس اسم
 هستند از جهت آنکه حکم فرموده اند که لَيْسَ اِلَّا اللهُ وَ
 صِفَاتُهُ وَاَسْمَائُهُ یعنی نیست چیزی مگر اسمهای خداوند
 و صفات او و اخبار این مطلب بسیار است و فارسی باین
 مباحث میکند از روایت کردن اخبار پس امکان اسم خداوند
 و او قابل است و عوام گمان میکنند که اسم آن چیزیست
 که عرض ذات شود و میفهمند که خداوند قبول چیزی نمیکند
 وقت مشکلی ن میشود اقرار باین کلام ولی حکیم میفهمد که اسم
 علامتی است و ایستی و نور ذات و جوه اوست و چه میشود که
 یکی از علامات فاعل باشد و یکی قابل و ادمنزه از هر دو باشد
 و آنزد فاعلی و هر دو لغب اسم است چه گفتیم پس ذات خداوند
 است نه امکان و او خدای هر دو است پس اگر امکان قبول
 داشته باشد و شیت فعلی برای خداوند شریک پیدا نمی شود
 او فاعل مطلق است و فاعلیت او بفعل و الفاعل هر دو بر وزن

میکنند این بود مختصری از عرض در بیان فعل و قبول و انانیت
 و شتر از برای این هم جوابهاست و اقتصار بر یک جواب ^{مجلس}
 مینمایم که اصل خیر و شتر در شرع است نه در بنا ایجاد و در بنا
 ایجاد همه خیر است و خداست خالق هر چیزی و همه مطیع خدا
 و اوست فاعل هر چیزی و از خلق چیزی بالاتر و او هر چه است
 از خداست و لکن خیر و شتر در شرع است پس از آنکه خداوند عالم
 جل شانہ خلق را آفرید و صنع خود را حکم ساخت و امر خود را ^{مستقن}
 نمود و پیغمبری بسوی ایشان فرستاد و ایشان را بدار قرب دعوت
 و خیر ایشان را درین دید و ایشان از جهت اینکه از دار عبثند ^{اجداد}
 شده بودند بالطبع میل بدوری بودند و خداوند ایشان را بجاوار ^{خود}
 خواند و او امر و نواهی و شرعی قرار داد و خلق را ^{بنوعی} بمنعم ^{بنوعی}
 فرمود و ایشان از جهت دور خود و مناسبت با دوران سر مخالفت
 پیش نهادند و چون خداوند از ایشان میدانست ضعف را
 چنانکه میفرماید خَلِقَ الْإِنْسَانَ هَلْوَعًا إِذَا مَسَّهُ
 الشَّرُّ حَزْنٌ وَعَمَّاوَ إِذَا مَسَّهُ النَّحْرُ مَنُوعًا و می فرماید

حلقه

خَلَقَكُمْ مِنْ ضَعْفٍ بَرَاءَتِ نَزْحَمِ فَرَمُودِ وَهَرِجِ اِثَانِ عَصِيانِ
 می کنند او بر زخم می افزاید پس بنده عرض میکند خدا یا خیر تو
 یعنی این نعمتها و این عفو و کرم بسوی من نازل می شود و شتر
 بسوی تو صعود میکند یعنی من خیری نمیکنم که ملائکه صبح و شام
 سخن تو و او را یعرض کنند و هر صبح و شام با شترهای من
 چنانچه می شنوند و کتاب روز و شب مراد حضور تو میخوانند
 نه اینکه شتر تو سجدا برسد نعوذ بالله و این یک معنی شتری
 ظاهرست که همه عوام بهره ببرند و بهین اکتفا می توان نمود
 انشاء الله و فصل در معنی مشیت و اراده است
 و اگر چه نمیتواند خارج است از محل سوال و لکن از باب تمام
 کردن سخن لایحه باید اشاره باین مطلب بسم بشود بدانکه
 گاهی میان مشیت و اراده و قدر و قضا فرق گذارده شود
 و گاهی میشود که فرق نمیکنند و امام موسی کاظم علیه السلام
 میفرماید لَا يَكُونُ شَيْءٌ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ
 إِلَّا بِسَبْعَةِ بَقَضَاءٍ وَقَدَرٍ وَارَادَةٍ وَمَشِيئَةٍ

وَكِتَابٍ وَاَجَلٍ وَاِذْنٍ مِّنْ قَالٍ غَيْرَ هَذَا فَقَدْ
كَذَّبَ عَلَى اللَّهِ اُورَدَ عَلَى اللَّهِ عَنَّ وَجَلَّ بَعْنِ

نیست چیزی در آسمانها و زمین مگر بهفت چیز بقضا و قدر
داراده و مشیت و کتابی و ^{اعطی} و اذنی پس هر کس بگوید غیر این را ^{دروغ}
بر خداوند بسته است یا رد بر خدا نموده است و در حدیثی شریف
این آیه را میفرماید و بفارسی این را ذکر مینماید شخصی سوال کرد
از حضرت امام موسی کاظم علیه السلام چگونه خداوند عالم
شند دانسته است فرمود دانست و خواست و اراده ^{و قدرت}
و تقدیر نمود و قضا فرمود و امضا کرد پس امضا کرد آنچه قضا
کرد و قضا کرد آنچه را که تقدیر نمود و تقدیر کرد آنچه اراده
نمود پس بعلم او مشیت موجود شد و مشیت اراده و با اراده ^{موجود}
شد تقدیر و تقدیر واقع شد بر قضا با امضا پس از
برای خدا تبارک و تعالی بداء در آنچه دانست تا آنکه خواست
و در آنچه اراده نمود از برای تقدیر اشیا پس همیکه قضا
امضا شد دیگر بدانست تا اینکه میفرماید و بعلم دانست

ایشان را

اشیاء را قبل از مکون شدن آنها و همیشه شناخت
 صفات و حدود آنها را و انشاء کرد آنها را قبل از اظہار
 آنها و بار او تمیز و انفس آنها را در الوان و صفات و حدود
 آنها و بتقدیر تقدیر فرمود اوقات آنها را و دانست اول
 آنها را و بقضای آنها هر فرمود از برای مردم اماکن آنها را و دانست
 کرد آنها را بر آنها و با مضامین شرح نمود عین آنها را و اظہار نمود
 امر آنها را اینست تقدیر عزیز عظیم تمام شد حدیث تشریف
 و ازین اخبار اختلاف آنها ظاهر میشود و در حدیث دیگر امام
 علیه السلام میفرماید که شیت و اراده و تقدیر و قضاء معنی آنها
 یکی است و الفاظ آنها متعدد است و از خداوند است
 میجویم که زبان تسبیح عنایت فرماید تا بیان مطلب را بطور
 عرض کنیم که همه کس بجز خداوند عالم جل جلاله
 بود و از برای او شریکی نبود باین معنی که هیچ چیز با او نبود
 نه بان طور که خواص الناس گمان میکنند که با او کسی بود
 ولی با او شریکند شیت چرا که اگر با خداوند وجودی بر او

دیگری اثبات شود در وجود داشتن باو شریکی شود و بعد از
 ۱۰۱ و خداوند عالم جل شانہ را شریکی در هیچ بابست نہ اینکہ
 بمان سخن کردن شریکی نداشته باشد پس او بود و صدق
 له وافریشیت خود بخود مشیت و مشیت او هم واحد بود
 چرا کہ نور او بود و نور در اول صد و متعددی نبود بی از
 برای مشیت نوع ترکیبی بود و اما آنچه گفته اند حکما کہ واحد از
 صادر نمی شود و کرا واحد کلا نیست بی معنی اما اولاً کہ از خداوند
 صادر نمی شود و اگر مراد از صد و رخلق کردن است متعددی
 خدا فرموده است بلکه امام میفرماید ان الله لم یخلق
 فرداً قائماً بذاته و خداوند میفرماید وَمِنْ كُلِّ شَيْءٍ
 خَلَقْنَا زَوْجَيْنِ یعنی از هر چیزی یا خلق کردیم که جفت
 یا دو جفت بد معنی پس خداوند متعددی و فرموده است
 سخن که ما داریم نیست که اول متعددی که خدا ایجاد فرمود
 با دلہ حکمت بسیاری یکی از آنها اینکہ لامحاله ممکنہ چند جزو مختلف
 فراهم آمد لامحاله فوق آنها واحدی است کہ حیث جامع کل باشد

و آن صورت مجموعی است مثل سرکه و آبکین که چون با هم جمع
 شدند صورت جامعه پیدا میکنند که یکی می شوند و مزرع
 و اسطوخودوس و تریاک چون جمع شدند صورت واحد
 پیدا میکنند و یک معجون می شود و همچنین چون زمین و آسمان
 و عرش و کرسی با هم جمع شدند صورت واحد با آنها تعلق
 و انصورت فلک است چون مجموع خیردوت و ملکوت و ملک با هم
 با هم جمع شدند صورت واحد با آنها تعلق میگیرد و آن واحد
 اسمش فعل خداست و شیت اوست و برگاه فرض نمودی که آن
 هم متعدد است عرض میکنم که فوق آن دو یکی است که جامع
 و آن یکی مسلماً خدا نیست چرا که صورت مجموعی این دو نیست
 خلق است چون فوق او چیز دیگر نیست و باده خارجه دایم
 که خداوند عالم بواسطه همین اینجا بر او امر نمود و معلوم شد که
 همین شیت است که باین صورت واحد تعلق میگیرد و طبیعت
 خاصه که او ظاهر احدیت و اسم او نور است و او علم خدا
 جل شانه فوق اینها و آن همانست که در علم طبیعی مناجش میخواند

و غیرت همه از جهت باری حاصل کلام اینست که شیت واحد است
 و در او عقد دیکه در خلق راه بر است نیست ولی چون نگاه
 میکند در خلق می بینیم که بر آنها نوعا چهار مقام است دو
 و عقد یکی حل طبیعی و یکی حل مابائی و یکی عقد اول و یکی
 ثانی اما حل مابائی مقام ماده نوعیه است و عقد اول مقام صور
 نوعیه است و حل ثانی طبیعی مقام ماده شخصیه است و عقد
 ثانی مقام صور شخصیه است مثلا در سریر ملاحظه میکنیم
 مقام ماده نوعیه در همان عناصر است و صورت نوعیه مقام
 خشب مطلق است و ماده شخصیه آن قطعه خشب که مختص بر
 شد است و قطعه قطعه نموده و صورت شخصیه مقام صور
 سریری است و این امر در همه جا جاریست و هیچ چیز موجود
 نمی شود مگر درین چهار حل و عقد و هر کس از علم فلسفه اطلاع
 داشته بشمید اندک چیزی موجود نمی شود مگر باین چهار و بنا
 آسمان و زمین بر همین است و بنای غیب و شهادت همین است
 و تو می دانم که جمیع اینها بمشیت خداوند بر پا است

ادویه

او موجود کل اینهاست و چون تعلق گیرد در بطن هر صانع میگیرد
 پس در بطن نوع صانع نوعی میگیرد و در بطن شخص صانع شخصی
 اینک که اقباب در شیشه زرد زرد میشود و در شیشه قرمز قرمز و هم
 چنینست در همه عالمها پس اسمیست که ظاهر از ماده نوعیه
 اسم او شیت است و آنکه ظاهر از صورت نوعیه است اسم
 اراده است و آنکه ظاهر از ماده شخصیه است اسم او قدر است
 و آنکه ظاهر است از صورت شخصیه اسم او قضایست و اینک
 همه اینها شیت است از حیث صدور لا غیر و گاه با شیت
 فوادیته در خود شیت هم این مرتب را اثبات نماید پس از آنکه
 در خلق دید مثل اینکه تو در سکنجین مزاج شیره و سرکه هر دو را
 اثبات میکنی چرا که سرکه را دیده و شیره را هم دیده است
 و در صورت مجموعی است و سرکه آنجا از شیره ممتاز نیست
 همچنین در شیت میگوئیم اعلا دارد و سفلی و وسطی برای
 و سفلی هم حیث علایمیت و سفلی پس چهار میشود و تیره
 سبب بیک اسمی از آنچه عرض شد می شوند و اثبات را پنجم

تعرض نمودم در اول میکند احادیثی که گذشت که حضرت
 بیان میفرماید که شیت صیت و اراده چه و قدر و قضایچه و هر
 ظاهر در همان مرتبه است که گفتم و همچنین جدیت یونس بن عبید
 الرحمن دلیل این مطلب است که فرمود شیت ذکر اول است
 و اراده غرمت است و قدر بنده ایجابیه است و قضاء
 مقام ابرام است و تو میدانی که اول ذکر هر چیزی ماده نوعیه
 است و چون صورت گرفت غرمتی برای جادان شئی حاصل
 میشود و مقام بنده سه مقام همان تخته ناست که عرض نمودم
 و مقام قضا ابرام است یعنی ثابت شدن امر شئی و محقق
 شدن صورت و مثل این سه مرتبه در خود تو این است که
 چون خواسته باشی کاری بکنی اول یک اراده مطلقه در تو
 پیدا میشود مثل این که بروم مثلاً پس از آن غزم بر رفتن میکنی
 آنوقت برین چیزی پس از آن رو بطرف مخصوص میکنی این چهار
 مرتبه فعل است و بعد از اتمام همه این مراتب بر مؤمن
 واجب است اعتقاد نمودن باذن و اصل و کتاب و اما از

اینست که با وجود جمعیت همه اسباب خداوند اذن بدهد که
 این چیز بشود یا نشود بجمع اسباب از برای ایجاد یک چیزی
 فراهم آید از مشیته و اراده و قدر و قضا و لکن خداوند اذن
 ندهد که بشود مانع پیدای شود و این شیء موجودی شود مثل آنکه
 از بام بنده می افتی و دست و پای تو نمیشکند پس همین افتادن
 تقدیر شکستن است و خداوند اذن نداده نمی شود پس مقام
 اذن مقام رفع مانع است و شیت و اراده و قدر و قضا
 اسباب و اسباب آن جهت فاعل است و مانع از جهت قابل
 یا اسباب دیگر که ضده آن اسباب باشد تا رفع این نشود شیء
 موجود نمی شود و این نمی شود مگر با اراده خداوند و آن اراده
 که تعلق بگیرد بر رفع مانع آتش اذن است و اما اجل و کتاب مراد
 از اجل تعیین مدت شیء است و هر چیزی را که خداوند بیاورد
 اجل او را در همان وقت خلقت تعیین مینماید و مراد از این
 اجل حتمی است نه معتدلی و این ارشون تقدیر است مثل آنکه
 نجار کرسی می سازد چون تخته مارا نازک گرفت تعیین اجل او

شده است که بحال بماند اگر کلفت ترش اجلس بیشتر میشود
 و همچنین در تقدیر خداوند است تقدیر هر چیز میشود جلش امین
 میفرماید بهین که اندازه هر چیزی را طوری بگرد که تا مدت
 معینی دوام کند و اما کتاب تعیین تقدیرات هر چیزی است
 از اول امر او تا آخر امر او و لفظ کتاب عینی ما کتب الهیه یعنی
 آنچه خداوند عالم بر آن نوشته است و فرض فرموده است آنرا
 بر او وارد میشود و مؤمن اقرار باین بهفت باید کند که اگر یکی از اینها
 کم بکند از درجه ایمان می افتد و بهین قدر بیان در این فصل
 هم کفایت میکند **فصل** یک بیان دیگر در اینجگو که تمام
 و آن بیان استطاعت است که آیا از برای بنده کاستطاعت
 اینست که کاری بکند پس عرض میکنم **وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ** که دانسته از آنچه عرض کردم سابقا که خداوند
 عالم جل شانہ صاحب فعل و شیت است و بجز از صاحب شیت نیست
 و اوست خلق کننده این خلق و حیوة بخشنده و روزی
 که سو او احد صاحب این امور است واحد با او درین صفات

شریک نیست چنانکه میفرماید هل من شرکاء لکم فی فعل
 من ذلکم من شئ سبحانه و تعالی عما یشرکون
 پس بر احد از بندگان قدرت نیست سوا خدا و بر احدی
 و شئتی وارد و بلکه نفسیست مگر بخداوند عالم جل شانہ پس
 چگونه احتمال میرود که بگویند احد را قوهٔ انیت که بدونیت
 کاری بکند و حال نیکه ذات او با ما دوست و این تکلام را احد
 نمیکوید مگر آنست که خود را قائم بنفس خود بداند و حال آنکه
 احدی قائم بنفس خود نیست بلکه قائمند با خداوند عالم جل شانہ
 پس این ساله مسلم است از نیطرف که خداوند است قادر و فاعل
 و حاکم و احدی با او شریک نیست و از آنطرف هم از ضرورت
 اسلام است که خداوند عالم جل شانہ امر و نهی فرموده است
 و بندگان استطاعت دارند که اطاعت کنند و خداوند
 و اطیعوا لله ما استطعتم و می فرماید یدعون
 الی السجود و هم سائلون و امام میفرماید یعنی
 مستطیعون و اخبار هم مختلف است و پاره میفرماید استطاعت

برای خود هر چه بخواهی و بفضل و نعمت من بر تو قوت گرفته
 بر مصیبت من و بصمت و خوف و عاقبت من ادا کرده بسوی
 من فرایض را پس منم اولی بحسنات تو از تو و تو اولی
 بکناه خودت از من پس خیر از جانب من نازل میشود آنچه
 خوب کرده بسوی تو اولاً و شتر از من نازل میشود بسوی تو
 بسبب آنچه جفا کرده و بواسطه سوء ظنت بمن از رحمت
 مایوس شد تا آخر حدیث و از حضرت صادق علیه السلام
 روایت شده است در جواب سائل سوال کردی خدا
 ترا رحمت کند از استطاعت و دشمنی بر افعول بد بستیک
 خداوند عالم خلق کرد بنده را و قرار داد برای اوالت
 و صحت و اینست القوتیکه عجب بواسطه آن متحرک است
 و مستطیع از برای کردار تا آخر حدیث شریف و حضرت
 امام حسن علیه السلام میفرماید آنچه من برین هستم که هر کس
 نداشتن باشد با یک خیر و شتر همه تقدر خدایت تحقیق که کار
 شده است و هر کس صل کند معار را بر خداوند بد بستیک

قاجر شده است خداوند عالم اطاعت کرده نمی شود که راه
 و معصیت کرده نمی شود باین طور که کسی بر او غالب آید و
 بندگانه از او عمل نکند و او از آنیکه عمل داشته و مالک چیزی
 شوند و لکن اوست مالک آنچه ایشان را مالک او کرده اند
 و قادر بر آنچه ایشان را قادر بر او قرار داده است پس اگر
 اطاعت امر خدا را ننمودند خداوند ایشانرا منع نمی فرماید و اگر
 معصیت کردند خداوند بخواهد ایشان را منع فرماید و حاصل
 شود میان ایشان و عصیان میشود و اگر حاصل نشدند است
 و ایشان را و داشته است عصیان از روی جبر و نه آنکه
 ایشان را مقرر فرموده باشد عصیان از روی اگر آنگاه که
 خداوند عزوجل بر ایشان اجنت که با ایشان شناسان
 است و برای ایشان راه قرار داده است بسوی کربل آنچنانچه
 ایشان را امر با و فرموده است و ترک کردن آنچه ایشان
 نمی ازان نموده است و از بر آخذ است حجتی بالغه تمام شد
 حدیث شریف و کمان مدارم پس ازین سخن بماند پس

کلام اینکه قادر مطلق و فاعل مطلق اوست ولی خلق را بقدرت
 خود قادر قرار داده است پس خلق استطاعت دارند ولی
 عالم جل شانه اگر خواهد در ایشان میگذارد و الا فلا و این
 صحیح کلام حضرت امیر است علیه السلام فرمود شخصی که قال استطاعت
 بود که ای مالک استطاعت با خداوند عالم یا خدا و پسر اینک یکی
 اینند و را بگوئی که مرتد میشوی عرض کرد چه بگویم فرمود بگو با خدا
 استطاعتم بواسطه خدائیکه اگر نخواهد این قوه را بمن میدهد و الا
 پس ازین بیانات و اخبار شریفه حقیقت مطلب را بفهم و ازین
 بیانات بفهم قول حضرت صادق علیه السلام شخصی از آن بزرگان
 سؤال کرد از استطاعت فرمود لیس من دینی و دین
 ابایی را وی عرض کرد الآن تلح من صدق و الله
 لا اعود لهم من یضاً ولا اشیع لهم جنازة ولا
 اعطیهم شیئاً من زکوة مالی ریح حضرت راست
 نشت و فرمود چه طور گفتی که زکوة عرض کرد فرمود پدیرم
 میگفت که این جماعت یعنی قائلین باستطاعت قوت

هستند که خداوند عالم خسارۀ ایشان برایش جهنم حرام کرده
 عرض کرد پس چگونه فرمودی نیست از دین من و دین پدران من
 فرمود مراد من قول زرارۀ و استباه آن بود و ظاهر قول زرارۀ
 این بوده است که خلق مستطیعند یعنی ایشان و آنکه از دست
 و شاید این زرارۀ آن زرارۀ بنحی نیست یا آنکه او را
 زرارۀ قائل این قول بوده است یا حضرت از باب تفسیر بجهت
 زرارۀ چنین فرموده اند چنانکه در حدیث است بخود زرارۀ میفرماید
 که از اشراف سخن این بگری و من ندانم تو را میگویم که تو محظوظ
 بممانی الوقت است لانی فرمود که فرمود قارِدَتُ اَنْ
 اَعْيِبَهَا و كان من و رَأَيْتُمْ مَلِكًا يَأْخُذُ كُلَّ
 سَائِفِيَةٍ غَضَبًا و الا چگونه تصور می شود که شخصی بچوب
 قائل بقولی شود که امام علیه السلام رو بر او فرماید و باز از تو
 خود بزرگتر و از حدیث دیگر معلوم میشود که مذمب زرارۀ
 مذمب حق بوده است و امام علیه السلام قسم یاد فرموده که
 همین است که زرارۀ گفته است و مطلب ما سخن مذمب معلوم

و جمع هم اقوال و اخبار همچنین بیان شریف جامع شد

مطلب چهارم در توحید عی و ت است و در این
مطلب هم چند فضل است **فضل** بر آنکه بچین

خداوند عالم یگانه است در ذات خود و در صفات و
افعال خود همچنین یگانه است در عبادت خود بین

که عبادت معنی توان کرد که خدای را چرا که عبادت آن
کاری است که بندگان میکنند و منسوب بایشانست

و فارسی آن بندگیست عرب بنده را عبد میگویند و جمع
این جنس بندهگان خداوندند چنانکه در مطلب فوق است

پس بندگی احدی را بجز خداوند عالم نباید بکنند چرا که
بنده احدی بجز خداوند عالم نیستند و اگر کسی شرک خدا

بود و را بعبادت کرد و این را لاجرم بنده او را میبایست
چرا که دانستی که بنده صنف بنده و فعل بنده است مثل این که

صنفه اقا و فعل اقا است اگر کسی اقا است اقا میکند و اگر
بنده است بنده میکند پس اگر تو خدای دیگر داشتی بجز خدا

و کار او را که بنده است بنده او را میبایست

لا محاله خدایمیکرد تو هم بندگی اورا میکردی چون خدایکی
 چون نیست بندگی مخصوص یک میشود زیرا که جنگی بندهاں سر او
 نیست چرا که آنها مثل تو اند پس تو را ایجاد کرده اند انفت
 ما کونت لفسک ولا کونک مرهوه شاک
 پس هیچ بنده تو را نیافریده است پس بنده هیچ بنده
 نیست پس بندگی هیچ کس را شایسته نیست بکنی و این
 قشری ظاهری از برای عوام الناس و لکن دلیل حقیقی
 خواسته بشی که اهل عرفان مطلع برانند لا غیر این است که
 خداوند عالم جل شانہ ذات احدی چنانچه پیش ازین گفته
 و محتاج با عاده بیان نیستیم و معنی احدین است که اولیست
 بجه خلق از خود حلق و اظهار است در آنها از خود آنها
 باین معنی که وجودی از برای احدی از خلق نیست که بر او
 خداوند عالم جل شانہ در آنها گزارده است مثل برای این
 اشرف و اظهر از آنچه خداوند عالم جل شانہ در خود گذارده
 نیست چنانچه میفرماید سُبْحٰنَہٗمُ اَیَّٰتِنَا فِی السَّمٰوٰتِ

وَفِي انْفُسِهِمْ حَتَّىٰ يَلْتَمِسْنَ لَهُمُ اللَّهُ الْحَقَّ وَامَّا
 عِندَ السَّلَامِ مَيَّ فَمَا يَدْرِي مَنْ عَرَفَ نَفْسَهُ فَقَدْ عَرَفَ
 رَبَّهُ وَخَدَىٰ خَلْقَ خُودِ مَيَّ يَدْرِي يَا ابْنَ آدَمَ اعْرِفْ نَفْسَكَ
 تَعْرِفُ رَبَّكَ بِسَائِتِ اَوْرَادِ غُضِّ خُودِ بَكَرَاتِ اَوَاقِفِ بَرِّ
 معرفت شوی پس عرض میکنم که ذات تو ظاهر است از
 جمیع اعضا و جوارح تو بطوریکه جز تو در جمیع آنها دیده نشود
 و سواى صوت تو از آنها شنیده نمى شود اوست ظاهر از
 برزخیه و نفی و ظاهریه بطوریکه جمیع آنچه متعلق با آنهاست باو
 نسبت میدهد و راستست و درست نمى بینی که میکوبی من کفتم و
 شنیدم و دادم و گرفتم و حال آنکه دست تو داده و گرفته و گوش
 تو شنیده است و زبان تو گفته است و مع ذلک گفته تو همه را
 نسبت بخود میداى و میکوبی منم کنسندة این کاره و هر کس
 با تو معامله میکند با همین نام معامله میکند لا غیر و در زمان
 در جمیع ملک بدن تو جز تو نیست پس اگر از چنین است
 کس رو به تن تو کند بتو رو کرده است مسلماً و هر کس از

زبان تو حرفی شنید از تو شنیده است و اطاعت تن تو را
 اگر کسی کرد اطاعت تو را کرده است پس غلام تو خدمت من
 تو را میکند و مع ذلک خدمت تو شده است چه آنکه از تن چیزی
 ظاهر نیست مگر تو مثل آفتاب که صاحب انوار است و انوار
 ظاهر شده است در همه زمین و در انوار جز او ظاهر نیست پس
 کس رو باین انوار کند رو با آفتاب کرده است و هر
 اعراض از آنها کند اعراض از آفتاب نموده است این
 اظهار من الشمس و این من الشمس است هیچ کس منکر اینست
 اگر اینمطلب را دستی عرض میکنم که اطاعت غیر از شمس ممکن
 چرا که جز شمس از انوار چیزی ظاهر نیست و نور شمس نور
 نیست مگر آنوقت که اصل شمس از آنها ظاهر شده مثل اینکه
 بدن تو بدن تو نیست مگر آنوقت که ذات تو از آن ظاهر
 باشد پس غیر از آن دیده نمی شود تا اینکه عبادت کرده
 و چون اینمطلب را بمثال دستی عرض میشود که خداوند عالم
 جل شانه از همه ملک خود ظاهر و هوید است چنانکه در

میخونه ایكون لغیرك من الظهور ما لیس لك
 حتی یكون هو المظهر لك متى غبت حتی
 تحتاج الی دلیل یدل علیك و متى بعد
 حتی تكون الآثار هی التي توصلنی الیک عمیت
 عن لا تراك ولا تزال علیها رقیبا یعنی دیده
 در آنها نوری مکر نور تو دشنید و غلبه و ایزانها صوم کمر صوت
 توجه زمان غایب شدی که محتاج بشوید لیس که دلالت بر تو
 کند و چه وقت و در شدی که آثار مرابریه بشود
 کور با و آن چشمی که تو را بیند و حال آنکه تو همیشه مرابریه
 پس از ملک بجز خدا ملک چیز دیگر ظاهر نیست پس نوبه مرابریه
 که رو آوردی رو بگرداند کرده پس تو چو نه میتو که عبادت
 غیر خدا را بکنی و حال آنکه غیر خداوند ظاهری نیست و
 بت پرستند مکان وجودی برای آنها کردند و حال آنکه
 نیست و نابود بودند و چون نیست را عبادت کردند بجز
 از جهنم چیزی حاصل نمودند و این ساله است بسیار مشکل

بسا جهال ازین سخنان قول وحدت وجودیان بفضیله
 اینکه فرق میان اینکلام و کلام ایشان مثل فرق میان کفر
 و ایمان پس خداوند عالم جل شت خود ظاهر است از هر معبود
 بلکه او ظاهر است و غیر موجود نیست وَحَيْثُ مَا تَوَلَّوْا
 فَتَمَّ وَجْهُ اللَّهِ يَعْنِي هر جا که رو کنید آنجا است رخ
 خداوند عالم جل شت یعنی رخساره خدا از اینجا ظاهر است یعنی
 غیر ایونی نیست و اینکه تومی مبنی خداوند نظر را اختیار فرموده
 شرعی است و پس ازین در فصل مخصوصی ذکرش می شود
 و شت هر آنیکه شرک است وجود ندارد و شرکین چنانچه گمانی بهمیخیزند
 خود کرده اند قول خود شرک است که خدا را گواه میگیرند که شریک
 ابد آنها را عبادت کرده اند خداوند عالم جل شت
 وَيَوْمَ نَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا ثُمَّ نَقُولُ لِلَّذِينَ أَشْرَكُوا مَكَامٌ
 اَنْتُمْ وَشُرَكَاءُكُمْ فَرْتَلِّينَا بَيْنَهُمْ وَقَالَ شُرَكَاءُهُمْ مَا كُنَّا
 اِيَّانَا تَعْبُدُونَ فَكُفِيَ بِاللَّهِ شَهِيدًا بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ
 اِنْ كُنَّا عَرُوبًا رَبُّكُمْ لَخَافِلٌ مِنْهُنَّ الَّذِ تَبْلُو كُلَّ

نَفْسٍ مَا اسَلَفَتْ وَرُدُّوْا اِلَى اللّٰهِ مَوْلِيْهِمْ اَلْحَقُّ
 وَصَلَّ عَلَيْنِهِمْ مَا كَانُوْا يَفْتَرُوْنَ نظر کن در این آیه که
 که میفرماید پس از آنکه جدا کردیم شرکاء و معبودگان آنها را از هم
 بشرکاء میگویند شما را عبادت کرده اید و قسم میخورند که ما را
 عبادت شما فاضل بودیم و تو میدانی که اینها در دنیا سجده به
 کرده اند و برای آنها قربانیا کرده اند و جمیع آنچه شایسته
 عبادت است که نسبت به خود معاد کنند آنها با آنها کردند
 و مع ذلک آنها میگویند که شما را عبادت کرده اید و ظن
 است پس بگویند که ما از عبادت شما فاضل بوده ایم و اگر بگویند
 بس عفت از جهت بی شعور است عرض میکنم تنها مختصرت
 است و معذرت و نیابتی و حیوانی نبود ای بس اوست زاور
 کرده اند اَلْمُخَلَّدُوْنَ وَ اَلْحَبَّارُ هُمْ وَ رَهْبَانُهُمْ اَتَمُّ اَرْبَابًا
 مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ و مع ذلک که میگویند ما فاضل بوده ایم
 و نفییه ام اصلاً یعنی ما هستیم و وجودی از برای
 خود نپداشته ایم شما خدای کرده اید و بطن خود عبادت کردیم

و پس ازین آیات تعریف میفرماید و افعال خود را می شمارد
 و میفرماید نظر کنید که آنها هیچ کار نمیوانند بکنند و همه
 کارها را خداوند میکند و تفصیل میدهد از رزق دادن و زنده
 کردن و میرانیدن و افریدن و غیر اینها پس آنها صاحب
 نیستند آخر میفرماید **وَمَا يَتَّبِعُ أَكْثَرُهُمُ إِلَّا ظَنًّا إِنَّ الظَّنَّ**
لَا يُغْنِي عَنْهُ مِنَ الْحَقِّ شَيْئًا پس همه عبادتها بجان ^{فعل} ظن
 و حق اینست که خدا را عبادت کنند که صاحب هستی و
 وجود است پس در کون رو بهر طرف بکنند طرف خدا
 و هر چه را که بپسندد فرزند است و هر رسم و رسم نشنوند
 و بگویند اسم و رسم خداست لا غیر پس عبادت غیر خدا
 عالم نمی توان نمود و اگر کسی خیال کند محض کثرت عبادت
 در آنگاه پس بفرماید آنچه گفته شد آیه **فَضَّلَ**
بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءَهُمْ عَلَى الْآخَرِينَ و پاره از آن
 که رسیده است عرض میکنم **وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ**
الْعَظِيمِ می فرماید **مَنْ أَظْلَمُ مِنْ أَمْرِي عَلَى اللَّهِ كَذِبًا**

كَلْبَ بَابَاتِهِ إِنَّهُ لَا يُفَالِحُ الْجَرْمُونَ وَيَعْبُدُونَ

مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْصُرُهُمْ وَلَا يَنْفَعُهُمْ وَيَقُولُونَ

هُوَ لَا يَشْفَعُ أَوْ نَاعِدًا عِنْدَ اللَّهِ قُلْ أَتَدْعُونَ اللَّهَ بِمَا

لَا يَعْلَمُ فِي السَّمَاوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ سُبْحَانَ اللَّهِ

وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ یعنی کسیت ظالم ترازک نیکی قضا

بستند بر خداوند دروغ یا تکذیب نموده اند بایات خداوند

بدستیکه استکار نمی شوند مجرمین و عبادت میکنند سودی

خداوند عالم آنچه ضرر غیر است ایشان و نفع نمی بخشد بآنها

و میگویند این جماعتند شفیعان مادر نزد خداوند عالم

گوای پیغمبر که آیا شما خبر میدهید بخداوند آنچه نمیدانند در آنها

و نه در زمین یعنی آنچه قرار نداده است یعنی نه در آسمان

و نه در زمین این تبار را شفیع قرار نداده است منزله است خداوند

و بلند است از آنچه آنها شریک میکنند بود و این آیه ردی

قریش است که بت میپرستیدند و میگفتند دست ما بخدا است

واحد نمیرسد ما شفیع میخوانیم نزد خداوند و اینها شفیعان

ماہستند و این ایہ رو می شود بر انجامت کہ صورت خود را
 و در و لہا خود گرفتہ و آنجا را واسطہ کان میان خود و
 قرار داده اند و میفرماید ان رَبُّكُمْ اللهُ الَّذِي خَلَقَ
 السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَى
 عَلَى الْعَرْشِ يُدَبِّرُ الْأَمْرَ مَا مِنْ شَفِيعٍ إِلَّا بَعْدَ
 إِذْنِهِ ذَلِكَ اللهُ رَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ
 یعنی بدستیکہ خدا شہادت است کہ آسمانها زمین را
 آفریدہ است در شش روز پس مسلط شدہ است بر عرش
 و تدبیر میکند امر را نیست شفیع مگر بعد از او و حضرت
 ایست پرورندہ شمس اورا عبادت کنید آیاتند
 نمی شود و میفرماید قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِن كُنْتُمْ فِي
 شَكٍّ مِنْ بَعْدِي فَلَا تَعْبُدُوا الَّذِينَ يَدْعُونَ
 مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلَكِنْ اعْبُدُوا اللَّهَ الَّذِي تَتَّبِعُونَ
 وَأَمْرٌ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ وَأَنْ أَقِمَّ حُجَّتَكَ
 لِلدِّينِ حَنِيفًا وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُشْرِكِينَ وَلَا تَدْعُ

مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُكَ وَلَا يَضُرُّكَ فَإِنْ
 فَعَلْتَ فَإِنَّكَ إِذًا مِنَ الظَّالِمِينَ وَمِمَّا قَدْ
 أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ إِنِّي لَكُمْ نَذِيرٌ مُّبِينٌ
 أَنْ لَا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ
 يَوْمِ الِئْتِمَامِ باری جمیع قرآن در واقع شاهد این معنی است
 و اگر آیات که بلفظ عبادت بخوانی جمیع کتب بسیار است
 ایندو سه ایه در دو سه ورق است و چون جناب سائل خواهد
 چنین فرموده اند که همه مطالب را بدلیل عقل و کتابت
 عرض کنم چند ایه را ذکر کردم و آیو من هذا اثبات اینگونه
 مطالب در میان شیعه چندان لازم نیست چرا که واضح و
 و تیر است و از همه آیات کفایت میکند ایه که بر می آید
 فَرَأَىٰ مَرْكَبًا يَرُوجُ لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَادِقًا
 وَلَا يُشْرِكْ بِرِيبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا و چند حدیث
 در این فصل تمیناً و تبرکاً عرض میکنم در بلد الامین در مدینه
 حریق روایت نموده است إِنِّي أَشْهَدُ أَنَّكَ أَنْتَ اللَّهُ

لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ الْعَبُودُ وَحَدِّكَ لَا شَرِيكَ
 لَكَ وَأَنَّ مُحَمَّدًا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ
 عَبْدُكَ وَرَسُولُكَ وَأَنَّ كُلَّ مَعْبُودٍ مَادُونِ
 عَرْشِكَ إِلَى قَرَارِ أَرْضِكَ الشَّابِعَةَ السَّفْلَى
 بَاطِلٌ وَمُضْمَلٌ لِمَا خَلَا وَجْهَكَ الْكَرِيمَ بَعِي
 شَهَادَتِ مِيدِهِمْ كَمَا تَوْحَّدُوا كَمَا نَسَبْتَ خَدَايَكَ تَوَدُّوهُ مَعْبُودٌ
 بِنَهْيَانِي وَشَرِيكِي بَرَأِي تَوَسَّيْتُ وَشَهَادَتِ مِيدِهِمْ كَمَا
 مُحَمَّدٌ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ بِنَدْوَتِ وَرَسُولٌ تَوَدُّوهُ نَبِيٌّ
 بِرِمْجِي وَرَسُولٌ تَوَدُّوهُ نَبِيٌّ تَوَدُّوهُ نَبِيٌّ تَوَدُّوهُ نَبِيٌّ
 سِوَا رِخْسَارَةٍ تَوَدُّوهُ كَرِيمٌ وَدَرْكَابِ الْبَيْعِ رَوَايَتِ
 اَزْهَشَامِ كَمَا خَدَمْتَ حَضْرَتِ صَادِقِ عِيَدِ السَّلَامِ خَدَمْتُ
 اللَّهُ حَيْثَا هُوَ مُشْتَقٌّ قَالَ فَقَالَ لِي يَا هُشَامُ
 مُشْتَقٌّ مِنْ آلِهِ وَاللَّهُ يَقْتَضِي مَا لَوْهَا وَالْأَسْمُ
 غَيْرُ الْمُسَمَّى فَمَنْ عَبْدَ الْأَسْمِ دُونَ الْمَعْنَى فَقَدْ
 كَفَرَ وَلَمْ يَعْبُدْ شَيْئًا وَمَنْ عَبْدَ الْأَسْمِ وَالْمَعْنَى

فقد كفر وعبد اثنين ومن عبد المعنى دون
 الاسم فذلك التوحيد ما اخرجت بعينه عرض
 الله از چه مشتق است فرمود ای هشام الله مشتق است
 از اله والله قمضا میکند فالو هت و اسم غیر مستقیم است
 هر کس عبادت کند اسم را دون معنی پیش تحقیق که کافر شده
 و عبادت کرده چیز یا او کی که عبادت کند اسم معنی را
 پس تحقیق که کافر شده او و چیز عبادت کرده او هر کس
 عبادت کند معنی را دون اسم پس اینست توحید و همین
 قدر از آیات و اخبار کفایت میکند نشاء الله و معلوم
 که معبود خداست و حكمة لا شريك لهما و جميع معبود
 باطلند و مضمحل ما سو خسر الله خدا بلکه عباد آنها چیزی
 عبادت نکرد است ابد پس محبوبی ندارند فضل
 در عبادت شریعت بر آنکه خداوند عالم جل شانہ پس از
 آنکه ماسوی را ایجاد فرمود نظر بمصالح ایشان پاره
 چیز را اختیار فرمود و نظر بمفسد پاره چیز را اختیار

نور

فرمود پس آنچه صلاح این خلق در آن بود اسم آنرا رضا
 خود گذارد و آنچه را که فوایشان در آن بود اسم آنرا سخا
 گذارد و نسبت معنی رضا و غضب نه آنکه بر اذیت او
 رضایت و غضبی یا آنکه بگوئی خلقت فرمود و اسم آنرا
 دار رضا گذارد و آفرید و اسم آنرا دار سخا و غضب گذارد
 پس آنچه خلق را از ذلک بهشت میکرد امر بآن فرمود و آنکه
 ایت زاده در اجنت میگردنی از آن فرمود پس کسی که
 بمقتضای امر و نهی او عمل کرد اسم آنرا عابد گذاردند یعنی
 بمقتضای عبادت خود عمل فرمود چه که عبادت نیست مگر
 عمل کردن بمقتضای عبادت و عبادت نیست مگر عمل کردن
 بفرمایش مولود اقا و این مطلب ^{اولاً} عرض کردم از باب مقدمه که
 نسبت باصل مقدمه دیر هم بدان که علم باین صلاح و فساد
 مخفیست بحد است و سوای خداوند عالم باین علم نیست چه که
 او آفریده است **الْاِیْعَالِمُ مَنْ خَلَقَ وَهُوَ اللَّطِیْفُ الْخَبِيرُ**
وَلَا یُحِیْطُونَ بِشَیْءٍ مِنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ وَسِعَ

كُرْسِيِّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَا يُدْرِكُهُ حِفْظُهُ
 وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ وچون این علم مختص سجداوند است
 وخلق احاطه بعلم او نمیکردند لکن از رضا و غضب خود را
 وحی فرمود پیغمبران که ایشان بخلق رساندند ایشان حکم
 خداوند را بخلق رسانیدند آنچه متعلق بود بذوات خلق
 اسمش حقیقت شد و آنچه متعلق بود باصلاح نفوس خلق اسمش
 طریقت شد و آنچه متعلق بود باصلاح اجساد اسمش شریعت
 شد پس این سه علم را که علم صلاح و فساد آرزو پیغمبران
 و بر خلق واجب است که از ایشان بگیرند پس عبادت خداوند
 عالم جل جلاله پس عبادت خداوند عالم جل جلاله اتمال فرمایند
 پیغمبران صلوات الله علیهم و این امر است واضح و غیر
 و این را دین خود قرار داده و از این گذر که عبادت خداوند
 وَحَدِّكَ لَا شَرِيكَ لَكَ بَعْدَ مَا بَدَأْتَ الْخَلْقَ بَدِيعَ الْغَيْبِ
 ایشان را گرفتند و در غیر راه خداوند استعمال کردی مثلاً
 صدقه داد ولی بر آبتان خداوند تو قبول نمیکند و اگر

لله وفي الله كاري کردی نه از راه اقبال پیغمبر ان خدا
 از تو قبول نمیکند بخت که پیغمبر خود وحی فرمود که من اطاع
 الرسول فقد اطاع الله و وحی فرمود ان کتم
 مجنون الله فانبعوني بحبکم الله و نذرت میکند
 میفرماید جمعی را از یهود و نصاری که انخذوا اجارهم
 و رهبا نهم من دون الله اربابا من دون الله عرض
 کردند خدمت معصوم علیه السلام که جسیع آنچه وحی شده است
 از اخبار ارم سلف حق است و لکن این را نذر استیم که اجبار
 در همان خود را عبادت کنند فرمود ایا نه اینست که
 چیزی صلا کردند چیزی را احرام و تلاذ ایش ان تمکین نمود
 عرض کردند این بود فرمود همین است مراد خداوند عالم صلوات
 پس هر کس تقلید غیر معصوم را نمود غیر خدا را عبادت کرد
 چرا که عبادت را در اقبال امر ایشان قرار داده است
 پس مجله عبادت شرعی اقبال امر پیغمبر ان صلوات الله علیهم
 هر کس عبادت کرد عباد او هر کس تخلف در نذر عبادت میکند

خلق دو فرقه شدند جمیع مختلف درزیدند پس کافر شدند در
 شریعت اگر چه در کون عابد باشند **وَأَنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يَسْبُحُ**
وَمُجَدِّدِهِ وَلَكِنْ لَا تَفْقَهُونَ تَسْبِيحَهُمْ إِنَّ تِلْكَ آيَاتِهَا
أَوْ كَرَاهَا قَالُوا إِنَّا تِلْكَ آيَاتِهَا تَعْلَمُونَ وَكُلُّ نَفْسٍ طَائِعَةٌ
 احدی تخلف از امر کوفی خداوند نمی ورزد و لکن شرعاً میشود
 تخلف از پیغمبر او کنند یا اطاعت تمام هر کس تسلیم امر او را
 نمود کافر شده است شرعاً و این مسأله اصل است بسیار
فَضَّلْ بدانکه خداوند عالم غایت ایجاد را عبادت
 خود قرار داده است چنانکه میفرماید **وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ**
وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ یعنی من نیافریدم جن و انس را
 مگر برای اینکه عبادت کنند مرا پس بنای این ملک محض
 همین گذارده شده است و تو میدانی که این جن خلق از دیدن
 خداوند عالم و شناختن او عاجزند چنانکه میفرماید **لَا**
تَدْرِكُهُ الْأَبْصَارُ وَهُوَ يُدْرِكُ الْأَبْصَارَ وَهُوَ
اللطيف الخبير یعنی درک نمیکند او را بصیرت

خلق داد و درک میکند همه بصیرتتارا و همچنین اخبار بسیار بر
 این معنی دارد و هست که خداوند شناخته نمیشود و احدی ^{منسکر}
 این مطلب نخواهد شد مگر در مکان و نه در دنیا دیده میشود و
 در بعضی بی در قیامت آیات او بروز میکند و اینست مراد از
 میفرماید که جَاءَ رَبُّكَ وَالْمَلَكُ صَفًّا صَفًّا وَجَنِّينَ
 يَأْتِي فِي ظُلَلٍ مِنَ الْغَمَامِ بِرِجَالٍ يَخْفَى
 پس عبادت او را نمی تواند کنند چرا که اول عبادت حضرت
 خداست چنانکه حضرت امیر علیه السلام میفرماید **أَوَّلُ عِبَادَةٍ**
اللَّهُ مَعْرِفَتُهُ پس اگر او را شناختی چگونه عبادتش میکنی
 پس ازین جهت خداوند عالم جبار خلت فرموده است خلق را
 امر فرموده که رو بآن جهات کنند و روگردان بآن جهات را
 عبادت خود قرار داد مثل اینکه اشخاصی را آفرید و اطاعت
 آنها را اطاعت خود قرار داده است از جمله جهات ^{مثلاً}
 که آنرا وجه خلق قرار داده است که دست بسوی آسمان بلند
 و از اطراف بخواهند و کعبه را وجه اهل زمین قرار داد

۱۳۲ که رو بان کنند و سجده برای خدای خود کنند و طواف
 کرد و این نمایند و قصد آن کنند و همچنین حج بمعنی قصد است
 نهایت قصدیت خاص و هر گاه اشخاصی را جهت عبادت
 قرار داده است مثل آنکه فقرا و مسکین را جهت عبادت
 قرار داده است بر آن زکوٰه وادون و صدقات ایشان وادون
 و احسان بانها نمودن و برادران دینی وجهه قرار داده بر آن
 اخوت کردن و دوستی نمودن و ایشار کردن بر خود و ایشار
 وجهه قرار داده بجهت تحصیل علم کردن و بزرگان را وجهه قرار داده
 برای استمداد فیوضات غنییه و شهادتیه قرار دادن مثل آنکه
 سلطان از رحمت اطاعت خواسته و برای آنها جهات قرار
 داده است مثلاً یکی را امر میکند به پیش خدمتی پس بدن خود را
 وجهه عبادت او قرار داده است و یکرا امر بفراتشی خلوتی کرد
 و حجره و مسکن خود را وجهه عبادت او قرار داده است و یکی را
 امر بفراتشی نموده است و در بساط خود را وجهه عبادت او
 قرار داده است و یکرا امر میکند و اسب خود را جهت عبادت

او قرار داده است یکبار باران کرده و شتر خود را حبه
 عبادت او قرار داده است و بکذا بهر نوکری جهت عبادت
 داده است و هر کس را ما مور بخد متی فرموده و همه نوکر پادشاه
 و اطاعت او را میکنند اگر چه بهتر عبادت اسب را ظاهر
 میکند و آتش بز عبادت اسباب طبع را میکند و میرزا عجب
 کاغذ و قلمدان می کند و بکذا هر روز بجهتی میکند و دستپی
 برای خود قرار میدهد مع ذلک قصد کتل سلطان اهل
 آنجا که رو بکعبه میکنند اگر چه سجد بکعبه میکنند و می نمود
 خداست و قصد ایشان اوست لا غیر و هر غیر ازین قصد کند
 عبادت و شن نموده است و همچنین هر کس را وجهت است و همه
 قصد خدا میکنند اگر نکنند مشرک بجا شده اند چنانچه
 در حدیث میفرماید اگر کسی عبادت اسم دون کا فر شده
 و اگر کسی اسم مستی هر دو را بکند مشرکست و اگر کسی عبادت
 معنی کند بواقع ختن اسم بر او این جماعت اصحاب
 حضرت امیر المؤمنین علیه السلام است که خداوند میفرماید

قَدْ نَرَى تَقَلُّبَ وَجْهِكَ فِي السَّمَاءِ فَلَنُوَلِّيَنَّكَ
قِبْلَةً تَرْضَاهَا فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ

پس مسجد حرام را قبله برای آن بزرگوار قرار داد یعنی رو
بان جهت فرماید و لکن اراده غیر خداوند نمیکند و در اینجا نکته
بسیار است و نمی توان تصریح بانها نمود و از شکره کردن
نیکم خداوند عالم جل شانہ حافظ ایشان است پس فصل
قرار میدهم و اگر کسی مطلب را فهمید گمان فرماید اگر تفویذ

طلب فرماید که با و بفهماند فصل بدانکه خداوند عالم

بهیچ چشمی دیده نمیشود نه بچشم دنیا نه آخرت نه ظاهری
نه باطنی پس نمیتوان او را مشاهده نمود با خیالها و فکرها و عقولها
و درینها نیست که میفرماید لا تدركه الأبصار و بصا

جمع بصیرت است موافق حدیث و مراد او نام ضلایق است

هر چه باشد از درک او قاصر است اینست که حضرت امیر

علیه السلام میفرماید و خطبه غدیر و جمعه اقامه مقامه

فی سایر عوالمه فی الأداء اذ كان لا تدركه

الْأَبْصَارُ وَلَا مَحْوِيَّةَ حَوَاطِرُ الْأَفْكَارُ وَلَا تَمَثَّلُ
 غَوَامِضُ الظُّنُونِ فِي الْأَسْرِ إِلَّا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ
 الْمَلِكُ الْجَبَّارُ يَعْنِي بِغَيْرِ صِلَةِ اللَّهِ عَلَيْهِ وَاللهِ رَاقِمِ
 خُودِ قَرَارِ دَادِ وِرَادِ كَرْدَنِ دَر سِيرِ عَوَالِمِ خُودِ زِيرَاكِهِ اَدْرَا
 ظَاهِرِيَّةِ خُتُقِ اَوْرَادِ كَرْدَنِ فِكْرِي اِيْشَانِ اَدْرَا
 نَمِيكَرْدِ وَعَقْدِي اِيْشَانِ هَمَّ عَجَزِ بُوْدِ اَز دَر كَرْدَنِ اَو
 پَسِ سِيْجِ مَشْعَرِ اَدْرَا كَرْدَنِ نَمِي شُوْدِ نَهْ بَظَاهِرِيَّةِ بِيْطْنِ پَسِ
 مَتَجَنُّ نَكَمِ ظَاهِرِ اَخْدَا وِنْدِ عَالَمِ مَعَالِجِهِ فَرْمُوْدَةِ اَبَانِيْكَرْدِ
 اِيْشَانِ قَبْلِهِ وِ مَسْجُوْدِ ظَاهِرِ قَرَارِ دَادَةِ اَو مَرَاتِبِ عَالِيَةِ
 اِيْشَانِ هَمَّ قَبْلِهِ اَو قَرَارِ دَادَةِ هَسْتِ چِنَا نَجْمِي مَبْنِي اَز بَرَا
 اَهْلِ اَسْمَانِ مَبْتِ الْعَمُوْرِ اَو قَبْلِهِ قَرَارِ دَادَةِ اَبْرَا مِي حَلَّةِ عَرْشِ
 عَرْشِ اَو قَبْلِهِ كَرْدِهِ بَرَا مَبْتِ اَلَا تَرْدِ شَكْتِ مَبْتِ قَبْلِهِ
 هَمَّ مَقَامِ بِيْدِ اَرْتِخِ اَهْلِ اَنْ مَرْتَبَةِ شَهْ چِرَا كَرْدِ اَكْرَقَبَةِ اَنْهَارِ
 قَرَارِ دَادِ تَكْلِيْفِ اَلَا يَطِاقِ هَسْتِ چِرَا كَرْدِ اَلَا تَرْدِ اَز خُودِ اَدْرَا
 نَمِيكَرْدِ اَكْرَقَبَةِ اِيْشَانِ رَا مَسُوْرِ بُوْدِ دَر كَرْدِ اَلَا تَرْدِ اَز خُودِ اَدْرَا

چرا ما مور نمیشند توجیه بخود خداوند کنند و خود او را شفیع خود
 قرار دهند و حال اینکه او بود باینکه عبادت کرده شود و اگر
 قبله را پست تر از آن مرتبه قرار دهد لازم می آید که رو با نفل
 پس مثل حیوانات رو بر زمین شوند **اقرب مَشْرِئًا مَكِينًا**
عَلَىٰ وَجْهِهِ أَهْدَىٰ اَقْرَبُ مَشْرِئًا سَوِيًّا عَلٰی صِرَاطِ
مُسْتَقِيمٍ پس نمی توان رو با زمین کرد و عبادت نمود
 و این بسیار عمل قبیحی است که انسان مثل حیوان مسر ازیر شود
 و استمداد از اسفل نماید و تومی نمی که خدای تو راضی بین
 نشده چرا که بر اعالم اجسام قبله جسمانی قرار داد و چندی
 خلق رو سبیت المقدس کردند و متقی رو بطرفی از اطراف
 عالم نمودند و حال ما مور شده اند که رو بکعبه کنند و همه اینها
 از اجسامند و شنیدی از برای اهل آسمان بیت المعمور را
 قرار داده است و بیت المعمور را از سرخ اهل آسمانها قرار داده است
 و همچنین است امر در همه قبله ها ملک پس خداوند عالم جل
 از برای خیال عبادت خیالیته قرار داده است و وجهه خیال

قرار داده است پس وجهه آنجا در ای وجهه جسم است مستملاً
 نمی بینی که عبادت خیال تصورات حسنه است از علو می که
 خداوند عالم جل شانہ پسندیده است و تصور کردن صورتها
 طیبه طاهره از قبیل صورتها یک مثل صورت علمای صالحان
 و ائمه اطهار سلام الله علیهم تصور صورت ایشان در خیال
 عبادت و کمذا از بر آن فکر وجهه است و آن نسبتهای طیبه
 طاهره است و قصد یقین است و کمذا برای جسم مراتب وجهها
 وَلِكُلِّ وَجْهَةٍ هُومَوْلِيهَا فَاَسْتَبِقُوا الْخَيْرَاتِ
 پس بر هر شعری از مشاعر خداوند وجهه عبادت قرار داده
 و آنچه مثل آوردیم همه در عین عبادت بود و در واقع خداوند عالم
 جل شانہ کعبه را قرار داده است و رو کردن بان کعبه مثل رو
 باین کعبه است و همه در عین همین کعبه است و پیش آنها را
 شناسند و اگر کسی رو بآنها کند از جهت نفس آنها مثل آنست
 که رو باین کعبه کند محض خود او و نیست کفر و عبادت است
 و اگر کسی آنکعبه را با خدا عبادت کند شرک و روزیست

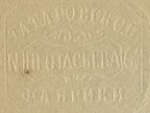
عالم جل شانہ کو نیست شرک بخداوند عالم جل شانہ و لکن
 اگر کسی عبادت خدا کند ازین راه او بعبادت حق ^{صل} واصل
 شدہ است و دوست سیدارم اخبار چند ذکر کنم و بعد
 صاب خود جناب سائل مطلب را بفہمہ در دعا بخواند قبل
 نماز اللّٰهُمَّ اِنِّيْ اَتُوَجِّدُ اِلَيْكَ بِمُحَمَّدٍ وَّ اِلِ
 مُحَمَّدٍ وَّ اَقْدِمُ بَيْنَ يَدَيَّ صَلَوَاتِيْ
 وَاَتَقَرَّبُ بِهَمِّ اِلَيْكَ فَاجْعَلْنِيْ بِهَمِّ وَجْهًا
 فِي الدُّنْيَا وَاْلآخِرَةِ وَّمِنَ الْمُقَرَّبِيْنَ مَنْتَ عَلَيَّ
 بِمَعْرِفَتِهِمْ فَاخْتَمِلِيْ بِطَاعَتِهِمْ وَّمَعْرِفَتِهِمْ
 فَانْهَاهَا السَّعَادَةَ وَاخْتَمِلِيْ بِهَا فَاَنْتَ عَلَيَّ كَلِّ
 شَيْءٍ قَدِيْرٌ وَّمُجْتَمِعِيْنَ فِي زِيَارَتِ اَلْيَسِيْنِ مِنْجَانِيْ
 اَنْتُمْ جَاهِيْ اَوْ قَاتِ صَلَوَاتِيْ يَا اَخِيْرُ مَا عَلَيَّ سَلَامٌ فَرِيْدًا
 بَعِيَادَتِنَا عِبْدًا لِّلّٰهِ وَّلَوْلَا نَا مَا عُبِدَ اللّٰهُ وَّ دَرَجَتِ
 دِكْرِ مِيْ فَرَايِدِنَا عِبْدًا لِّلّٰهِ وَّلَوْلَا نَا مَا عُرِفَ اللّٰهُ
 وَاَزِيْنَ قَسِيْلِ اَخْبَارِ سِيْرَةِ اَسْئَلُ خُودِ بَعْضِهِمْ خُودِ غُورِنَا

و مطلب خود را در آورد و بدانکه در عالم حجاب خداوند
 چنین مقدر فرموده است که هرگاه کسی در مسجد الحرام باشد
 و بجان کعبه کند و او را سجده نماید و وجه خود قرار دهد
 ولی آنکه در شهر مکه است خانه را نمی بیند پس رو به سجده
 چرا که مسجد مشغول شده بشعله خانه و در او اثر نموده است مسجد
 بمنزله دود آتش کعبه در این جلوه کرده است و چون مشغول
 بشعله آن شد هر کس رو بآن کند رو بکعبه کرده است
 و هرگاه کسی از شهر بیرون رفت و محروم از دیدن مسجد
 قبله او شهر میشود پس رو بشهر میکند که اصل شهرست بنور
 مسجد شده است و خانه در مسجد اثر نموده است و ازین جهت شهر
 هم قبله شده است و اگر کسی از حرم بیرون رفت باید رو
 میکند و حرم قبله است چرا که حرم مستنیر بنور شهر شده است
 که او مستنیر بنور مسجد است که او مستنیر بنور خانه است و اگر کسی
 باقصای بلاد رفت سمت حرم قبله او میشود و بر او حرم
 نیست حتی آن گان که در خانه های خود کسبی دارند و بار

سمت قبله ایشان میشود همه از این جهت است که نورخانه
 در اینها اثر کرده است اینست که خداوند میفرماید **لَجْعَلُوا**
بِيَوْمِكُمْ قِبْلَةً یعنی خانه های خود را قبله قرار دهد
 پس خداوند تکلیف خلقت را و گردن سجانه کرده باین نحو که
 عرض شد و اگر در ای این تکلیف ایشان را قرار دهد
 جبرست چرا که نمی توانی تو در کرمان مثلاً رو باصل خانه
 کنی بدون توجه کردن باین راهها که گفتیم که اگر ناشه
 تو از اینجایی واسطه رو با سجا کنی بسته نمیرسی و خداوند
 ظلم کنند نیست **وَلَا يَكْفُرُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا مَا**
أَتَتْهَا و در آیه دیگر **إِلَّا وَسِعَهَا** خداوند عالم
 شانه تکلیف نمیکند نفسی را مگر آنچه باو عطا کرده است بقدر
 وسعت آن نفس و همه کس میدانند که وسع از طاقت ^{وسعتش}
 زیادتر است بسا چیز را که انسان طاقت دارد و بر او
 میشود و حرج لازم می آید و اما وسعت در آن سختی فرص
 نیشود و اینست که خداوند عالم **مَجْرَجُ النَّفْسِ** فرموده **وَمَا**

جَعَلَ اللَّهُ فِي الدِّينِ مِنْ حَرْجٍ لِيُبَيِّنَ لَكُمْ خداوند عالم
 در دین تنگی قرار نداده است و تو فرض کن حرجی ازین
 عظیم تر میشود که بر سلیمان واجب شود که روانه مکه شوند و
 هماغناجاشکله کنند و در نماز خود رو بکعبه نمایند این
 کمال سختی و حرج است و خدا نفی فرموده و از خانهای خود
 هم که محل بود که رو بکعبه کنند پس همان سمت را خدا
 قبله قرار داد و همچنین است امر در قبله های عالم بالا خداوند عالم
 در همه جا مسجدی و عرمی و جهاتی قرار داده اولی عمارت
 آنها را می شناسد و مردم در این توجهات مختلف هستند
 طائفه عالمند و علماء وضع توجهی خاص دارند و حکماء را
 وضع توجهی خاص است و عرفا را کیفیت توجهی است
 و خداوند عالم جل شانہ هر کدامی را بقدر فهم خود تکلیف فرموده
 است زیاده ازین در نی مقام نمی توان بسط داد و همین
 کافیت انشاء الله مقصد است و تمیز در اثبات
 نبوت است و در این مقصد دو مطلب **مطلب اول**

در اثبات نبوت عامه است و اینگونه مطالب امروز
 اگر چه از همه مسائل واضح تر است و امروز مسلمانان محتاج به آن
 مسائل نیستند و لکن از باب اینکه مسائل سده اوله تقاضای
 نموده اند که اصول دین را با دله و برای عرض نمایم لابد از بیان
 هر مطلبی پس از اختصار میگوئیم پس در این مطلب و فصل اقتضا
 یکی در اثبات این مطلب بریل عقل و یکی در اثبات آن بریل کتاب
 و سنت **فصل** بدانکه اوله عقیده برای اثبات این مطلب
 بسیار است و ما کتب استقامت بریل نماییم یکی مجادله و یکی
 دلیل موعظه حسنه و یکی دلیل حکمت و دلیل اول دلیل مجادله
 پس عرض میکنم که شک نیست خداوند عالم را نمی بینیم و اوله
 تصور نمی نماییم و هیچ وجهی از وجود خداوند عالم نمی توانیم
 استفیض شویم و اینک آله بسی واضح و آشکار است و هیچ شک
 هم در این نیست که ما را خداوند از برای چیزی آفریده است چنانچه
 با دله است معلوم و آن چیز هم علمش نزد خود دست و خلق عالم
 بان نیستند چنانچه مکشوف و برای العین صریحی که ما نمی دانیم در



مرحله که رضای خداوند عالم چیست و سخط او چه و منظور
مقصود او چه حال خداوند عالم که دیده نمی شود و ما در آن
نمی بینیم و از او نمی شنویم اگر ما را برای چیزی خلق کند که
ایا رواست که این امر را از ما پوشیده دارد و بجوی از
بر ما اظهار فرماید یا پوشیده ندارد و بر ما اظهار کند
گفتی پوشیده دارد و عرض میکنم پس از آنکه عمل کردیم بر ما
بگیرد یا نگیرد اگر گفتی بگیرد عرض میکنم پس چه حاصل از آن
محض چیزی و مثل نیست که تو خلاصی بجوی محض شغل آنوقت
آن شغل را با و بجوی پس از آن سوا آنهم نکنی که چرا نکردی
نیست که اینکار را عقلا لغوی شمارند و جزء کار ما نمی
نمی شمارند و تو میدانی که خدا تو حکیم است جل شانه و خدای
حکیم لغو عیب نمیکند و این کار مثل نیست که بی فایده بیفزاید
دیگر چه فرق واقیاز دارد و اگر گفتی که خداوند بر آن فایده
آفرید و چیزی بایشان نمی فرماید پس از آن ایش از اعقاد
می فرماید لغو و بانه که چرا مقصود مرا بعمل نیاید دید عرض

این نهایت جبر و ظلم است و تو این کار را بر آخود و خلق
 نمی پسندی چگونه برای خداوند می پسندی و او را نسبت بظلم
 میدهی و چه کار ازین قبیح تر که تو آن عظام را بخری و با او کوئی
 چه کن آنوقت که کاری کند او را کوئی تک برنی که چنان کسی
 حاشا که چنین کنی پس لابد باید خداوند بخلق برساند که ایش ترا
 برای چه ایجاد فرموده حال میگوئی که بچه سخا باید با ایشان برساند
 آیا خود خداوند با ایشان باید سخن گوید بدون واسطه احدی
 یا بواسطه کسی اگر میگوئی که بدون واسطه احدی باید بخلق
 پس لازم می آید که همه خدایان ببینند و سابقا معین شد
 که خداوند عالم دیده نمی شود بلکه شناخته نمیشود پس خلق
 چگونه او را درک میکنند و از او میشوند و میفرمایند
 لَا تَدْرِكُهُ الْأَبْصَارُ وَ هُوَ يَدْرِكُ الْأَبْصَارَ
 و اگر میگوئی با واسطه باید برساند عرض میکنم آیا واسطه
 بشر است یا ملک اگر بگوئی بواسطه بشر است که مطلقا حاصل
 و همان بشر امش نبی است و اگر ملک است عرض میکنم ملک

در لباس بشر باید باشد که فرض همین نبی است و انبیا ^{علیهم السلام}
 خدایند و لَوْ جَعَلْنَاهُ مَلَكًا جَعَلْنَاهُ رَجُلًا
 وَلَلْبَسْنَا عَلَيْهِمْ مَا يَلْبِسُونَ و اگر بدون لباس
 بشری باشد شک نیست که باید ملک شنا شود و دیده شود
 تا از سخن شنیده میشود و شک نیست که میان رآ و مرئی با
 مناسبت باشد و خلق با ملک مناسبت ندارند آیات منی
 الا ان که ملک را نمی بینی و جن را نمی بینی و اهل غیب ^{انجمنی}
 پس چگونه از ایشان میشنوی و با ایشان محسوس میشوی پس
 لابد باید خداوند عالم جل شانّه از عین لطف و حرمت ^{و عظمت}
 و کرمت و اسطکان بشری میان خود و خلق بگذارد که آنها
 مستعمل اینیکه از خداوند عالم جل شانّه بشنوند باشند و بجز
 قسم که خداوند صلاح در آن میند چه لوحی یا از و آه حی با آنها
 برساند و آنها با حسیق مهربانند و ایشان پیغمبرند و اگر
 خلاف این شد خلاف حکمت است اگر کسی گوید که چرا خداوند ^{خدا}
 پیغمبران خلق نکرد عرض میکنم این امیرا و بر خدا وار و نبی آید چرا که

خداوند را اقتضای نیست پس او که اقتضای نمی کند اگر اقتضا
 داشته باشد مثل خلق خود میشود و مرکب میکرد پس هر چه خلق
 اقتضا کنند خداوند عالم جانش نه عنایت میفرماید و هر چه
 اقتضا نبوت نمیکند چرا که ایشان از طبایع مختلفه خلقت
 و چون طبایع مختلفه شد بر اقتضای اعتدال نمیکند بر سبیل
 بظرف می کنند و اگر ظرفی شد قطب نمیشود و چون قطب نشد
 روح نبوت با و تعلق نمیکند و آیا نمی بینی که نقاط یکدایره همه
 اینکه مرکز باشند نمیکند یکی راست یکی چپ یکی فوق یکی
 تحت یکی نزدیک مرکز است یکی دور از مرکز و آنکه در مرکز
 یا نزدیک مرکز قابل نبوت و سایر قابل نیستند و چون قابل
 نیستند خداوند عالم هم با ایشان عنایت نمیفرماید پس تهنئه
 میشوند و این عرض که شد شرقی از مجادله است و از مجادلات
 عالیله و ادله مجادله بسیار است و حجت بزرگ آنها نیست دلیل
 دوم دلیل و عظم است و این دلیل مختص عقلاست
 و غیر عقلا متحمل این دلیل نمیشوند و برای ایشان یقین بر مصلب

نمیشود پس عرض میشود که خود انصاف ده و عقل خود را بکار بر
 که خداوند عالم جل ش خلق خود را چون بر آ عبادت افزین
 راه عبادت را بایشان بنمایاند و ک نیر البوی ایشان
 که علم بیک تقسیم ایشان نمایند او واکمل است و اقرب حکمت
 صواب یا آنکه بایشان راه را نماید و تقسیم بایشان ننماید
 شک نیست که عقل میفهمد و حکم میکند که تسلیم نماید او و کمال
 و حکمت نزدیکتر و شک نیست که خداوند حکیم حکمت و صواب را
 ترک نمیکند و چون کمال است اکل را ترک ننماید و تومی بینی که
 که بندگازا امتد فرموده ترک اکل و احکم و ترک اولی ذاب
 خود معصیت شمرده است و ایشان را بعد از خود باین واسطه
 معذب ختم است و اگر این صفت خود او بود و مستل امرضا
 او بود و دیگر را با بنوا سطره عتاب نمی نمود و تومی بینی که اگر خود
 تو کار را پسندید بر غلام خود عیب نمیکیری پس چگونه این را
 خدا می پسندد پس خدا اکل و اولی ذاب را ترک نمیزند
 پس میان خود و خلق خود اسطکان قرار داده است که علم را

تعلیم خلق کنند چنانکه بفرماید هُوَ الَّذِي بَعَثَ فِي
 الْأُمِّيِّينَ رَسُولًا مِنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ
 وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا مِنْ
 قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ دلیلیست
 حکمت است و این عین مدلول است و شان اهل

فناوت و همس ازین دلیل بهره در غیثوند و ای بسا
 از اهل ظلم هر استدلال باین دلیل کنند و گمان کنند که
 باین واسطه از اهل فواد شده اند و حاشا که چنین باشد کلیتی
 از اهل فواد شنیده اند و میپندارند که این از چشم خود است
 و حاشا که چنین باشد بلکه سخن طوطی وار پس گرفته اند بعینه
 حرف کسانی است که از طبع سر رشته ندارند و میگویند قاعده
 پلوچین مثل این است که برنج را در آب بجوشانند پس از آن برداشته
 دم کنند و این سخن محسب ظاهر درست است ولی این حرف را
 از طباطبائی یا در گرفته است و اگر برنج بدست او بدهند غلتوانند
 طبع پلوچین است امر درین عالم بسیار فرق شده از ایشیا تا

تا وصول حرفهای مردم همه محض خیالست و سخن ابل فوادینست
 و فرق بسیار است میان عیان و بیان بجهت این نکته ترا و کون بسیار
 از بیانیهای بیان کنندگان محذور و علامت اینست که شخصی سخنش
 از روی بصیرت نه محض یاد گرفتن این است که هر مطلب را از چشم
 بسته و لیس استخراج کند و با استدلال بکتاب سنت حالت او
 هم حالت توحید با اگر چنین است واقف بر لفظ است و الا فلا
 باری برویم بر سر مطلب بدانکه خداوند عالم جل شانہ ذات
 غائب از نظر ما و نظر هیچ خلقی با و نمی آید و احدی از خلق با
 او محسوس نمی شود و نزد او نمی آید بلکه او کنز می آید و کون
 میکن آنچه فرموده که من کج پنهام بودم دوست دادم شناس
 شوم پس خلق کردم خلق را که شناخته شوم عینی پس از او بد
 خلق از حفظا هر شده دستها شاولی مراد اینست که اشخاصی
 آفریده است و معرفت ایشان را معرفت خود قرار داده است
 او کنز می محفی بوده هست و خواهد بود و با بداشناختی
 نه در دنیا و نه در آخرت و نه در رحمت هرگز از او آید

شناخت پس چون ذات او معروف خلق نیست و ذات
 در سابق و ازین حدیث شریف که خلق را برای معرفت آفریده
 پس از برای خود جلوه کا بهما خلقت فرموده است و ایشان
 بتخلی فرموده است و نور خود را در ایشان قرار داده و خلق را از نور
 که رجوع بایشان کنند و ایشان آیت تعریف و تعریف او
 شدند و هر کس غیر ازین بنیاد است که را نفهمیده است دلیل این
 معنی اینست که آثار خود را در ایشان قرار داده اگر ایشان
 محل بروز او نبودند آثار او در ایشان ظاهر نمیشد چرا که هر اثر
 صنعت ثبوت است و مادام که صاحب صنعت نباشد صنعت
 بروز میکند مثل اینکه حرارت و اشتراق صنعت نار است و چون
 نار در دغان جلوه کرده و نسیم که نار است ایجاد شده اگر نای
 نبود آثار لازمه او چگونه می آمد و چون نار از دیده نای
 برتر بود از برای خود جلوه قرار داد و صفات و اسمها
 خود را آنجا که ارد تا ما از آن با خبر شویم و این صفات صفت
 خود نار است که از شعله بروز کرده است و در حقیقت شعله

آیت اوست چه خوب میفرماید مولای من در سیم مقام
 نار افروزنده شعله آیتی ^{است} نار خود سوزنده شعله آیتی ^{است}
 و این شعله چون صفات نار همه را حکایت میکند خبر از آن
 میدهد بلکه میگوید ^{میفرماید} ظاهره چنانچه باز میفرماید
 شعله خود دستا میکند دعوی اتی امانت کارزند
 پس چون شعله خبر نار را میدهد اسم او بنی میشود و چون این مثل را
 دانستی عرض میکنم بچندین آیه از در آیه حجاب اشیا حسی جلوه
 میفرماید و صفات و اسماء خود را از ایشان بروز میدهد
 پس از لسان ایشان خبر از خود میدهد و ایشان انبیاء میشوند
 که خبر از او میدهند یا بنی هستند از جهت اینکه برتری هستند بر
 خلق و خدا ایشان را صاحب رفعت قرار داده او بهر دو ^{معنی}
 صحیح است و درست و همین قدر جسم در دلیل حکمت
 کافیت و چون گرفتاری این ناچیز بسیار باختصار میگویم
فصل در ذکر آیات و اخباریکه بر اثبات نبوت ^{دلالت}
 دارد و درین فصل اسم باختصار میگویم و خداوند عالم جل

میفرماید که این کتاب را برای امتی و واحدی فرستادیم
 مبلشیرین و موندیرین و آنرا با ما هم کتاب الحق
 لیحکم بیز الناس فیما اختلفوا فیهِ و ما اختلف فیهِ
 الا الذین اتوه من بعد ما جائتهم البینات بغیا
 بلیهم فهدی الله الذین امنوا لیا اختلفوا فیهِ
 من الحق باذنه و الله یمهدی من یشاء الرضی عنهم
 یعنی بودند مردم یک امت پس خدا او را مبعوث کرد و بهترین را
 بشترین و موندیرین و نازل کرد و با ایشان کتاب را بحق تا اینکه
 حکم کند میان مردم در آنچه اختلاف کردند و در آنچه
 کردند و در آنچه گمان کردند که کتاب بسوی ایشان فرستاده
 بعد از آنکه آمد ایشان را بقیات بجهت سلام و کراهی که میان
 ایشانست پس هدایت کرد و آنچه گمان کردند که ایمان آوردند
 اختلاف کردند و آن از حق باذن خداوند و خداوند هدایت
 میکند آن کسی را که میخواهد بسوی صراط مستقیم و میفرماید انا
 اوحینا الیک کما اوحینا الی نوح تا اینکه میفرماید

رُسُلًا مُبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ لِيَكُونَ لِلنَّاسِ
 عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا
 یعنی پیغمبرانیکه برت و بپنده اند و ترساننده تا اینکه از
 مردم برخداوند محبتی باقی نماند بعد از پیغمبران و خداوند قویست
 و میفرماید و لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلًا مِنْ قَبْلِكَ وَجَعَلْنَا
 آزْوَاجًا وَذُرِّيَّةً وَمَا كَانَ لِرَسُولٍ أَنْ يَأْتِيَ بِآيَةٍ إِلَّا
 بِإِذْنِ اللَّهِ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ نَفِثْنَا مِنْ نَفْسِهَا
 ازواج و ذرّیه و نیت از برای رسو که بیاید مگر باذن خداوند
 عالم جل شانه ^{میفرماید} وَأَنْ مِنْ آيَةٍ إِلَّا خَلَقْنَاهَا نَفْسًا وَهِيَ قَدْرُ
 آیات که اینجا ذکر شده کافیت و جمیع کتاب خدا اولین
 معنی است و صدیقی هم درین فصل ذکر میکنیم و آنچه در اثبات
 نبوت خاصه می آید کفایت ازین کلام هم انشاء الله میکند
 کتاب کارالانوار روایت کرده است از پیشامد من حکم که
 سؤال کردند بیکه خدمت حضرت صادق علیه السلام
 پس عرض کرد از کجا اشات اینک در سب میکنی حضرت فرمود

ما چونکه اثبات کردیم که برای ما خلقی است و صفا که برتر از ما
 و از جمیع آنچه خلق کرده و او حکیم است و جایزیت که او را
 مشاهد کنند خلق او و نه تلامسه نمایند او را و نه او خلق را
 مباشرت شود و نه ایشان مباشرت او میشوند و حاجت میکند او
 و خلق حاجت میکنند او را پس ثابت شد که برای او ^{خلق} ^{را}
 است در میان خلق که تعبیر میآورند از جانب او بر خلق
 و دلالت میکنند خلق را بر مصلحتها و منفعتهای ایشان
 و آنچه بان چیز است بقای ایشان و در ترک آنست فای
 ایشان پس ثابت شد که از جانب خدای عالم حکیم آمرین و
 هستند در میان خلق او و ثابت شد در نزد این که از برای
 خدا معجزین هست و ایشانند پیغمبران و صفیاء او از خلق
 که حکما هستند و ادب کرده شده اند بحکمت و معجزت
 بحکمت و با مردم هم مشارک نیستند در حال ایشان تا اینکه
 شریکند با خلق در صورت و خلقت و مؤیدند از جانب خدا
 علیم و حکیم بحکمت پس ثابت شد باین دلیل در هر هر دو

آنچه پیغمبران آورده اند از دلایل و براین تا اینکه زمین خدا
 از حجت ضالی نباشد و همین یک حدیث هم درین باب ^{فصل} است
 پس واجب است بر همه مسلمانان اقرار کردن بوجود پیغمبران و
 بدانکه عدو ایشان موافق روایاتی چند صد و بیست چهار هزار
 و اوصیاء ایشان نیز صد و بیست چهار هزار است ^{سینه}
 سیزده نفر از ایشان مرسل بوده اند و پنج نفر اولوالعزم بوده
 و ایشان نوح و ابراهیم و موسی و عیسی
 و محمد صلی الله علیه و اله و علیهم
 میباشند ایشان صاحبان غریمتند و در عدد اولوالعزم میان
 شیعه دینی اختلاف بسیار است و در صد و زعفر ^{خلاف}
 آنها نیستیم و همین مختصر در اثبات نبوت عامه کافیت ^{حراکه}
 اصل ساله امروز الحمد لله مفروض غنه است و شیعه ^{است}
 اثبات این امر را کرده اند و حجتی بتفصیل ^{مطلب} در
 در اثبات نبوت خاصه است یعنی نبوت پیغمبر محمد صلی الله
 علیه و اله و درین ^{مطلب} چند فصل است و در هر فصل ^{مطلب}

فضل در ذکر مطیبه شریف که هم دلیل نبوت حاد است

و اسم خاصه و هسم خاصه و هسم دلیل امامت ائمه هدی علیهم السلام

و نام ولایت اولیاء پس عرض میکنم و لا حول و لا قوة الا بالله

العظیم وَصَلَّى اللهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ ^{خداوند} که خدا

عالم جل ش خلق را برای غایتی آفریده او انغایت ایشان

بروز نخواهد کرد مگر با اینکه مدنی اطیع باشند چه که ایشان را ^{خداوند}

برای ظهور توحید آفریده او توحید ظاهر میشود مگر با این طور که ^{جمع میشود}

هم و تصرفات طبایع ایشان مجتمع گردد و اقوال مختلفه ایشان یکی

شود چنانکه در حدیث در توحید میفرماید آنستیکه همه زبانها

جمع شده اند توحید او و در کتاب خود منت بر بندگان

میکند از رو که ایشانرا بر کلمه واحده جمع فرموده و میفرماید

وَ اذْكُرُوا اِذْ كُنْتُمْ اَعْدَاءً فَالَفَ بَيْنَ قُلُوبِكُمْ

فَاَصْبَحْتُمْ بِنِعْمَتِهِ اِخْوَانًا و میفرماید وَلَا تَفَرَّقُوا و میفرماید

اصِلُوا بَيْنَ اَخْوَابِكُمْ پس غایت ایجاد اتحاد خلق و جمع شدن

در قری و بلدان حاصل میشود از نعمت است که ایشانرا امت است

قرار داده است و در کتاب خود ایشان را در چند جا
 امت واحد خطاب فرموده است پس لابداً خلق مدنی باشند
 یعنی در مداین و قری جمع شوند و بجهت رفع حوائج مختلفه ایشان
 مختلف الطبع قرار داده است و شک نیست که طبایع مختلفه
 چون در یک قریه جمع شوند اقتضای خستلاف میکنند مثلاً
 شخص صفرا و اقتضای او استعلا و سلطنت و غضب و بلند
 و غیر اینها را میکند و شخص بلغمی اقتضای کم و پستی و درستی
 میکند و بکذا هر طبعی اقتضای بی دارد یکی اقتضای کنائی میکند
 یکی اقتضای تجارت میکند یکی فلاحت یکی کسب دیگر و تو تجربه
 بسیار کرده که طبایع مختلفه در یک حرف و در آباء جمع نمی شوند و این
 اول نزاع است و آن مطلب که مراد و منظور است حاصل نخواهد
 لهذا احد او ند حکیم در حکمت بالغه خود قرار داده است که میان طبایع
 مختلفه سلسله باشد آمو و ناهای تا ایشانرا خفا و جبراً بر یک
 جمع کند و ظاهر را بر گرداند و تالی را احد اعتدال برساند
 هر کسی خلاف کند او را تادیب کند و تیرش و هر کسی در

رود و او را بر حد واقف سازد و هرگاه این مطلب محقق و معلوم
 شد عرض میکنم این سلطان اگر از نسخ تطبیع خلق باشد
 او مسلمانی که میل جبهتی میکند و چون از عرض ایشان است
 پس طرف نزاع خود او واقع میشود و امر او فاسد و رای او
 کاسد خواهد شد پس باید خارج از تطبیع ایشان باشد
 و اگر بجای از عرض ایشان خارج باشد که ایشان او را نمی بینند
 و نمی شناسند و از موقع نمی شوند پس از نفس ایشان بماند
 و آنکه از نفس ایشان حساب میشود و مع ذلک از عرض ایشان
 خارج است نقطه مرکز است که از حیث نقطه بودن از اجزای
 دائرة است و از حیث اعتدال میل به هیچ طرف نیست و این
 در قطب دیده بر کرد و او میگردند و از او استمداد می نمایند و این
 انشاء الله و آشکارا و حاجت بقبضیل دادن آن نیست و مولا
 علی الله مقامه و کتاب مبارک ارشاد العوام شرح
 این مطلب را گمانی نداده اند پس باید سلطان معتدل تر از
 کل باشد و چون سلطان را خداوند محض رفیع خلاق آفریده است

و منظور اینست که خلق را براد هدایت و ادارت و از خرافات
 باز دارند اگر ادعی صواب باشد شاید محصیت کنند و خلق را بر
 کراهی و ادارت و مقصود حاصل نمیشود پس باید این سلطان ^{عین}
 اعتدال معصوم شمس با و اگر احتمال سهو و خطا با و برود و تحمل
 میرود امری بفرماید و سهو باشد و خطا با پس خلق ابد بقدر
 بمطلب خود منتهی گردند پس ازینجهت خداوند از حکمت بالغه خود قرار داد
 که این سلاطین سهو نکنند و اگر مع ذلک عالم نبودند
 لامحاله جاهل بودند پس صلاح و فساد را نمیدانستند و ای بسا
 امری میکردند و در آن صلاح خلق نبود و ای بسا نهی
 میکردند از چیزی و در آن صلاح خلق بود و مطلب حاصل میشد
 پس خداوند از حکمت خود قرار داد که آن سلاطین عالم
 باشند و اگر علم ایشان از راه هوای خودشان بود و خوب
 برای خداوند مخالف همیشه و چه میدانستیم که آنچه میفرمایند
 علم خداست پس خداوند از حکمت بالغه خود قرار داد که ^{این}
 بوسیله الهام از جانب او و چون از سخن شر بودند و مایه ^{تعمیر}

بدون برهان و دلیل یقین حاصل کنیم که آنچه میفرمایند علم
 خداست یا اینکه خداوند عالم از جهت عدل خود مدعیین ^{طلب}
 و سلاطین جور می آفریده تا اینکه اگر کسی میل بخلاف امر ایشان
 داشته باشد بهمانه داشته باشد و ایشان هم دعوی علم داشته ^{ند} خدا
 عالم جل شانه از برای معرفت ایشان علامتی قرار داده ^{ار} علامت
 ربوبیت که معجز باشد و معجز خداوند ایشان را بما شناساند که علم
 ایشان راست و درست است و از جانب خداوند عالم ^{است}
 و این امر محمد ص و واضح است و شک نیست که آن سلطان که
 صاحب علم با و معجز و اعتدال و خصمت از سهو و عصبان
 پیغمبر است پس لابد و لا علاج باید پیغمبران باشند تا اینکه خلق را
 حفظ کنند و سیاه بلدان نمایند پس لابد باید انبیاء در میان
 خلق باشند و یک فصل دیگر از نسخ این مطلب متقی میباشیم
 تا اینکه سخن درست واضح شود و فصل شک
 نیست که این اختلاف طبایع در همه اعصار ثابت است
 و هرگز نیست درین دنیا در تحت این قبه که اختلاف طبایع

مرتفع شود پس غمی شود که نزار از میان خلق برداشته شود هرگز
 پس اگر در یک زمان خداوند متعال سلطان قرار دهد و دراز منته
 دیگر سلاطین بگذارد البته رفع خستلاف از جمیع از منته و اوقات
 سخاوت شد و این امر بسی واضح است چنانکه می بینی که هر چه ^{بجای}
 خلق است و قوام ایشان با اوست خداوند همیشه قرار داد
 و هیچ زمان نیز درین باب محتاج بر زمان دیگر ننموده مثلاً خداوند
 بخلق عطش داده است که رفع عطش کند بایشان غایت
 و چون عطش ایشان در هر زمان و مکان است در هر زمان و مکان
 آب قرار داده است و آب درجا با یکدیگر کنی خلق نیست آب
 ولی هر جا که کنی است آب آنجا یا نزدیک آنجا است که رفع عطش
 و آب زمان دیگر رفع عطش زمان دیگر نمیکند ازین جهت ^{خداوند}
 خداوند تو را با آب سفح الهی کرده است و آب آسینده را بر آب
 تو قرار نداده است بلکه همین آب موجود درین زمان را برای رفع
 عطش تو قرار داده و همچنین است امر در سلطان عادل نزار و جدا
 ما همیشه است و در اینجاست محتاج بر ارفع نزاریم پس هرگز ارفع نزاریم ^{و ما}

عدل را از میان ببرد و دست و این امری ظاهرست محمد
 پس همیشه در ملک انبیاء و وصیای ^{علیهم السلام} باشند از زمان تولد عالم تا
 آنوقت که بنیاد بنی آدم برپاست هرگز زمین خالی از حجت نمیشود
 پس بعد از هر نبی و وصی و بعد از هر وصی نبی یا وصی ^{قرآن}
 داده است تا قیامت و چون صلاح عالم درین بود که نبوت منقطع
 و همیشه پیغمبر مبعوث نشود با و له چندانکه اینجا مقام ذکر آنها نیست
 چرا که کتاب فارسی وحی میانه است و مطالب علمیه زبان
 عجمی خاصه عامیانه مشکل است بیان کردن خداوند عالم نبوت
 انبیاء را منقطع کرد بخاتم انبیاء صلوات الله علیه و اله که خاتم
 اولی و وصایت را منقطع نمی فرماید و اوصیاء تا قیامت برپاستند
 بفضل و کرم خداوند جل شان و برکت خود ایشان و علم و ادب
 او ابد در ملک است و تمام عیش شود باری نوبت سلطنت و حکمرانی
 رسیده بخاتم انبیاء صلوات الله علیه و اله و تو این دلیل که عرض
 شد محکم داشته باش تا بعد هر چه اشاره شود بدین و بعضی حال
 شروع میکنم با ثبات نبوت خاصه آن بزرگوار پس نصوت

چند ذکر میکنم فضل اگر مردم انصاف و منصف و منصف
 و شعور خود را بسع کنند بعد از آنکه بر ما ثابت شد که اینها
 پیغمبر خداوندند و باین بعد از آنکه هر چه حاجت داریم بر این طریقی
 کنیم برای نبوت پیغمبر خودمان چرا که ما پیغمبر شناختیم و همان
 در روایتیم و اگر تو انصاف و همین حرف تو را بستان
 ای آنمی بینی که تو اگر بخیر آدم دیدی پس از آن هر چه آدم بینی می
 شناسی اگر یک کوفته دیدی هر چه کوفته بینی می شناسی
 و اگر یک قطره آب دیدی پس از آن هر چه آب دیدی می شناسی
 همچنین چون موسی را دیدی و یوشع را و صیحا ایشان را شناسی
 همچنین عیسی را شناسی و شمعون را شناسی و همچنین از اخبار انبیا
 سلف مطلع شدی پس ازین اگر دیدی پیغمبری دیگر را دیگر چه حاجت
 داری باینکه دلیل از بطلان میگوید بیایم مثل آنهاست چرا که
 می بینی که این پیغمبر کتاب دارد مثل سایرین که کتاب شناسند
 و صادق و با وفادار با علم و با محرم مثل آنها همچنین سایر صفات
 نبوت همه را در آن پس اگر از این است چگونه میتوان شک کرد

۱۰۰

که این

که این پیغمبر است مثل سبکه می بینی مثلاً که زید نامی سردار و
 پا و اعضا و جوارح دارد دل انسان میگویند است هم چنین میگویند
 بعلم تنطق میکند مثل سایر علم میگویند علمت و بسیار از خلق
 شیطان گمراه داشت و انکار کردند این کلام را و پیغمبر را نکند
 و همچنین مرزب جمعی را می شناسند پس از آن شیطان ایشان را
 گمراه میکند و حجت لاحق را انکار میکنند با اینکه می بینند که
 همه چیزش بس مثل حجت است و شیطان درین گونه چیزها اول
 دلی در سایر امور خیل غیث و او را یک دفعه دیده ناقصت هر چه
 میگویند است باز دیده در یک جا هر چه از آن جور می بیند میگوید
 دلی حجت خدا دیده و حجت بعد را نمی شناسد این نیست که هر
 شیطان و اگر کجوبی مشرکین را ندارد عرض میکنم دروغ میگویند
 وافر از خدای بند اگر این مشرکان شتی خدا تورا تکلیف نیکرد
 خداوند عالم جل شانہ تورا تکلیف کرده است پس معلوم است که این
 مشرک را در باری پس بود و نصار که پیغمبر دیده بودند می شناسند
 کمال ب انصار کردند که انکار کردند با اینکه انبیاء سلف از

و خبر داده بودند و صفات او را حتی صفات ظاهریه و دار
 بجزت و اصل ولایت و غزوات و کتاب و اوصیاء
 همه را خبر داده بودند و در میان یهود و نصاری علی ^{علیهم} السلام
 و همه اینها را مطلع بودند و مع ذلک منکر شدند و قبول نمودند
 و این فیت کبر از عین عداوت و کد ام و دلیل از بر حقیقت
 شخص ازین بهتر و بالاتر که شخصی حقیقی که بمغز و دلیل و برهان حقیقت
 خود را اثبات نموده باشد نص بر گویند و صورت و سیرت
 او را برای ما بیان کند حتی اینکه بگوید از کجا برمیخیزد از کدام
 طایفه است و چه سبیل و سیمای او چگونه و از کدام ولایت بر
 میخیزد و کدام ولایت هجرت میکند و بهکدام سایر صفات او را
 بیان کند بعد از آن بپایند و منکر شوند این فیت کفر
 لجاج و عناد و دشمنی با حق و این یک دلیل محکم است
 از برای کسی که نیکی میل دارند تمکین از پیغمبر و عذر نمی آوزند و
 لکن خداوند جل شانه از برکت ال محمد سلام الله علیه هم با
 باز کرده است و انواع اوله بر نبوت صحت بما عنایت فرموده

حتی آنکه ما را مخصوص فرموده است باینکه با دلیل نترحق
 و نقل از کتاب دست و آفاق النفس استدلال کنیم بر اینکه
 خاتم پیغمبران باید صاحب چه اسم و چه لقب چه کنیه و از
 قبیله و چه طایفه و چه بلد باشد و احدی از سایرین قادر بر
 نبوده اند بقدریکه از حاشان مطیعیم و این نیست کزار
 مشیخ محمد علیه السلام مقامهم و اگر خداوند نخواست درین کتاب
 خود دلیل را ذکر میگرداند **وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ**
الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ فَضَّلَ شَكَّ و درین است بلکه
 همه تسلق دانسته و یقین دارند که در سابق زمان مرد
 بر خاست که اسم شریف او **مُحَمَّدٌ صَلَّى اللَّهُ**
عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ **عَبْدُ اللَّهِ** مادرش امینه
 بود از شجره ماشه و شک نیست که ادعای نبوت فرمود
 مردم شنیدند و جمعی از یهود و نصاری تسلیم امر او نمودند
 و اطاعت کردند و اسلام قبول نمودند و چه بسیار از کفار و
 مشرکین تسلیم کردند و بطور بت و یقین میدانیم مثل اینکه

بوجود رسد داریم و جلادی که ندیدد ایم که این بزرگوار معجزات
 چند آورده و قرین ادعای نبوت خود نمود و جمعی کثیر تسلیم او را
 بهین معجزات کردند و اگر معاند این را اقرار نکند اقرار
 باین دارد که جمعی آن بزرگوار را سحر دانستند و برایشان
 رد و سپردند مسلمانان و از جانب خداوند علیان روز
 برایشان نازل میشد و اگر با همه معجزات را امروز یقین
 بسیار یقین میکنیم مثل اینکه یقین بچیز نادیده میکنیم
 شیطان در پاره و دلهما قصره کند و القاش شکوک و شبهات
 کند که ما از کجا یقین کنیم عرض میکنم امروز یهود و نصاری
 تسلیم امر موسی و عیسی را بهین سخاوت و جمیع یقین تسلیم
 و مسلمین را از بهین راه میکنند چه میشود که انجا یقین میکنند
 و اینجا یقین نمیکنند و امروز هر دو جمل یکدگیر است آن روز
 شخصی آمد موسی نام آن روز شخصی آمد محمد نام علیها
 السلام آنروز او ادعای نبوت کرد و پیغمبر ما هم ادعای نبوت
 فرمود او دعوی خود را بمعجزات ثابت نمود و پیغمبر ما هم بمعجزات

نمود یهود امروز با خباثین کردند که دعوی موسی بر حقست
 مسلمین هم با خباثین کردند که آن بزرگوار پیغمبر است
 باعث است که یهود یقین نمکنند و نصاری نیز میفهمند ^{نیک}
 نص بر نبوت نبی ما از حضرت موسی و حضرت عیسی بسیار
 در همین کتب و اخبارشان و نص بر نبوت آن دو بزرگوار
 از انبیا می تقدّمین بطوریکه همه کس یقین کنند ^ص که نص
 مبره که بعضی تفهمنند و تو اگر اعتقاد ب حضرت موسی کرده که خبر آور
 خبر آورده و چنین و چنان گفته اعتقاد کن که خبر آورنده
 چنین هم آورده که محمد است مبعوث در عرب و معجزات
 چند آورده او معجزات نبوت خود را اثبات کرده است
 فضل معجزات ^{بطور} پیغمبر صلی الله علیه و آله پاره را
 یقین نمیده ایم و بچشم خود ندیده ایم و دو معجزه از آن بزرگوار
 تا امروز باقی است که گفت ما و دانیان میفهمند در وی سخن
 هم بایشانست نه جاپلان و آن دو معجزه یکی شریعت است و
 قران اما شریعت اگر ^{فلا} مطلع بر علوم و سیاه و ریاست و آ

نبوت باشد و نظر باین شرح نماید خواهد دید که صاحب این
 شرح مردی بوده است عالم و دانا و رئیس و سلیس و واقف بر
 اسباب و مستیبات و علل و معلولات و حکم و احکام و خوا
 اشیاء و علم نبوت و ولایت همچنانکه اگر کتاب حکم
 نظر کنی خواهی فهمید که او عالمست بانه و حد علم او چه قدر است
 همچنین بعد از آنکه نظر کردی بشرح و علم آنحضرت صلی
 که آنحضرت چه قدر عالمست و ای بسا شیطان و مونس
 که ما بر علم او چه طور احاطه میکنیم عرض میکنیم کلمه حق است
 ولی منظور او دور کردن تو از حقیقت حرف او را شنود و احاطه
 بعلم او نمیکند صحت او لکن خداوند رؤف و مهربان است
 شعری داده است که هر گاه دو ساله یا سه ساله از کسی شنیدی
 فهمید سفید نوعاً که این شخص عالم است مثل اینکه ما از زکریا شنیدیم
 که دو انگشت رخت مطلع میشویم که این زکر است و شیطان اگر
 و سوگند کند که تو دو انگشت بشتری ندیدی که او خست است و آنچه
 که انگشت تو یازد بسازد یا چیزی دیگر می یازد بسازد مایه تو موی

نمیکند چرا که جیب است که تو یکنمی ازین شخص بهیچ
 که دوامت ساخت مثلا اگر کسی ده قصه برای تو حکایت
 کرد یقین میکنی که این شخص تاریخ دانست یا اینکه ده قصه
 بیشتر نشنیده و عیب غیب هم ندارد مع ذلک مطمن مشوی ام
 از شخص فقیه نشنوی کرده در س فقه مع ذلک یقین میکنی
 که این مرد فقیه است پندین جسد از آنکه نظر کرد با حکام مشر
 پیغمبر و حکم را موافق قاعده فهمید بر سیمای صحیحی صلا
 علیه و اله مطاع مشوی و یقین میکنی که او عالمست و هرگاه
 در احکام قضایا نظر کردی ده حکم را جمعی فهمی که موافق قواعد
 و از روی سلطنت فرموده آ باری از هزار یکی را جمعی فهمی
 برای یقین کردن تو کافیت نشد است پس شیطان عقل ترا
 زایل کند و وحی بر تو نماند شبهات و شکوک را و چه
 اتفاق کند که جاهل عالم را نمی شناسد چرا که واقف بر علم
 نیست و این کلمه کجاست بر حقیقت و منظور او اینست که
 جاهل را از او کند و منقطع از حق نماید اصل حرف را

از رؤساء ماکرفته است و کمرا و ادواخواهی مست پذیر سخن
 او را جاهل بر علم عالم وقف نغشود و از هزار مسئله بگم میکند
 میفهمد همین علم عاقل حاصل میکند که او غایت مثل آنچه
 ذکر کردیم در سایر امثال پس تو هرگاه در شهر پیغمبر صلی الله
 علیه و آله نظر کردی نوعاً بدست تو می آید که او مرد بزرگ بود
 و حد سایر خلق نیست که این طور حکم نمایند بلکه عرض میکنم
 که یک خبری از احکام او را اگر دانستی و اطراف همان کنی را
 فهمید یقین میکنی که این مرد بزرگ است مثل اینکه تو از شهر
 میفهمی که این شجر چه قدر عالم بشعر است و اما سیردانایان
 که بسیار از چیزها را میفهمند و میدانند و آقا قرآن که کتاب
 خداست و هر کس نظر کند در آن بقدر فهم خود میدانند و میفهمند
 که این کتاب معجز است نهایت هر کس از آن میفهمد که خداوند
 همین قرآن نازل کرده که مثل یک سوره ازین کتاب سخن تو
 بیاورد و پیغمبر آنرا آورده و تحدی نموده و ادعا کرده که هیچ
 مثل آنرا نمی آورد و الآن هزار و سیصد سال گذشته که بنا

نزول این کتاب شده است و احد از اقا دنیا وروده است
 مثل این را با اینک ضعیف و بلغاء و علماء جمع شدند و مثل این را
 نیاوردند و این راه همه کس دانستند حق اینک شورا کردند و جمعیها
 شدند و خواهند مثل این کتاب را برابیا و رند و امر او را باطل کنند
 با اینک صبا شورا زین کتاب معجز بود زیرا میفهمند نهایت
 کس از راهی و طور و ما در صد و اثبات کردن معجز بودن و
 معجز بودن بنسبتیم و الا شرح میدادم و انقدر بیکه همه را کفا
 میکنند که علی در قرآن گذارده شده است که فوق علم همه علم است
 جمعی خود میفهمند و نسبتیم میکنند و جمعی قسم از علم می شنوند
 درین قرآن گذارده شده است که می بینی یک ایه را برای درستی
 و فوراً رفع میشود و درین قرآن اخبار غیب داده شده است که چه بسیار
 دیدی یا شنیدی که واقع شده است و چه بسیار که روز
 بروز میکند و همین کافیست ترا و درین باب اخبار بسیار از
 ال محمد سلام الله علیه وارد شده است و بوجه اختصار ترک کردم
 فصل این ادله که عرض شده ادله است که همه علم کرد

میکنند و قلب آن نرسا است نمیکند مگر دلیل تدبیر این
 دلیل از آنکه است که خداوند عالم جل شانه مختص بما کرده است
 و ما را با آن سزاوار فرموده است و اگر این دلیل شما هیچ چیز بهتر
 نیشود این جواب هر سره چشم رده دیده است و عصبی هر که در وقت
 صاحب دست هوش خود را جمع کن تا آنکه درست بفرستی
 عرض میکنم که خداوند عالم جل شانه بیست و عالم و هیچ چیز از
 پوشیده و مخفی نیست مطلع است بر حال همه خلق و می بیند ایشان
 و میشود صد آیت از او چگونه میشود که خلق بکند و بیاورد
 و مطلع بر حال ایشان باشد **الْأَلَمُ مَنْ جَلَقَ وَ هُوَ**
اللطيفُ الخبيرُ این امر بسی واضح است و شک درین نیست
 و همچنین شک درین نیست که او مهربانست بخلق خود و توانا
 مهربانتر است همه میکنند که تورا آفریده و نبودی و در قدح خود
 نازل فرمود **مَا خَلَقْنَاكُمْ إِلَّا رِيحَ عَلَيْنَا بَلْ خَلَقْنَاكُمْ**
لِتُرْجُوا عَلَيْنَا یعنی من نیافریدم شما را که سود از شما ببرم
 بلکه آفریدم تا شما از من سود ببرید و می بینی که چه بسیار سزا

بقا ترا فراهم آورده و در چه مواردی ترا می رست و محبت
 نموده و چه سختیها را از تو و امثال تو رفع نموده و با تو مثل پدر
 مهربان راه میرود و همین دلیل مهر بنیت و خدا که در همه
 احوال محبت می کند در یک مورد و خلاف مهر بنیت مکرده است
 و اگر اچنان از او بگویی بنی انتم از او مهر بنیت و مانند پدر
 مهربان تو صدمه میزند که وارد بجانشوی که بحث هلاک
 تو شود مثلاً یک چوب زدن بجهت آنکه تو تبری و خود را
 با هم بنیدازی عین مهر بنیت پس از انار پی بموثر
 و بدان که خدا تو مهر بنیت و همچنین خدا تو قادر است و
 اثر قدرت را مشاهده کنی و احتیاج با ثبات آن بنیت
 خدای نگاه دارنده آسمان و زمین لاحیله قادر است خدا
 قادر است قادر است بر اینکه زنده را بمیراند و مرده زنده کند
 و نعمت خود را اگر کسی بخواهد نماید خداوند قادر بر همه اینها
 حال خود انصاف ده که خداوند قادر محنت را عالم نشود
 که در حضور او شخصی برخواست و ادعا کرد که من رسول خدا ام

و او مرا فرستاده بجهت هدایت کردن و کتب بدست گرفته
 و بنشین را بخدا میدهد و هر کس از خلق خدا که تسلیم امر او را کند
 ایسا ترا احمدی میخواند و نوازش نماید و هر کس تخلف از او در
 کار نماید و جسارت نماید و در حکم بقتل او میفرماید و مع ذلک
 خداوند سزاگت میشود و البطل امر او را نمی نماید بلکه یو ما فیوما
 امر او را داد و سخنتر نماید و کلمه او را بلند میکند و دلیل صدق
 او را ظاهر نماید و در همه حال تصدیق او را میفرماید باینکه
 بیشک و شبهه میبینند و میدانند و بر خلق خود هم مستطاع
 و آگاه است که جاهلند و معرفت ندارند مگر اینکه او بشناسد
 و جهل با ایشان همست و ایشان را که میفرماید قادر همست
 بر اینکه او را نفی کند و باطل او را اظهار نماید مع ذلک مستطاع
 که اظهار نماید با وجود آنکه او خداست مهربان بخلق و مستطاع
 و قادر چگونه میشود که اظهار بر بطلان این مدعی نگردد و عظام
 در همه جا تصدیق او را نماید بلکه در همه این نبی شاهد بسیار
 بر صدق دعوی خود میدیدند خدا را و خدا هم تسدید کند بهترین

میکنم که خدا خواسته است و دوست داشته این نبی راشلی
 عرض میکنم در خود تو غلامی داشته باشی با در حضور تو یکی بر خیزد و
 بسایر بگوید که مولای شما گفته است که چنین کنید و تو شاید با
 مطلع ومع ذلک است شو سکوت تو دلیل اینست که نیست ^{گفته}
 و دروغ نگفته است که نمی تواند بگوید چرا که مولا همه تائید کرد
 و اگر کسی بگوید تعدد کرد بر تصبیح غلامان و دروغ گفته است این ^{غلام}
 معلومست که خود مایل شده است که دروغ گفته شود و بصانع
 شدن غلامان راضی شده است ^{پس اینست} امر در عالم بالا
 خداوند عالم است مطلع و اگر پیغمبری در حضور او ادعا نبوت
 کرد او تائید و تصدیق نمود همین دلیل که خدا از او شده است
 و ما چیزی بجز رضا خدا نمیخواسیم بار نیست که بیان دیگر درین باب
 عرض شود عرض میکنم بحول و قوه خداوند که از آنچه بخواهد
 دانستی که خداوند حکیم است و خلق را برای تیا ایجا فرموده که
 عبادت او باشد و این مسلم است واضح مسلم است که هرگاه ^{خداوند}
 عالم تیا مخلوق خود را داشته باشد ^{منظور} شخصی پیدا شود که بر خلاف ^{منظور}

خداوند حکم نماید و خلق را که راه نماید البته خداوند صاحب مقرر نماید
 و فساد امر او را آشکار نماید که هر کس بد او بفرستد و از او بگریزد
 او را تو کار و عیب کار همیشه که چون فیتیم که پیغمبر صلی الله علیه و آله
 برخواست شمشیر بر فرق برسد آن گذارد و ایشان را سرگردان ساخت
 خود گفت من محبت خدایم و خلق را بجهت میجویم و خدا هم
 امر او را نمود و حقیقت او را ظاهر فرمود معلوم میشود که این نبی
 و صادق و نبی که فضل خاص موحی نمیشود و آیات او خبر
 که در کتابت یکدیگر میسر است ذکر کنیم فصل
 خداوند عالم جل شانہ در کتاب مبارک خود میفرماید کَیْفَ
 يَهْدِي اللهُ قَوْمًا كَافِرًا وَاَبَعَدًا يَمَانِهِمْ وَ
 شَهِيدٌ وَاَنَّ الرَّسُولَ حَقٌّ وَاَنَّ الْبَيِّنَاتِ
 وَاَللّٰهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظّٰلِمِيْنَ اُولٰٓئِكَ جَزَاؤُهُمْ
 اَنْ عَلَيْهِمْ لَعْنَةُ اللّٰهِ وَالْمَلٰٓئِكَةِ وَالنَّٰسِ اَجْمَعِيْنَ
 خَالِدِيْنَ فِيْهَا لَا يَخْفٰ عَنْهُمْ الْعَذَابُ وَلَا يَرْجَوْنَ
 يَحْسَبُوْنَ هِيَ اٰيَاتٌ مِّنْهُمُ اَوْ اَنْزَالٌ مِّنْ سَمٰوٰتٍ
 يَحْسَبُوْنَ هِيَ اٰيَاتٌ مِّنْهُمُ اَوْ اَنْزَالٌ مِّنْ سَمٰوٰتٍ

بعد از ایمان و شهادت دادند که رسول حق است و امر ایشان
 قیامت و خداوند عالم هدایت نمیکند قوم ظالمین را و این عجزت
 جزای ایشان نیست و برایشانست لعنت خداوند و ملائکه و همه
 مردم همین چگونه میفرماید که خداوند ظالمین را هدایت نمیکند
 و ملعون خدا و رسول و ملائکه هستند و میفرماید محمد در آتش جهنم
 و عذاب از ایشان تخفیف داده نمی شود و نه مهلت داده میشوند و نگاه
 ایشان را ملعون کرد و هدایت نمود و مهلت نداد بطمان انرا
 ظاهر خواهد شد و مفسخ میشوند و میفرماید **انَّهُ مَرُّ كَيْسٍ لَكَ بِاللَّهِ**
فَقَدْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ وَمَا وَاوَاهُ النَّارُ وَمَا
لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ یعنی کسیکه مشرک شود سجده او پس
 بتحقیق حرام کرده است خداوند هشت را و ما وای او آتش است
 و برای ظالمین هیچ نصرت و مسلم است که اگر کسی را حق را بزند
 نصرت نکرد امر او فاسد و بایر میشود پس اگر دیدی که خداوند تا
 کسی است معلوم است که ظالم نیست و میفرماید **وَهُوَ الظَّالِمُ فَوْقَ**
عِبَادِهِ وَهُوَ كَكَيْمِ الْخَيْبِ قُلْ أَنتُمُ الْكَاذِبُونَ

۱۷۸
 خلا

شَهَادَةٌ قُلْ لِلَّهِ شَهَادَةٌ بَلَّغْ لِي وَبَلِّغْكُمْ وَأَوْحِ
 إِلَيَّ هَذَا الْقُرْآنَ لِأَنَّكَ زَكِيٌّ وَمَنْ بَلَغَ الْآيَةَ
 باین که پیغمبر صلی الله علیه واله بجهت حقیقت خود استشهاد
 بشهادت خداوند میجوید میفرماید اوست قاهر فوق بندهگان
 و اوست حکیم و خیر کجای پیغمبر که حصیت اکبر از حیث شهادت
 بکجای پیغمبر که خدا شهادت میان ما و شما و او اکبر شهادت
 است و این قرآن وحی عین شده است که من شمارا با دست راستم
 خود انصاف ده اگر اطلاع ندانند طبع نبیست پیغمبر حکیم است
 با اطلاع او میجوید خصلت پاکت میشوند و اگر او بر جلالت خود با
 خداوند چگونه است میشود و اگر آن مثل غلام را در نظر داری
 که با قاعض کردم این است لایزال است میفهمی و میفرماید
 وَمَنْ أظلم مِمَّا افترى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ كَذَّبَ بِآيَاتِهِ
 إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ یعنی کسیت ظالمتر از آن کسیکه
 افتر بسته بر خداوند بدو رخ یا کند بیب نموده بایات خدا
 بدستی و تحقیق که رستکار نمیشود ظالمان و اگر رستکار نشوند

مطلقا کارشن در دنیا و آخرت فساد است در سوای
 داین خواهی بود و میفرماید یُریدُ اللهُ لِيُحِقَّ الْحَقَّ وَ
 يَكْلِمَانِهِ وَيَقْطَعَ دَابِرَ الْكَافِرِينَ لِيُحِقَّ الْحَقَّ وَ
 يُبْطِلَ الْبَاطِلَ وَلَوْ كَرِهَ الْمُجْرِمُونَ حاصل معنی اش
 خدا میخواهد که احقاق فرماید حق را بکلمات خود و قطع کند
 کافریں را تا اینکه حق ثابت شود و باطل باطل گردد و اگر چه
 اگر او داشته باشند و میفرماید فَلَمَّا الْقَاقِلَ مَوَدَّ
 مَا جِئْتُمْ بِهِ السِّحْرَانِ إِنَّ اللَّهَ سَيُبْطِلُهُ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي
 عَمَلَ الْمُفْسِدِينَ وَيُحِقُّ اللهُ الْحَقَّ بِكَلِمَاتِهِ وَلَوْ كَرِهَ
 الْمُجْرِمُونَ یعنی چون جبل و عصی خود انداختند موسی فرمود
 آنچه شما آورده اید سحر است و خداوند آن را باطل میفرماید پس
 خداوند عمل مفسدین را اصلاح نمیفرماید و حق را بواسطه کلمات
 خود احقاق میفرماید و اگر چه چهرین اگر او داشته باشد میفرماید
 إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ و میفرماید
 الْبَاطِلَ كَانَ زَهُوقًا و میفرماید لَوْ تَقَوَّلَ عَلَيْنَا

بَعْضَ الْأَقْوَابِ لِأَخَذْنَا مِنْهُ بِالْيَمِينِ ثُمَّ لَقَطْنَا
 مِنْهُ الْوَتِينَ باری از آیات قرآنیته شاید این معنی بسیار
 و همین قدر رسم که اینجا ایراد کردیم کافیست بلکه آیه در واقع
 یکی هم کافیست و چند حدیث هم ذکر میکنیم از برای
 اطمینان قلب مؤمنین و لکن بطور ترجمه فارسی بجهت مختصر شدن
 عبارت ابن مسکان از ابی بصیر از حضرت صادق علیه السلام
 روایت کرده است که فرمود بدو ^{خداوند عالم جل شانه} بدو است که او میگوید که از زمین بر او
 اینکه در آن عالمی با که زیاده و نقصان را بداند پس هر گاه زیاده
 کنند مؤمنان چیز را بر او گردانند ایشان را از هر گاه کم کنند کامل
 کنند از ایشان پس فرمود بگوید این را بطور کمال و اگر تمام
 نباشد هر آنی مشتمل شود بر ایشان امورشان و تفریق کرده اند
 میان حق و باطل پس معلوم بانچه حدیث شریفی که هر گاه ^{صفت} بگوید
 علیه و اله محبت نبود و دعوی باطل داشت خداوند کسی را ^{مهربان}
 که بطلان امر او را ظاهر فرماید و چون ظاهر فرمود بلکه عکس این را
 فرمود و نستیم که او حق است و باینضمون احادیث متعدده وارد

نورانی

شده است و احادیثی که باین معنی وارد شده است در
 میفرماید اگر چنین نبود بر مؤمنین امر شسته میشد پس در
 هیچ جا امر نباید بر مؤمنین شسته بماند و حق باید در هر
 ثابت باشد و از حضرت امیر علیه السلام وارد شده است
 بچند طریق که خدا یا لا اله الا الله است بر زمین تو حجتی از جانب
 بر خلق تو که هدایت کند ایشان را بسوی دین تو و تعلیم
 کند بایشان علم ترا تا این که باطل نشود حجت تو و گمراه
 نشوند متابعی او لیاحق تو بعد از آنکه ایشان از هدایت
 کردی تا آخر حدیث پس این خلیف که تابع انبیاء سلف بودند
 و در راه هدایت واقف بودند خدا اجل ازین است که صبر
 که شخصی بر خیزد و جمیع شرایع را نسخ نماید و حکام را بر دارد
 خلق را بجزو بخواند و ساکت شود و نرسد حجتی بر او که کلام او را
 غاصد فرماید و اوست مسدود حق خود در هر حال و بنیضمون
 نیز چند حدیث دیگر وارد شده است و حضرت صادق علیه السلام
 فرمود که عالمی ماند زمین از حجتی که عالم باشد که زندگیش در

آنچه را که می دانند از حق آن وقت این آیه را تلاوت فرمودید
 لِيُظْفِرُوا نُورَ اللَّهِ بِأَفْوَاهِهِمْ وَاللَّهُ مَتِّمٌ نُورِهِ وَ
 كَرِهَ الْكَافِرُونَ و ازین تسبیل اخبار اسم بسیار است
 و همین سه حدیث ترا کافیست انشاء الله تعالی حاصل شود و میکنیم
 با ثبات نبوت خاصه پیغمبر بسیار که خداوند مختص بمافزون
 فصل پنجم درین فصل ثابت کنم بسبب عقل نقل که
 اسم رسول خاتم چه باشد باولی بسیار مختصرا میگویم چرا که این
 مساله بسیار مشکل است و علمی است و نمیتوان بزبان فارسی شرح
 بسطش داد و از خداوند عالم جل شانه استمداد میجویم که در
 آسان عنایت فرماید پس عرض میکنم که خداوند عالم جل شانه
 اول چیزی که اقرنیت او بود و این شیت را بر صفت خود
 افزود چرا که نور الاحمال بر صفت نیر است بلکه عرض میکنم که نور
 عین صفت نیر است لهذا میفرماید لا كَيْفَ لِفِعْلِهِ كَمَا
 لا كَيْفَ لِرَسُولِهِ بر صفت او خواهد بود و تو میدانی
 که خداوند عالم صاحب صفات حمیده است و پسندیده است

نه

لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى وَالْأَمْثَالُ لُعَلْبًا
 وَمِنْهَا يَدْعُوهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى فَادْعُوهُ بِهَا
 وَمِنْهَا يَدْعُوهُ قُلْ دَعُوا اللَّهَ أَدْعُوا الرَّحْمَنَ أَيَّامًا
 تَدْعُوهُ قَوْلَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى پس او جل ثنا
 دار ای اسمتیک است و شک نیست که خداوند خود
 عین صفات نیست چرا که می بینی مفاہیم صفات مختلفه است
 و خداوند جل ثنا احد است و مختلف المعنی نیست و چنین
 پذیرفته شد که اگر صفات از نفسی نمایند نقص بر او حاصل میشود
 و حال اینکه نقص وقتی است که چون صفتی را نفسی نمود می
 ثابت شود پس چون بصیرت را عمی باشد و حال اینکه چنین نیست
 اگر بصیرت فوق بصرو عمی است و لَا يَجْرِي عَلَيْهِ مَا
 هُوَ أَجْرَاهُ وَلَا يَعُودُ فِيهِ مَا هُوَ أَبْدَانُهُ باری خلق
 باین نظر برای او اثبات صفات را اگر کند و چون دیدند
 که نقص وارد است تدارک کردند که اینها در ذات متفق
 است و غیر مختلف و اثبات آنها بر ایشان حاصل ندارد ولی ما

اثبات میکنیم اسمها را اورا در مقام خلق چنانچه ال محمد
سلام الله علیه فرموده اند حال اگر در مقام خلق اثبات صفت
کردیم لابد اثر ف خلق صفت خدا میشود نه اثر خلق چرا که
نسب با اول است پس صفت اول است و آنچه مخصوص خدا
اولست مثلاً تو توصیف میکنی زید را بقائم و قائم را بمستوی
و غیر مستوی و مستوی چو آنکه ثانی است صفت اول است
که قائم باشد و قائم مخصوص بزید است اگر چه بنظری زید ولی این
اختصاصی است که در بعض نسبت بعض حاصل میشود این
بر مان بر مانت خاص کمتر شنیده پس اول خلق خداوند
صفت خداست و ثانی صفت اولست پس این اسمها
نیک آن خلق اول است که مختص بخداست و چون او صفت
نیک است پس ثانی جمیل و ثانی جمیل را خداوند عالم جل شانه
حمد نامیده است و عرب حمد میگویند چنانچه میفرماید
سُبْحَانَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ وَسَلَامٌ
عَلَى الْمُرْسَلِينَ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ پس بفرموده

نفی فرمود از خود جمیع اسافل را و فرمود منزله است پرورنده
 تو از هر چه توصیف میکند از صفات خلقیه معنویه و صورتیه
 کلیه و جزئیه ولی حمد مختص با دست که اول باشد چون بواسطه این
 حمد میرسد بخلق جمیع نعمتها و فیضها گوییم و مرتبه او واسطه کبری
 و سفیر اعظم است و چون بواسطه ابلاغ او اتمام محبت میشود ^{است} و محبت
 بر تمام عالمها و چون خلق از ذات خبری ندارند مگر بواسطه او
 نبی اله است یا از جهت رفعت مکان و علو مرتبه گردیده
 نبی خداوند جل شانہ و چون هر باطنی باید ظاهر شود و هر ظنی را
 شهادت لابد و لا علاج باید اول ما خلق الله در دنیا ^{ظنی بود}
 داشته باشد و ادله همه اینها ظاهر و پدید است و اگر من سخوام
 ادله کُل را درین رساله فارسی ذکر نمایم بطول می انجامد و مراد
 درست حاصل نمیشود پس با اشاره میگذرانم پس اول ما خلق الله
 لابد و لا علاج ظاهر میشود پس چون جلوه در عالم حسی خلق ^{اورا}
 مشاهده نمودند و فهمیدند که نعمت همه از دست و علم از دست
 وقت و قدرت و توحید و نبوت و ولایت در دست ^{است}

از دست لهذا اورا **حَمْد** کردند یا این که خداوند
 اورا پسندید پس او **حَمْد** نمود پس **حَمْد**
 شد و چون نازل شد بسماوات بلند در آنجا نور تجسد
 خداوند را ظاهر فرمود پس از اینجمله خداوند علی بن ابی طالب
 و علی بن ابی طالب که در ستم شریف او دلیل ^{انحصار} باشد الفی که آیت
 اوست و در آن شش صفت از صفات خداوند نظر هر دو
 محقق با نمود پس **أَحْمَد** شد و در زمین جمیع کمالات
 ظاهریه و باطنیه تفصیل میابد و ظاهر میگردد آنچه در
 اشکار میگردد و آنچه در حدیث شریف وارد شده است
الْعُبُودِيَّةُ جَوْهَرٌ كُنْهًا الرَّبُّوِيَّةُ فَمَا خِيفَ
فِي الرَّبُّوِيَّةِ أُصِيبَ فِي الْعُبُودِيَّةِ وَمَا فُقِدَ
فِي الْعُبُودِيَّةِ وَوَجَدَ فِي الرَّبُّوِيَّةِ هر چه در ربوبیت
 پنهانست در عبودیت یافته میشود و هر چه در عبودیت
 در ربوبیت دیده میشود پس تفصیل دنیویته که در بالا
 در پایین موجود است و آنچه در بالات از اجالات همه

در پایین منقود است پس در زمین آنچه در اول مخلق الله ^{بنها}
 بود ظهور پیدا کرد و چون ^{اسما} بر طبق معنیت **وَالْاَسْمَاءُ**
تَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ باید پس معنی در اسم پیدا شود ^{بسیار}
 نشد دلالت در سخا هر کرد و اگر در عالم اعراض پاره چیز نامی مبنی که
 مخالف میشود از جهت تعرض است و امر در کلیتین مثل حزن تیرین نیست
 لاحاله در ایشان ختلاف نمیکند پس از جهت خداوند در اسم
 آن ظاهری که حمد او در آن جلوه کرده است حمد کند که از
 و در فیکه دلالت کند بر تمام مراتب قابلیت و مقبول در آن
 گذارده است پس مسمی با و محقق فرموده است و نام آن
 قابلیت را **مَحْمُودٌ** ^{و الله} گذارده است پس لابد آن خلقیکه
 حکایت اول مخلق او را میکند اسم او در عالم شهادت ^{است} و حمد او
 و چون از برای هر چیز ماده است و صورت نهایت بر حسب حال
 خودش و ماده و صورت اول مخلق الله در کمال نورانیت
 و اتحاد و ماده حیث نوریت شیئی است برای خداوند و
 امر ضد است و عارف بخداوند و عابد پس **اسم او عبد الله** ^{است}

و صورت حیث ائمت و در هر کس بخلاف کینونه خداست چرا
 که شیطان هر کسی است که در اول با خلق آتیه که امن است امین
 از خطا و خنل چنانکه پیغمبر صلی الله علیه و اله فرمود برای هر کسی
 شش خطا عرض کردند یا رسول الله بر تو هم شش خطا فرمود علی و
 اسلام آورده است پس ائمت و ماهیت خلق اول اسلام آورد
 پس امین شده است پس هم مبارک او آمده است و چون این
 ماده و صورت در دنیا ظاهر شوند ماده به پدر ظاهر شود که
 حامل منقبت و ان از اخداوند آفرید و از چنانکه کتاب
 او باین تخلق میکند و صورت بر وزش دو مادر است
 چنانچه خداوند میفرماید **يُصَوِّرُكُمْ فِي بُطُونِ**
اُمَّهَاتِكُمْ وَ يُصَوِّرُكُمْ فِي اَلْاَرْحَامِ
 پس باید این نبی پرشستی با اسم عبد الله باشد
 و مادرش **امینه** و کتاب خداوند دلیل این ^{معنیست}
 نیز ولی اثباتش در فارسی شکل است و اگر نخواهم از ظاهر
 اثبات کنم این مطلب را میتوانم بجزول و قوه خداوند بلکه اسماء جمیع

ائمه را از ظواهر قرآن استخراج میکنم ولی برای هر علمی اهلی است
 و این علوم بکار این خلیق منجز و با اینکه مشاغل بسیار مانع از
 طول مقال است و چون اول ما خلق الله اشرف کائنات
 ظهور او باید در شرف قبلی باشد و عرب اشرف خلقت بعد از
 خداوند زبان ایشان را مختص بخود کرده است و اشرف از بنی
 قریشند و اشرف از قریش بنی هاشمند و اشرف از بنی هاشم
 بنی عبدالمطلب است و این بزرگوار از عبدالمطلب است که نجبه از نجبه
 باشد و مصطفی از کل ملک است از نبوت است که خداوند عالم
 جل شانہ ایشان را صاحب حبیبی و نبی کرده است که فوق
 جمیع حبیبها و نبیهاست که اگر احدی از خلق بر ایشان
 در یکی از این دو فخر نماید باید او را کشت و چون طاغیر عنوان
 باطن است و آن نور اعظم نشاء و منبع هر چیزی بود ظهور او بهم
 در جای شود که نشاء و منبع جمیع عالم است و نشاء کل ارضین
 مکه است که ام القری است و وجه دیگر اینکه کعبه قلب است
 و آن بزرگوار روح و عقل ملک است و منبع روح قاب است
 والرحمة

متصاعد میشود و دماغ و آنجا کامل میشود و امرش در سایر بدن
از آنجا ظاهر میشود و نیز بیشتر بخیمین در دنیا که بمنزله قلب است
و مدینه بمنزله دماغ و کوفه بمنزله سینه و سایر اعضا در مشرفه بر
بمنزله مشرفی هستند مگر کربلا که مقاش فوق کل است از جمله
چنین مقصد کرد که آن روح مبارک از مکه بیرون آید و آنجا
امرش بروز کند تا هجرت نماید بمدینه طیبه و از آنجا امر در تمام
عالم ظاهر شود انیت که میفرماید **هُوَ الَّذِي بَعَثَ فِي**
الْأُمِّيِّينَ رُسُلًا مِنْهُمْ تَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَ
يُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ
یعنی اوست آنچنان کسی که مبعوث نمود در زمین که اهل مکه باشند
رسل از ایشان که تلاوت میفرماید بر ایشان آیا او را تزکیه نماید یا
تعلیم فرماید یا از کتاب و حکمت پس از بر آید که محظوظ شود که نبی خاتم
الامم باشد **صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَتَحِيَّتُهُ**
وَسَلَامُهُ در ملک ظاهر شود و اسم او محمد و احمد و محمود
باشد پدرش عبد الله مادرش آمنه در مکه
شود و بمدینه هجرت فرماید و از آنجا تمام اسماء و القاد و اسماء

و اولاد

و اولاد و اوصیاء او را تا قیامت باین نوع دلیل اثبات
 نمایم مجول و قوه خداوند یکیم و کتاب فارسی آید کلام را
 میان و مختصر نوشت و این نوع بیان چون مختصر شود مجول
 و از آن کم منفعت میتوان شد پس قدرش مجول میباشد و اما
 اوصیاء در مقام خود خواهد آمد نه الله تعالی فضل چون
 دانست که آن بزرگوار پیغمبر است بر تو و حجت از هر جمیع آنچه
 پیغمبر آورده است از بر قبیل که با خواه از مآل اصولیه
 و خواه از فرو عیبه چرا که علم جمیع اینها مختص است بخداوند
 جلالت و احدی مطلق بر علم خدا نیست که خداوند عالم
 مختص فرموده است پیغمبر خود و علم ما کان و ما یکون را از خداوند
 و اوست عالم لا غیر و جمیع خلق جا بجاند بلکه ایشان را از معدن
 که ترا بیاورد آفریده است و چون از معدن جهل خلق شد
 نمیدانند که آنچه تقدیم یکیم ندانند پس هر چه امام یا پیغمبر ایشان
 میداند و هر چه نیامخت نمیدانند ازین جهت است که
 ما اتیکم و الرسول و محمد و و ما نهیمک عنده

و هیچ کس را با پیغمبر رایی و حکمی نسبت قول قول اوست
 و امر او پس بر همه واجب است که تسلیم او را نمایند و کلی
 و جزئی و اگر کسی دیگر بخیزد از او گرفت و بر او عمل نمود
 میشود و چه بسیار آیات و اخبار درین باب وارد شده است
 و جماعتی از معرفت این محروم ماندند و برای و خواست خود
 عمل کردند و قول پیغمبر را ترک کردند و جهادات و ظنون را
 پیشوا خود کردند و ستم است که اگر کسی جاهل باشد و را خود را
 پیشوای نماید او را نمیرسانند مگر کجبل پس جاهل شدند با مر خدا
 بجمل رفتند پس هلاک شدند نیت که امام علی علیه السلام
مَنْ عَمِلَ بِرَأْيِهِ فَقَدْ هَلَكَ یعنی هر کس بر او عمل
 نماید هلاک میشود و در حدیث دیگر میفرماید هر کس برای خود عمل
 نماید کافر میشود پس هر کس که آن بزرگوار را شناخت که او
 رسول خداست لازم و متهم است که رای خود را ترک کند
 و بقول او عمل نماید بلکه عرض میکنم که بجز هر کس که خدا را شناخت
 بعین قدر که فهمیده که خدایا وارد برو و واجب است که طلب کند

نبی اور او علی بقول او کند بسا رحمت و رفت خود از
 عفو کنند ما دام که پیغمبر خود را بر و ظاهر نفرموده است و از خود
 اشکار ننموده و او را دعوت کرده است باری همه شطلب این بود
 که باید عفو کرد که آنچه پیغمبر آورده است حقیقت و صدق
 و تسلیم آن بزرگوار است و خود را محرم مقصد
 ستم در اثبات ما امتست و درین مقصد هم
 دو مطلبست مطلب اول در اثبات ولایت
 و وصایت و در مطلب خیز فصل است فصل
 همان ادله و براین که سابقا گفته شد در ثبوت اثبات
 میشود که لازم است که بعد از بر نبی و صی باشد چرا که دعوت
 که دائم است و خلق همیشه محتاجند بکلیه عرض میکنند همان
 خدمت پیغمبر پسندد و تا متوجهند چه جمعی امان که خدمت
 پیغمبر رسیده و چه نشده چه اگر این خلق جاهل حوائج ایشان
 بسیار است و منحصر به آن علم مسائل نیست که بگویند
 چند یاد و گرفتار دیگر چه حاجت دارم بحکم با این که همان مسائل

هم دامن آنجا دست دور هر روز رساله بر آن وار و میزند
 امام فرمود اگر میخواهید پیغمبر صلی الله علیه و آله تسبیح
 بشناسد با موز و نوبت هر چه که مثل کتابی نیست پس سائل بر آن
 شخصی فرمود و او شان آن یک نفر را بر مردم بیان کرد و اگر
 در سائل چنین است در سایر حواشی امر بطریق اولی است
 پس امر خلق بر غم پیر کند شسته نمیکند و مردم محبت بر نهند
 که شسته طحا خلق آید و غیث و مردم واسطه میان خود و
 میخوانند آنچه گذشته واسطه لاحقین میشود و اگر کار خود
 که پیغمبر این مرده زنده نماند عرض میکنم با کلام مخفی که
 میشوند و ما از حجت مخفی که نفع نمیشود اگر حجت مخفی بماند
 پس ما در حقیقت بطریق اولی نفع میدهد و هرگز این خلق از
 حد ای مخفی نفع نمیشوند و این سالی بسی واضح و آشکار است
 پس اهمیت محتاجیم بر نرسد ایس آن نرسد اگر از خود میکوشد
 بوحی خاص همش نجاست و اگر از او از دیگری است
 حال بر نرسد که باین دنیا می آید باید بعد از او هم حجتی باشد اگر

نبی دیگر است که او حجت است و الا ولی از جانب او باید
 دینی لابد از ولایت مطلق باشد یا ساکت دینی دیگر منطبق
 کند چرا که ولی دست نبی است و وزیر او و صورت او این
 امر نشاء الهه واضح است و محتاج به برهان دیگر نیست و میر
 بعد از هر دو ولایت نیست ^{لست} و چون پیغمبر صلی الله علیه و اله
 خاتم پیغمبران است پس از او پیغمبری بر نیخیزد پس همه بعد از
 او صیبه او است تا قیامت و چون این دلیل و آیتی
 دیگر ملحق باین دلیل نمائیم پس عرض میکنم که سابق دانستی
 که پیغمبر صلی الله علیه و اله نوریت سابق بر همه کاینات
 و درین شک و شبهه ندارد و سید از طریق عقل و نقل که او و
 او یک نورند و یک طینت داشته اند نمودم باینکه برای برد
 ظاهری باید باشد که اگر طاهر باشد تخصص نمیکرد و اینست
 بسیار وضاحت و خداوند میفرماید وَمَا أَمْرُنَا إِلَّا وَاحِدَةٌ
 وَنُفِخُ فِي سُفُوفِهِمْ فِي خَلْقِ الرَّحْمَنِ مِنْ تَفَاوُتٍ وَنُفِخُ فِيهَا
 قَدْ عَلِمْتُمْ النُّشْأَةَ الْأُولَىٰ فَلَوْلَا تَذَكَّرُونَ پس همچنانکه

می نمیی که روح مادام که تن نباشد ظهور و بروز می ندارد
 و شخصیت ندارد و همچنین در عالم بالا تعرض میکند مابین
 این نور اول بروز پیدا کند در قایمیتی خاص بروز و کمال
 بطور خاص ندارد و جمیع کمالات تعینشان در مقام حقیقت
 چنانکه می نمیی که روح دارای کمالات و بطور اطلاق در
 آن چشمی خاص نیست و گوشه مخصوص ندارد و کمالات
 چشمی و گوشه از آن بروز نمیکند و لکن چون درین تن بروز
 کمال چشمی از چشم بروز میکند و کمال گوشه از گوشه و کمال
 هر عضو می از هر عضوی همچنین در نیقافات کمالات آن نور
 بسیار است و بلا تعین و لابد باید بدین خاصیت شود تا آن
 کمالات بروز کند و چون آن کمالات بطور شخصیت در
 اینجا است و از اینجا بالانمیرد و چنانچه از اینجا پایین نیامد
 لهذا مادام که بدن شخصی بر جا است کمالات شخصیت بر جا
 و این کمالات همیشه باید بروز کند چرا که خداوند عالم جل شانه
 کمالات خود را از اینجا بروز میدهد پس باید همیشه بدین

برای این نور باشد نهایت اینست که در هر قرن و در
 بر حسب اقتضای مردمان بر روز یک پس در از زنده
 خداوند عالم جل شانه آن کمالات را از ابتدا خالص
 داد و بقدر صلاح زمان و آن ابدان انبیا بود که ابدان
 نیز ابدان ابدان آن نور مقدس است چنانچه صریح خیار
 دلالت برین معنی میکند و اگر کسی این را فهمید فضایل
 ایش ^{ایشان} مفهیمد و چون زمان قضا کرد که آن کمالات شیر
 و بهتر بر روز کند بدن ختمی خلقت شد پس از آن دیگر
 بنو است نمیکند ولی سایر کمالات را اقتضا میکند پس
 خداوند او صیبا و دوازده گانه را برگزید تا اینکه ایشان
 کمالات کلیه را بر روز دهند و هرگز این عالم پس از ظهور و
 اقتضا نیکند تمام شدن آن امر را پس همیشه بیکفر از ذر
 پیغمبر از ائمه اشعی عشر در ملک باید با باطن هر آ و مشهود
 خانی است و مغرور و دنیا از وجود ایشان ^{ایشان} نخواهد بود
 و ایند لیس است بسیار شریف و در آن اشارات بسیار

از برای اهل حکمت و معرفت اگر بغضند و مفت شوند حال
 فصلی محقق میکنیم و ولایت عاقله را کتاب سنت اثبات
 میباشیم فصل خداوند میفرماید **إِنَّمَا أَنْتَ مُنذِرٌ**
وَلِكُلِّ قَوْمٍ هَادٍ یعنی ای پیغمبر تو منسدر یعنی پیغمبری
 وارز برای هر قومی است و مقصود از نادوی او صیبا و آتش
 چنانکه در حدیث میفرماید **لَا زَالَ مِنْكُمْ هَادٍ مَرَّ بَعْدَ هَادٍ**
 و میفرماید **يَوْمَ نَبْعَثُ مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ شَهِيدًا وَحِينًا**
بِكَ عَلَى هَؤُلَاءِ شَهِيدًا پس هر آری محبت است که او
 شهادت بدین است و میفرماید **وَإِنْ مِنْ أُمَّةٍ إِلَّا خَلَا**
فِيهَا نَذِيرٌ قومی روایت میکند در تفسیر خود یعنی از برای
 زنده ای است و میفرماید **أَفَضْرِبُ عَنْكُمْ الذِّكْرَ صَفْحًا**
 و در تفسیر است که این استفهات یعنی آیا داد میکند از دشمنان
 محصل که احتجاج کند بر شما بر کویا یا با یا بختیانی و اگر کسی در
 نظر کند خواهد یافت که جمیع قرآن بسبب لزوم وجود حق است
 و بسبب کس درین نکت تنبیه که حاصل میگردند **لَا تَتَّبِعُوا مَن يَتَّبِعُوا اللَّهَ مِنْ غَضَبِهِ**

واما اخبار درین باب بسیارست و برای احدی کمی نماند
 پس از آنکه نظر بانها کند که لابد باید او یک در ملک باشند
 حضرت امیر علیه السلام میفرماید خدا یابی خلق نمی ماند زمین از قاف
 از برای خداوند جبهت می او یا ظاهرا هر شب مشهود یا خالف معجز
 تا اینکه ظل شود جبهت می خدا و بیات او وجه قدرند ایشان کجا
 اینجاست اینجاست و الله مکرند از حیث عدد و عظمت از
 قدر بواسطه ایشان خداوند حفظ میکند جبهت می خود و بیات
 تا اینکه و در وجه بگذارند نظر از خود را و فرخ کنند در زمین
 است باه خود علم را اما آخر حدیث تریف و با معنی اخبار بسیار
 و از حضرت باقر علیه السلام از حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله
 مرویست که فرمود مثل این بیت من مثل سنجوست هر زمان که
 غائب شود سنجی طلوع میکند سنجی دیگر در اخبار مرویست که
 عرض کرد خدمت حضرت باقر علیه السلام که چرا خلق جبهت
 نبی و امام فرمود بجهت بقا عالم بر صلاح خود و این ازین جهت
 که خداوند دفع میکند عذاب را از اهل زمین هر گاه نبی یا امام

در آن باشد چنانکه خداوند میفرماید و مَا كَانَ لِلَّهِ
 لِيُعَذِّبَهُمْ وَأَنْتَ فِيهِمْ وَحَضْرَتِ بَعْضِ صِدِّيقِ اللَّهِ عَلَيْهِ
 السَّلَامُ فرمود نجوم امان اهل آسمانند و اهل بیت من امان اهل زمین
 پس هرگاه نجوم بروند با اهل آسمان میرسد آنچه اگر آید در آسمان
 و بیکنکه اهل بیت من بروند با اهل زمین میرسد آنچه اگر آید در زمین
 و مراد آن بزرگوار از اهل بیتش ائمه هستند که خداوند
 عالم حاضرشان را مقرون کرده بطاعت خود پس فرمود
 يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ
 وَأُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ واولی الامر ائمه هستند که معصومند
 و مطهرند چنانکه نکهت میکنند پس ایشان هستند
 مؤمنان و موفقان و مستدان بواسطه ایشان خداوند
 میدهد بندگان را و بواسطه ایشان تقمیر میکند خداوند بلاد
 خود را و بواسطه ایشان خداوند نازل میکند باران را از
 آسمان و بواسطه ایشان برکات زمین بیرون می آید
 و از برای ایشان خداوند مهلت میدهد برای اعمال و تحمل

میکند برین عقوبت و عذاب را و مفارقت نمیکند پیش از
 روح القدس ایشان از و مفارقت نمی نمایند و از قرآن جدا
 نمی شوند و قرآن از ایشان جدا نمی شود صلوات الله علیهم تمام
 حدیث شریف و اگر نخواهم جمیع احادیث این باب را
 کنم سخن بطول می انجامد و اگر کسی طالب اخبار باشد با رجوع نماید
 بکتاب مبارک عوالم و بحار الانوار و کافضل الخطاب
 از روایات مستند و در واقع ایه و حدیث یکی هم گنفت
 و حاجت برزیده ثبت بل اخبار زیاد مقوماتند و سلب این
 قلوب ضلوع فضائل ازین آیات و اخبار نوع معلوم
 شد که در عصر و زمان باید میان مردمان حجی باشد و اگر
 یکسان حال از حجت باشد البته عالم فاسد میشود و زمین سفینه
 میشود و عالم تمام میشود و این مساله بسی واضحست و عرض کردم
 اتفاقا که هر کسی که از جانب خود میگوید نبی است و هرگز از جانب
 دیگری میگوید وصی است و ای بسا ام وصی بر نبی هم صدق
 کند همچنانکه هر دو را و گفته با اینکه نبی بود و وصی است و این

که میان ادم و نوح بودند و صفتند و این ازین سبب
 که شرع سابق را بکار گیرند و گانه روایت ازین
 میکنند اگر چه بوجوه جدید از رب جلیل باشد و دوست اید
 در حد شریف در اتصال امر و صفت عرض نمایم **و لا**
حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ حضرت
 باقر علیه السلام مرویست که فرمود که چون دو پسر ادم
 کردند و از یکی قبول شد و از آن دیگری مقبول نشد قبول
 شد از بایل و قبول نشد از قایل داخل شد در اول قایل
 شد و ظلم کرد بر بایل و دائماً مراقب حال او بود و
 خلوت مینمود تا یک وقتی دست بر حبت درجی که ادم
 پس بر حبت و او را کشت و قصه این دو همانست که
 خداوند عالم در کتاب خود بیان فرموده است هر چه صحت
 در میان ایشان شد قبل از قتل پس چون آدم آگاه شد
 بقتل بایل جزع فرمود بر دهنج شکیه و داخل شد بر
 حزنی شد پس شکایت فرمود بخداوند عالم جل جلاله

وحی فرمود باو که من تو هبته میکنم فرزندی دیگر که جانشین من
 پس حوا زایید غلامی طیب و مبارک چونکه روز هفتم شد
 اوم او را شیش نام نهاد پس خداوند وحی فرمود باو که
 ای این غلام هبته من نیست بنوا او را هبته الله نام نه پس چون
 اجل اوم رسید خداوند وحی فرمود که ای اوم من تو را همی نام
 و روح تو را بسوی خود میکشم در فلان روز پس وصیت فرمود
 بهترین اولاد خود و او دست هبته من که من تو بخشیده ام
 وصیت کن باو و تسلیم بنما باو آنچه بقولم تو کردیم از آن
 و اسم عظیم را و قرار بده این را در فرزندان خود بدستی که
 من دوست میدارم که زمین من خا نمماند از حالیکه علم
 بداند و حکم کند بعلم من و قرار بده او را حجت من بر خلق فرمود
 پس جمع کرد ادم جمیع فرزندان خود را از رجال و نساء پس فرمود
 بایشان ای فرزندان من خداوند وحی فرمود بمن که روح مرا
 بسوی خود طلبد کنه و امر کردم که وصیت کنم بهترین فرزندان
 خودم و او هبته الله است بدستی که خداوند او را اختیار فرمود

از برای من و از برای شما و بعد از من بشوید از و اطاعت
کنید امر او را پس بدستیکه او وصی هست و خلیفه من
شما پس همه گفتند میشنویم از و اطاعت میکنیم امر او را
نمیکنیم امر او را پس فرمود که تا بوتراب سازند پس خند
قرار داد در آن علم خود را و سهم را پس او را بدست برآورد
سپرد و مقابل روی او گرفت فرمود نگاه کن ای پسر
من چو بینم که مردم پس غسل ده مرا و کفن کن مرا و نماز کن بر من
و داخل کن مرا در قبر من پس چو چهل روز از وفات من گذشت
پس استخوانها مرا از قبر من بیرون بیاورد و بگذارد آنها را در تابوت
و نگاه دارد و احدیرا این بر آنها شمار پس چون وفات تو
رسید و فهمید این را از خود پس بگو بهترین فرزندان خود را
فرزند که بیشتر مرا قبال تو بود است و در نزد تو فصل از کل
پس با و وصیت فرما آنچه من تو وصیت نمودم و زمین را
مگذار از عالمی از اهل بیت ای فرزند خداوند مرا بر زمین خست
و مرا خلیفه در زمین کرد و حجت بر خلق قرار داد و من بتو

میسکنم با خداوند و قرآن صد هم تراحت خدا بر خلق او در
 زمین بعد از من پس از دنیا بیرون مرو که سبب حجتی
 و وصیت بجای خود بگذاری و تا بوترابا و سپاری با آنچه در دست
 چنانچه من بست تو سپردم و بدانکه از اولاد من مردی
 آید که اسم او نوح باشد و دلائمان او طوفان و غرق شود
 پس هر کس در آن وقت نجات یابد و هر کس از کشتی او
 گریخت غرق میشود و وصیت فرما بوسی خود که تا بوقت نجات
 گنهد و چون دغاش در رسد بهترین فرزندان خود و آنکه
 لازم خدمت او میشد از همه بود و فضلش زیاده از همه است
 و وصیت کند و تا بوترابا و سپرد و هر دو ^{صیت} وصیت خود را
 بنوت گذارد و بهین قسم بعضی بعضی وصیت نمایند هر
 بنوت نوح را دریافت با او در کشتی سوار شود و تا بوترابا
 در دست در کشتی خود بردارد و تخلف نورد از او احدی
 کن ای سببه الله از فرزند طعون من قایل و اولاد او ^{ایشان}
 فرمود که آدم وفات کرد و بهیبت الله در میان فرزندان

او برخواست بامر وصایت و چون وفات او رسید
 وصیت نمود لعینان و تا بو تر ابا و سپرد با آنچه در بود
 و فرمود اگر نبوت نوح را در قیامت اجبت او را بنما و تا بو تر
 بر داشته بگشته او بر و تخلف بگوازه پس بدریکه در نبوت او
 طوفانست و غرق شدن پس کس در کشتی اوشت بخا
 یافت و کس از تخلف که در غرق پس همان بوسعت برخواست
 در میان برادران و فرزندان خود با عیبه است چون وفات
 در رسید بمسائل وصیت کرد و تا بو تر ابا و سپرد و او وصیت
 و بیری پدرا راه رفت و پس از خود وصیت فرمود پسر خود نابرد
 و تا بو تر ابا و سپرد و نابرد پسر خود اخوخ داد و او اداریست
 و او برخواست بوصیت نابرد و چون اجلس رسید خداوند
 با او فرمود که من ترا با آسمان بالا می برم و روح ترا در آسمان
 قبض می کنم پس وصیت نمایست خود حرقا سبیل پس حرقا
 وصی او رسید شد و چون وفاتش در رسید بنوح وصیت کرد
 و تا بو تر ابا آنچه در بود و با و سپرد و سخن حضرت با علی

اینجا قطع شد و در حدیث دیگر اوصیاء را می شمارند تا از آن
 پیغمبر و امی بس جمعی بنهند که میان ادم و نوح کسی نبود میان
 عیسی و رسول خدا نبود و استدلالات بطور اخبار کنند عرض
 می کنم صریح این حدیث را بیا که هرگز زمین خدایی و صحنی نمی خاند
 این حدیث معهود و بی ثقیلت ما خود اینست آنچه حکم است
 و اگر حدیثی برخلاف این دارد شده است علمش در نزد ایشان است
 و جزء تشابهات باید گرفت و بسا جمعی معنی آن را نفهمیده
 بر فرض نفهمیدن باید جزء تشابهات گرفت و امر و بیان
 انس و جن دل مردم را منحرف کرده اند و بر ایشان بطور
 شتبه نموده اند که حق را از باطل تمیز ننمیدهند و بنا کرده
 از دم وجود حجج را در زمین و استدلالات بهمان تشابهات
 وَأَمَّا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ زَيْغٌ فَيَتَّبِعُونَ مَا تَشَاءُ
 مِنْهُ وَأَتُوا مَنُومُونَ مُحْكَمًا مَّيْكِرِينَ و اگر مجموع از برای
 متشابه یافته فیها و الا ان را در سبیل خود میکنند
 چنانچه خداوند فرموده فَلَا رُؤْيُ فِي سُنْبُلِهِ تَشْكِي

خدا بخواهد اظهارش فرماید **مطلب دوم** در اثبات
 ولایت ائمه اثنی عشر و خصوصیت حضرت علی بن ابی طالب
 صلوات الله علیهم اجمعین در این **مطلب** چند فصل است
فصل در اثبات ولایت حضرت امیر علیه السلام
 قاطع عقول استنباط از کتب است بدانکه خداوند تعالی
 عالمست بحسب خلق خود و علم او قنای نیست یعنی روزی
 نمیشود و دیگری محدد نمیشود عالمست بجاکان و مایکون قبل از
 کون آنها و بعد از کون آنها و تعلم که محدد می شود عالم
 است و اما علم خاص متناهیست و احد از اجاد خلق شر
 او درین علم نبودند بلکه او عالم بود و صدها لا شریک له و خلق
 گمان میکنند که خدا را در ذات و پاره افعال و صفات
 باید توحید کرد و از سایر توحید خدایان بیخون
 نیست که او را در جمیع مراتب توحید کند و این صفات
 می بینی در کلام مجیب مصدر بالف و لام کرده مانند قول
وَهُوَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ وَهُوَ الرَّؤُوفُ الرَّحِيمُ وَهُوَ الْفَا

فوق عبادیه و امثال اینها محض اظهار انیمطی است

نه چیز دیگر یعنی اوست علیم و حکیم و حده لا شریک له
 و زروف و رحیم و حده لا شریک له و قاهر و حده لا شریک له
 یعنی کل علم و حکمت و رافت مخصوص است و پس برای غیر حق
 و شکست درینست که پیغمبر خود را صدقت علی و اله مطرف صفا و صمیمیت
 خود قرار داده بلکه عین صفات و اسمها و اخبار خودشان و اوست
 کتاب گواه آن یعنی است و پس ازین شاید و بنیط باشد
 بر بعضی محل این علم مطلق است و نتیجه این سخن اینست که جمیع
 مخصوص است و غیر او با پس احد از احاد خلق آگاه برتر
 چیز نامی شوند مگر آن بزرگوار و کسب جمیع چیز با این خلق چنانست
 از حجت جسد بوجود عمل که اگر عمل نباشند با عالم از هم جدا
 و پیغمبر سبوح نشسته است میان ایشان مگر برای همین پس جمیع چیز
 پیغمبر باید ایشان بفرماند چون این را در عرض میکنم علوم
 بر چند قسم است پاره علوم طبیعی است مانند علوم حیوانات
 پاره علوم کلیه پاره علوم خردی اما علوم طبیعی مثل اینکه این

است و این بان و این فلان و فلان از چیزها که مشتمل است
 میان حیوان و انسان این علوم را خداوند عالم جل شانه بر
 پیغمبر در عالم فز تعلیم این خلق فرمود است ازینجه که محض توله
 کردن بچه میداند که شیر باید بخورد و دست و پا خود را حرکت
 دهد اگر چه تعبیر نداشته باشد از آنها و همه اینها را خداوند تعلیم
 و چیزی جاهل نیستند و اگر احیا یا چیزی را فراموش کنند
 ازین قبیل محبت این اشیا را متذکر میکنند زود تعلیم میکنند
 و اما معلوم کلیه همان قواعد است که پیغمبر صلی الله علیه و آله
 از اول زمان تا آخر رسان انبیاء و اولیاء تعلیم ایشان فرمود
 و میفرماید و شاید این کلیات از شدت وضوح بجا برسد که
 خلق ندانند که آیا در اینها محتاج هیچ هستند یا نه و حال اینکه محتاج
 و این از باب وضوح آنهاست و اما جزئیات چیزها نیست که
 همه روز محتاجند این خلق بتعلیم آنها حال در میان این کلیات
 یا جزئیات پاره چیزها است که هرگاه پیغمبر صلی الله علیه و آله
 قاعده کلیه در آنها بیان فرماید مردم خود قیونند استنباط

و چندانی امرایش با فاسد نمی شود و یاد و چیز ناز که گفت
 این نمی توان کرد چرا که امر در آنها سخت است و افهام
 خلق نمی تواند در آنها کاری کند پس با تعیینش نمود
 حیوان بطور کلیت حاصل کرده که آب مادام که رنگ بود
 و مزه اس قویسیر کرد و با پاک است و ازین منبتفع عیسوی ^{بطلب}
 می فهمند و خود ایشان میفرمایند بر ماست که الفاء اصول تمام
 و بر ماست که تفریع نماید و نصیب خلیفه باین طور عقیدت آن کرد
 اما خلق که جاهل محضند بخلیفه هیچ نمی فهمند و اما در صورت
 خلیفه هم علامت ^{صحت} تعیین است که با فغامت او را تحت قاعده
 بیدارند مثلاً سفید رو باشد پس بفرماید که هر سفید رو ^{تو}
 خلیفه هست با خلیفه که سفید رو باشد و با سفید رو بی
 نباشد و اما علایم دیگر که فرمایش شده است خارج از این
 خلق است و خلق با سبب نامی مختلفه درک آنها را نمیکنند
 ایامی نبی که امروز در میان کبار شیعه نص خاص موقوف شده
 بجهت تصاحب و بوصف و علامت نص می کنند چه قد خست

میان مردم حاصل شده است چرا که علم باوصاف جبین نیست
 و بالاتر از علم حیوانیت پس اگر فرمودند مثلاً که هر کس علم است
 نمکین او را بکن با خلق که علم را نمی فهمند صییت و ابراهیم
 علم را با شنیده و آنگاه شنیده و فحیده و اذای با برایشان
 شتبه میشود علم حق و باطل و تمیز نمیدهند پس چگونه میتوان
 حکم کرد میان ایشان پس اگر پیغمبر صلی الله علیه و آله نفس فرمودند
 که خلیفه من چنین و چنانست امر بر خلق واضح و روشن میشود
 و ای با شتبه میشود و ابلاغ درست نمیشود لهذا خداوند عالم
 جل شاد و شریف خود چنین قرار داد که رسول خدا انصاری
 فرماید که فلان شخص وصی منست و فرمود در کتاب خود این را
 امر فرمود که ولایت علی را اثبات فرماید این **لَمْ أَقْعَلْ**
فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ اگر کردی چنین ابلاغ کردی
 رسالت را پس چه هست که رسول خدا گفت که بدان
 ولی من است بدون اینکه بعقل مردم و انذار دیگران نمیدانند
 و نمیفهمند و هم معرفت نیست از علومی که این خلق استنباط

از کیفیت یا بجهت و تخمین بعضی پس آن بزرگوار نص فرمود
 و بعضی مردم نکه داشت و آنچه شیعه دستی بر آن اجماع دارند
 و اخبار متواتره وارد شده است آنست که آن بزرگوار نص فرمود
 بر علی بن ابی طالب و بر دیگری نص کردند و این راه همه مسیبت
 و میفرمند حتی آنکه از اهل سنت اگر کسی سؤال نماید که آیا پیغمبر
 صلی الله علیه و اله بر که نص میفرمود میگوید بر علی بن ابی
 طالب علیه السلام و امر غدر خرم چنان معروف و مشهور است که غیبت
 انکار کرد بلکه اگر کسی انکار کرد از اصل نبوت او میکنند
 بنص رسول الله صلی الله علیه و اله آن بزرگوار خلیفه است
 از برای پیغمبر و از برای اثبات نص دلیل دیگر عرض
 بدان که استیجاب خلق بر رسول و حجج در هر قرن در زمان از جهت
 اختلاف نفوس ایشان بود که هر کسیر ازین جهت میست
 و بجوایش خود رو بجهتی میکند و اعراض از جهتی میکند و اگر
 ایشان را بکاست خستاف خود و الذا رد ایشان فاش
 و در ایشان فاسد میشود و در جمیع امورشان حاصل میشود

و چون امرشان فاسد شد لامحاله عمرشان تباه میشود و بجا
 نمیبرند همه اعدا و مذحمتی در میان ایشان گذارد که ایشان را
 نگاه داری گنجه و رفع خستگاری از میان ایشان بکنند
 و آنها را بر کله واحد جمع نماید تا علت غاییه ایشان بفعل شود
 حال خود المضاف ده که اکثر غیر صبر است **اللهم عجل لولیک** **الرجوع**
 خود ایشان را محمل گذارد و نص بر کسی خاص نفرماید نه اینست که
 که همان فتنه و فساد که از آن ترسان بودیم **و اگر زبان** وارد می آید
 چه فرقت میان بنیکه استبداد و مذخر احمد محمل گذارد و اینک
 یکی را رسول فرماید پس از آن ایشان را محمل گذارد بعینه مثل
 که شهری سلطان داشته شد و بمیرد پس از آن مردم **سلطان**
 بمانند و متحیر و حیران شوند بعینه مثل آنست که از اول **سلطان**
 نداشته بار و زبر و خستگاریشان زیاد میشود و در میان ایشان
 نزاع بر سر پادشاهی و گفتگو با بلند میشود و بر پادشاهی
 صلاح از میان میرود و چه علامت از برای صدق
 دعوی ازین بهتر میخواند که مردم از آل محمد منقطع و با جدا

و قیاسات خود و تمسک شد. خلیفه تراشیده و با نیکو محمد
 سلام الله علیهم بکلی منقطع از دنیا شدند و امر دینی خود را در
 میان گذاروند و در هر موقع حشر اظا هر فرمودند مع ذلک
 کار بجا رسید که بکلی اختلاف کردند و دین اربیان رفت و
 و منہاج رسول را فراموش کردند و نماند در میان مردم را
 مگر اسی اگر خداوند برای ایشان و گذارده بود و ال محمد را
 در میان حشر گذارده بود و رسول خدا صلی الله علیه و اله
 خلیفه بحق نصب نموده بود چه میشد لامحالہ بکلی دین فاسد
 و اسم اسلام از میان میرفت پس باین برهان نیز ہم باید پیغمبر
 علیه و اله خلیفه نصب فرماید اگر کسی گوید که اگر فایده نصب
 حفظ ملک از اختلاف است پس چه اختلاف شد خرقن
 بهترین اسم از حکمت خداست اقتضای حکمت حکم و عدل خداوند
 علیم است که اسباب هر چیز را در اسم آورد و از خیر و شر و
 خلق را جبر بر چیزی نفرماید پس هر کدام از خلق میل به چه دارند
 بهمان عمل نمایند نه اینکه ایشانرا جبر به یک وصف و حالت

و اگر کجا اهم همه سائل را بجا تسبیح و تهنیت منبجیم
 به این باشد که در هر جای که از اینم و تو بفرم شریف خود
 نظر نموده ثنفت بهش تا بمطلب برسی پس صلوات
 از هر امام سابق و بنی سابق بر و لاحق در ائمه اثنی عشر
 واجب و لازم است حضرت خاتم صلی الله علیه و آله
 فرمود بر مولای متقیان و امیر مؤمنان علیه صلوات الله
 و ایشان واحد بعد واحد نص بر یکدیگر فرموده فضیلت
 در اثبات ولایت حضرت امیر و ائمه اطهار بکتابت
 بر اینکه اسما و این بزرگواران در کتاب خدا بطور حصر
 بوده است و همه کس سیدیده ثنفت بوده اند و احادیث
 از جهت حد اوت اسمهای ایشان را ذکر کردند و امام علیه السلام
 در حدیث شریف میفرماید اگر تغییر نداده بودند کتاب خدا را
 اسم ما را علانیه میدیدیم و همچنین نعت احادیث
 هم در کتاب علانیه بود محض حفظ آبروی خود آنها را برود
 پس امروز بطور علانیه نمی توان از کتاب اسم ایشان را استخراج

دکلی

ولکن در بواطن کتب اسماء ایشان و فضائل آن منقبت
 گذارده است و عقل با شعور منکر نمی شود و دوست میدارم
 ای ترا ذکر نمایم و اخبار از طریق شیعه و سنی ذکر تا آنجا ^{کنیم} خبر می
 منکر شود و کتب غایبه که همان اخبار می کنم و آیات در بهانها
 میشود در کتاب غایبه المرام از طریق عامه عمیاً روایت کرده
 که ابن مغاز از ^{عنه} بن عباس روایت کرده است که داخل شدم
 من و ابو مریم بر عهد الله بن خطا ابو مریم گفت خبر ده عا
 بان حدیث که خبر داده مرا از ابو جعفر گفت نشسته بودم نزد
 ابو جعفر علیه السلام ناگاه گذشت بر او پسر عهد الله بن سلام
 گفت جعلی الله فداک اینست پس کسی که در نزد او ام الکتاب
 فرمود نه او صاحب شمس علی بن ابی طالب است اینچنان
 در باره او ایچنه نازل شده از جانب خدا و این آیت
 تلاوت فرمود **وَمَنْ عِنْدَهُ أُمُّ الْكِتَابِ آمِنٌ**
كَانَ عَلَىٰ بَلَدِهِ مَرْبٍ بِهِ وَيَتْلُوهُ شَاهِدٌ مِنْهُ
إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا اخبره

و از ابن معن از زین العابدین روایت شده است در تفسیر
 انما ولیکم الله تا اخر از ابن عباس که این آیه در حضرت
 امیر نازل شده است پس نبض این ایضاً حضرت امیر علیه السلام
 چنانکه ابن شحراب گفت است که امت اجماع دارند و از اینکه این
 در شان حضرت امیر علیه السلام نازل شده است و زراره از
 حضرت باقر علیه السلام روایت نموده است در قول خدا
 تَعَاظَمُوا لَنَا وَلَكِنْ كَانُوا ابْنَيْهِمْ يُظْلَمُونَ
 فرمود خدا اعظم و عزیز است از این که ظلم کرده شود
 و لکن ما را مخلوط کرده بنفس خود پس ظلم بما را ظلم بخود قرار داد
 و ولایت ما را ولایت خود قرار داده چنانکه فرموده است انما
 وَلِيُّكُمْ اللَّهُ تا آخر و همچنین در جای دیگر نص
 بایشان فرموده چنانکه از حضرت صادق علیه السلام
 مرویست شخصی عرض کرد که طاعت اوصیاء و رضیة
 فرمود ایشانند انکی نیکه خدا تعالی فرموده و اطیعوا
 الله و اطیعوا الرسول و اولی الامر منکم و ایشانند

من خستیا محبت کیم میگردم رس را که بخواهم و منم و من نیم هرگز بدید
 خداوند عالم از خلق تا آخر حدیث و از طریق عصمت است
 از حضرت صادق از حضرت باقر از پدرانش علیهم السلام
 حضرت پیغمبر صلی الله علیه و اله از جبرئیل از پروردگزار
 جل جلاله که فرمود هر کس بداند که خدای نیست مگر من و محمد
 بنده من و رسول من و علی بن ابی طالب خلیفه من و ائمه
 از فرزندان او محبت کند او را داخل جنت می شمارم محبت
 خودم تا اینکه میفرماید جا بر برخواست و عرض کرد یا رسول الله
 کیا ائمه در فرزندان علی بن ابی طالب فرمود حسن و حسین
 جوانان اهل بهشت پس سید عابدین در زمان خود علی بن
 پس با فر محمد بن علی و زود با که او را در ای جابر چون
 او را ملاقات کردی سلام مرا باد برسان پس صادق جعفر بن
 محمد پس کاظم موسی بن جعفر پس رضا علی بن موسی پس تقی محمد بن
 علی پس نقی علی بن محمد پس حسن بن علی پس او قائم محمد
 محمد است آنت من آنچنان کسیکه پر می کند زبانی

از قضا

از قسط و عدل چنانکه پر شده است از جور و ظلم این عجب است
 ای جابر خلفاء من و اوصیای من و اولاد من و عترت من
 هر کس ایشانرا اطاعت کند اطاعت مرا کرده و هر کس ایشانرا
 معصیت کند معصیت مرا کرده و هر کس ایشانرا کفر کند ایشانرا
 یا یکی از ایشانرا انکار کرده و بواسطه ایشان خدا نگاه
 آسمانرا از اینکه واقع شود بر زمین و بایشان حفظ میکند
 زمین را از اینکه اهل خود را فرود برد و اگر نخواهم تمام اخبار
 و آیات وارده درین باب را ذکر نمایم و قرا می شود و کتب
 بسیار درین باب باید نوشته شود چرا که منحصراً بصده و دوست
 نیست بلکه ازین قدر یا بیشتر است که بتوان روایت نمود
 و اگر نخواهی مطلع بر آن اخبار شو رجوع بکتاب اصحی بنما
فصل چه بسیار جاهل و نادانند که نیکه خلیفه را از
 برای خود تراشیدند و عبادت آنها را نمودند چنانکه
 خداوند عالم جل شانه در کتاب مبارک خود میفرماید در
 یهود اتخذوا اجبارهم ورهباناهم ازنا بامین ^{والله}

بعینه اجار و رهبان را از باب خود گرفتند غیر از خداوند
 عالم جل شأ و در حقیقت ایشان جواب ندارند و ایشان باید
 ساکت شود ازین سخن و لے گاه شود که انسان محتاج شود
 بگفتگو عرض میکنم که ای آن کسیکه ضیفه قرار میدهد
 تو خود ضیفه تیر او بر او خودت می سازی آیا تو عقل داری
 اختیار کنی کسی را برای این عمل یا نه اگر نذار که چه میفهمی و چه
 میتوانی که این کار را بکنی بعینه مثل آن کسیکه خط ندارد و حقیقتاً
 معین میکند و این حرف بسیار بگفت و معنی است همچنین
 امر در تعیین کامل ضیفه و اگر تو عقل دار ضیفه شناس
 و میتوانی تمیز دای که گیت لایق این مقام پس تو عقل دار
 بسیار رفیع و من سب اینز جمله و منصب خود هستی
 پس چرا تسلیم دیگری را بعینه مثل اینست که خود خورش تو
 پس با پس چه عجم دار و هیچ کم ندارد و مسلم است و دور
 شک نیست که مردم عقلشان قاصر است و هیچ این مطلب را
 نمی فهمند اگر اینها حجت شناس بودند اینهمه اختلاف

آیاتی است که همه خلق کو سفند را مثل ایشانند و هیچ
 اختلاف نمیکند و همه نبات را ایشانند و جمادات
 و اگر یکی هم مشتبه شود بانند که در ایشانند و همچنین
 آدم را ایشانند و چنین چیزی که شعری از نسخ آنها دارند ایشانند
 و اول مردم خلیفه نمیشناسند چنانچه امام نیز باید که خداوند مردم
 در هر چیزی حسنی داده است و در معرفت هیچ دست داده
 و قدرت ندارند مگر آنیکه خداوند بایشان بشناسد و معرفت
 بایشان غنایت فرماید پس از پیش خود ما چه طور خلیفه می شناسیم
 و از برای تو مشق عرض نمایم مثلاً از جمله صفاتی که خلیفه باید
 داشته باشد یکی علم است ترا بحد اقسام میدهم که این مرد
 اشباه بهائیم آیا میفهمند که که اعلم خلق است تا آنکه او را
 خلیفه قرار بدهند ستم میفهمند پس ستم آنها نمیتوانند معین
 یکی از صفات قدرت است و خلیفه باید قادر تر خلق باشد این مردم
 چگونه میتوانند بفهمند که قادر تر خلق کیست و این حرف بسی
 دور است از صواب که تو بگو که من میفهمم قادر تر خلق کیست

اثری نیست که بر جسمین مردم برود کند تا همه کس شناسند
 باید لاحماله خودش قدرت خود را برود بد تا ما بفهمیم اگر
 انسان خود سنگ بزرگ را از جوی خود حرکت دهد چه
 میدانیم که میتواند بردارد پس انسان باید این کار را بگوید
 و اگذار نماید نه که از پیش خود بگوید همچون صفات دیگر
 که خدا حجت از ظ هر بدن یا عرصه حیوانیه با اسافل درجه
 انسانیت هیچ بک از آنها را با عقل خود نمی فهمیم و تمیز
 نمیشیم و این امر بسیار واضح است و شکی هم درین
 نیست که خلیفه رسول خدا صلی الله علیه و آله است
 و دارای جمیع صفات حمیده و اخلاق پسندیده است
 باید کسیکه دارا آن صفت است و میشناسد که دارا
 آنهاست اختیار کند چنین شخصی را لهذا امر امامی
 باید وصی بعد از خود را معین فرماید و اما در غیر ائمه قاده
 تخلف میکند صلوات الله علیهم و انبیاء یعنی میشود
 خاص در میان شما چرا که همه بر سیرت ال محمد سلام الله علیهم

بیت

بایست حرکت کند و تخلف از ایشان نوزند پس هر کس
 بسنت ایشان راه رفت ناجی است و اعظم نصی که ما هستیم
 بدون بر سنت نبی یا امام است و مردم بسا کمان میکنند که
 اگر بر کسی عالم سابق نفس کرد آن کافیه است که چنین باشد بلکه
 این مقرب ذمینی است از برای پس از نفس اگر آثار عالم سابق را
 در روایت می کنیم و نفس را هم مصدق خود می دانیم و الا فلا
 که اینک نفس کننده شانش از درجه علم بالا باشد که خود بصیر
 می رسد آنکه بر که نفس فرماید و ما پس از آن محتاج بنظر و تدبیر
 در منصوص چنانچه هستیم و همین قدر درین فصل هم کافی است
 انشاء الله فی فضل میخوانیم پس عقل منتهی
 نمایم امر وصایت را باین معنی که بعقل حکم کنیم که در
 پیغمبر را چه اسم باید باو چه وصف و چه نسبت با آن مرد
 باید داشته باشد پس عرض میکنیم **وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا**
بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ که آنچه از اخبار روایات فهمیده
 اینست که باید ظاهر عنوان باطن باو عقل هم بهمین حکم میکنند

چرا که خداوند عالم جل شانه و احد است و خدای واحد است
 امر واحد است چنانچه میفرماید **وَمَا آخِرُنَا إِلَّا وَاحِدٌ**
 یعنی نیست امری مگر یکی و میفرماید **مَاتُوا فِي خَلْقِ**
الرَّحْمَنِ مِنْ تَفَاوُتٍ وَتَكُنْتُمْ كَفِرَةً بَعْدَ إِيمَانِكُمْ
 شأن آنست که بگیت نور او کس کم گیت و در دنیا
 نیست همچنانست نور خداوند عالم جل شانه اگر چه چنانچه
 چیزی صادر نمیشود چنانچه با چیزی متصل نمی شود و در مقام
 بیان چاره جز ذکر کردن نیست و امام علی علیه السلام خود این
 لفظ را اختیار فرموده است چنانچه میفرماید **يَصْدُرُ نُورًا**
مِنْ نُورٍ رَبَّنَا كَمَا يَصْدُرُ نُورُ الشَّمْسِ
مِنْ الشَّمْسِ یعنی صادر میشود نور ما از نور پروردگوار ما
 چنانچه صادر میشود نور آفتاب از آفتاب او اینست که
 واضح است که از ذات احد چیزی بیرون نمی آید و بر چیزی
 داخل نمیشود و مع ذلک تعبیر باین لفظ آورده است و
 همین میفرماید بفرمایش خود که صادر میشود نور ما از نور پروردگار

باید

ما بری پس امضا و ند عالم جل شانه کیست و در آن
 هیچ اختلاف نیست پس هر چه درین عالم می برکت
 از ظهرو باطن و شیب و شهاده و کلی و جز و غیر اینها پس
 ازین قرار هر چه ما در آسمان می بینیم باید بعینه در زمین پیدا
 و آنچه درین عالم می بینیم بعینه در عالم علویه باید یافت
 و از جمله چیزها که می بینیم در این عالم عرش ذکر است که جمیع
 آثار و ملک ازین دو بروز میسند پس شمس حرکت
 و مدبر کل و جمیع آثار که در فعل بروز میکند همه از عرش
 و عرش مبد کل است و همچنین کرمی فیاض است با بر او
 مستفیض از عرش است ولی عرش مقام اجمال است و کرمی
 محل تفصیل آنچه از عرش بطور اجمال بروز میکند در کرمی
 بطور تفصیل ظاهر میشود و ازین اجمال و تفصیل جمیع تقدیر
 مایه میشود و امام علیه السلام میفرماید که ایرون دو با بند از انبوا
 غیب و با یکدیگر برادرند و برادری ایشان در غیبت
 که عرض شد و عرش جلوه میکند با قباب و جمیع آنچه

او اظہار کینہ بواسطہ کرسی است و محلیست که از غیر راه
 کرسی اشراق فرماید و نوری افاضه نماید چرا که عرش او
 نموده است بر کرسی و کرسی در تحت او افتاده است و محلیست
 بجمیع ماسوی چنانچه در حدیث شریف وارد شده است که
 ما سوامی خداوند از ملک تحت کرسی افتاده است و کرسی
 احاطه بکل آنها نموده است پس آفتاب بواسطہ کرسی از
 نور میگیرد و کسی درین باب شک ندارد و آفتاب اشراق
 بماء چنانچه علامه مشاهد میکنند که نور او از آفتاب است
 پس آفتاب از کرسی میگیرد و ما از آفتاب بواسطہ کرسی
 کرسی را بینماییم عینی آن نور که آفتاب از کرسی گرفته است
 آنچه متعلق بعرش بوده بر او نماند بلکه آنچه متعلق
 کرسی بوده از برای کرسی برود داده است ازین جهت است
 که کرسی خود را بکس داده است بار و نشانی سفید
 و نور زرد را بر خود گذارده است پس آفتاب ما را بر کرسی
 و عرش هستند و عرش اصل است و کرسی فرع و آفتاب

حجت است بر اهل زمین و ماه نایب کتاب اوست که چون این
 از میان برود مردم رو بمباه کنند و او را وسیله خود
 دهند و این امر است بسی واضح و آشکارا آنچه متعلق
 بنور است در کتاب نفس باقیه شرح داده ام اگر کسی طالب
 باشد بانجا رجوع نماید باری بس حقیق این مطلب را دانسته
 افتد چون که جزو عرش است چنانچه میفرماید که یک جزو از
 هفتاد و جزو عرش است بمنزله فرزند است و همچنین است
 نسبت فرزند دارد بگری پس رود و فرزند عرش و گری
 و آن دو در پدرند پس اقباب ماه با هم پسر عمو میشوند همچنین
 در عالم غیب اوند عالم جلش نه نبوت را در غیب گری
 مقدم داشته یعنی عرش جسم جمیع عوالم و اول ما ضیق الیه
 شده است مستوای رحمن گشته و گری نسبتش بعرش نسبت
 و صورت نفس کسی است و ظاهر بود و خلیفه از چشم علی
 نفس است در ماه او بنقل آید و نفسا و احوالیت
 که درین مورد وارد شده است از آنکه بدی علیهم صلوات

و در نظر هر نبی صلی الله علیه و آله از صورت باطن خود
 اخذ میکند و فیض یا مینماید و دانستیم که صورت او
 اوست و با او در سراج و در مقام اول با خلق الله
 بوده است پس هر نبوت فیض بانی از باطن او میگردد
 در مقام شخصیت نبوت مجسمه بود شخصی پس دانستی
 و بی حکایت نمیکند و لایست خجسته را و نویسد که صورت
 مقام اسم چرا که اسم تجزیه است که بنی استی شده
 و هیچ چیز بهتر و بالاتر از صورت شئی حکایت از حقیقت
 نمیکند پس او دلیل از برای اشیا و صورتها می باشد
 و صورت نبوت که اسم است اول و صغری است
 که خداوند برای خود اختیار کرده اما مقام نبوت مقام صغری است
 نه مقام اسم و چونکه این اسم اول است از همه برتر است
 عَلِيٍّ خَيْرٌ مِّنْكُمْ اَمَّا مَعْشَرٌ مِّنْهُمْ يَفْقَهُوْنَ مَا لَمْ يَحْتَسِبْ لِنَفْسِهِ
 الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ پس اسم بارک علی عظیم اول است
 اسما و لیست پس در باطن استی با اسم است و چونکه

۱۳۳۴

کتاب

حکایت باطن را میکند در ظاهراً هم همین اسم خوانده میشود
 اگر چه دارا همه حکالات او بملاحظه هر کمانی ادا رود و اسم
 آن سرور این باشد و عقل حکم میکند که او باید شوهر خسته
 پیغمبر بشیر که دختر ماهیت و نیت است و مادام که نور علی
 اقبال نیت پیدا نکند هیچ شئی در ملک ترکیب نمیشود و خود
 نمیکرد و همچنین مادام که امر در روح او نفس با مقام است
 که صفت عبودیت و عصمت او باشد ترکیب نشود امر و ولایت
 انجام نخواهد گرفت و این دو ترکیب شدن باید که یکدیگر ولایت
 صورت میگیرد و شئون ولایت بروز میکنند این است که
 خداوند عالم فرموده **وَ اضْرِبْ بَعْضَكَ بِالْحِجْرِ قَاتِلِ**
مِنْهُ اثَلْتَا عَشْرَةَ عَلَيْنَا قَدْ عَلِمَ كُلُّ اِنْسَانٍ مَشْرَبًا
 اے عصا مقام نفس نبوت است که فرمود **مَا تَلَكَ بِمِیْنِكَ**
يَا مُوسَى قَالَ هِيَ عَصَايَا اخْرَايَهٗ مَبَارَكٌ وَسَنَك
 مقام ظاهراً نفس امارت است و بواسطه این حجر خلق متوسل میشوند
 میشوند چنانکه به نیت هر چیزی متوسل بحقیقت آن متوسل

پس خلق دوستی ال محمد را بواسطه او علیها السلام کسب
 میکنند از نیجه است که دوستی او مایه نجات شده است
 و هر کس او را دوست دارد این بهشت است و از آتش جهنم خلاص
 میشود لهذا اسم او را قند گذارند یعنی قطعه شکر است
 مِنَ النَّارِ و هر کس او را دوست دارد با او محصور میشود
 اینست که فرموده است مَنْ أَحَبَّ حَجْرًا حَسَرَ اللَّهُ
 باری اگر بخواند اسم صحیح خصوصیات او باره این دلیل
 عقل ذکر کنیم کلام بطول می آید با اینکه در کتاب فارسی
 باره چیز نامی توان نوشت واصل سخن قاصد مطلب
 پس باختصار میگوئیم و بدانکه شئون ولایت دوازده
 که حاصل میشود از ضرب در چهار که هر چهار صفا روح
 هست نفسانی و جسمانی اما روح حیثیت و غیب شیء
 و اما نفس مقام برزخیت و اما جسم مقام ظاهری و هر یک از
 این سه صاحب چهار کیفیتند که حرارت و برودت
 و رطوبت و خشکی و با سه چهار دوازده میشود و برین

نکته

بنای جسمی موجودات شده است و از پنجمه بروح دوازده
 شده است و شهروز دوازده شده است و عدد نقیاب می نبی است
 دوازده شده اند و اسباط هم دوازده و دوازده لقب می هم
 حضرت اله علیه واله دوازده شده اند و اوصیای
 دوازده که دوازده مرتبه است اما در عالم غیب است
 یکیت و اما در عالم شهادت خداوند چنان تقدیر فرمود
 که در هر عصر و زمان یکی از کمالات دوازده گانه بروز
 و ظهور کند و زمان متعلق بر روز نهمیت بود در هر عصر
 ظاهر می کنند و خلق را تکمیل میکنند مثل اینکه اوقات
 هر روز در یک برجی می رود و تربیت میکنند این زمین
 و اهل زمین را پس در هر روز و زمان یک جلوه و ظهور
 ولایت باید بروز کند و مجموع دوازده میشود و هر
 روزه میگردد که دوره اول چهار است و دوم و سوم
 نیز چهار و چهار اول کامل است و بزرگ تر است خداوند
 جل شانہ اشاره باین مطالب فرموده است

که

کریمه ان عِدَّةَ الشُّهُورِ عِنْدَ اللَّهِ اثْنَا عَشَرَ
 شَهْرًا فِي كِتَابِ اللَّهِ مِنْهَا أَرْبَعَةٌ حُرُمٌ ذَلِكَ
 الَّذِينَ الْقِيَمُ فَلَا تَظْلِمُوا فِيهِنَّ أَنْفُسَكُمْ وَشَكِي
 نیت که بین تا کیه بیان ، هر لازم نیت میکنند
 و معلوم است که مراد امر دیگر است و خبر ال محمد کو
 این معنی است که مراد ازین دوازده ماه ایشانند میثاق
 و بهین قدر درین فصل هم کافیت فصل در آنکه
 شک نیست در آنکه یا زده نفر از اولاد فاطمه علیها السلام
 برخواستند و او را ولایت کردند حال میجو هستیم ^{بعضی} هستیم
 ایشان را اولاد عرض میکنم بحول قوه خداوند که بعد از آن
 یکمفر با حقیقت از ایشانرا فتمیم در باره سایر سبب است
 به لیس و برهان مذکور و نص همان یک نفر در باقی ^{کافیت}
 و ما بهمه اوله و برهین اثبات کردیم حقیقت شخص غیره را
 صلی الله علیه و اله و همان کافیت از تجسس کردن در
 سایر اولاد بلکه خداوند حاتم مردم را تکلیف کرده زیاده تر

یا علی

همین که بشنوند نصیحی بعینبر را در باره سایر خلفاء و در وقت
 همین کافیت و حجت برزاده از این نسبت حتی آنکه کسی
 طلب معجزه نماید بگوید اگر خلق انصاف بودند پس از
 صاحب معجزه نصیح فرماید در حق یکی کفایت از معجزه مخصوص علیه
 پیش پیچ و بسیل ما بر خلافت حقی بن علی السلام میجویم
 بعد از آنکه پیغمبر صلی الله علیه و اله در غدیر خم نص فرمود
 بر خلافت او و همچنین نص او در باره امام حسن علیه السلام
 کفایت میکند از همه اولاد و همچنین در باره هر یک از ائمه
 بهی نص سابق کافیت و هرگاه نظر کنی با خبر ال محمد
 سلام الله علیه مطلق بر خصوص شیوه او از باب اینکه ایشان
 هیچ حد استند بکه اتم و اکمل حججند بایست جمیع اولاد را
 بر حقیقت خود جمع نماید بطوریکه شک با نماند و این امر
 واضح و آشکار است که امر هر چه باشد بایست و لیکن واضح تر
 شود پس جمیع خا و اولاد که بر حقیقت پیغمبر صلی الله علیه و اله
 هست بایست برابر خفای ایشان همه ثابت باشد پس هر یک

عزادیه

خداوند عالم جل شت صاحب معجزه کرده که باین معجزات ^{تسبیح}
 میشود حقیقت ایشان دای بساط طین کاهی در دلها و سوسیه
 که معجزه با سحر مشتمله میشود چگونه میتوانیم بفهمیم که این شخص ^{است}
 یا هر عرض میکنم این فنیت که ضعفا گفتند و علماء محضند ارا
 بر ایشان رد کردند و دلیل دیگر بایشان آموختند ولی
 امروز فهم مردم بجمعه ترقی کرده و آتی بس میمنت ^{مطلب} را
 عرض میکنم که ابراهیم در ملک خداوند امری مثل معجز
 توانسته بر روز دهر جمیع عمل آنها یا به تر دوستی است یا بمحاکما
 یا چشم بند ما اگر انسان باشور باشد که بر او شتمه ^{نفل} میشود
 کسیکه هر چه میخواهد بشود باو بسکوید بشود میشود و ازین گذشته
 تمام کار سحر نیست که یک چیز بر چشم تو بیاید و رد و حساب
 معجزه این شیء را تغییر میدهد با همان ^{سنگ} که روز اول ایجاد
 شده است و مراب با آب شتمه میشود و بزبان دیگر
 عرض میکنم سحر آنکه دعوی نبوت کردند معجزه هر چه غیر در
 زلفش بر و غالب آمد مانند سحرین عصره و حضرت موسی

ابکر

بر همه غالب آید و همه را مفتضح فرمودند ولی باز خداوند

مرحمتی جدید فرموده است و معجز صاحب معجز را مقرون
بصفات دیگر کرده است از علم و علم تقوی و غیره که است

خلق اینها را ندارند و صاحبان هرگز رستگاری نمی شوند
و لامحاله یک ^{کاری} از کارهای ایشان فائزانی ^ن کاست

و از جمله علامات و آیات که خداوند نشان در ایشان
گذارد است علم ایشانست که لامحاله هیچ خدا را زیادتر از همه

خلق است گذشته از اینکه ائمه اطهار سلام الله علیهم
از همه خلق هستند و اگر کسی شک درین کند از جهل است

و همین است که علوم ایشان الآن در میان خلق فشر
و اهل هرفن و علمی امروز علم خود را از فرمایشات ایشان

نخستین ^{ندادند}
نخستین میکنند باینکه مسلم میدانیم که همه علم خود را ابراز
و بیان فرموده اند و مع ذلک دوست و دشمن اقرار دارند

باین مطلب و اگر ارجحی منکر شود علم ایشان بر اهل علم سخن او
حجت نیست بعینیه مثل این است که هر کور منکر افتاب شود و قد

و قد يَكْرُ العَيْرُ ضَوْءَ الشَّمْسِ مِنْ دَمٍ اِيْنَ
 چه دخل بحقیقت سخن دارد و همچنین خند او ند با ایشان نوعاً گمان
 داده است که در هر یک از اینها کاملند و احدی از خلق را
 که مثل آن کمالات را بیاورد و در هرگاه کسی احادیثی که در علمای ما
 وارد شده است بخواند مستغنی میشود از اینکه شرح زیاده
 و مطلب بسیار بگوید چرا که علانی می بیند که جمیع آنها مختصراً
 در ایشان صلوات الله علیهم و مولای من علی الله مقام
 در کتاب مبارک فطرة السیمة فی فضائل خاص عنوان فرموده
 از آیات قرآنی اثبات فرموده است که ائمه باید از قریش باشند
 و آل هاشم و بنو ابرهیم و عرب و عدو ایشان دو اذوه باشد
 و اگر کسی بفهمد و شعور کند محتاج نیست میان دلیل
 و در اینجا آن ادله را ماذکر نکردیم چرا که اگر بنا برین باشد که مطالب
 دائماً مکرر بنویسند هرگز سخن باختر نمیرسد اگر چه اصل بنا
 این رساله ما هم بر مکررات شده است چرا که اصول عقاید
 در میان ما مکرر نوشته شده و بسیار گفته شده است

من امید دارم بفضل ال محمد صلوات الله عليهم و برکت
 اولیاء ایشان که در همین کلمات باز یک بیان خاص
 کنیم که باعث کسالت و طالت مطالعه کنندگان نشود بار
 و از عظم ادله بر حقیقت ایشان سه سید دوست می دارم
 خاص ذکر کنیم چرا که دلایل بسیار شریفست و در اینجا بخوا
 خاصی از بیان عرض می کنیم بحول و قوه خداوند عالم
 جل شان **فصل** از برای اثبات **مطلب** سخن سخن
 بیانست یکی الهی و دیگر طبیعی اما الهی را در سه عین
 گفته اند و شنیده اند و عمده آنچه مشهورست بیان عوام
 ما همانست چرا که مشایخ ما همان را مفصلا فرموده اند و
 کنندگان ضبط نموده اند و بنحو طبیعی تسدید را اثبات
 فرموده اند که بنحوا اشاره لسانکی از ایشان منتفی شده
 شده اند و توجه است خود را جمع فرمائیم تا من بیان خاص لطو
 کنیم و اگر طالب تفصیل این برهان از کتاب بطلب که درین
 نوشته ام بدانکه خداوند عالم جل شان هر چیز را بر صورت

خاص فریده است و آن شئی آن شئی است بهمان صورت
 و توام وجودش بهمان صورت مثلا آتش آتش است بصورت
 آتش هرگاه صورت آتش از ذره فنی چیزی دیگر میشود آب
 بصورتش هرگاه صورت آتش اگر فنی آب آتش است و بکنند از
 زید است بصورت زید هرگاه صورتش از ذره فنی شده او
 نیست و این ساله مسلم است و در آن مشکه نیست و از برای
 هر صاحب صورتی اثر نیست مخصوص و همان اثر از ذره فنی کند
 لا غیر و اثر دیگر از آن ظاهر میشود مثلا آتش اثرش گرم کردن
 و خشک نمودن و سوختن است هرگاه آتش آتش شده است
 نمیکند و اثر نمیکند و اگر اجیان بخواند کسی اثرش را
 کند پس از چند ساعت هر میشود گرم و آه حجاب فولادی او را
 بگذاری عمات قریب فولاد را قمر میکند و گرمی و سوختن
 بروز میکند و برین قیاس کن جمیع آثار را از اشخاص
 اینمطرب را در عرض میکنم از برای حق صورتیست که اعتدال
 باشد و متبعث کردن امر خداوند و اتمثال فرمایند

کت ۱۷
 ۵۵۱

دیکم

و احکام او و باطل بر خلاف نیست صورتش شرک شیطانیست
 و کفر و نفاق، جمل و زلل و تاش چیز با حال انصاف و در هیچ
 یک صورت خود را نمیتوانند تغییر دهند و منتهی است که چیزی چون
 میترسند و باطل ابد بصورت حق نمی شود و حق هرگز بصورت باطل
 نمیکردد و این امری محالست مثل سب که طول هرگز عرض
 نمی شود و عرض عمق نمی شود هیچ چیز از صورت خود بر نمی آید
 اگر کسی خلاف این را بگوید بروست اثبات کردن الا آنچه
 عرض می کند که موافق کلام خدا و احادیث ائمه الهی است
 یعنی خدایند عالم میفرماید **إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ**
الضَّالِّينَ یعنی خداوند کسی را که مصور بصورت گمراهی فرموده است
 نمیکند پس صورتش تغییر نمیکند ابد و همچنین میفرماید
إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّى يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ
 پس مادام که صورت چیزی تغییر نکند عکس تغییر نمیکند
 ابد باری پس خداوند بهر کسی صورت داد است و آنرا خدایند
 از آن بروز میدهند و همین است تسبیح خداوند اگر بگویند

که خداوند آدمی زاد را با شعور آفریده است و شعور خود
 این حرفهاست و صاحبان شعور میتوانند حالت خود را
 تغییر دهند عرض میکنم این امر دائم نیست چرا که خلق مخصوص
 نیستند که بریشان غفلت نباشد نهایت یکساعت
 متذکر است خود را نگاه میدارد و خطا نمیکند دقیقه دیگر
 میکند مثلش مثل این است که خود را بعلم قسماً روی هوا
 نگاه دارد و بعضی سبک غافل شد بر زمین افتد ازین جهت
 که خداوند میفرماید **إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ**
وَلَا يُفْلِحُ الشَّاكِرُ حَيْثُ أَتَى باری خداوند حق را
 ظاهر و علانیه قرار داده است و امرش ازین بدن ظاهر
 میشود و از برای باطل علامتی است و اگر احوال امری مشتبه
 بماند از امورشان چند صبحها طول میکشد و امرش
 میکند و خداست مستد و توتیه در جمیع احوال حال چون
 این بیان را دانستی عرض میکنم خداوند اثمه اطهار صلوات
 علیهم را صاحب صور در مخصوص قرار داده است و صور ایشان را

از آنجمله ای شناسی از اخبار ایشان بفهم و این صورت ملاحظه
 از ایشان بروز میکند و هرگاه تو از کسی این صورت را یافتی
 تسلیم نما امر او را و متابعش کن و زبانی دیگر درین باب
 کشیم و آن اینست که ما طالب چه تیم جز صفات و اسمها
 خدا و آنها علم است و علم و قدرت و شجاعت و سخاوت
 و غیر اینها از صفات کمالیه هرگاه دید از ذریه پیغمبر جمعی
 بنصرت تسلیم امامت او را بکن که ما را منظور می بجز چنین
 نیست مثل این منظور تو آتش باشد هرگاه دید جمعی پیدا
 شد صاحب حرارت و بیوست و سایر خوبی آتش است
 آتش بگذار و از آتش طلب کن که بمطلب خود بر و اگر شیطان
 در دل تو دوسو کند که شاید این آتش نشا و امر را بر ما
 کرده تصدیق امر او را کن چرا که آتشی که خداوند عالم از آتش
 قرار داده همین طوریست دیگر معنی دیگر و همین
 او دارد اظهار میکند و ما را ایست و اگر نفس باین دلیل هم
 نشود عرض میکنم نایک همچو حضرت بلیم که است را بجهتش آورد

و ایست که آب مار اجوش آورد اگر همین را بگیریم بمطلب
 میرسیم یقیناً و چیز دیگر شاید مارا بمطلب خود نرسد پس راه
 یقین همین است که مارو باش کنیم باری بعد از آنکه طلب
 خداوند شد آثار خذرا در ائمه معصومین تسلیم ایشان کن
 مخالف این وصف در حذر و در اعداء ایشان میان
 پس از آنها بر حذر باش و همین قدر تفصیل در بنمقام
 کافیت و شاید در مقصد چهارم ذکر تسدید را
 آنچه هم جهات دیگر عرض کنیم و لا اله الا الله
 مقصد چهارم در اثبات کن و العجست و ضیاء
 و این مطلب بسیار بزرگ است و کمی ازین خلق این را فهمیدند
 و کم تر از آنها آن کسی است که تسلیم امر را نموده باشد و چه بسیار
 از مردم که خود را بصورت تسلیم کنندگان میدانند و در
 دل منکرند و چه بسیار در زمان شیخ ما تسلیم کردند و پس از
 ایشان منکر شدند و همی در مقصد و کرم ال محمد سلام
 علیهم که از جمله آنکسان باشم که تسلیم نموده باشم و بدانند

و در ظاهر

در نه در ظاهر انکار این مطلب را کرده باشم بلکه بکلیت بصر
 این مطلب را فهمیده باشم نه بدلیل و برهان ظاهری چرا که
 پای استدلالیان چونین بود وجه بسیار که گمراه میشوند و
 نمی رسند و از برای اثبات این مطلب در دفع شبهات است و بسیار
 یک ساله خاص نوشته ام و اسم آن رساله را بر همان قاطع
 گذارده ام و در آنجا نسبت به عفت بدلیل متجربان برای اثبات
 این نوشته ام و در این رساله حالت تفصیل دادن ندارد
 ولی باز اینها چهار مطلب ذکر میکنم یکی در اثبات لزوم وجود
 ایشان بدلیل عقلی که در اثبات آن بدلیل افاق
 و افسوس که در اثبات آن بدلیل کتاب و سنت و کلام
 و سبیل شناختن ایشان و لا حول و لا قوة الا بالله علی
 العظیم مطلب اول در اثبات لزوم وجود ایشان
 بدلیل عقلی است نیز که بدلیل سنت و کلام و غیره
 است بحسبیه و در این مطلب چند فصل است فصل بدانکه
 خداوند عالم جل شانه بجهت همان حکمتی که سابقاً
 نوشته

پیغمبران بسوی این سبق فرستاد و او صیاء قرار داد و خاتم
 بعوثت کرد و او صیاء او را در میان گذارد و هرگاه
 در آنچه سابقاً عرض کردم نظر کنی خواهی یقین کرد که وجود
 ایشان لازم و متحقق است حال شک نیست که از میان
 رفته اند پیغمبری بهم نیست و ائمه هم پاره بحجاب و بر سر
 و کشته شدند و امام زمان هم غائب شد حال خودت نظر
 کن از رو بصیرت و فکر خود را جمع کن و گوشه نشین و قدر
 حواس را جمع کن که آیا این خلق از حجت مستغنی شدند
 و بواسطه وجود صحیح تربیت شدند و کار ایشان گذشت
 و الآن خود استاید بالغذ هر کجا بچشم دل نظر کنی می بینی
 ایشان اگر چه تربیت شدند و این خلق خدا فراموش کرد
 خلقت کرده است اگر امروز بایشان حکمی شود فردا
 میکنند چنانچه هر نفسی که یک سال و هکذا امروز بر
 ایشان میسوزد فردا فراموش میکنند و از آن که شسته
 شیطان بهم دارد که ایشان اگر آه کند پس اگر کردی

۱۰

آمد و ایشان را تربیت کرد و ساکت شد یا از میان رفت
 بکلی آداب او را فراموش میکنند چنانچه علانیه صحتی که بعد از
 هر حجت احکامش را فراموش میکنند و هر کس که بخواهد خاص فرستد
 و دین را خراب کردند

و این احمد را آراستند . گاه افزودند و گاه کاستند
 و درین امر احدی شک نمیکند و ازین گذشته که خلق چنانچه
 چه عمدی چه غیر عمد است همه حادث شده اند امت میباید
 جدیدی آید پیغمبر هم لامحاله میبرد پس حکما باید یا امام در میان
 باشد یا نایب امام و الا مردم دین را فاسد میکنند
 مگر اینکه کسی بگوید که لازم نیست خلق هدایت شوند و الا
 نمی تواند بگوید که حجت نمیخواهند اگر تو اقرار کردی که
 صاحب خلقی باید در ملک بشناسی از اقرار من که میباشند
 خطا تا باید در ملک باشی با اقرار کردی که مرضی همیشه
 طیبسان هم باید همیشه باشند اگر خلاف این بگویی نسبت
 لغو و عیث گنجه خود داده و این کفر است و شرک چون

و آنست که عرض میکنم که مصاحبه چند اقتضا کرد که امام علیه السلام
 بنفس لغتیس خود از میان برود و چندی پنهان با پس از
 از جانب امام یک کسی میان این خلق باید باشد که همیشه حفظ
 بکند و هیچ گذشته بکار مردم آینده نمی آید مثل اینکه
 سال پیش بکار ارسال نمی آید و اگر بگوئی که حجت بق کتاب
 احکامی و عقاید نبوسید و بگذار و عرض میکنم همه خلق باید
 نفع بشوند از کتاب اینده خواهی گفت همه نمیتوانند نفع شوند
 و این مسلم است پس بعضی نفع میشوند و بعضی نمیشوند حال آنکه
 آن بعضی که نفع میشوند همه یک چیز از کتابت میفهمند یا هر کدام
 چیزی آنچه بگردیم و دیدیم این بود که هر کس چیزی میفهمد
 و مزاجی مخصوص دارد و هر چه خودش اقتضا کند میفهمد چنانچه
 می بینی که فطرت با آن وقت و صیاط که دارند و با بهت
 میکشند که لحن اخبار را بفهمند مع ذلک کلمه هر کس چنانچه
 میفهمد حال بگویم که همه حرفها حقیقت مسلم است که ده
 قول متعارض حق نیست که یکی از آنها در یک مسئله ظاهر

ده حکم نمیفرماید و هیچ نمی‌دانیم که کدام یکت اولی است که
 متبعیت کنیم پس اول حیرت است و چون اختلاف شد
 مرجعی نیست که بان رجوع کنیم و اگر بگویی که کینفر را
 کنند و رجوع بان کنند عرض میکنم ثبت المصطلح این
 همان حرف است نهایت مایکوییم خدا باید معین کند
 تو کفنی خودشان شاخص کنند و هرگاه همه متفق باشند
 آخر خواهی گفت که جهال رجوع بعلماء کنند کتب
 حجت کل نشد همان صفتان زبان و قول و بیان
 و این امر الحمد لله بسی واضح است و پس ازین شاید مقام
 روایت در اخبار روایت کنیم احادیثی را که در این
 مطلب است پس همیشه محتاج بحجیم و کتاب نوشتن کافی
 و بطور مجادله بالقی هی حسن مجده و اعراض می‌کنم که ^{اولی} همیشه
 طبایع این خلق مختلف است چرا که از خصا صرا راجع مختصه
 شده اند و همیشه مد الطبع میباشند یعنی باطبع میباشند
 در یک شهر و قریه جمع شوند و اعرایشان رواج نمیکند ^{مگر}

و شهر منظم نمی شود مگر بواسطه حجتی از جانب خداوند که
 معتدل باشد و این منحصراً یک عصر و زمان و وقت و آن
 بلکه همیشه است و اگر احوال محبت شود امر خلق بکلیت
 و اجتماعشان از رسم میریزد و قانون و پیکار که حجت
 سابق بگذارد و رفع شکوک و شبهات و عقوبت و انقضا
 امر لاحق را نمیکند مثل اینکه نان سابق رفع گرسنگی
 عصر را نمیکند و آب سابق رفع عطش حال را نمیکند
فصل بدانکه ما در هر حال محتاجیم بحجتی از جانب
 خداوند که بداند احکام را و احوال و حرام را و اگر یک
 عالم از حجت باشد خلق جاهل میمانند و خداوند جاهل را
 تکلیف نمیکند و معتدب نمیفرماید چرا که او عالم است
 عادل ظلم نمیکند اینست که در خبر چند چیز را از امت بر
 داشته اند یکی از آنها جهلست که هر چیز را که ندانند
 آن تکلیف ندارند یعنی ثوابی و عقوبتی بر آن مترتب
 اینست که خداوند فرموده **لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا**

اَلَا مَا اَتَاَهَا بِعَنِّ خَدَاوَنَد تَكْلِيف مَمِيكَ نَفْسِي ر
 كَر بَانِجِه بَاوَعْنَايَت فَر مَوْدَهٗ اٲس هَر كَاه مَعْلُوم شَد
 كِه مَا مَكْلَف نَسْتِيْم كَر بَاعِلْم وَا كَر حِجَّت اَز مِيَا نَا بَر وَ دُو حِجَّت
 مِي كُنِيْم ٲس اَكْر مِي كُو نِي حِجَّت نَسْت ٲس يَكُوْم مَا خَيْر نَم
 نَه نَوَابِ عَقَاب اَكْر اَمْرٍ بَسِي نَسْت جَمْعِي رَا مَعْنِي نَسْت مِي كُو نِي
 حِجَّت اَسْت وَ حَسَاب وَ كِتَاب وَ نَوَابِ عَقَاب اَسْت
 جَمْعِي مِي كُو نِي حِجَّت نَسْت وَ نَتِيْجَه اَسْن اِيْن مِي شُو د كِه بَسِي حِجَّت
 وَ اَحْتِمَال صَدَق وَ كَذِب دَر هَر دُو جِه نَسْت ٲس اَكْر مَا
 بَكُو نِيْم كِه حِجَّت اَسْت وَ يَكِي كَسِي رَا كِه صَوْرَتًا شَبِيْه بِي ر
 جَمْعِي اَسْت حِجَّت بِنَد اَرِيْم بَقِيْنَا بِي ضَر رَسْت وَ جَهَنَّم مَنِيْرُوْم
 چِه رَسْت بِنَد چِه دَر وَغ اَكْر تَمَكِّيْن بَكُنِيْم شَا بِي جَهَنَّم بَرُوْم
 ٲس بَسْتَر تَمَكِّيْن وَ تَسْلِيْم اَسْت وَ اِيْن دَلِيْل مَوْعِظَه اَسْت
 وَ حِجَّت بَر هَر جَاهِد وَ چَرَاغِ هَر تَا ٲَر وَ نُوْر چَشْمِ هَر كُو رِي
 ٲس اِيْن دَلِيْل مَتَمَكِّك شُو اَكْر قَا دَر هَمِه عَقَابِه دَلِيْلًا
 وَ خَا نَمَّا رَا ه بَرُو كِه مَطْلَبِ فَضْلِ دَر اِيْن مَطْلَبِ اَسْت

باز

بدلیل حکمت که اشرف ادله است و این دلیل مخصوص
 است بحکمای بالغین بدانکه خداوند عالم جل شان
 پنهانست از دیده همه خلق واحدی هیچ شعری او را
 درک نمیکند چرا که او فوق جمیع مشاعرست و هر چیز
 درک کرده میشود در صورتی که محذود بیک حد از حد
 باشد که در شعری از مشاعر با کججه مثلا اگر چیزی از قبیل
 رنگها و کیفیتها باشد محذود باین صورت میشود و در چشم
 عکس انداخته دیده میشود و اگر از قبیل صدا باشد محذود باین
 حد میشود و با کوشی درک میشود و اگر از قبیل طعمها باشد همچنان
 با زبان درک کرده میشود و اگر از بوها باشد با او اگر از
 قبیل کیفیات است با همش درک کرده میشود و این است
 و اگر خارج از کل باشد نه دیده باشد نه شنیده نه چشیده نه بو
 نه لمس کرد و فوق همه باشد یا صاحب همه این حالتها باشد
 چنین چیزی هیچ شعرا از مشاعر عظمه درک کرده نمیشود
 چرا که محذود هیچ حد از اینها نیست پس نه در چشم محذود

و نه در کوش و نه در دمان و نه در غیر اینها پس همه این
 شاعران درک آن عاجز می شود و با خیال میتوان درکش
 کرد و چنانچه پندارد که هر چه خارج ازت غرض است خیال
 نمیکند عرض میکنم آنچه در خیال پیدا میشود در اینها نمی
 نهایت اینها اسباب رسیدن بخیاست که آنچه او در
 میکند از اینها میگرداند آن فوق جمیع اینهاست همچنین
 آنچه محمد و بجد و دصوور است خیال درک میکند و آنچه
 فکر درک میکند و معانی جزئیته را درک میکند و در
 کلیه راهی که و معانی را عاقله و هر چه از اینها خارج شد
 و محمد و هیچ یک نشد درکش شأن نفس و عقولیت ^{و درین}
 مشاعر نمیکند و آن کلیت است فوق جمیع و انهم باز تصور
 تصویری یا تصدیقی اگر چیزی باشد که نه تصور باشد
 نه تصدیق او منزله است از جمیع مشاعر و در هیچ
 نخواهد گنجید و نه در درکش بجز نمی از اینها و او
 حقیقتی است که نافذ در کل است و معرّی از کل با هر

جمع میشود و بصورت هیچ یک مصور نمیشود و آن
 حقیقت است و لذت درکش فواید خود باین صفت
 اگر کسی باشد که باین حد هم محدود نشود آن در فواید هم
 و از آن هم برتر رود چرا که حد او حدش نمیشود پس در آن
 هم نخواهد گنجید و آنهم درک نمیکند انشی را چرا که معنی درک
 کردن دو چیز است یکی اینکه مشعر مصور بصورت آنچه
 شود یکی اینکه چیزی خودش را درک کند اما اول مثل
 رنگ شدن چشم برنگها و مصور شدن خیال بصورت
 و اما قسم دوم مثل درک کردن عقل و فواید که چیزی
 آنها نمی شود و خود درک خود را میکنند اما بقسم اول
 که خداوند درک نمیشود اما بقسم ثانیه که تو خود را یافتی
 او را نیافتی و اگر او را یافتی که خود را نیافتی و اینست ^{واضحست} که سببی
 در این کتاب نمیکند که نویسم شرح آن ذکر شود که
 رسال مختصره متعرض اینگونه مسائل میتوان شد بهر حال
 پس خداوند احد چون هیچ حد محدود نمیشود و هیچ مشعر

از مشاعر نمیکند ولی همه شاعر را او بر میکند و جاه را
 از خود حاکم نمیکند اردو شکست درین نیست که خداوند ^{خدا را}
 محض معرفت خود آفریده است و معرفت را علت ^{حکمت}
 قرار داده است و این امر هم که محالست لهذا از حکمت
 خود برای خود آینه گرفته است از نسخ این خلق و از آن
 مظهر خود قرار داده است و سهوا و صفتها می خود را
 در آن گذارده است تا آنکه خلق رو بآن کنند و خدا
 خود را از آن راه بشناسند ولی چون آینه اول مظهر است
 لا محاله لطیف تر و صاف تر از همه خلق است اگر لطیف تر
 نبود در آن ظاهر نمیشد و چون لطیف تر است بچشم این
 خلق نخواهد آمد مشغول عرض کنم روح غیبی بمقتاد مرتبه
 لطیف تر است از اجزاء این بدن و این بدن درک آنرا
 نمیکند و فعل او باین بدن تعلق نمیکند و خداوند عالم
 از حکمت بالغه ^{خود} چنین مقدر فرموده است که این روح از
 بخاری ظاهر شود که حسد نیست داشته با او ^{چون} بوی آن

مناسب ابدان باشد و بواسطه لطافت مناسب بارزوح
ولی چیزی که است انیت که این بدن منبتش با بخار گرم
و متاثر از بخار نمی شود نمی که بخار لطیف است ازین پوست
گوشه تهاوز می کند و این بدن متاثر نمی شود پس بخارینی
چیز دیگر اثر نخواهد کرد و لهذا خداوند بواسطه دیگر قرار داده
که بر رزخ میان بخار و بدن باشد و آن خونی که یکبار
زیتها یعنی **وَلَوْلَمْ تَمْسَسْهُ نَارٌ وَخُونٌ هُم**
و اسطه مذمت مثل بخار بود از کمال صفا و لطافت
محمد و همیشه و در جاهای نمی ایستاد و مانند آن زمان متفرق
خداوند بر رزخ دیگر آفرید که خوراک محمد بود که در او
احساس کند آنگاه انقا بپایین کند و آن شرابین است
پس از روح باین وسط بپایین میرسد همچنین خداوند
جسوه گرفته است و آن جلوه اول **مَا خَلَقَ اللَّهُ**
است و در است از مقام خستین دست خلق باین
خداوند بر رزخ دیگر آفریده است که بمنزله آن خون باشد

که میزند

که مانند جان در بدن رفته است و آن وجود بسیار
 انبیا است و نبی مثل خون نوعیت دارد و ^{خصیت}
 ایشان بسیار کم است نمی بینی در مقام تنگد و روح را ^{باز}
 ایشان میکند از آنکه معنویت و ملکوتی و نفوذ میکند
 در جمیع اقطار ملک و در مقامی نمی ایستد که ایشان
 ایشان را بشناسند لهذا همه او را شیعیان را بر رخ ^{بگیر}
 کرده است که ایشان منبع آن خون باشند و خون
 معسوق با ایشان بگیرد و بخار وجود اول مخلق التبان
 خون معسوق گیرد و آن نور غیبی بان بخار پس جمیع او
 و لو الهی و رضا و غضب آن نور را ازین راه بمانند
 و جوارج که سایر است بشند برساند اگر چه وجود مبارک
 پیغمبر سوار است از درک خسوق دور است و او حجت انبیا
 و انبیا حج شیعیان هستند و شیعیان حج این خلقند
 پس چون مطلب مختصر را را معلوم بشود که این ^{حج}
 محتاج بوجود شیعیان هستند و اگر شیعیان از ^{ملک}

رافع شوند عالم خراب میشود و توأم هر خصلت با ایشان
 و اخبار اهل محمد سلام الله علیهم است هر چه طلب است اگر کسی
 رجوع با آنها کند مستغنی ازین بیانها میشود و در اینجا
 اشکالی نیست و جواب مفصل را در رساله یکی از اخوان
 نوشته ام و بطور اختصار اینجا اشاره میکنم و آن اینست
 که می بینیم خلق را که منفع از نفس نفس خاتم می شوند بدون جهت
 بنی دیگر با امام یا آنچه بسیار که در خدمت حضرت رسول
 صلی الله علیه و آله بودند و از آن بزرگوار علم می یافتند
 و حال آنکه عقل حکم میکند که هیچ چیز باین خلق غیر از
 بواسطه کسایمکه عرض شد حتی یک کتاب از دست نبی گویا
 بگیرند و درین شک نیست عرض میکنم که جمیع آنچه عرض
 شد مقایست که بدن بی جهت کامل دارا آنهاست مثل
 اینست که منجی این بدن نباتیت دارد و حیوانیت و این
 همچنین دارا مقام نباتیت است و نباتیت و نبوت و این
 و نباتیت و هر چه از نباتیت او باین خلق برسد بواسطه

این مراتب برسد پس بجهت این خلق میرسد از نفس نفس
 نبی صلی الله علیه و آله بواسطه مرتبه سنجی است غنیمت
 و گاه میشود که عالم مقصود نیست که قالب خاتم سنجی تمیّت
 جلوه گر شود و دعوی ختمیّت نماید بر آخوند مقام
 خود را اثبات نمیکند و سایر مراتب خود را بر روز میرسد
 بعضی حال لابد باید بواسطه آن مراتب نور خداوند بر او
 کند و بروز میکند به شک و شبهه و همین قدر بیان
 در این فصل کفایت انشاء الله مکتوب دوم
 در اثبات لزوم وجود ایشان پس افاق و نفس
 و این دو دلیل هم از دیگرها محکم دنیاست و در نظر
 چند فصل است فصل در مقدمات است که با
 بضمیمه چون دلیل افاق و نفس دلیل بر عتد میشود عرض
 میکنم که از آنچه تا بحال عرض شده آفیمه و دانسته
 که امر خداوند عالم جل شانّه در تمام ملک واحد است
 از آن محتاج بشرح زیاد و بیان مفصل نیستیم و در

بجهت دیگر بسط میندسم این مطلب را بدانکه خداوند عالم
 بود و چیزی با او نبود و اول چیزی که آفرید مشیت او بود
 که از این نفس خود آن خلقت کرد چنانچه در حدیث است که
 خداوند آفرید مشیت را نفس خودش و پس از آن جمیع
 بمشیت آفرید و مشیت او واحد است و در ربوبیت
 نیست چنانچه فرموده و مَا أَمْرُنَا إِلَّا وَاحِدَةٌ وَابْنِ
 مشیت واحد است که محتاج نمی آفرید پس خلق
 بر یک نسق خواهند بود خواهی گفت آسمانی زمین و غیر از
 و زمینی غیر از آسمان و مویله بعضی غیر بعضی دیگر
 از اینها را صورتیست و شکلی خاص چگونه در اینها اختلاف
 نیست عرض میکنم اگر درست نگاه کنی و عمق هر یک را
 کنی جویندی که هر یک داراست آنچه زیاده غیر او داراست
 نهایت اینست که بواسطه اعراض و امراض در هر یک
 قوت گرفته و چیزی دیگر پنهان شده است و این
 اختلاف نیست و این اختلاف هم از قبل خود مشیت

بلکه از جانب قوا بل است چرا که خلق از شیت هر چه دور
 میشوند گشتان زیاد تر میشود ما بهامات شیت در آنها
 میگیرد و بروز میکند چون مختلف صور پیدا می شود و هر
 حکایت کمالی خاص بل میکند و حد دیگری میشود پس بسیار
 چیزها را در دیگری بقوه میکند و مانع از بروز و ظهور میشود
 مثل اینکه قدرت سلطان قدرت رحمت را پنهان از ظهور
 و یا رطوبت نهر را می پوشاند و بگذارد که لهما پس برخی
 حکای کمالی میشوند و بعضی در بعضی اثر را میکنند و از تاثیر هر
 یک در دیگری بواسطه مختلفه حاصل میشود باز چون عمیقتر
 بر خور می یفتی که اختلاف نیست و امر خداوند واحد است
 شد عرض کنم جسم مطلق دارا کما لیست مطلق و مبهم و او است
 جوهری قابل لفظ هر شده است درین افلاک و عنصر
 و چون مواد افلاک و عنصر تنگ است و همه در یک عنصر
 ایستاده اند کالات جسم را بطور اختلاف حکایت میکنند
 یعنی یکی عشرت است و او را بهتر حکایت میکند یکی کمتر یکی کثرت

جسم را بیشتر حکایت میکند کی کمتر و اما محاله عسیت در چنان
 چون بیشتر بروز کرد کمال عسیتی از آنجا بیشتر بروز میکند
 و چون از بیجا کرسیت زیاد تر بروز کرد کمال کرسیت
 بیشتر آنجا بروز میکند و هکذا در سایر کواکب و عناصر
 بر همین منوال است و چو اینها در یک عرضند از آنجا تا آنجا
 موالیه مختلفه حاصل میشود و بزاید و کم آنجا این صور پیدا
 و لے چون نظری در موالیه ^{منجمله} که موالیه همین افلاک
 و زمین و در آنها بپسند کد آمده شده است و دارا با جسم
 و کرسی جسم و افلاک جسم و موالیه جسم جسم نهایت هر
 کدامی صورتی دارند خاص و صورتی خاصان از جهت
 تشکی ماده است و حد هم از همین پیدا شده است و تشکی
 ماده از جهت غلظت است و بمطرب را اگر چه بطور اختصا
 و در هم پیچیده عرض کردیم بگو اگر درست نگاه کنی مظهر
 میفهمی و منفعتیشوی با بگو حاصل کلام اینست که از خداوند
 عالم در مقام شقیه در کمال وحدت و بسطت در مقام

مشاوات تفصیل پیدا کرده یعنی همین امر مفصل شده
 و ازین تفصیلات آنچه چند فراتر می آید و اعراضی متولد
 ولی همه تفصیل همین است نهایت پاره از کمالات
 آنها پدید است و پاره پنهان و امر خداوند تمام یکست
 آنها و شک درین امریت پس هر چه نظر کنی کی می بینی
 اگر ایضا و اعراض میکنم پس امر در آسمان و زمین مثل
 و امر مویس مثل آسمان و زمین و امر نوح مثل شخص
 و امر شخص مثل امر نوح و این امر محمد است بعد از پانزده
 ماضی هر دو هوید است و اگر از پیشین با وجود چیزی در جایی
 و دلیل است وجودش در همه جا و همه چیز پس از آنکه
 بافاق و افس بر مطلق میکنیم و در اثبات این مسأله
 بیانهای مختلف عرض کرده ام در هر رساله و حجت که بود
 این سخن شده است و این هم یک گوشه بیان بود که
 عرض شد و تمام سخن را در اینجا نمیتوان نوشت **فصل**
 بعد از آنکه چشم دل را باز کنی متوجهی که خداوند عالم جل شانه

جسم را در ملک پنهان کرده است و لے عرش را از حیث
 کمال و نور مقرب در گاه کرده است و همچنین کرسی را و
 افلاک و عناصر را تحت بعشش و کرسی نموده است پس استمداد
 از آنها میکنند چنانکه در حدیث وارد است که عرش و کرسی
 و دو باب از ابواب غیبند و میفرماید که خداوند عالم هر چه را
 میکند القا میکند بروح القدس و روح القدس بعرش القامی
 و عرش القامی کند بافلاک و نجوم و آنها جاری کنند با خدا
 عالم جل شانہ آنچه خواسته است پس سميع اين افلاک و
 عناصر را حس میکنند بعشش و کرسی و چون عرش و کرسی در
 از زمین و امرا آنها بر زمین نمی رسد مگر بواسطه لیسند خدا
 عالم و ساطع چندان کرسی و زمین قرار داده است و آنها
 و آفتاب و ماه و هر چه خداوند جاری میفرماید از عرش و کرسی
 بواسطه این و ساطع جاری میکند و آفتاب و ماه و ساطع
 بزرگ کند و سایر نجوم و ساطعان کوچک و هر چه بر زمین
 بهمین واسطه است اینست که خداوند عالم جانشین

و کبریا

وَجَعَلَ لَكُمُ النُّجُومَ لِتَهْتَدُوا بِهَا تَارًا أُخْرَى

یعنی خداوند قرار داد نجوم را تا اینکه هدایت بیابید و در ظلمات
 و میفرماید وَجَعَلَ الْقَمَرَ فِيهِنَّ نُورًا یعنی خداوند قرار
 داد در آنها ماه زار و شکی و نور و اخبار در زمین معنی بسیار است
 اینست که میفرماید مثل اصحابی کالنجوم بآیةهم اقتلوا
 اهتدوتم یعنی مثل اصحاب من مثل ستارگان هستند و
 یکسانیشان که اقتدا کنید بآیت میابید پس ستارگان
 جحتمای خدا بر زمین هستند و واسطه میان کرسی و عرش
 بلکه میان آفتاب و ماه و آن دو از عرش و کرسی میگیرند
 و نور نجوم میدهند و هر کس فکر کند خواهد فهمید همچنین خداوند
 عالم جلالتش فیض میدهد به بی نوعی آن بواسطه پیغمبر که
 عرش است و انبیاء و واسطه هستند میان پیغمبر و الله
 علیه و آله و شیعیان و شیعیان و واسطه اند میان خلق و پیغمبر
 و ایشان نجوم مطالعه اند بر همه خلق و فیض میدهند به همه
 و خلق از آنها فیض پائین میکنند **فصل در بیان**

به آنکه خداوند عالم جل شانہ اصل حیوة و نور و قوت و
 قدرت عقل را قرار داده است و اوست اول با خلق الہ
 و خداوند عالم جل شانہ او را اول مستد امریت کرده
 و هیچ چیز جز او از مشیت نمیگیرد و همه از او بواسطه او
 میگیرند و خداوند عالم جل شانہ چون خواست که این بدن
 غلیظه ذنیوتہ را حیوة دهد و نور سختی عقل او را بنہا
 فرمود و این بدن بر کرد عقل کردش کردند و نور کرد
 ولی اصل عقل معنوی و غیبی است و محالست که این بدن
 عنصری از آن متاثر شود مثل اینکه تو با این تن از جن متاثر
 نمی شوی و از ملک متاثر نمی شوی و زمین از عرش متاثر
 نمیشود و لهذا خداوند عالم از برای عقل که قلب و قطب است
 حالتی آفریده از نسخ افلاک بدن که روح حیوان باشد و
 عقل بان تعلق گرفته است مثل اینکه آتش ضعیفی بدو تیره
 تعلق میکند و فعل و امر خود را از دو بروز میدهد و اصل
 روح حیوانی هم بطافت فلک است بلکه بطافت غیب این

فلک است و از عالم متاست و حال او هم مثل این است

و بدن دیو از آنها متاثر نمیشود پس خداوند در خال ^{لطیف}

آزیده است که از یک حیث شباهتی با آن روح مثالی داشته

باشد و از حیثی شباهتی با این بدن پس آن روح ^{تعلق} بجان

گرفت و بهمان طور که سبب تعلقش شد روح بخاری تعلق

بدم گرفت و این بدن بر کرد و حرکت میکند و دور میزند

و استمداد نماید و در واقع حقیقت دور زدن بدن

بر کرد و دم عرضی و دور نمیزند بر آن مگر از جهت بخار نه از جهت

بخار بلکه از جهت روح حیوانی نه از جهت آن بلکه از جهت ^{عقل}

غیبی که در آن پیدا شده است پس روح خود را بوسایط میکند

از جهت روح غیبی چنانکه ^{بگفته}

أمرٌ على جدٍ وديارٍ ^{قوله} * أقبِلْ بِالْحَمْدِ ذَا الْجَدِّ

وَمَا حُبُّ الدَّيَارِ شَغْفٌ * ^{قوله} وَلَكِنْ حُبُّ مَنْ سَكَنَ الدَّ

ازین جهت است که میخواند ^{قوله} اللَّهُمَّ لَوْ وَجَدْتُ

شَفِيعًا أَقْرَبَ مِنْ مُحَمَّدٍ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ

بگفته

جعلت لهم شفعاء ^{در روز قیامت} چرا که مقصود بالذات خداست
 نه ایشان و این سئله بسیار مهم است و عرف باید فهمد که در
 اعمال خود چه میکند و چه اراده مینماید بار کس بدن استغفار
 از عقل میکند بواسطه این مراتب که عرض شد و همچنین است
 امر در بنی نوع انسان عقل غیبی که خاتم است تعلق میگیرد
 با نبیاء و نبوت تعلق میگیرد بشعیان و شیعیان همین
 میزبند بسایر خلق و در این مراتب که ذکر شد امامت
 شمریم در سلسله و سالیط چرا که ائمه با خاتم از یک نورند
 و یک طینت و جدا از ایشان نمیشوند و کما هم می شود که
 ایشان را جدا می شمریم و بواسطه میگیریم چنانچه میفرماید
 اَنَا مَدِينَةُ الْعِلْمِ وَعَلِيٌّ بَابُهَا مِنْ اَرَادَ الْمَدِينَةَ
 فَلْيَدْخُلْهَا مِنْ بَابِهَا

منم شهر علم و عظیم در است * درست این سخن قویان پیغمبر است
 و چون امر را در افاق و نفس دان مقام که منظور است
 مطابق دید دیگر شک نمی ماند انشاء الله در اینکه وجود

مبارک دین واجب و لازم است مطلب سیم
 در اثبات وجوب وجود دکن رابع و معر
 ایشان بدلیل کتاب و سنت اولاً بطور مقسّمه
 عرض میکنم که شک نیست که در ظاهر کتاب خدا این صریح
 که بعد از ائمه هدی ستمک شیعیان بشوید نیست بلکه آ
 ائمه هم نیست و اگر چنین ^{بیشتر} صریحی هم بوده است دشمنان
 میداشتند و اگر خداوند کتاب خود را باین صراحت نازل
 کرده و جمیعش را میدزدیدند و بجای از میان ^{میبردند} مثل اینکه کتاب
 و عیسی رفت و مسیحین بکتاب میمانند ازینجهت خداوند پرا
 جا بطور صراحت ایا نازل فرمود تا اینکه بر مردم حجتی باقی نماند
 چنانچه در حدیث است که اگر کتاب را تحریف کرده بودند ^{و آن}
 ما را ^{آن} میدیدید و هم چنین بد دشمنان هم در کتاب بود و از
 همین جهت ابو بکر قرآن حضرت امیر را قبول کرد چون در آن
 نظر کرد اول صفحه بد صحابه را دید کتاب را ترک کرد و این
 آیات صریحی محض تمام حجت در کتاب بود و ایا دیگر ^{نظیر}

اطلاق یکنایه یا باطن بر حق و لالت کند قرار دادند
 که سایرین نفعند و اهل دل خود نفعند که مراد صیغه تفسیر آنها
 تعلیم ال محمد فرمود ایشان تعلیم دوستان خود فرمودند پس
 خیال مکن که باید در صریح قرآن چیزی باشد که اگر نباشد ^{مطلب}
 حاصل نشود بلکه عرض میکنم خداوند کتابش را بعد از این
 فرموده است از جهات دیگر یکی اینکه مردم نفعند و محتج
 بال محمد باشند یکی اینکه تحمل معانی بسیار باشد از آنچه
 نباشد کتابی عاود و طاک و جمیع علوم و رسوم با و مان
 و مایکون در آن جمع باشد چاره صیغه جز اینکه کلمات مطلق
 اگر نباشد بطور خاص نازل شود باید هزار هزار مرتبه بلکه
 زیاده و عشق ازین آسمان و زمین زیادتر باشد که همه
 اینجا نوشته شود و چنین کتابی نفعی بخلق نمیداد اگر چه خدا
 چنین کتاب هم دارد و شکست در آن نیست بجز در ظاهر
 آیات بطور شخصیت این مطلب نیست و در باطن است
 و باطن هم دو باطن است باطنی است بهم که در همه آیات

این مطلب که از ده شده است ولی عامه خلق از آن مفقوع
 نمی‌شوند و باطنی است که باندک آشوب معلوم می‌شود و باید با کون
 با استدلال نمود پس چون مقدمه را در حال عرض می‌کنم که
 یکی از آیات که دلالت بر معنی دارد قول خدا تعالی است
 وَجَعَلْنَا بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ الْقُرَىٰ الَّتِي بَارَكْنَا فِيهَا
 قُرَىٰ ظَاهِرَةً وَقَدَرْنَا فِيهَا السِّيْرَ وَ
 فِيهَا الیاسی وَآیاماً منین و چون عرض کردم است
 که علم این کتاب بر مخصوص آل محمد سلام الله علیهم نمود و بعد
 ایشان به معنی آیه را فهمید از حضرت باقر علیه السلام وارد
 شده است که فرمود در مازده است خداوند مشهور را
 در قرآن پس ما یم قریه با که خدا آنها را مبارک کرده است
 و اینست آیه کریمه در کتب نیکه اقرار کردند بعضی ما جا نیکه
 امر کرده است ایشان را که بیایند ما را پس فرمود وَجَعَلْنَا
 بَيْنَهُمْ قُرَىٰ ظَاهِرَةً وَآیاماً منین قرار دادیم میان ایشان و
 شیعیان ایشان آن قریه با که مبارک کردیم آنها را قریه

ظهروه و قریه بای ظاهره رسولانند و ناقلان از برای
 شیعیان ما و فقهائمی شیعیان تا آخر حدیث و از حضرت
 قائم است علیه السلام که ما یم و الله قریه بای مبرکه و شما
 قریه بای ظاهره و احاد صریح وارد شده است در اینکه مراد از
 این قریه بای ظاهره معروفه نیستند و حاصل قریه بمعنی رجا
 پس بحسب ظاهر رسم میتوان گفت وایه که او انمط است نهایت
 عامه عجمی طور دیگر معنی میکنند و مفسرین از آنها اخذ کرده
 باشند چه حجیت بر ما وارد و صریح قرآنست که قریه است
 چه مؤمنین چه کافرین و در اینجا ما قرای مؤمنه هستند
 چون کتاب فارسیست نمی توان همه باره اوله را ذکر کرد
 و الا احادیث و ادله عقایه بر اثبات این مطلب آورده ام
 حاصل و مجمل کلام این شد که میان ائمه و سایر شیعیان که مراد
 دوستان باشند ناقلان آثار و فقهاء اخبار و اسطه اند
 و مراد از راوی و فقیه در اصطلاح اخبار بزرگان و نیند
 و بعد ازین آیه دیگر است که آنچه امت میفرزید جمعی را

نویسنده

که خواستند خود را از شیعه دور بگیرند قالوا رَبَّنَا بَاعِدْ
 بَيْنَ أَسْفَارِنَا یعنی گفتند خدایا دور کن میان سفرها
 ما را باین پنج که قریه را از میان برود و ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ
 یعنی بخود ظلم کردند چون نفس خود را بهلاکت انداختند
 فَجَعَلْنَا هُمُ أَحَادِيثَ پس قرار دادیم ایشان را احادیث
 یعنی سخن ایشان را در عصرها و قرنها بگویند یا حرف ایشان را
 محض سخن لفظی قرار دادیم و تفریق کردیم ایشان را فرقه های
 متفرقه و از جمله ایاق که دلیل این مطلب است اینست که میفرماید لَيْسَ
 الْإِسْرَافُ تَأْتُوا الْبُيُوتَ مِنْ ظُهُورِهَا تَاخِرًا يَمِينِ
 خوب نیست اینکه از پشت بام نهایی غیر وارد شوید و لکن بر
 بر کسی است که تقوی پیشه کرده است و داخل بیوت شوید
 از در آنها از خدا نرسید تا شمارستگار شوید و امام علی
 ابن ابیطالب علیه السلام میفرماید ما یم انجان بیوتیکه خدایت
 امر فرموده است که با بواب آنها بیایند و احادیث و
 صحبت دارند که بیوت رجا هستند و هرگاه ایشان

شدند لاجمله شیعیان ابواب ایشان میشوند چرا که شیعیان
 افوارث نیستند و میفرماید اِنَّمَا سُمِّيَتْ لِشِيعَةِ
 شِيعَتِ لَا اِنَّمَا خُلِقُوا مِنْ شُعَاعِ نُورِنَا پس شیعه
 شعاع ایشانند در راه صاحب شعاع است شعاع اوست
 و همه خلق بصاحبان شعاع متوسل میشوند بواسطه آنهاست
 شیعیان با ائمه هستند اینست که میفرماید سَبِيلُ
 شِيعَتِنَا یعنی راه خداوند شیعیان هستند و حدیث
 صریح در تمحیض وارو شده است که در آن شگ نمیکنند
 پس از یافتن و آن حدیثی است که سعید بن مفضل روایت
 کرده است ^{که فرمود} **الْبَيْوتُ الْاَئِمَّةُ وَالْاَبْوَابُ اَبْوَابُهَا**
 یعنی بیوت ائمه اطهارند و ابواب ابواب این بیوت
 و تو میبینی که منظور در خشت و گلی نیست چرا که خشت
 کل در ائمه نیست در خانه دنیویست و مخصوصا باین
 فرموده است که تو بدانی منظور چیست و الا میفرمود بیوت
 ائمه و ابواب ابواب خانههای ایشانست اگر چه در عرب

۲۷۴
 میگویند باب فلان و مراد در خانه است و کلام فصیح
 کلام ظاهرترین است نه کلامیکه موافق دو معنی باشد
 امام صریح در همین است که مراد از ابواب ابواب ائمه است
 و در حق معنی میفرماید که آن یابنی مَرُوجِهَا حِلٌّ وَ
 بِرَجْمِهَا بَدِيعَةٌ فَرَمُودَ لِمَحَلِّهِ وَجِهَ صَاحِبِ نُوْرِ نُوْرٍ
 بِنِشَاتٍ وَشَبْهٍ وَارَايَا است که دلالت بر وجود ایشان
 و درجه ایشان میکند السَّابِقُونَ الْأَوَّلُونَ مِنَ
 الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ وَالَّذِينَ اتَّبَعُوهُمْ
 بِإِحْسَانٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ
 از منی روایت شده است پس ذکر کرد با بقین را و فرمود
 وَالسَّابِقُونَ تَاخِرُونَ نَقِبًا هَسْتَدُكُم أَبُو ذَرٍّ
 و مقصد از مسلمان و مختار و هر کس ایمان آورد و تقید
 نمود و ثابت شد بر ولایت حضرت امیر علیه السلام
 و در حال با بقین و شان ایشان اخبار بسیار است
 نیست که هر که سابق است پیشوا و امام لاحق است و صریح

ایست لزم متابعت ایشان و مراد از مهاجرین ^{نقیبا}
 هستند و مهاجر کسی است که از دشمنان مهاجرت کند و عهد
 در آن معینه صریحیت و انصاریجا هستند و آنها این ^{کشیند}
 که نصرت کردند ^{الشان} محمد را بجان و مال خود و مشت ^{یعین}
 دوستان ایشانند و همین قدر از ایات در ^{کافیست} تحقیق
 ایات دیگر درین باب در کتاب ^{با دل} برک بر ثامن ذکر کرده ام و
 در بر این دلالت آنها را اثبات نموده ام و موکامین
 اعلی الله مقامه و الزام النواصب ^{باید} آنچه نقل فرموده اند
 اگر خواسته باشی آنجا رجوع کن تا بمطلب خود ^{بسی} بر فضل
 در ذکر اخبار است که در نیاب دارد ^{است} است از جاب
 بن یزید جعفی روایت که عرض کرد خدمت حضرت علی ^{الحسن}
 علیه السلام حمد خدا میراست که سنت گذارد بر من معرفت شما
 و الهام نمود بمن فضل شما را و توفیق داد مرا بطاعت شما
 و موالت دوست شما و دشمنی دشمنان فرمود ای ^{ایا} جابر
 سید ^{نقیب} چیست معرفت معرفت اثبات توحید است ^{اولاً}

پس معرفت معانی ثانیاً پس معرفت ابواب ثالثاً پس معرفت
 امام رابعاً پس معرفت ارکان خامساً پس معرفت نقیبات
 سادساً پس معرفت سبب بعائنت قول خدا تعالی
 قُلْ لَوْ كَانَ الْجُمْهُورُ آدَاءَ الْكَلِمَاتِ رَبِّي لَنَفَذَ الْجَهَنَّمُ بِهَا
 أَنْ تَقْدَرُوا كَلِمَاتُ رَبِّي وَلَوْ جِئْنَا بِمِثْلِهِ مَدَدًا وَلَا
 فرمود این آیه را و اَوَّانَ مَا فِي الْأَرْضِ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا
 وحدیث حریمیست در اینکه معرفت نقیبات و سبب واجبست و از
 حضرت صادق علیه السلام مرویست فرمود صالح نمیشوند
 تا عارف شوند و عارف نمیشوند تا تصدیق کنند و تصدیق
 نمیکند تا تسلیم کنند چهار باب را که صالح نمیشود اول آنها
 مکر جنس را آنها گمراه شدند اصحابی است تا و حیران شدند
 تبارک و تعالی قبول نمیکند مگر عمل صالح را تا آخر حدیث
 و شکست نیست که این چهار باب توحیست اول نبوت
 و ولایت ائمه پدی و ولایت اولیا و معاد آعداء
 و از یکی از دو اوام مرویست که فرمود بنده مؤمن نمیشود

باز

تا بشناسد خدا و رسول و همه ائمه را و امام زمان خود را
 و رجوع با و نماید و تسلیم از برای او کند آنگاه فرمود چون
 میشود و اخیری را بشناسد و او را شناخته باشد ذکر کردن
 امام زمان پس از ائمه معلوم است که مراد شیعه است و ائمه
 ائمه که فرمودند اول و از ده امام است و حجت عاده
 زمان نیست و از حضرت صادق علیه السلام مرویست
 در حدیث معراج نبی صلی الله علیه و اله فرمود چونکه
 عروج کرد سو آسمان اول تا آنکه گفتند ای محمد
 چگونه است احوال برادر تو چون نازل شد سلا مشن
 حضرت پیغمبر فرمود همیشه شما برادر مرا عرض حکا چون معنی
 شناسیم و حال آنکه خدا میثاق تو و او را از ما گرفته و شیعه
 شیعیان او را از ما گرفته تا روز قیامت و بدستیکه
 با کما خود را بر روی شیعیان میمالیم در هر روز و شنبه
 تا آخر حدیث و در هر آسمان بهمین را عرض کردند و از
 حضرت علیه السلام است که هر کس میخواهد بداند دوست یا دشمن

پس امتحان کند قلب خود را پس اگر دوست میدارد دوست
 مارا پس دشمن نیست و اگر دشمن میارد دوست مارا دشمنست و از
 حضرت امام حسن مکرری علیه السلام مرویست در توفیق قول خدا می
 اللَّهُ يَنْقُضُونَ عَهْدَ اللَّهِ وَمَنْ خَانَ عَهْدَ
 که از ایشان گرفته شده است بر بومیت و از برای
 نبوت و از برای علی علیه السلام با ما و از برای شیعیان
 ایشان نجابت و کرامت و اخبار بسیار وارد شده
 در میثاق که اگر همه را بخوانیم ذکر کنیم تا کجایش نماند و
 شده است حرف اعظم چهارم لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ
 وَمُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ وَعَلَىٰ وَآلِهِ وَحَيْرٌ
 شیعیان و حضرت باقر علیه السلام فرموده چه چیز است
 که هر کس خدا را با آنها ملاقات کند داخل جنت خواهد
 شهادت او باینکه خدا یکست و محمد صلی الله علیه و آله
 خداست و قرار آنچه از نزد خدا آمده است و اقامه
 نماز و دادن زکوة و روزه ماه رمضان و حج بیت

اولیاء خدا و برآست از اعدا خدا و اجتناب کردن
از هر سگری و از حضرت صادق علیه السلام مرویست
دوستی اولیاء خدا و جبهت و ولایت این دو جبهت است
از اعدای ایشان و کسیکه ظلم کردند بایشان و جبهت
مؤمنین که تغییر ندادند و تبدیل ندادند دین را بعد از پیغمبر
و جبهت مثل سلمان و آذر و مقداد و عمار و جابر بن عبد
و حذیفه و ابی الحخیم و سعد و ابی اویب و عبد الله بن مسعود
و جاده و خرمیه و ابوسعید و هر کس بنحو ایشان راه
و مثل ایشان کار کرد و دوستی و متابعت ایشان و
کردن بایشان و همدایت ایشان و جبهت و اخبر
پیغمبر صلی الله علیه و اله مرویست که حمل میکنند دین را
در هر زمانه و کس نفی میکنند از آن تاویل مبطّلین و محرفین
غالبین و انتحال جاهلین را همین نکه کوره کشت آهن را
میگیرد و اخبار در میطلب بسیار است و پس ازین همه
اخبار و آیات و ادله که عرض شد چگونه میتوان شک کرد

در دین

در وجود بزرگان دین و وجوب دوستی ایشان و دشمنی
 و دشمنان ایشان و شیطان القاء شکوک و شبهات
 و خسب را با انواع خیالات باطله گمراه می سازد و از
 رفع شکوک و شبهات رساله خاص توأم و کتاب مبارک
 الزام التواصب هم کتاب مبارک کیست هر دو در آن
 کتاب نظر کند بر هیچ شبهه نمی ماند که اولی خدا در هر زمان
 هستند و دوستی ایشان واجب است و بهتر ذکر نکردن شکوک
 و شبهات است چرا که گفته اند میوت الباطل تبرک ذکره
 و بر آنست از اعداء هم از همین اخبار معلوم است
 میان خاص ندارد مکتب چهارم در ذکر فصل
 است که باین علامات میتوان این وجود مبارک را شناخت
 و آنچه محققین باین بابست و در مخطوط بسم چند فصل ذکر می
فصل بدانکه وجود بزرگان دین در ملک خداوند
 همیشه واجب است خواه امام ظاهر باشد یا پنهان
 این بزرگان چند قسمند پاره اول ایشان دارا مقامات عالیست

هستند مانند نقباء و نجباء و شان ایشان ارفع است
 از حدی که بتوان ذکر نمود و آثار ایشان آثار است غریبه
 و کسی هم ثابت نکرده است که واجبست ایشان همیشه
 خلق معروف باین صفت باشند و اگر احیاناً چیزی از
 مشایخ بایشنوی در وجوب استیجاب ایشان و متابعت
 ایشان مراد تو است چرا که شخصیته ایشان ظاهر شده اند
 و از برای ظهور ایشان وقتی معین است و آنست که دائماً
 در بیعالم بوده اند بطاهر هستند علمای شیعه هستند و بزرگ
 عالم از وجود ایشان ^{نظائر} و اگر احیاناً وقتی از اوقات خدا
 خواسته شد یکی از بزرگان را یعنی نقباء یا نجباء را ^{نظائر}
 فرمایند و لازم هم نکرده که پس ازین حکما باز
 هم ظاهر شوند چرا که امر بسته بقدر خداست و خدا
 تقدیر نماید مگر بحسب اقتضای ملک و در هر زمان
 اقتضا کند خداوند عطا نماید بچو قتی اقتضا میکند نقباء
 ظاهر شوند بچو قتی است اقتضا میکند مخفی باشند مثل

بنا

این که ملک بکو قتی اقتضا میکند که خاتم ظاهر شود یا امام است
 بکو قتی هم اقتضا میکند پنهان ایش از او امر در دست
 و بدانکه مراد از ظاهر نبودن نه اینست که در جای پنهان خود
 پنهان میکنند بلکه با میان مردم راه میروند نهایت اسم
 ایش ان نقیب نیست شاید لباس علم بروز کنند با لباس
 زهد یا لباس کسب بطوریکه هیچکس نداند که ایش کیستند
 و چه کاره اند و اما علماء لابد باید از ایشان در هر عصر ظاهر
 یا جمعی بر حسب صلاح ملک و مقامات علماء مختلف است
 جمعی علماء ظاهر اند مانند فقهاء و حکماء و انما بر حسب
 زمان ظاهر بودند هستند و جمعی علماء هستند که خاندان
 ایش از جامع کرده است و فضل و درجه ایش از او بسیار
 خلق بیرون برده ایشان بسیار کند و شان ایشان بسیار
 جایست و حجج خدا هستند و ایشان عهد اول که از دین خدا
 نفی میکنند تحریف غالیین و انتحال مبطلین و تاویل صلیین را
 و ایشانند محققان نجباء و امی بکاهی بر باره ایشان اسم

نجابت جزئیه صدق کند مثل زراره و محمد بن مسلم
 و از بر آهر یک خداوند علامت قرار داده است اما علامت
 نعبا و نجباء که در کتاب مبارک است و العوام مذکور است
 خواهی بدانی با نجبا رجوع کن و بدانکه در ایشان را حق
 که بعد از اذیت خود ایشان یا تعریف کسیکه در عرض
 باشد و بعلا مات میفهمند که شان ایشان بر سر است از
 شان ما و اما علامت که حج خلقند علامت دارند و نشان
 علامت ایشان را در دو فصل ذکر میکنم **فصل**
 بدانکه شخصی که حجت است و جزو عدول صحفا چند
 لازم دارد که له نجبا ذکر میکنم حواس خود را جمع کن
 تا بفهمی پس ازین امید دارم که برای احد شبهه نماند
 بدانکه آن کسیکه حجت خداست باید حلال زاده باشد
 و ولد الزنا هرگز دوست اهل بیت نمیشود و اگر ایچا ناجز
 دوستان هم شده خالص نیست و از اهل اعرافست و از
 مردمان سفله و رذل نیست از کفایت که بحسب طلب هر

قابل

قابل نفس بزرگ باشند مثل لولی مثلاً یا غیر ایشان
 اینها قابل این مقام نیستند یا معنی بینی که رسول خدا ^{صلی الله علیه و آله}
 علیه و آله نهی فرموده از زمین گرفتن از ایشان و فرمود
 اِيَّاكُمْ وَخَضِرَاءَ الدَّمِينِ و مراد زن با نجیب است
 و نه اینست که منظور این باشد که حکماً از سلاطین یا سادات
 باید باشد بلکه مراد مردمان معقول است و آنچه حین
 شبیه نمیشود که حجت با و بچگی که لطفه ادبی بسم الله
 شده است حجت نمیشود آن بچگی که در نفس زیاد نیام است
 یا کوچک است یا سیاه پر رنگ است یا زیاد بلند است
 یا خارج از اعتدال است حجت نمیشود چرا که همه اینها در
 اخبار مذمومند و آنچه خارج از اعتدال است حجت
 غیر معتدل و روح غیر معتدل دوست ال محمد ^{صلی الله علیه و آله}
 اینها که صفات است که متعلق است بظواهر و اما آنچه متعلق
 باخلاق او مجملش نیست که بایست جمیع اخلاق خوب
 داشته باشد اگر در جمیع فاقد خلق نیک با حجت

ناقص می شود بی معصوم نیست و گاه بگاه بخط از او بد
 شایه سرزند ولی این باعث اینست که از او سلب شود صفت
 نیک نیست و اجماع از تفضیل اخلاقش میجو^ا موافق^{است}
 ال محمد سلام الله علیه است که باید عالم باشد اگر علم نداشته
 جاهل است عملی هم که منظر نظرات و در علوم ظاهر است
 از قبیل نحو و صرف و منطق بلکه آن عملی است که فوق همه
 اینهاست و علم مشایخ است و چه بسیار این سخن را
 از مشایخ ما شنیده و گمان کردند که باید سایر علوم را
 باشد یا جایز است که نداشته باشد و علم مشایخ را همین
 ظاهرند استند و حال آنکه این سخن از جهل است و اینرا
 شیطان بزبان ایشان داده است محض اینکه اگر او را
 او اگر دعوی باطل کند جهل ایشان نقصت^{الان} باشد
 اینکه صوفیه چون دیدند که معارف ایشان بسیار سر میزند
 ایشان تاب نمی آورد که صابر با چنین گفتند که بری
 مرشد عیال علی بنیت و مکلف غیر از مکلف است و این

کلام بسیار شبیه است باینکه کسی بگوید که مرشد حیوان
 باشد ضرر ندارد چرا که این معاصفت حیوانست و انسان
 اینگونه معاصر متحمل نمیشود همچنین السنخن مثل منیت که بگوید
 حجت خدا جابل شد لغت نیست چرا که جسمیج این علوم
 و همه را ماخذ نیست و ماخذ کل علوم نزد اولیاء خداست
 و هر کسی در این خیال کند خسران کرده است حجت خدا
 بایست عالم باد اگر این علوم ظاهره را نداند از فهم کتاب
 و سنت محروم میماند اگر از فهم آنها عاجز شد عالم ایشان
 نمی شود و همان حکمت شیخ مرحوم اعلی الله مقام که شنیده
 مجموع این علوم او برسخنی از سخنان ایشان مرکتب از کتب
 اینهاست پس چه طور میشود که قائم مقام ایشان فاقد آنها
 باشد باری متعجب شده ایم که شبهات را ذکر
 و همه را در سبیل خود گذاریم اگر در کتاب ثبتان کنیم
 سها میماند و اگر ترکتان کنیم باندک زمان تمام
 میشود بجهت حال باید انشخص عالم با اما از علوم خارج

بقدر ضرورت جمع داشته باشد و این که میگویم
 اینها علم نیست مقصود نیست که اگر کسی تمام هنرش اینها
 دارای آن مقام نیست مثل اینکه میگویم انسان باید روح حیوانی
 و نباتی و جماد داشته باشد اگر ندارد ناقص است بلکه انسان
 و اگر کسی اینها را دارد و آن روح را ندارد حیوان است نه انسان
 بجز حاصل این علوم را میخواهد و علم اصلی را هم میخواهد
 و اگر حیوانا مقاش بالا رفت درین علوم هم استاد
 بالغ میشود ^{چون} میرسد که از اهل فن شان استاد تر باشد
 و آن علم ^{اصیل} فصیل است اگر در آن علوم نقصی دارد درین علم ^{عقل}
 صلاح باید استاد باشد و اگر زیاده دارد نعم المطالب
 و باید این علم را مقرون کند بعقل چنانکه در حدیث
 که اگر کسی علم را بجم مقرون کند زود بهانجیب شود
 و مراد از جم عقلت بیکی از معانی و هرگاه عاقل نباشد
 بر فرض اینکه عالم هم باشد علم او نافع نیست علم بی عقل
 مثل نیست که کسی وجهی دارد و شعور اینکه این را در جایی

خود صورت گسند داشته باشد آیا نمی بینی چه بسیاری
 از این مردم عالم میشوند و عقل ندارند جای برخی را نمی
 قاعده سکوت در رفتار با خلق را نمیدانند و بزرگ چیزی
 خسلت را تفریق میکنند و شوق محاسبین میمانند و بیگانه
 کلامی است مسلم و مثبت و باید علم را بچکمت مقرون
 اگر حکیم نباشد از طریبان و عمل عاجز میشود و هیچ چیز را در
 خود نمیکند ارد و علم و حکمت نشان مانده مفردات
 است علوم مفرده است و حکمت ترکیب میشوند اگر حکیم باشد
 درست ترکیب میشود و الا فلا و حکمت خود در جسم خلق
 میتوان کرد اگر حکمت نباشد عاجز میماند و از شروط عظیمه و صفات
 کریمه که بایست دارا باشد اینست که حلیم باشد اگر حلیم نباشد
 میشود و شخص غضوب بجهنم نیک خلاف را خود را دید
 در مردمان تاب معاشرت او را نمی آورند و از دور او می
 اینت که خدا میفرماید و لَوْ كُنْتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ
 لَأَنْفَضُوا مِنْ حَوْلِكَ فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاصْفُرْ

نیست چرا که امام تو میفرماید اگر عالم را طالب دنیا پند
 اورا ششم بروین خود سازید و طالب دنیا معرض از آخرت
 و کسیکه از آخرت معرض شد پشت بختا و مرضات خدا
 میشود و آخر امر او منجرات بفساد و تباہی غلبت
 نمیکند چرا که غیبت از کبار مصیبت و شد از زنا
 اصرار بر معاصی نمیکند کول و طعوم میت تمام
 نیست ریا و ستمه ندارد و فحش نمیکوید بد حرفی
 نمیکند اگر بر کسی زد کند بطور معقولیت زد میکند
 اگر چیزی برابر کسی اثبات کند بطور لایمیت اثبات
 میکند چهار وجه اول نیست شارب الخمر و لاطمی
 و زانی نیست معصیت را بنحو شحالی نمیکند
 عیاش نیست از اهل غفلت منزجرات باری
 مختصری عرض میکنم تو برین تفریحات کن مومن را
 خداوند از شعاع ال محمد سلام الله علیهم فرموده است
 بر سیرت و صورت ال محمد است و تو میتوانی

از مراجعت سیر مطلع بر فضایل و صفات حمید
و اخلاق پسندیده ال محمد شوی شخص ثاوی را
قیاس کن بر ایشان اگر شبیه است فبها و الا
از ایشان نیست چه که شیعه کسی است که مشایخ
ایشان باشد و اخبار آنچه عرض شد اگر طالبی
رجوع کن کتاب مبارک کافی و فصل الخطاب
تا بیاید **فصل** در صورتیکه یکی از کاتبین
اعصار را دیده باشد و از حال ایشان شده باشد
در شناختن کامل حیران نمی نماید ولی شرطش اینست
داو است و عجب اینست که کسی مشایخ ما را و پیش از
جمع را ببیند که یقین داشته باشد که نائب ایشان
میان آنهاست و او را نشاند و داعیه میگیریم
بر نبی اسرائیل که با اینکه پیغمبر ایشان بسیار نازل شد
چرا خاتم را نشناخته با اینکه میفرماید ما کنتم
بِدَعَا مَنِ الرُّسُلِ پس صفات ایشان همه در

بیت

بیت

پینمبر بود چو شناختند همچین اگر کسی شناخت
 او صیاء و اولیاء ایشان را و دو نفر را و
 دیگر چه حاجت که طلب بران دیگر نماید تو بگفته
 که آب دیدی دیگر محتاج بر حمت و طلب آب نیستی
 هر وقت که آب دیدی می شناسی بلکه حیوانات
 آب را که دیدند پس از آن می شناسند و نباتات را
 می شناسند و این جمیع بشر است و احدی را
 درین باب شک نیست و شیطان دائماً در
 و اما خسته میکند و القاء شکوک و شبهات مینماید
 و هر روز یک چیزی تسلیم ایشان میکند و هر گاه در
 نظر کنی در آنچه عرض کردم بر مطلب واقف میشوی
 و تنگه مجال و بسیار طلال مرا منع میکند از طول
 مقال ولی امیدوارم بفضل خداوند که بقدر حاجت
 اشاره باد و بر این کرده باشم و چون تمام مراد
 ذکر کردم همین جا رساله را ختم میکنم و سبب حاجت

رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ وَسَلَامٌ
 عَلَى الْمُرْسَلِينَ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ
 وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ الطَّاهِرِينَ
 تمام شد کتاب مبارک در شب پنجم بیستم شهر
 جمادی الاولی سنه هزار و دویست و نود و پنج هجری
 در شهر کرمان جماد اصغیر

مسئله شریفه جو برادر سوال
 ان شرح الاحول
 ولا قوه الابائت

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 اَلْحَمْدُ لِلَّهِ وَوَسْلَامٌ عَلٰى اٰلِ اللّٰهِ وَاللَّعْنَةُ الدَّائِمَةُ
 عَلٰى اَعْدَاءِ اللّٰهِ وَبَعْدُ حَسْبِنَا كُوَيْدُهُ
 اَيْمَانُ مُحَمَّدِ بْنِ كَرِيْمِ بْنِ اَبْرِسِيْمِ كَرْمَانِي كَه سَوَالِ كَرُوِي
 اَز بَر اَوْرَانِ لَازِمِ الْاَطَاعَةِ اِيْجَانِبِ رَا اَز شَرْحِ الْاَحْوَالِ
 وَلا قُوَّةَ الْاَبَائِتِ كَه بَزْبَانِ فَارَسِيْ نَبُوِيْسِمِ وَچِنْدِي حَسْبِي
 نَا اَلَا يَمِيَاتِ زَمَانَهُ وَصَدَمَاتِ وَحَسْبِنَا وَارْدَهُ تَكَا بِلِ وَرُزْمِ
 نَا اَنَكِهْ مَقْفَتِ شَدَمِ كَه هَمُوْمِ وَنِيَا خِيَرِ زَائِلِ سَهْتِ وَاسْتَظْ
 رَا حَتِ لَا طَائِلِ هَر رُوْزِيْ غَمِيْ سَهْتِ تَا زَهْ وَهَلِيْ بِيْ
 اَمَّا

و علاج بجز آنکه تسلیم پروردگار و عمل کردن برضای او
 نیست چنانکه میفرماید **وَاسْتَقِمْ كَمَا أُمِرْتَ** و میفرماید
لَا يَلْتَفِتُ مِنْكُمْ أَحَدٌ وَآمَضُوا حَيْثُ تَوَجَّوْا
 پس بخیل هم و غم ترک علم نشو و گفتگوی این و آن
 نباید پس گفتن باید تا زبان را قدرت بر حرکت و نوشتن
 تاظم را جولان دهد و در اسیلان و نوشتن از زبان و
 از جان **قُلْ لَوْ كَانَ الْبَحْرُ مَدَادًا لِكَلِمَاتِ رَبِّي**
لَنفدَ الْبَحْرُ أَنْ تَفدَ كَلِمَاتُ رَبِّي وَلَوْ جِئْنَا
بِمِثْلِهِ مَدَدًا سیمای اموری که متعلق است باخوان که
 تکامل و رزیدن در حق ایشان سخت است خصوص در
 سوالات علمی که ترک جواب مدام با استطاعت بر زبان
 موجب عقوبت اخرویست خاصه در مثل این زمان که در
 شریف است که هرگاه عالم در مثل این ایام پنهان کند علم
 خود را جایگاه او پراز ما خواهد شد لکن اقدام در خوا
سئد بکنم ولا حول ولا قوة الا بالله و تریب دادم

بیاورد

بیاورد

اورا بر فضولی و در هر فصلی معنی از معانی آنرا عرض
 میکنم و از خداوند توفیق میخواهم که بزبان عامیانه
 بیان کنم و مع ذلک محتوی براسرارال محمد علیهم السلام
فصل در معنی ظاهر لاجول و لاقوة الا بالله است
 بدانکه جول را در لغت معا چند است بگرتبه جول میگویند
 و سال میچوایند چنانچه خدا فرموده **حَوْلَيْنِ كَامِلَيْنِ** یا
 اینکه سال دور میزند بگرتبه جول میگویند و مراد جانب
 چیز است زیرا که ممکن است دور زدن و طواف نمودن
 بر جوانب او اینست که میفرماید **حَافِئِينَ مِنْ حَوْلِ**
الْعَرْشِ و بگرتبه جول میگویند و مرادش انتقال است
 از جَوَلٌ بمعنی انتقال و جَوَلٌ درین هنگام اسم است
 اینست خدا میفرماید **لَا يَخْوَنُ مِنْهُ حَوْلًا** یعنی
 یا بمعنی حیل یعنی علاج کردن و چاره نمودن و برای آن
 معانی دیگر است که محتاج بذکر همه آنها نیستیم و مقصود ما
 اینست که معنی جول منحصرست بیکى و اما در لاجول و لاقوة الا

لَاحَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ جَمَلِ نَسْتِ كِه اَحَدِي
 مُنْقَلِ اَز حَالِ نَشُوْدِ كَز بِحِثِّ خَدَاوَنْدِ وَ قَدْرْتِي بِرَامِي نَبُو
 كَر بُو اَسْطَه اُو دُر كِتَابِ مَعَا اَلْاَخْبَارِ رُوَايَتِ كَر دِه
 اَز جَابِرِ بْنِ يَزِيدِ جَعْفِي عَلَيْهِ الرِّحْمَةُ اِنْ خَضِرْتِ صَادِقِ عَلَيْهِ رُوَا
 كَر دِه اَسْتِ دَر مَحْسِنِ لَاحَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ اِلَّا بِاللَّهِ كِه نَسْتِ اَز بَرَا
 اَحَدِي حُوَا اَز مَحِصِيَّتِ خَدَاوَنْدِ كَر بَعُوْنِ خَدَاوَنْدِ وَ نَهْ قُوَّتِ
 طَاعَتِ خَدَا كَر بَتُوْفِيْقِ اُو وَ مَعْلُوْمِ مِشُوْدِ اَز حَدِيثِ شَرِيفِ كِه حُوَا
 بِمَعْنَى اِنْتِقَالِ وَاِعْرَاضِ كَر فَرْتِه اَنْدِ وَ قُوَّةَ رَا بِمَحْسِنِ غَوْمِيَّتِ اِجْتِهَادِ
 وَ عَدَمِ فِشْلِ وَ تَهَاوُنِ وَاَبَاءِ اَز بَرَا اِيَسْتَعَانَتِ وَ بَدَا كِه لَاحَوْلَ
 وَ لَا قُوَّةَ اِلَّا بِاللَّهِ اَز كَلِمَاتِ عَظِيْمَةِ اَسْتِ بَلَكِه دَر حَدِيثِ اَسْتِ
 چِنَا نَجْمِه دَر مَجْمَعِ رُوَايَتِ كَر دِه اَسْتِ كِه كَثْرِي اَز كُنُوْزِ
 وَ هَر كَسِ نَكْرَشِ لَاحَوْلَ بَا اَز رَتْسِ اِيْمَنْتِ وَاَز شَرِيفِيَا
 مَحْفُوْظِ اَسْتِ وَ خِيَالَاتِ فَاَسِدِ اُو رَا صَدْمِه نَمِيْزَنْدِ وَ مَوْتِ
 مِشُوْدِ نَسْتِ كِه مِيْفَرَايِدِ وَ لِكُلِّ طَاعَةٍ وَ مَعْصِيَةٍ
 لَاحَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ اِلَّا بِاللَّهِ كِه شَكْرِ طَاعَتِ اِسْتَعَانَةِ

از محصیت زیرا که محسن شکر و توبه رو کردن بمنعم است
و بعد از آنکه مطلع شدی بر معنی ظاهر شروع میکنم
بمعنی باطن **وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ فَضَّلْ**
بسیار گفته شده **شاید** خداوند ذاتیت یگانه
و حقیقت مطلب بر آنکه محضی مانده و کهنش بر نخورده اند بلکه گویا
بر نخورده اند بلکه گویا این سئله را نشنیده اند اگر چه عارف
بذات احد نخواهد

بگفته ذاتش خود بر دل پیوسته اگر رحمت حسن بقر دریا
وَلَا تَدْرِكُهُ الْأَبْصَارُ و لکن آنچه خدا خواسته است
و نخواسته که حیرت را ازینجهت نبی محقق ر علیه صلوات
الْمَلَائِكَةُ در مناجات پروردگار عرض میکند
وَبِذَلِكَ نَبِيَّ هَيْكَلٍ تَحْمِلُهُ یعنی ای پروردگاره
ببفراد تو حیرتم را زیرا که حیرت نیست مگر از معرفت
تو آگاه بر چیزی است متحیر نخواهی و لکن هرگاه عظمت
ش دیده کردی و در نفس تو پیدایش ظاهر شد و نفس از

صورت

حصرش عاجز شد حیران می شود پس حریت از نهایت
معرفت تو از برای معرفت حراتی است هرگاه بینی شخصی را
و تمیز بدی رنگ و شکل او را و قد و قامت او را عارف
میشوی که فلان شکلش چنین است و رنگش چنین قدش
فلان قدر و گونه اش فلان طور است و هرگاه شنیدی
نفس او را و مطلع شدی بر علم او که او عالم است و متفکر
و متذکر و تو او را چنین شنیدی عارف باشی و اگر او را
ازین نشناختی فهمیده و کج دانسته و هرگاه کسی بی علم باشد
و تو او را هیچ نشناسی که نشناخته و اگر شناختی که عالم
نیست و دست فهمیده پس معرفت درست اگر مطابقت
واقع باشد همچنین است معرفت خداوند اگر شناختی جا
بجمیع صفات او و لکن اگر شناختی خدا را با اینکه معنی
از هر صفتی و اسمی و رسمی و برتر از هر چیزی است و خالق
چیزی عارف باشی نهایت معرفت را حراتی است
پس نیست معرفت خلق مثل معرفت خدا و بی صفت بمثل

باصفت و نه هر چیزی میتوان خدا را چنین شناخت و
 چگونگی خلق از چشم معرفت محروم ماندند عارفان خدا
 و هر چه بر ایشان توصیف کنی خدا را پسندارند که این ^{جهدت}
 و حال این که عین معرفت است زیرا که چنانکه هست تو ^{صمیمت}
 کرده و اگر بر خلاف این بگویی خطا پنداشتیم بفرم این نکته تا
 نغز را و قدر آن را بدان پس حال بدان که خداوند ذات
 یگانه نه بمعنی یکی بودن عدد بلکه احدیست که پر کرده
 خود را نه بنحسی که جاری در غیر خود است مثل جاری شدن
 چیزی در چیزی یا مثل ظهور مطلقات در مقدمات ^{تغایر}
عَرَبْدَٰلِكَ عَلُوًّا كَبِيرًا وَلَا يَجْرِي عَلَيْهَا
أَجْرًا وَلَا يَعُودُ فِيهِ مِمَّا أَبْدَاهُ بلکه جمیع ماسوی ^{خداوند}
 انوار و افعال هستند چنانکه در حدیث گفته است که خدا
 و فعل خدا و فعل فعل است اگر حکایت فاعل کند و نور نور
 اگر استاره از غیر کند اگر از برای او رنگی و شکلی ^{صفتی}
 غیر از غیر است دلیل دیگری و نور دیگری با اوست چنانکه

افتاب هرگاه بتابد بر دیوار برنگ دیوار میشود و رنگ
 دیوار غیر از رنگ افتابست پس با نور افتاب غیر می هم
 که عکس افتاب بر وسط هر شده و لکن هرگاه دیواری
 نباشد که رنگ بدید بتوز نور بر رنگ افتابست و هرگاه
 جمیع عالم یک نور شد کجا اختلاف خواهی یافت پس
 نور خداست و دلیل خدا اینست که میفرماید دَلِيلُهُ
 آيَاتُهُ وَجُودُهُ اِتِّبَاتُهُ و نور چون حاکی نیرست اسم او
 نور شد و الا نور نبود از نخبه تو عکس چراغ نور چراغ میگوید
 ولی دیوار را نور چراغ نمیگوید چرا که چراغ نیست بعضی
 چه میگویم که این نکته را کمتر خواهی شنید وَالْحَمْدُ لِلَّهِ
 پس خدا ذات است یگانه باین معنی که جمیع ملک و ملکوت
 و جبروت و سرمد همه دلیل اویند اینست که میفرماید
 وَلَمْ يَكُنْ لَكُمْ مِنْ خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ
 لَيَقُولُنَّ اللَّهُ مِثْرًا مِثْرًا وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا سُبْحٌ
 بِحَمْدِهِ وَلَكِنْ لَا تَفْقَهُونَ تَسْبِيحَهُمْ وَكُلُّ نَفْسٍ ظَا

پس همه عارف بخدای خود شده اند گویا این است که
 میفرماید که حیوان جاهل بهر چه بشود همه چیز جاهل نخواهد بود
 یکی از آن سه پرورنده اوست برویم بر سر مطلب پس
 چون خداوند یگانه است بهمین با او چیزی شمرده نخواهد
 پس بی اسم و رسم است زیرا که اسم صفت است
 مقارن موصوف خود و سُبْحَانَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ
 عَمَّا يَصِفُونَ اَلَمْ يَلَّا اُحْصِهٖ تَنَاءً عَلَيْكَ اَنْتَ
 كَمَا اَثْنَيْتَ عَلٰى نَفْسِكَ و خود را ستوده که عمره
 بودن پس از برای اسمها خداوند موقی است و رسمی
 سواى خداوند که میفرماید مَخْنُ وَاَللهِ اَلَا سَمَاءُ
 اَلَّتِي اَمَرَ اللهُ اَنْ تَدْعُوْا بِهَا و در زیارت است
 السَّلَامُ عَلٰى اَسْمِ اللهِ الرَّضِيِّ وَوَجْهِهِ الْمُضِيِّ
 پس بر اسمی و رسمی که برای خداوند گفته شود آمده
 اصل اسم و موقع اسم و معنی اسم اینست که فرمود
 اَمَّا الْمَعَانِي فَحَقٌّ مُّعَانِيَةٌ اَوْ حَدِيثٌ بَعْضِيٌّ مُّعَانِيٌّ

این

هستیم که ما را اختراع کرده از نور ذات خود و مفوض
 فرموده بما امور بندگانه و میندار که باید شخص علی را مثلا اسم
 برد که علی بن ابی طالب علیه السلام مثلا اسم جیم است
 حاشا و کلا اینجاست که قدمها لغزیده و گمراه گشته
 علی که از صلب ابوطالب است و شکم فاطمه زهرا است
 مرزوق خداوند و پیشوای خلائق و وصی پیغمبر صلی الله
 علیه و آله و پدر حسن و حسین علیهما السلام و این نیست اسم
 اگر این شخص است مثلا اسم رحمانیت خداوند لازم میآید
 که قبل از تولد او خداوند رحمن نباشد و حال اینکه خداوند
 همیشه رحمن بوده و دست پس از برای علی بن ابیطالب
 علیه السلام مرتبه است فوق این بدن و روح این بدن
 مرتبه معانی و اسمها و صفیات و آن باقی بود
 و زائل نخواهد شد اینست که میفرماید **كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا**
وَجْهَهُ باینکه پیغمبر را خطاب فرمود **أَنْتَ مَيِّتٌ**
وَأَنْتُمْ مَيِّتُونَ باری پس مقام اسمیت فوق این

شخص است و آن بمنزله جانست در بدن و معنی در لفظ
 پس این بدن مظهر اوست و نور او نه خود او و گفته او و ^{عین او}
 راه بسوی اوست و وسیله او نه ذات او ^{مثلاً از}
 برای تقصیم عوام عرض کنم که جان نبات از جنس بدن افلاک
 دست با فلک نخواهد رسید بلکه میانه فلک و باطن صفا
 راه است و لکن خداوند آئینه درخت نمائد برای ما ^{تر}
 کرده که بدن جدا درخت و چون صالح شد و موانع
 روح درخت شد روح درو نمایان شد پس جان غایب
 درخت ظاهر است و لکن آئینه اش اینجاست پس بهمین
 درخت لا غیر بلکه عین درخت بهمین و تو هرگاه قصد در
 کنی رو بهمین نبات خواهی کرد و اگر زو بجای دیگر کردی
 خط رفته پس بهمین چو بهادریان باغ فریاد میکنند که ای
 جمادات عالم هر کس که از آسمان دور است و آسمان
 میطلبد رو بمن کند و قصد مرا کند و ابتدای بمن کند
 من طلبد ای جمادات شما کجا فلک کجا دست شما کجا ^{فلک}

میرسد اگر یک سر مو بالاتر از جای خود روید نو چنانچه
 سخت و لکن فلک شامین تم و منم نشانیهای شما در
 شما بلکه منم همان فلک دوار و چون خدا خواهد که جان
 ظاهر شود بنا ترا اندک صاف تر میکند و اجزا او را متصل
 بیکدیگر میکند پس از همین جا جان بیرون می آید و حرکت
 کننده بس جان آسمانیت در زمین پیدا شده و با
 مثلست در راه بسوی اوست صاحب میل میشود و ارا
 درضا و غضب پیشینتی بود نهایت درخت بود ایوم
 زنده شد میان مردگان پس فریاد میکند که ای مردگان
 زنده منم و آسمان منم علامت زنده اینک که حرکت میکنم و راه
 میروم و میل میکنم و اراده دارم و چون فاقد پدیده
 از من بطلبید پس از غیر راه من برو و فاسد میشود و با
 کار او میگوید که ای جماد او بنا تا چه قدر نادانید و چرا
 جان ندارد برای شما مثالی ظاهر نخواهد شد مگر بشکل
 کیرم بعرشته بر زخ رفتید باز اصل و مبدع منم شما جماد

بر زخید و نبات بر زخ نه آسمان بر رخ هسبهاست
 هسبهاست مکنک خفا بدیده عالم تمام کر من بجزم و کهنتر
 خلق از شنیدش باری بشنو کلام حیوانک مکنک زبانه که
 چگونه توصیف میکند حال خود را و هر گاه جان
 در آنچه خوان پیدا شد را غیب شود معنی و هر یک در
 و راوی از بلاست و خواهد گفت ای آسمانها و زمینها
 نتیجه کل شما منم و اصل نور و مبدء و مفتی منم و منم مختصر
 لوح محفوظ و حجة الله علی العالمین و همه اینها را بهمین
 زبان خواهد گفت و لکن گویند و دیگر است چنانکه سابق
 دانستی و اگر شنیدی صدای او را مطلع برترش خواهد
 شد و جاهل مشو با مر خدا که بگویی چرا انسان در صورت
 و گیر جلوه گرفته و چرا فلک نشده و اگر فلک هم بود
 باین صورت جلوه میکرد اما دام که در عرصه جادوی خلق سیر
 کند صاحب فضل و مقام نخواهد شد بیکه امرش میبیند چون
 درین عالم سیر کرد کمال و دانا میشود و مطیع میگردد و اول

جنت میشود و کاش میدانستی چه میگویم و چه مینویسم پس
ظ هر بدن انسان راه اوست و نقش ازینجا است پس
می بینی زید نام را که فریاد میکند زید منم این منم و من اگر حججه
استم چرا که انسانم و بدانکه سخن گفتن بزبان یک قسمی از بیا
و نه هر بیانی بزبانست هرگاه دید کار چیزی را و اثر چیزی را
بهمین است ندای او و بیان او چنانکه در نبات دانگ زبان
ندارد ولی ندای میکند بزبان که همه کس میشنود و اهل هر زبان بزبان
خویش میفهمد و اگر تو نمی فهمی زبانش را حال که متذکر شدی
بفهم و بشنود و غافل نشود بهمین طور همه تسبیح خدا میکنند و اگر
حال تفقه نمیکردی تسبیح آنها را حال تفقه کن چون متذکر
شدی و شاید ازینجا دانستی که در رحمت بچه خط بر رخساره مؤمن
نوشته میشود **مؤمن حقا** و بر رخساره کافر نوشته میشود
کافر حقا و اگر بگویی ایوم نوشته است پس چه اهمت
دارد میگویم دنیا دار عرض است مؤمن اگر بسوزد و تپید
اعراضت بر لحظه بصورت است و مستقر بر ایمان نیست و همچنین

کافر و لکن هر گاه حقیقت شود و عرض زائل شود دیگر
۱۷ مؤمن عصیان نخواهد کرد پس بر همین نوشته نخواهد
عاصی حقیقاً و لکن در دنیا با نوشته شود و کرد زمین
یک روز عاصی بخنسی کافر و هر گاه هر دو در دنیا حاضرند
نوشته خواهد بود برای مطلب این بود که ندهد به زبان که با
نه است یا نمی می که زید اگر بفارسی بگوید من زیدم گفته
و اگر عبری بگوید او گفته اگر ترکی بگوید گفته در دست و کلمه
اگر زبان بیز با هم گوید او گفته اما تو نفهمیده هر زید تقصیری
نیست و این بابت از تفسیر قرآن اگر بعضی پس زید چون
جان انسانی در آن سخن گوشت هر چه از انسانیت بلای
خود بگوید رواست و اگر در آن جان علم پیدا شده بهین
طور ندانند که منم عالم و اگر در و کرسی پیدا شده خواهد کرد
بچنین هر گاه عرش در جبهه کر شد یا اسم میسمی همه را
بزبان فصح خواهد گفت و ازین بالاتر هر آینه نیست و
گفتنی نیست شنیدنی نه و اگر از انباء حکمتی تو خود نگفته

بدان نوشته بخوان اَنَا ابْنُكُمْ وَاللَّيْلِي وَالرُّبِّيُّ وَأَخِيَّةٌ

صُمْ فَمَنْ يَنْطِقْ وَمَنْ ذَا يَسْمَعُ پس چون بر اسرار
ال محمد علیه السلام وقف شدی خواهی یافت که

این بدن امام است نسبت بکلیه آنچه که امام شریک عتبت
یعنی ایشانست و آنفس و شرف از همه است چنانکه فرمود

قَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِنْ أَنْفُسِكُمْ بِرَأْسِي لَتَقْبَحَ فَاءٌ

یعنی نفس ترا ز همه شما آه در سایر مقامات بهتر است

واحدی ایشان رسیده و نخواهد رسید پس همه او
صفتها

را حکایت میکنند و جمیع کارهای خدا از ایشان ظاهر

خواهد شد و فعلشان فعل خداست بلکه برای خدا فعلی

فعل ایشان نیست و فرمان فرمای ملک خداوندند

چنانکه می فرماید وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ

فَمَا تَتَّبِعُونَ فَاذْكُرُوا أَنَّهُ لَأَنْتُمْ وَوَالِدَاتُكُمْ وَأُولَادُكُمْ أَتُحِبُّونَ

أَطِيعُوا الرَّسُولَ وَابِيعُوا اللَّهَ وَابِيعُوا رَسُولَهُ فَاتَّقُوا اللَّهَ

أَطِيعُوا الرَّسُولَ وَابِيعُوا اللَّهَ وَابِيعُوا رَسُولَهُ فَاتَّقُوا اللَّهَ

مطلب آنکه در شرع جاریست پس عرش بفرمان ایشان حرکت

میکند و زمین بفرمان ایشان ساکن میشود ^{و اگر} نسبت
 که میفرمایند ما را از نور ذات خود اختراع کرده و بجای
 فرموده امور بندگان را و در کتاب عوالم روایت کرده است
 از اسود بن سعید گفت خدمت حضرت باقر علیه السلام
 بودم ابتدا فرمود بدون این که کسی سوال کند ما نیم حججه
 خدا و ما نیم باب خدا و زبان خدا و روی خدا و چشم خدا
 در میان حشوق و ما نیم و لیا ان امر خداوند در میان بندگان
 حسن بن عابد الله از حضرت صادق علیه السلام روایت
 کرده است که فرمود که از خطبه حضرت امیر علیه السلام آنها
 سوال کنید پیش از آنکه مرا نیاید آنها را ^{بگویند} که
 الناس منم قلب حفظ کنند خدا و زبان سطق
 او و این خدا بر سر او و حجت او بر خلق و خلیفه او
 بر بندگان چشم نظر کنند او در میان و دست او
 که گشاده است بجهت با و رحمت و منم دین خدا که نصبت
 نمیکند مرا اگر ما حض الامیمان و کند یب نمیکند مرا اگر
 ما حض الکفر و از جا بر بعضی است که روایت میکند از حضرت

۲۰
باقر علیه السلام که فرمود ما یشم و الیان امر خدا و خزانة دارا
علم او و دارشان و حی خدا و صلاان کتاب خدا است
که فریضه است و دوستی ما یشم است و دشمنی ما کفر است
محب ما در بهشت است و دشمن ما در ش است و از آن خلد قضا
است که از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده که عمر
کردم ای پسر رسول خدا چه منزله است شمار از در و در و کا
پس فرمود محبت خدا یشم و باب او که انخوان باب زد با و
و میان خدا یشم بر سر او و ترجمه های وحی او و این معانی
بسیار است و بدانکه ملک خداوند قانت با مر خدا و ایش
امر خداوند و هیچ نیست که حکم و امر خدا و امر است غیر کانا
زیرا که خدا انشاء جمیع است و بر هر چیزی در ملک مبد
و هرگاه مبد نباشد تمهائش پیدا نخواهد شد مگر از
ایمانی بینی که مصدر انوار اقبال است و اوست مبد همه
انوار و نور پیدا خواهد شد مگر از مبد خویش همچنین مبد
ملک هر چه خلقت شود از ذوات ملک و صفایشان

و امکانه و اوقات ایشان همه مخلوقند بواسطه مبدء اگر انرا
 جانب مبدء نیامد و بود لازم می آمد مبدء دیگر در یک شئی
 در اول نخواهد بود پس ملک را یک مبدء است و یک اول
 پس همه از مبدء است پس مجموع ملک از جانب ایشان است
 لا محاله پس هیچ حرکت کننده حرکت نمیکند مگر بواسطه
 ایشان و ساکن شوند و ساکن نمی شود مگر بواسطه ایشان
 و جمیع کائنات محتاجند در وجودشان به مبدء
 بقیض و مدد از جانب خداوند و ایشانند باب جمیع فیضها
 اینست در زیارت میخوانند: **أَرَادَ اللَّهُ بِدَعْوَتِكُمْ**
وَمِنْ وَحْدِهِ قَبْلَ عُنُقِكُمْ وَمِنْ قَصْدِهِ تَوَجُّهَ
إِلَيْكُمْ یعنی ای سادات من هر کس که اراده خدا
 کند ابتدا بشما میکند و هر کس توحید کند خدا را
 قبول کرده و هر کس قصد خدا کند توجبه بشما کرده پس
 معنی رو کردن بخدا و قصد کردن او و توجبه کردن
 رو کردن با امام و توجبه کردن با امام است لا غیر زیرا

که امام است رخساره خدا زیرا که ظهور جلال و کبریا
 ذات انسا بر رخساره اوست و بواسطه رخساره اقبال
 میکند و او بار میکند ایشان هم ظهور جلال و کبریا
 خداوندند و بواسطه ایشان خدا در مسکنه و شت میکند
 پس ایشان وجه الله اند و دست خداوند بجهت آنیکه دست
 در بندگان اسباب صنعت است و قدرت و برکس را که
 دست است عاجز است پس ایشانند دست خدا زیرا که
 سبب صنعت و ظهور قدرتند و ایشانند چپوی خدا
 بجهت آنیکه چپو در انسان اسباب اتصال و هر کس
 نخواهد بکسی متصل شود چپسوی او می نشیند و همچنین هر که بخوابد
 بچپ متصل شود باید بواسطه ایشان متصل شود و همچنین چپو
 سبب اتصال بدن و قوام شخص است و بهیله قائم میشود و در
 است امر در اینجی بواسطه ایشان اجزاء ملک خداوندند
 و دین او قائمست و حکم او نافذ و همچنین بر کسی را چیزی
 که باندک تا قلی ظاهر میشود پس چنین دانستی این مقدمه را

بدانکه جمیع اسمهای خدا و صفتهای او منسوب به اوست
 در مقام معانی و ایشانند مصداق اسمها خدا و هر کس اینرا
 تحقیقت دانست بر توحید صفات و قف خواهد شد
 و اگر بغیر ازین پنداشتی خدا را محل اختلاف دانسته و مشرک
 شده در ذات و صفات و همچنین جمیع کارها بواسطه
 ایشانست بجهت اینکه مبدء فیوض ایشان پس هر کاری که در
 شود بواسطه ایشانست و مکان مکن که عکس خالق است و بر
 و متصرف شاکلا و کلا و الله عی بنده ایست مخلوق خدا و مراد
 او و مالک نیست برای نفس خود چیزی را و میگویم چون این
 و دانست که مالک نیست و عاجز است و ذلیل در نزد خدا و عباد
 کرد خدا را خدا هم آنها و صفتهای خود را در و کند اینست
 آنچه در ایشان است از اسمها اسم خدا نه اسم ایشان پس
 علی بصیر نیست و خدا بصیر است ^{علیه السلام} پس خبر است
 که بگویم خداست علیم و ایشانند علم خدا و خداست حکیم و ایشانند
 حکمت خداست بصیر و ایشانند بصیر خدا و در اینجا بر مراد

مُبْتَدِئِينَ وَمُنْتَهِيَةً لِمَنْ خَلَقُوا ثُمَّ بَطُو صرحت عرض کنیم ولی
 اش ره باین جنسی میگویم تا از ایش پنهان نماند و اغیار
 مطلع نشوند بر سر تا پس عرض میکنم **وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ**
إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ که علم صورت معلوم است و این
 واضحست و علم ترا علم
 بجهت اینکه شیخ و عکس صور خارجیه در خیال تو می آید و تو
 دارای صورت میشوی پس تو عالم میشوی و تصویرت علم
 و شک نیست که خداوند عالم غایت بما کان و ما یکن
يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ
مِّنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَاوَاتِ
وَالْأَرْضَ وَلَا يَئُودُهُ حِفْظُهُنَّ وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ
 پس او عالم بجهت است فضل دیگر شک نیست که مؤثر
 محیط کسب امار است و از و مخفی نیست همین آثار و
 آنها نه آماج آنها و نه و آ و نه اعمال و نه افعال و نه صفات
 نه ذوات چگونه میشود شان کسی که وجودش از دست

از پس همنه محض اوست و او اسم خود را بهمه و رسم
 خود را در همه گذارده پس سیمی خیر از اسم او نیست
 بجز صفت او نه پس هرگاه تو نظر بآثار کردی نظر مجبور کرده
 و هرگاه رو بآنها کنی رو با کرده قبول از آنها قبول زده
 همچنین اگر رو مجبور کردی رو بآثار کرده و اگر وقف برو شد
 واقف بر آنها شده پس هرگاه آفتاب را شناختی نور
 هم شناخته و ترا حاجت بنظر کردن با نور نیست آینه است
 که هرگاه آتش را شناختی دیگر محتاج تفکر در احراق نیستی زیرا که
 آتش خود محرقست و هرگاه آتش را آورد سورش با اوست
 آوردن جدید نمیخواهد اگر آفتاب طالع شده انوار با اوست
 و اگر خوب کرد نور تمام میرود و لاجمله پس چون این مقدمه را
 دانستی بدان بحول و قوه خداوندی که هیچ اختلاف نیست
 میان این کلام که علم خدا نفس معلومات است با آنکه علم او
 ال محمد زیرا که ایشانند مبدء و کائنات و مؤثر موجود است
 و آفتاب تابان در ملک خدا و همه چیز با نور ایشان است

پس علم با ایشان علم است بذرة ذرة موجودات بضم
 این نکته نامی نغز او شک نیست که ایشان علمیت خداوند
 مثل اینکه قدرت و شکریت و بصیرت او بند و ^{است}
 جلوه کرد و خود ایشانست پس خود ایشان علم است ^{عالم}
 بضم چه گفتم و چونکه از شرط ایمانست اقرار توحید خدا
 صفات او و افعال او ایشانند صفات خدا پس در ملک ^{اصد}
 بحر ایشان جنبنده نیست و کارکن و کارفرما و صاحب ^{صفت}
 نامی کاش می توانست در توصیف او خود بنام چیزی ^{چند بگویم}
 در مدحش و او معنی ^م * غیر ازین منطبق لبی بگشاد
 و از همه این حرفها بیک شعر گفتم ^م ^م در قائله علی ^م
 جاها این نور علیست * نه همین جسمی که تو می بینی
 باری حرفها را متفرق کرده ام و به بیانها بیان میکنم
 جاها این سپه ارند که پریشان گوئی میکنم و عاقلان ^م
 بر مطلب خود شوند و محمل کلام اینکه که هر چه است از ایشانست
 وضو اند مقدّر فرموده که بنده کان در همه حال ^م

باشند و روی تو با ایشان باشد زیرا که ایشان صاحب
 نعمت‌هایند و بدانکه هر گز کسی که میشود در ملک بقوه ایشانست
 از نیجه فرموده بیگانه شکر گیت المتحرکات و سبکت
 السواکن و چه قدر خندیشند آنانکه راضی باین معنی نشدند
 و بخیا لات بیست خود راضی ستند عجب نیست که اقرار دارند ^{فایض}
 کرم میکند و کافر سرد میکند و راضی نیستند که بشنوند ^{عده السلام}
 کرم میکند و نمیدانم این از چه راه است باینچنین این مقدمات
 دانستی بدانکه هر چه بجز بجزل و قوه خداست که از ایشان ظاهر
 پس هرگاه نظر بصاحب کار کردی در هر کار که بر او داشته
 لا حول بکولعیس بغمتی که بمن رسیده بود بوسطه او است
 اعراض من از عصیان بنورال محمد است علیهم السلام که در
 که از ده شده و او است که پشت عصیان کرده در ^{حقیقت}
 او کرده از من نیت الهی خیرک الینا نازل و شننا
 الیک صاعداً از نیجه است که فرموده آشهد انک
 قد اقمت الصلوة و ایتت الزکوة و امرت

بِالْمَعْرُوفِ وَبَهَيْتَ عَنِ الْمُنْكَرِ بَعْدَ بَرِّهَا

که در علم برپا شده تو بر پا کرده ای سیتد و مولا من نماز
 گذارنده تو لا غیر و زکوٰه و صدقه تو و امر و نهی تو هر
 زکوٰتی داد تو داده و هر کس نمازی سجا آورده تو آورده پس
 هر کس اعراض از عصیان کند و روطعت ایشان کرده
 پس در هیچ عمل شئی بر خداوند نکند از حجتی این که از ایشان
 نیست که میفرماید بِنَا عِبِدَ اللَّهُ وَلَوْلَا نَامَا عُرِفَ اللَّهُ
 یعنی بواسطه ما خداوند عبادت کرده شده و ما عابدیم
 نبودیم خدا شناختن میشد پس از بودن ایشان دانستیم که
 هست و از عبادت ایشان خدا معبود او در حدیث دیگر
 که عِبَادَاتِنَا عِبَادَ اللَّهِ وَلَوْلَا نَامَا عِبَادَ اللَّهِ بِهِمْ
 چه گفتم و درین عبارات مکرر نظر نما که ظاهر آنها سنن
 سخت است اگر از اهل این مدر پس بگو لا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ
 إِلَّا بِاللَّهِ ظهیر این صفت و نفس است زیرا که کار ما بدن خود
 رسید مگر بواسطه نفس اگر چه اصل همه از عقل است و لکن عقل مقام

اجمال و ذکر اولست پس ظهور صفت در اولست اما نبی
 مقام اجمالت علم تفصیل در نزد اولست و دارا بود
 ولی علم تفصیل را علم است و دارا بودن نبی اجمال است
 ایامی نبی که دانا بمغنی و صورت است ولی در عقل که مقام
 اجمالت معنی را میسر آورد نفس که مقام تفصیل است عالم
 بتفصیل و علم عقل بتفصیل نیست مگر در نفس و همچنین علم نفس
 پس علم علی علیه السلام نبی را علم تفصیل ظهور نفس است
 نبی بجهت قوام وجود او تعلیم نبی ولی را علم اجمال ظهور است
 پس هر چه معنی کلام آن بزرگوار که علمت علی و علمت
 علمت باری پس ظهور افعال در نفس است و مثل این
 عرش و کرسیست آنچه از عرش است تصرف و حرکت مطلقه
 است و در کرسی که محل بروج دو ایزده گانه است و نجوم
 پیداست که میفرماید مثل اصحابی کالتجوم بایهم
 اقتدکم اهدکم احکام عرش صورت میپذیرد
 تفصیل و ادراک است در کرسی هم باز محل اجمالت

ادراک

اوراک در روح بخاری محال است و تفصیل در مشعر حضرت است
 و از آنست پس تفصیل احکام و زبده است پس از اینجور تصنیف
 و در بنیقام بعضی عظیم شد اما علی صفت ذات را تو
 میکنی ببلندی از اینجهت تمیخ کنی رب را اگر در خود اما
 عظمت در صفات نفسی است از اینجهت نفس را عظم میکنی که
 و نه بدن بلکه بدن کبر توصیف میکنی از اینجهت خدا میفرماید
 الْكِبْرِيَاءِ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمِثْرًا يَدُ الْكَبِيرِ
 و دانی با چون خداوند خواست واضح فرماید که همقدیر
 اول روح القدس میرسد که منظر صفت علو خداوند است بعد
 نفس کلّیه میرسد و منظر عظمت خداست فرمود لا حول
 وَ لا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ پس بعد چیر بواسطه آن
 نفس کلّیه در ملک ظاهر میشود و اوست که کند غایب
 نیدارم که در اینمقام پاره از اخبار در شرح اینمقام ذکر نماید
 و ختم فضل را بفرمایش خود ایشان کنم در کار روایت کرده
 از آن سخن سخن و در بر آجد الله علیه السلام شد شریف

میفرمود خداوند عزوجل ادب فرمود نبی را الطور که دوست
 داشت پس فرمود **اِنَّكَ لَعَالِي خَلْقٍ عَظِيمٍ** یعنی اتی
 تو صاحب خلق عظیمی پس توفیق فرمود بسوی او پس فرمود
وَمَا اَنْتُمْ بِالرَّسُولِ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَيْكُمْ عَنْهُ
 یعنی هر چه پیغمبر بشما داد بگیرد و هر چه شما را از او نهی کرد
 شوید و فرمود **مَنْ يُطِيعِ الرَّسُولَ فَقَدْ اطاع الله**
 هر کس اطاعت کند رسول را اطاعت خدا کرده پس فرمود
 که پیغمبر صلی الله علیه و آله **جميع** را توفیق بعین السلام
 و ائمه نمود شما تسلیم کردید و مردم انکار کردند پس قسم بخدا
 دوست میارم که بکشید هر گاه ما بکشیم و ساکت شویم
 گشت شیم و ما شیم در ما بین شما و خدا و خدا قرار نداده
 در خلاف ما و از زراره روایت کرده است از حضرت
 علیه السلام حضرت صادق علیه السلام که خداوند توفیق فرمود
 پیغمبر احسن خلق را تا اینکه بسبب چگونگی تسلیم نکند و عفت
 میوزند تا آخر حدیث و از عبد الله بن سنان از حضرت

صداق علیه السلام روایت کرده که فرمودند بخدا قسم خدا
 و انگذارده بسواحد از خلق مگر بسورسول خدا و ائمه اطهار
 سلام الله علیهم و از مفضل بن عمر روایت کرده از حضرت
 صداق علیه السلام در حدیثی که حضرت امیر علیه السلام فرموده است
 و بسوی خدا نخواهد آمد احد مگر ازین راه و بسبیل الله است
 هر کس سگ و گاو کند بسوی خدا از غیر او مالک و این صفت جاری
 میشود از برای ائمه کی یکی خدا قرار داده ایشان را از کار
 زمین که فرو برد اهل خود را و حجت بالغه بر فوق الارض و
 الارض و حضرت امیر علیه السلام بسیار فرمودند منم مقسم
 جنت و نار منم فاروق اکبر منم صاحب عصا و منم همی که از
 در روح و پیمبران برای من تصدیق آید بر سببیک از رسول
 خدا طلب میکردند و او را دعوت میکردند پس پیش
 ایشان از او چنین سوال می نمودند که تکلم فرمایند
 چنین سخن میگویم مثل سخن گفتن او و خداوند همین
 کرده علم منیا و بنایا و انت ب را و فضل الخطاب را است

کرده اند آنچه را که بر او
 تصدیق کرده

این

آنچه بظاہر از من بقت کرده از من فوت نشده و آنچه
 از من خائب شده و در از من نشده بشارت میدهم
 باذن خدا و او امید کنم از جانب خدا و شک نیست که مراد
 از این فقرات ظاهر آنها نیست زیرا که پوشیده فقر و عیاشی
 با رمل و تیمامی بعد از سؤال بایه افتخار نیست و علم من با بایه
 با یحیی بن میثم تمام را بهم آموختند و چون سخن را که او را برود
 میکشیدند شناخت و همان جانب مختص بنحو در از آنچه
 نشان کرد و بشارت دادن و او اگر در نشان بنده
 از بندگان ایشانست پس مقصود ظاهر اینهاست مثل آنچه
 وارد شده است در تصدق دادن در رکوع اگر مقصود
 ظاهر است چه نیست پس اینها را بطنی است ظاهرش مخصوص
 اهل ظاهر است که چشمشان بظاہر دنیا و هم عن الآخره
 هم غافلون و طبعش مخصوص اهل باطن است که چشم
 بین نظر کنند وقت آن شد که برای تو شرح کنم
 از آنها را که امر برده خواهد بود فبصرک الیوم حدیث

پس تمام دل خود و حواس خود را جمع کن تا مطلع شود بر سر
 چنانکه دیگران مطلع شدند و فایز شوی بر آنچه فایز شدند پس
 بدانکه خداوند عالم جل شانه ایش از باب فیضها و معدن
 قرار داد و چون خداوند نیافریده مگر خیر و اصل را او ایش بند
 اصل هر خیری و علت هر موجود بلکه علل اربعه کائنات بر او
 خداوند بلکه چند آفریده خلاقه که بزرگ آنها جبرئیل است
 و جبرئیل خادمی از خدا و هما ایش است و ملک که چند آفریده
 که قابض اروا بزرگ آنها عزرائیل است و او بند ایش است
 ایشینده که بی اذن داخل خانه ایشان نمیشوند حتی اینکه غزرا
 وقت قبض جان نبی مکرر اذن طلبید تا داخل شد و اگر نه
 نبودند چگونه مستعد اذن بودند و همچنین ملک که رزاق و
 ارواح پس معلوم شد باطن این شریفه که هو الله خلقکم
 ثم رزقکم ثم میتکم ثم یحییکم هل من
 شرکاءکم من یفعل من ذلکم من شیء سبحان
 و تعالی عما یشرکون بضم چه کفتم و چه شنید

و در حدیث میفرماید **إِنَّ الْمَلَائِكَةَ لَخُدَّاءٌ**
وَّخُدَّامٌ شَبِيعَتِنَا یعنی لشکر خدا و ما و خادمان
 شیعیان هستند و میفرماید برستی که شیعیان گنند
 که جبرئیل خادم ایشانست باریک ایشان فاعل ملکنده و
 همچنین خلق را برای ایشان آفریده و از نور ایشان آفریده
 و صورت خلق رحمتی است که از رو ایشان ظاهر شده
 پس ایشان علت فاعل **وَقَا** و مادی و صورتی هستند
 پس هر که هر چه بطلبد از خلق و رزق و موت حیوة بخواهد
 ایشان باو خواهد رسید پس علیست آنکه که میگویند
 خلق او را و عطا میکند و همه حلق بزبان قوا بل خود او از
 نطق میکنند با مکن و او تکلم میکند چنانکه پیغمبر فرمود
 و مطلقست بر علم غیب جمیع ضلایق و بلیه عالمی و کذا
 سایر فضایل باین دستور فهمیده میشود و حضرت امیر علیه السلام
 در یکی از خطب خود میفرماید منم آنکه در نزد من طلبید
 غیب است نمیدانند آنها را بعد از بنی مکر من منم دانو

تذکره

مذکور در صحف منم صاحب اکثر سیما منم ولی حساب
 منم صاحب صراط و عرصه محشر منم قاسم حنبت و نار منم ادم
 اول منم فوج اول منم آیه جبار و حقیقت اسرار منم برکت
 بخشنده اشجار منم بثمر رساننده میوه ها منم جار کننده
 چشمها و نظرها و منم خزنیه دار علم و منم طور حلم منم امیر المؤمنین
 یقین و حجت خدا بر آسمانها و زمین منم راجعه منم صافحه
 منم صیحه منم ساعه منم کذب بها منم ذلک الکتاب الکریم
 لاریف منم اسما نیکو که خدا امر فرموده که بخوانند او را
 با آنها منم لوزی که موسی از آن اقتباسی کرده هدایت را
 منم صاحب صورت منم بیرون آورنده اهل قبور و صاحب روز
 نشور منم رفیق فوج در کشتی و نجات دهنده او و صاحب
 ایوب بتلا و شفا دهنده او و منم که بر ما کردیم سموات
 با مر پروردگار منم صاحب اسیرم و سر کلیم منم نظر کننده در
 ملکوت و امر حقی لایحوت منم ولی حق بر سایر خلائق
 منم یکم قولها قبل منی شود در نزد من و حساب خلق

بانست و امر ایشان و الذا رده بمن است منم خلیفه خدا
 خالق منم سر خداوند در بلاد و حجت خدا بر عباد منم
 امر پروردگار منم ساکن کننده جبال عظیمه و منجر حیوان ^{جاریه}
 منم غرس کننده اشجار و بیرون آورنده الوان شمار
 منم کیل کننده قوتها و بیرون آورنده مردمان و نازل
 کننده بارانها و نور بخشنده آفتاب و ماه و ستارگان
 و برپا کننده قیامت و رعیت منم آنس که خدا ^{عقلش}
 و حب نموده منم آن زنده که نخواهم مرد و اگر مردم نمرد
 منم سر مخزون خدا منم عالم بماکان و مایکون منم روز
 مؤمنان و نماز ایشان و امامشان صاحب نشرویل
 و آخر و صاحب مناقب و مفاخر منم صاحب ستارگان
 منم عذاب ریزنده منم هلاک کننده جباران اول و
 زائل کننده دول و صاحب زلزله و زلزله کشنده
 و خسوف منم هلاک کننده فرعونها بشمشیر خود منم
 کسیکه خدا قائم کرده در اظنه و بطاعت او دعوت نمود

پس یکی ظاهر شد انکارش کردند فلما جاءهم ما عرفوا
 كفروا و اید منم نوراً انوار منم حال عرش با ابرار
 منم صاحب کتب سابقه منم ان بابی که مفتوح نمیشود و برا
 کس نیکه نگذیب کردند او را و نمیشد جنت را منم کسی که
 ملک از دحام کردند بر فرآشی او و میشناسند مرا بندگای کرده
 اقلیمها ساکنند منم انگشکه شمشیر کشت از برایم دو مرتبه
 و سلام کرد بمن دو مرتبه نماز کردم بار سول خدا صلوات
 علیه و آله رو بدو قبله و بیعت کردم دو بیعت صاحب بدرد
 حنین منم طور منم کتاب مسطور منم بحسب مجرم منم
 منم میت العمور منم ان کسیکه خدا خوانده بندگان را
 بطاعت من پس کافر شدند و مسخ شدند و اجابت کردند منم
 پس سخت یافتند و نزد یکتا منم ناسی که بدست منم
 جنت قهقری جهنم منم بار سول خدا در زمین و آسمان
 منم مسیح ان جان که نه رویت متحرک و نه نفسی است متفلسف
 از من منم صاحب قدرهای اول منم صامت منم جلت

من موشی را از دریا که زانیدم و غرق کردم فرعون را
 با جنودش من سیدانم همه بهایم و منطوق طیر را منم آن
 میگذرم از سموات سبع و از زمین در یک لحظه منم سخن
 از زبان عیسی در کهواره منم آن کسیکه صلوات میفرستند
 بر من خلق منم آنکه تمقلت میشوم در صورت هر طور که خدا
 خواسته منم آن کسیکه منم اعمال عباد را و منم خازن
 آسمانها و زمینها بامر و در کار منم قائم بعدل منم دنیا
 دین منم آنکیکه اعمال قبول کرده میشود مگر بولایت او
 نمیدهند حسدات مگر محبت او را منم عالم بگشتن فلک دور
 منم صاحب کیه قطرات بارانها و ریک بیابانها با دهن
 جبار منم آنکه گشته میشوم دو مرتبه وزنده میشوم دو مرتبه
 میشوم هر طور که میخواهم منم شمارنده خلق اگر چه بسیار باشند
 منم حساب کننده ایشان اگر چه عظیم شوند منم آنکس که در نزد
 هست هزار کتاب از کتابها انبیاء منم آنکه هزار است
 انکار کردند و ولایت من را نسخ شدند منم مذکور در کدشته

منم شکننده جباران در آینده زمانها و بیرون آورنده
 که عذاب کنند آنها در آخرین منم عذاب کنند و یحیی
 و یحیی و نسیم منم متکلم به زبان منم شاه اعمال خلائق در
 و مشرقها منم محمد محمد است منم آن معنی که نام
 دارد و منم باب حطه و لا حول و لا قوة الا بالله
 العلی العظیم تمام شد حدیث شریف و تمام شد
 ذکر کردم بجهت بسیاری معاش و کبرتش و حدیث اگر چه از
 شیخ حرب بر است و در نزد بعضی معتبر نیست و لکن مطابقت
 با سایر اخبار و آیات افاق و نفسش بی ضعف در حد
 نیست و ظاهر شد از بنی حدیث مبارک و سایر اخبار که
 فضائل آن بزرگواران را از هزار یکی مانگفته ایم و برابر از
 نداده ایم و از خداوند میطلبم که این حدیث را صحت فرماید و اول
 اختیار بیوش نیست ظاهر شد که حرکت هر حرکت کنند
 بواسطه ایشان است پس نیست خود نه قوه که بقدرت ایشان
 و قوتشان زیرا که ایشانند اسمها و صفها خداوند و از بر است

اسم و صفت مراتبی است علیا و سفلی علیا آنها
 صحیح ثابت است از برای ائمه علیهم السلام و افضل آنها بر
 انبیاء و اولیاء بحسب درجه و منزلت ایشان بلکه انبیاء
 و اولیاء هم مظاهر ایشانند و در واقع معانی ایشانند
 میفرماید در خطبه طنجیه الا و نحو التذکر الاولی
 تذکر الاخری و الاولی و تذکر کل زمان و اوا
 یعنی ما یم نذیران اول که انبیاء هستند چنانکه خدا
 و ان من ائمة الاخلاق فیها نذیر و یعنی نیت
 مگر اینکه نبی بسوی آنها مبعوث شده ما یم نذیران
 یعنی اولیاء باز بجهت اینکه مشتمه نماز امر که مبادا مخصوص
 انبیاء و اول ائمه ایشان مراد فرمودند زیرا که در سابق
 ما یم پس همه شیعه اسمها ایشانند و ایشان با بطور که هستند
 در کالمین شیعه جلوه کرده اند این معنی حدیث شریفی که
 محمد بن سنان روایت کرده از حضرت صادق علیه السلام
 که فرمود از برای ما ست هر کس گوش شنود چشمی بنیاد و زبان

ک

گو یا و اینست تا دلیل حدیث شریف که ابن بابویه از آن
 حضرت روایت کرده که هر مؤمنی که بمیرد محمد و علی
 نزد او حاضر شوند و بیکدیگر ملاقات آن دو بزرگوار را کرد
 مستبشر میشود و ختم فضل را باین حدیث یافتیم که روایت
 چشمهاست حضرت امیر علیه السلام فرمود لعن منکر بشارت
 ترا پس شتر بشو و بشارت بده دیگر را که پیغمبر از دنیا رفت
 و غضب داشت با امت خود مگر شیعه آگاه باش که برای هر
 چیزی خرد است خورده اسلام شیعه است و از برای
 هر چیزی ستون است ستون اسلام شیعه است آگاه باش
 که از برای هر چیزی قائم است و قایم مجاهد عالم مجاهد شیعه
 و از برای هر چیز امام است و امام زمین زمین شیعی است که در
 شیعه ساکن باشد و الله اگر از اهل زمین شهادت بنویسد خدا
 بخواند نمیفرمود و بر ایشان در آخرت نصیب نیست اگر چه
 کوشش کنند آگاه باش که شیعیان ما نظر نور خدا
 و هر کس مخالفت ما کند منقلب میشود در سخط خداوند است

شریف بضم چه تم و شنیدی و اگر شنیدی و فهمیدی درین
 فصل مختصر عجیب بنشینم و لا حول و لا قوة الا بالله
 العلی العظیم و صلی الله علی محمد و آله الطاهرا
 و اولیاء المسلمین و لعنة الله علی اعدائهم
 المنکرین **فصل** در تائیل حلقه است و تائیل
 علوم محکمه است و کم نفسی تمکین این معنی خواهد بود
 الا من اتی الله یقلب قلبه سلیم و از باب معرفت
 بطور حقیقت تسلیم مقدمه عرض میکنم تا آنکه نفسها
 خافه متوثر نشوند و اما علما که محتاج بذکر مقدمات
 پس عرض میکنم و لا حول و لا قوة الا بالله
 العلی العظیم که تائیل جبری کردن الفاظ است
 در عرض زیرا که اینرا هر چه حقیقتی است در تمام
 و روحی است در عالم ارواح و نفسی است در عرض نفوس
 و بکنایه جسم و از بر اثر اشی است از عرش و کرسی و اهل
 و عنان و بکنایه از موالید پس هر چه در اوید

و اسم بردی راست است و درست پس کاه در آن
 مثلا نباتت دیدی و کفنی نبات درستست و هر کاه در
 او حیوان دیده و کفنی حیوان راست و درستست و بکذا
 همه مراتب و همچنین همه عالمها هر چه در ظاهر هست دارد
 پس همه جانبات دارد و حیوان و انسان و جن و ملک
 و غیره پیش کاه در شئی امور عرضیه دیدی تاویل است
 و هر کاه بطول بسنج و نورش رع در شئی بیسی بطنست
 و بتاویل هر شود سزایه کریمه و لا طیب و لا یابس
 الا فی کتاب مبین و الا سلم است که در ظاهر
 در قرآن مکر آنچه مذکور است پس چون این را ادعا
 میکنم که تاویل هر چیزی بسیار است بعد ذرات ملک
 خداوند و ما را علم بجهت و مخارج خیرگی نخواهد بود
 عرض میکنم که حواله بمعنی انتقال است و اعراض
 کردن و قوه بمعنی قدرت و استطاعت و ما دام که
 شئی اعراض نکند از امر موقوف بر امر دیگر نخواهد

و قوه حاصل نخواهد نمود و باید پیش شی میانه حواله قوه
 پس در ملک که آن کبر است و مفصل انسان صغیر است
 باید از افلاک انوار و اشعه صادر شود و این خواهد شد
 که حرکت کردن و منتقل شدن از مکان بمکان پس
 چون فلک حرکت کرد انوار در یکدیگر اثر میکند و مگر کم
 و حرارت فلک ظاهر خواهد شد پس آثار در بساطیست
 که عن صراط ظاهر خواهد شد و بساطیست که
 بارض و مراد از زمین در هر جا که خداوند بفرماید
 است نه خاک تنها و مراد از آسمانها همه افلاک است
 نه یک فلک پس باید افلاک حرکت کنند تا نور زمین
 بتابد پس زمینها گرم شوند بحرارت و این حرارت از
 جانب خداوند است وید فاعل است و ندای اقبال است
 مثل اینکه رطوبت زمین از قابل است و اسباب
 و اطاعت پس چون ندای اقبال از آنها زمینها بگریزند
 و ذرات امکان اقبال با آسمانها میمانند و این حرکت از

بلکه از عرش می‌پورد و کار است و خداوند امر خود را ^{سطح}
 روح القدس اشراق مینماید و عرش با بر روح القدس
 حرکت میکند پس حرکت میدهد افلاک را و اگر نبود
 عرش ابد افعلی در ملک ظاهر نمیشد و آسمان نوری
 اشراق نمی نمود ابد حضرت صادق علیه السلام
 در حدیثی که عرش در وصل متفرد است از کرسی بجهت
 این که این دو باند از اکبر باها غیب و آن دو غیبند
 و در غیب متفردند بجهت این که کرسی باطنی است
 از غیب و از دست ظهور ابداع خداوند و عرش باطنی است
 و از موجود میشود علم کون و کون و قدر و حد ^{و این ششست}
 و صفت اراده و علم الفاظ و حرکات و ترک و علم
 خود و بدو پس این دو در علم دو باند قرین یکدیگر بجهت
 ملک عرش غیر ملک کرسی است تا آخر حدیث و در
 دیگر از حضرت امیر علیه السلام مرویست که فرمود در حدیث
 که آنچه خداوند آفریده در جوف کرسی است و از آن

او چهار ملک است که حاصل اویند باذن خدایکی از آنها
 بصورت آدمیت و این صورت لکرم صورتهات
 بر خداوند و این ملک دعایمیکه و شفاعت
 خداوند بر زیادتر و کبری او م و ملک دویم بصورت
 کما و است و بهین تفصیل بر بهایم طلب و سعت میکند
 و سیم صورت نمر است و بهین تفصیل بر مرغان طلب
 و سعت میکند و ملک چهارم بصورت و بهین طور بر
 سباع میطلبد و آخر حدیث و از آن بزرگوار مرویست که
 عرش از چهار نور مرکب است نور قرمز که از نور قرمز
 عالم آفریده شده و نوری زرد که از نور زرد است
 شده و نوری سبز که از نور سبز موجود شده و نور
 سفید که از نور سفیدها پیدا است باری ظاهر
 که مبدع عرش است و اوست فوق کرسی لاغیر و حجرت
 هست از آسمانها و زمینها و جوف کرسی است عرش
 مستوی رحمن است خداوند اسم رحمن خود را در
 عرش

قرار داده بجهت اینکه اطلاق است و بجز زکات و غیره
 چنان لطف خاصیتش با هر بنده که هر بنده گوید خدای
 و اما اگر کسی بخواهد اسم در اسم است و همه ملک باین دو اسم حرکت
 میکنند و از اینجهت ابتدا می کار باید تمسک باین
 اسم شریف شد و بعد از خلقت این دو اسم شریف مبارک
 اسم آنکه که موصوف با اسمی است تعلق باین دو
 و هرگاه موصوف در اسم پیدا صفت موجود نخواهد
 ابتدا از اینجهت در بسم الله هر سه اسم ظاهر شد و متولد
 بجهت اسم مبارک باید شد و گوید **اللَّهُ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ**
 و از اینجا بفهم حقاقت بدست آید که این اسماء را ترک
 کرده و ابته با هم دیگر میکنند و خواسته تقلید از نبی ما
 بجهالت مثل خربکل مانده باز پس باید با هم خدا ابتدا
 کنی و اگر اسم نپروی نظر از آنها کرده و از سبده
 شده و هر که از سبده و غافل شد رو بمبته است
اقن همیشه میکتاب علی وجهه اهدی ام قمر

سَيَوَّيَا عَلِي صِرَاطِ مُسْتَقِيمٍ لِهَذَا كَقَوْلِهِمْ
 هَسْتِ اَز زود مبداء است که این دو آیه با وجوه این دو
 اسم عرش است و کرسی عرش نمبره بدن است از برای
 رحمن و رحمن روح اوست و کرسی نمبره بدن است از برای
 رحیم و رحیم روح است بعد از این که روح حرکت کرد
 میجنبانند پس حرکت عرش و کرسی بقوه رحمن رحیم است
 این دو حرکت میکنند جمیع کاینات و اول متحرک آنها
 هستند و بنور آسمانها و حرارت آنها اجزاء زمین قبول
 میکنند امر خدا را و هیچ چیز از مکان خود نخواهد
 مگر بحکم خدا که جبریت از غش و کرسی بواسطه افلاک
 و نجوم سیاره پیش هیچ جماد نبات نخواهد شد که بقوه
 آسمان و هیچ نبات حیوان نمیشود مگر بقوت افلاک
 بلکه ارکان ملک چهار چیز است و این چهار جسم
 درین آیه کریمه که میفرماید هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ ثُمَّ رَدَّكُمْ
 ثُمَّ يَجْعَلُكُمْ فِي جَمَادٍ وَ قَبْرٍ اَزْ بَرِّ

چنانکه
 آورده

۱۴۹

چهار نور آورده در اخبار و حاصل این چهار چهار ملک
 بزرگند که حاصل عرشند و این چهار عزرائیل و میکائیل
 و جبرائیل هستند و امر این چهار از جهت چهار
 گوشت ظاهر است که زحل مشتری مریخ و شمس است
 زحل دست عزرائیل است مشتری دست میکائیل و مریخ دست
 اسرافیل است و جبرائیل ظاهر در شمس است و اما زهره و شنبه
 مشتریست و عطارد شنبه زحل و تسه شنبه است
 بعضی این بگفتند که هر یکی از علم خاست و لا فلاح الا
 بالله باری با هر پروردگار سفیلت حرکت میکنند
 با آسمان و حرکت کردن جماد و نیا و حسیون این دو
 که یکی اعراض از اسفل باشد و یکی اقبال بسوی ما و اما که خاک
 از خاکیت معرض نشود و رو به نبایت کند و خست پیدا
 نخواهد شد و همین رو کردن جماد و نبات عبادت
 و رو کردن بخداست چنانکه در حدیث شریف است که
 میفرماید خدا را در هر اسمی بقعه ایست و عینی بود

چهارم رو بجهان بجهه کرد و او همان رو نمودن بجهه
 رو کردن بجهه است یعنی قدر این حرفها جایزه را بدان
 که چه بسیار مطلبها شایسته را در چهار تکمیلی آورد
 و از خدا استمداد میجویم و سوال میکنم که قبول درگاه الهیه
 علیه السلام افتد پس معلوم شد که هیچ جماد عابد نخواهد
 مگر هرگاه سیر با کعبه پس هرگاه رو بنفس خود کرد معصیت
 و خطا کار و هرگاه نباشد طاعت کرده و عملش پسندیده
 و همچنین نسبت بحیوان مدام که زو حیوان کرده
 معصیت کار است در رو کردن او طاعت بود و کار است
 و هرگز اینها نسبت بانسان عاصی استند مگر آنکه بانسان
 رسیده انسان شده و چون این مقدمه را یا پس
 موجود موجود غیث شود مگر آنکه از اسفل معرض شود و زود
 حرکت کند و این هر دو تقویت خداوند است و حکم او
 که جا را از افلاک است و الایجادیات را کجا یا را
 صعود کردن بود و نبات نمیرسیدند ابدان نبات از

الکلمه

الکلمه

آسمانست و جگه از زمین و میان آسمان و زمین باشد
 سال راه است پس هیچ ^{کس} بمقامی خود نمیرسد
 بحول و قوت خداوند پس ظاهر شد تاویل قول
 خداوند تعالی که لا حول و لا قوة الا بالله
 و چونکه این صفت ظاهر در عرش است و کرسی
 توصیف فرمود نفس العالی عظیم چنانکه در آیه کریمه
 میفرماید بعد از ذکر وسیع کرسیه السموات و الارض
 و لا یؤدده حِفْظُهُمَا وَ هُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ
 و خداوند صفت بی مناسبت ذکر نخواهد فرمود بار
 و تاویل دیگر از بر احوالقه در انسان و سیطه و اگر نبود
 مشغله مانعه و مخوم و آمده قلم درین میدانها از
 جولان میسداوم و چیزی چند مینوشتم که باعث حیرت
 گردد و لکن خدا مقدر نگرده و زمانه اقتضای پیش
 تاویل نیست پس یک تاویل بطور اختصار عرض کرده
 گذرم پس عرض میکنم که چون خداوند عالم جل شانه

اکسیر را در کمون همه موجودات قرار داد: بجهت
 مصالحی چند از برای استخراج او از کمون چیزها
 است بنا بر قرار داده و آن اسباب تجمیل اکسیر است
 یعنی بیرون آوردن او از کمون برای اکسیر لا محاله در
 و نفسی و جسمی زیرا که کمال مولود درین است
 یا آنکه هر سه را از یک چیز استخراج میکنند باز
 سه چیز میگیرند اول را جوآن میگویند و دیگر را برآ
 ینامند و در هر دو مایه جیم بجمع کردن مادام که
 اعراض شئی تمام نشود اکسیر موجود نمی شود و جمیع این
 از برای اصلاح کردن است که روح خالص شود و نفس
 جده خالص گردند و چونکه خالص شده اند فی الجمله بپیر
 دیگر لازم دارند که روح مناسب با آن دو سه دو
 مناسب شوند با روح و هر سه با هم مناسب شوند
 پس باید ارواح در ابدان ظاهر شود و نفوس
 دو جمع شوند و این تدبیری خاص است بعد از آن

محتاجم تبیر دیگر که هر سه باید یکدیگر ترقی کنند و ارواح
 در بدن اجساد عمل کنند و اطاعت بروردگار ^{کنند}
 تا فیض گردند و اجساد با ارواح ^{تلقین} کنند و
 نمایند و **وَمَا يَعْتَرُ الْأَعْيُنُ وَأَرْضٌ مِّنْهُ**
فِرَاسٌ آید پس محتاجم درین عمل بعضی رتبه و امری
 قدسی که ظاهر شود چنانکه میاید در انسان بعد از
 بدن انسان درست شد و در ارواح شمه ظاهر شد
 آنوقت نور شرع مقدس بسو میگذرد پس اصلاح
 ارواح را در دنیا در ضمن اجساد و اجساد را اصلاح
 میکند در ضمن ارواح و نفوس با هر دو و این نخواهد
 مگر نور شریعت مقدسه و همچنین اگر کسی در هر دو
 سیر باید از خصیض شرک و نفاق و کثرت برود
 بیرون و کار خود شود و این معنی شود که با خداوند میاید
 الهیته که شی را از مقام خلقی بالا میبرد و بسا فیض
 بمقامات آید تا شود و هیچیک ازین ترقیات ^{سطه} بوا

خود جو اهرست اگر نبود فیض ملکوتی زریق معدنی را
 کجا یا رای تصرف کردن در معدنهای عالم بود و
 غنیط کوشیف کجا قابل معراج کردن و سائل شدن بود
 و نفس کجا میتوانست بر پشت جهنم بنشیند و حکم کند در
 میان اعراض خدای هذا و ذری هذا
 و در واقع کسی نفییم ابرار است و حجیم فجار و نفس که مقام
 ولایت است تقسیم ایند و زیرا که اصل اثر اهرست
 و جسد از برای وقایه است و روح از برای نفوذ و اگر
 بعضی گفتند اثر از برای روح است شاید مرادی
 داشته باشند و الا کار با همه از نفس است پس تقسیم
 اوست اعراض متحد و مشترک را میسوزاند و خالصین را
 پس بر پشت این شتر نشینند بجهت اینکه پشت شتر
 و طرف اعلا است در و مبد است و همچنین شتر
 در وسط نشسته و این شتر کردن خود را کرد و اگر
 محشر میگرداند زیرا که مشتمع است و صاحب جبریان

تقسیم است

سوزاند

میسوزاند هر عرض کافر ملحد یرا و داخل جنت بقایت میکند
 هر خالص مؤمنی را پس خود این کسیر اعظم است
 و خودش نارحمت مؤمنان نعمت کافر است و بر
 مؤمن است زیرا که عاقبت و بر امانت است
 باری مطلب انبیا نبود مطلب این بود که کسیر مادام
 از حنیض اغراض صاعد نشود و کامل نخواهد شد این
 غنی شود مگر بد و حرکت یکی انتقال از خصیان و عدم
 مطاوعه یکی دیگر مطاوعه کردن و اطاعت کردن
 پروردگار و هر دو بقوت الهی و نور سنجی و فیض ربانی
 است پس هیچ مولودی از حنیض فنا و ج بقا نخواهد
 رسید مگر بحول و قوه خداوند که از رخسار پرده تابان
 مادر الهی ظاهر است و اما سیر میاه از برای
 بنام الهی است چنانکه خداوند ماء و تراب تربیت
 میکند تا بکاز و دوزخ حاصل شود بعد در آن دو
 انوار فلکیه عمل میکند تا معدن حاصل شود **فصل**

در باطن تاویل است و آن از اسرار ال محمد عظیم السلام
و تا امروز بیانش نشده مگر بطور اشاره از مشایخ ما
ظاهر شده باشد و نمیتوان بطور تفصیل ذکر کرد و لکن
اجمالاً عرض میکنم که باطن تاویل مختلف میشود حسب
تاویلات پس کلمه را بجهت تاویلی که تاویل کردی
تعمیر میکند مثلاً هرگاه ما در تاویل کردی بر وجه
باطنش و نیست در او نور نجابت در سفل زیرا که در
حیوة عالم است و قلب و قطب است و هرگاه ما در
بعقل تاویل نمودی باطن او بنی است زیرا که بنی عقل
کائنات است و سفلش نور نقیب و هرگاه بماده تاویل
کردی جنبش مشیت است یا بنی بکذا بار باخلاف هر
تاویلی باطن تاویل مختلف می شود و گاه با باطن تاویل
موافق با باطن ظاهر میشود پس چون این مقدمه را
عرض میکنم که عرش مقام نبوت کلمه است از برای
ملک و او است قطب عالم و قلب موجودات و

بیت

باطن

مشیت خداوند و باطن اراده و علم الفاظ و صفات
 سبحانی که علم کیفیت باشد و در نزد اوست علم
 اجمال و وجهی خداوند چنانکه کسی بمقام ولا
 و در معنی باطن اشاره باین میگذشت پس ^و داغ
 رخساره تابان که از وجه تابان نقیب ^{است} کف افق جهان
 عالم است ظاهر میشود و اگر نمیبود افق قابلیت
 مطلع بر مرتبه سبحانی نمی شد و کار فرما عرش است فهم
 عالم از فرمان او در حرکت است اگر بار کند از هم
 باشد جمله قابلهای چون عرش که وجود است
 حرکت با خداوند و وحی روح القدس که روح
 و عقل کائنات جمیع قابلیتها انانسی بجنبش آمد و کرد
 کنند ظلمات جهنم را که خداوند میفرماید ^{ظلمت}
 قلت شعَبٍ و مراد شعبهای حیوانیت و نبات
 و جمادیت است و این سه مراتب جهنم است و خلق
 ازین سه مرتبه بالا نخواهند رفت مگر بفیض نبی و

مقدمه هرگاه اقبال کنند بسوی نبی روح انسانی
 در ایشان پیدا میشود و این سیر نخواهد شد مگر تقوی
 عرش همچنانکه زمین حرکت نمیکند مگر بجز به عرش
 همچنین باید از نبی اقبالی باشد تا اینکه قابلیت خلا
 حرکت کند پس بغیر نور رخساره جهان تاب خود را
 اشراق خواهد کرد و اولاد قابلهتها لبتیکه کویان
 اجابت میکنند و فرمان او این بوده آتلبوا
 الی عقیده و اجابت آنها ریشنت باقام
 قابلیت و اینست تاویل حدیث شریف که ابراهیم علیه
 نبینا واله و علیه السلام بر پشت خانه ایستاد امر
 حج فرمود و جمیع بنی آدم که در اصحاب رجال و اجام
 نسا بودند اجابت کردند و هر کس دو مرتبه زفته
 دو مرتبه اجابت کرده و هر کس یک مرتبه یک مرتبه و هر
 کس هیچ زفته اجابت ننموده و شاید دانستی که
 اجابت ایشان همین حج گردنست و ندای ابراهیم

دانت و این غذا مخصوص بابرسم شده با اینکه حج از
 شریعت غیرالموسم است و اوم هم حج کرده بجهت آنست
 که بنای خانه را او گذارده و هر کس بنا بگذارد اسم او با
 آن بناء است ما و اوم که بنا بقیست پس چون بنا
 از دست ندای او بقیست و وجه آنکه شریعت آخر
 الزمان شریعت اوست و ازینجهت فرموده **مِلَّةَ اَبْنِ
 حَنِيفًا وَاُولٰٓئِكَ اَبْرٰهٖمَ هُوَ سَمٰكُمُ
 الْمُسْلِمِيْنَ مِنْ قَبْلُ وَاِنۡ هٰذَا وَاٰتِیٰتِی
 اَزْ عَلٰمِ الْاٰفَاقِ كُنٰی وَاَلَا مَحْضُ حَرِیْصَتِیْ كَمَا كُنْتُمْ
 تُوَسِّیْهِمْ** پس پیغمبر صلی الله علیه و اله و اوم است و
 قائم پس باینکه فرمود **يَا اَيُّهَا النَّاسُ صَوِّتُوا**
 پر کرده عالم را از اول دم تا آخر قیامت و شاید
 ازین بیان حکم مسأله احوال برای تو کشف شد که خط
 بطور اصالت شامل همه عالمها و قرنهاست نه اینکه مخصوص
 مشفقین باشد پس حکم آن بزرگوار نوریت ساطع و بیجا

لامع پر کرده عالمها و قرنها و دهرها را و همه آن
 قابلیتها بآن نور حرکت میکنند و اعراض میکنند
 از اسفل و رو میکنند بالا نیست که امام علیه السلام
 میفرماید عباد را از حضرت عین علم او است بخالق
 و باء بون او و جدا او است از خلق و دال دنو او است
 از خالق و این سه شرط بندگیست ما دام که از خلق جدا
 نشود و بخالق نزدیک نشود بندگی نخواهد کرد و ابتدا پس
 خلق بد و قوت بندگی میکنند یکی قوت دور شدن
 و اسم او جلوت است و دیگری قوت رو کردن و نزدیک
 شدن است و این سستی است بقوت و هر دو از قوت
 و از نزد خداوند است اگر نور خدا نبودی ^{بسیار} _{بسیار} ^{بسیار} _{بسیار}
 اگر تیغ عالم بجنبند زجا ^{بسیار} _{بسیار} ^{بسیار} _{بسیار} نبرد که تا نخواهد خدا
قُلِ اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ پس چه قدر جابلهند
 اما نکته بعضی کارها را نسبت بخدا میدهند و او را اند
 و بعضی را بپسندگان و بعضی مشترکست مابین خدا

و نسلان

و بندهگان بیسلمات همیسات چه بسیار نادانند
 اما که خود را استغنی از علی دانستند و بحمل خود مخلد
 آتش جهنم شدند و پاره چنین نپاشتند که خدا
 خالق همه چیز نیست بلکه او ملزوم ترا افتیده پس لوازم
 خود بر پاشده اند و شاید از آنچه عرض کردم در استیکه
 این حرفها همه از نادانی بر میخیزد و اگر کسی خدا را شنا
 و واقف بر قدرت و علو پروردگار گردد دیدگی او را
 چنین سخن است پس لوازم و ملزومات صفت
 و موصوفات همه بنده فرمانند و مخلوق اویند ایام
 شنیده حدیث تشریف را **لَا يُغَيِّرُ الشَّيْءَ مِنْ**
جَوْهَرِيَّتِهِ الْجَوْهَرُ إِخْرًا إِلَّا اللَّهُ وَلَا
يَكُونُ الشَّيْءُ لِأَمْنِ شَيْءٍ إِلَّا اللَّهُ یعنی
 هیچ کس سوا خداوند عزوجل تعین نمیخواندند
 جوهرش را بجوهری دیگر و تکوین نمیتواند بکنند
 پسری از لامن شئی یعنی امکان پس همه چیز خلق

صفت

خداست قُلْ كُلٌّ مِّنْ عِنْدِ اللَّهِ فَمَا لَهُمْ
لَا يَكَادُونَ يَفْقَهُونَ حَدِيثًا كَمَا كَانَتْ تَعْبِيرُهُ

که همه چیز از نزد خداست چه میشود این قوم را که
چیز را تفقه نمیکنند باری همه عالم بنده مخلوق
مرز و قند و استداد همه از همه کائنات است که مصداق همه

موجودات است و بواسطه او همه چیز موجود میشود
فرموده **أَوَلَمْ نَخْلُقْكَ أَفَلَا لَكَ**

ای پیغمبر اگر تو نبودی انساگر انمی آفریم و سفیر مایه
نَحْنُ صَنَائِعُ اللَّهِ وَالْخَلْقُ بَعْدُ صَنَائِعُ لَنَا

یعنی ما هم صنعت خدا که بدست خود است ترا ایجاد
کرده و خلق صنعت ما هستند بعد از آنکه خدا ما را

آفرید و اگر نخواهی باده این کلام رجوع کنی بقصیل
و حدیث علی علیه السلام و کز زیاده ازین نزد

صافلان بیجاست در خانه اگر است بحرف
بس است و اما باطن ماء الهی که تاویل و توهم

از کلام

از آنچه عرض شد معلوم میشود ولی باز اشاره می شود
 که مقصود از ماء فؤاد است که امکان جای نیست و ماء
 و آن نوریت که مؤمن نظر با او میکند نفس است و
 حقیقت هرگاه در آن پیدا شود موحّد میشود زیرا
 چشم که فرمود بشنا خدا را یعنی چشم چنانچه در
 آغازه طرفه ها نگاه فکان البصیر بها نظر
 پس با این چشم خدا را می شناسی و چون موحّد شد
 اکبر میشود و فعال میگردد پس کسی موحّد نمیشود
 مگر بنور فؤاد که اسم الله است و با سببیه میشود
 چه کفتم فصل چون قدری از تاویل و
 باطن تاویل و ظاهر و باطن ظاهر را ذکر نمودیم
 نسبت نیست ذکر قدری از باطن باطن لکن
 کلامی است و میتوان بطورش را از برای
 ذکر نمود و لا فَوْقَ الْإِلَهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ
 ذات خداوند تبارک و تعالی احدیت پس جانی را

منزل نگرفته که از وجای دیگر خالی باشد پس همه
 ملک مطهر و جلالی او هستند و او از همه خالیست و در
 همه جا ثابت پس کمان ممکن که چون تو در کثرتی دویی
 از خدا حاشا و کلا بیکه

یار نزدیکتر از عنایت * وین عجبتر که من از روی ^{دوم}
 یار نبی پرده از درو ^{دو} * در تجلی است یا اولی الاء ^{بصحا}
 و لکن ما را غفلت گرفته و چشم ما مانع از دیدنست
 صم بکم عمه فم لا یبصر و ن تقصیری
 از ظهور نور نیست و لکن ما چون عاجزیم و جلالی هر چه نور
 کمتر میشود ما بینا تر میگردیم چنانکه خفاش در روز که
 آفتاب جهان تاب نمایان است او پنهانست
 چون آفتاب جهان تاب رخساره آفتابان خود را
 نمود چشم خفاش قوت میگیرد دومی میند و میپرد
 و اما در روز کور است و همچنین مثل ما چون نوری
 جلوه گر شد که دیدنیها و شنیدنیها و بوکردنیها

دکتر پنهان

و چشیدنیها همه ضعیف شدند و مشعرها همه ضعیف شدند
 و عجز از دیدن و شنیدن و بو کردن و چشیدن کشیدند
 چون نور ضعیف شود که ما با ما بنیم خواهیم درک کرد
 بفهم چه میگویم پس نه نیست که عجز از دانستن که درک
 کردن نور از کمی نور است یا دوری او بلکه در عالم ظهور
 از برای غیر نور نیست و همه ظاهرها بنور ظاهر و پدید است

چنانکه امام علیه السلام فرماید **اَيَكُونُ لِغَيْرِكَ مِنَ الظُّهُورِ مَا لَيْسَ لَكَ حَتَّى يَكُونَ هُوَ الظُّهُورُ**
لَكَ مَتَى غَبَّتْ حَتَّى تَحْتَاجَ إِلَى الدَّلِيلِ بِدَلِّ
عَلَيْكَ وَمَتَى لَجَدْتَ حَتَّى تَكُونَ الْأَمَارُحِي
الَّتِي تُوَصِّلُنِي إِلَيْكَ عَمِيمٌ لَا تَرَكَ وَ
تَزَالُ عَلَيْهَا رَقِيبًا كُلُّ شَيْءٍ فَإِنْ وَيَبْقَى وَ
رَبِّكَ ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ

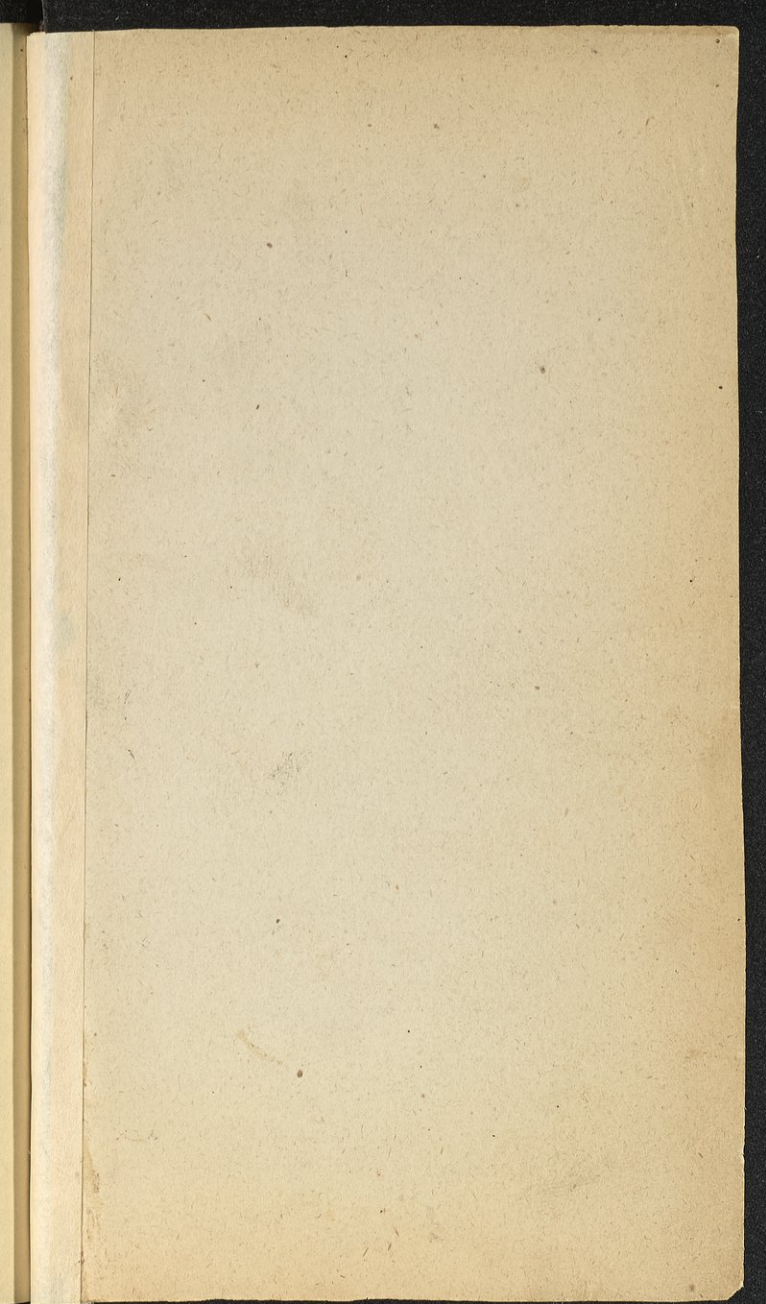
جمله سپردار نذر گرفتار است * فی غلط کردند یکس با
 کجا در آسمان فرما خورشید است که در زمین حکم

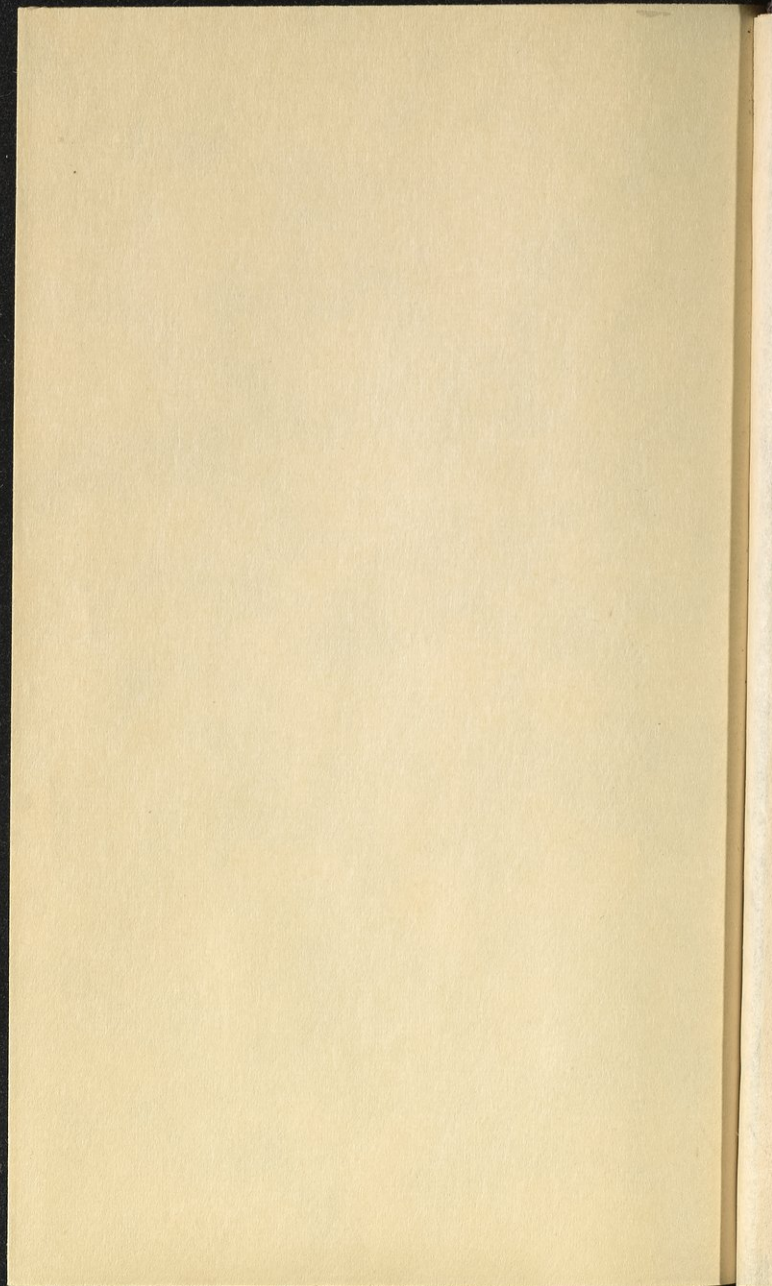
غیر حکم او هر چه جزاوست با مر او بر پاست
 و هر چه سو اوست بنور او پیدایس آسمان آسمان
 او وز زمین زمین او و ملک ملک او جمله بنده فرمایم
 چشم کجا بکستان و ^{بین} جسد او با کدر گل و خاک
 پس هیچ چیز از جی خود نمی جنبد مگر اینکه فعل ویت
 او او را از خلق معرض کند و بنور حق پیوندمند انگاه
 بحول و قوه او نور از او پیدا شود پس لا حول و لا
 قوه الا بالله الهمی ما انا و ما خطری الهمی
 من کانت حقایقه دعاوی فکیف
 لا تكون دعاوی به دعاوی الهمی من کانت
 محاسنه مساوی فکیف لا تكون مساوی
 یکاش قیوتم ^{در معنی} در میس داد و داد ^{غیر این} غیر این ^{منطق} منطبق ^{بوی} بوی ^و و ^{از} از
 از شر شیطان جن و انس پرده بر روی مساله پوشیده
 و باز از پشت حجابها رخساره خود را اسکار نموده بر
 بر روی نور سجا صلاست هر چه پرده را پیش کنی نور با لامی

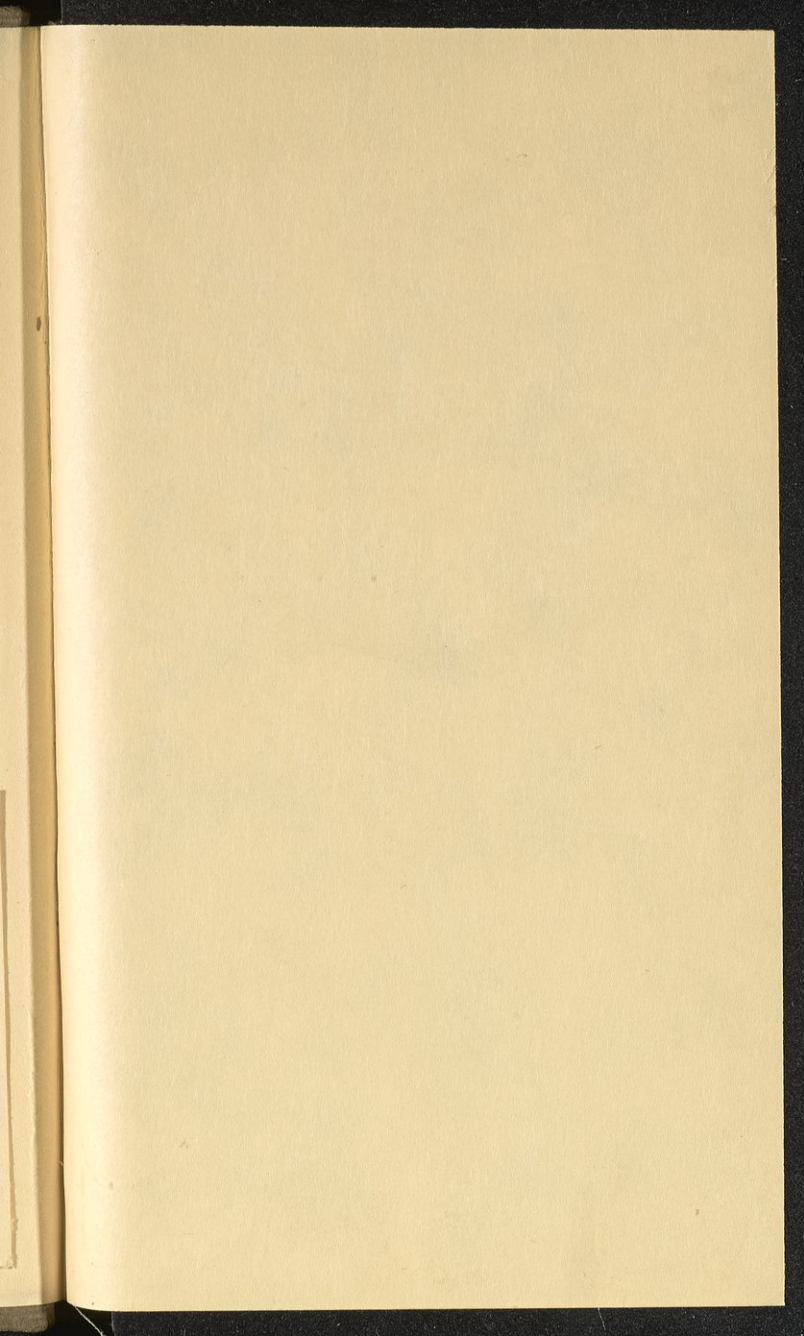
ولی اینقدر است که جان مطلع نخواهند شد مگر آنکه از
 باب علم داخل شوند تا کی کور و کورانة عفتا میرد بی لیکما
 سست زمانه لیت و عسلی میگوید و چکه که لذت این
 فصل از غیر ایش محفیت و محض عبات بلینند و از
 عمارات غافلند و غافل مباش که کنج در ویرا ^{بیت} الله
 و زیاده ازین مراد رنمقام بی نیست و ^{للخالصین} وصلی
 عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ الطَّاهِرِينَ وَرَهْطِهِ
 وَلَعْنَةُ اللَّهِ عَلَىٰ أَعْدَائِهِمُ أَجْمَعِينَ وَقَدْ غُ
 مِنْ تَسْوِيدِ هَذِهِ الْقَوَائِمِ الْعَبْدُ الْجَانِي
 وَالْأَسِيرُ الْغَنِي فِي عَصْرِ يَوْمِ الثَّلَاثِ الْيَوْمِ
 الثَّانِي مِنَ الْعَشْرِ الثَّانِي مِنْ جُمَادَى الْأَوَّلَى
 فِي الْعَشْرِ التَّاسِعِ مِنَ الْمِائَةِ الثَّلَاثَةِ مِنْ أَلْفِ
 الثَّانِي مِنَ الْهَجْرَةِ النَّبَوِيَّةِ صَل
 وَاللَّهِ فِي قَرِيَةِ لِنَجَامِدًا
 مُصَلِّيًّا مُسْتَغْفِرًا

الر

بحسب نحو ایش علیشان عزت و سعادت اقر
 اشرف الحجاج و العمار ذی القدر المنیع حاج محمد شفیع
 صراف تبریزی در کارخانه علیشان سنی القدر
 و البنیان الأستاد الی هر فخر المتطبعین و در
 المتصنّین اشرف الزائرین کر بلا اسد قبری
 بجهت انتفاع اخوان مؤمنین و ارتفاع فهم اولی
 البصیرة و یقین صورت الطباع پذیرفت و علی
 قدر الوسع در مقابله و تصحیح اہتمام تمام بعمل آمده است
 و بعضی جزء از جمله این کتاب مستطاب کہ عبارت
 باشد از ابتدا جزء ثانی الی انتہای جزء ہشتم در کارخانه
 علیشان سعادت نشان کر بلا کہ منطبع گشته است
 ناظرین کہ اگر بسہو در لک بر خوردند در اصلاح آن گویند
 و چشم از معاہدہ پوشیدہ دارند و نمقہ العبد الحقیر
 المحتاج الی رحمة اللہ الغنی القدر محمود بن محمد خفایہ
 و کلا وقع الفراغ فی شهر شعبان سنہ ۱۲۰۰ و تصحیح بعد الف و ثانی







893.7K84

FK

APR 3 1970

COLUMBIA LIBRARIES OFFSITE



CU59004347

893.7K84 FK

Wasilah i Najat.

CAP